सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२४-२०२५

विधि व न्याय विभाग

(सर्व कार्यालयांसहित)

PERFORMANCE BUDGET

2024-2025

LAW AND JUDICIARY DEPARTMENT

(Including all Offices)

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२४-२०२५

विधि व न्याय विभाग

(सर्व कार्यालयांसहित)

PERFORMANCE BUDGET

2024-2025

LAW AND JUDICIARY DEPARTMENT

(Including all Offices)

अनुक्रमणिका
CONTENTS

		Page No.
कार्यक्रमवार-तपशील-एकूण अर्थसंकल्पीय अंदाज, २०२४-२०२५ ***Programmewise*--Details of Total Budget Estimates, 2024-2025**		
विवरण पत्र "अ" **Statement "A"**	...	1
विवरण पत्र "ब" **Statement "B"**	...	6
प्रस्तावना **Introduction**	...	9
१. विधी व न्याय विभाग (मंत्रालय विभाग) **Law and Judiciary Department (Mantralaya Department)**	...	21
२. उच्च न्यायालय **High Court**	...	45
३. दिवाणी, सत्र व फौजदारी न्यायालये **Civil, Sessions, Criminal Courts**	...	71
कौटुंबिक न्यायालये **Family Court**	...	73
४. सी. बी. आय. न्यायालय **C .B. I. Nyayalya**	...	115
५. ग्राम न्यायालय **Gram Nyayalya**	...	117
६. लघुवाद न्यायालय **Small Causes Court**	...	119
७. मुख्य महानगर दंडाधिकारी न्यायालये, मुंबई **Chief Metropolitan Magistrates Courts, Mumbai**	...	127
८. महाप्रशासक आणि शासकीय विश्वस्त **Administrator General and Official Trustee**	...	133
९. मुंबईचे शेरीफ **Sheriff of Mumbai**	...	141
१०. विधी सल्लागार व समुपदेशी **Legal Advisors and Counsels**	...	147
११. धर्मादाय संघटना **Charity Organisation**	...	171
१२. धर्मादाय दाननिधी **Charitable Endowments**	...	207
१३. निबंधक, भागीदारी संस्था **Registrar Partnership Firms**	...	215
१४. महाराष्ट्र राज्य विधी आयोग **Maharashtra State Law Commission**	...	223
१५. महिलांचे सक्षमीकरण **Strenghthening of Women**	...	225
१६. मंदिर विश्वस्त संस्था **Temple Trust Institution**	...	226

विवरण पत्र ‘ अ ’ व ‘ ब ’

विवरणपत्र 'अ'
एकूण अर्थसंकल्पीय अंदाजाचा कार्यक्रमानुसार तपशील

(रुपये हजारात)

अनुक्रमांक	कार्यक्रम		प्रत्यक्ष रकमा २०२२-२०२३ Actual 2022-2023	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024
1	2		3	4
विधी व न्याय विभाग मंत्रालय				
	२०५२ दत्तमत्त			
		…	55,08,87	157,77,90
		…	—	—
		…	55,08,87	157,77,90
२.	**उच्च न्यायालय**			
	०० भारित	…	5053083	5356403
	१०२ दत्तमत्त	…	1050506	739218
		…	6103589	6095621
३.दिवाणी व सत्र न्यायालये				
	१०५ दत्तमत्त	…	19481793	26724933
		…	—	—
		…	19481793	26724933
४.	**लघुवाद न्यायालये**			
	१०६ दत्तमत्त	…	867642	976402
		…	—	—
		…	867642	976402
५.	**महानगर दंडाधिकारी न्यायालये**			
	१०७ दत्तमत्त	…	907424	983844
		…	—	—
		…	907424	983844
६.	**फौजदारी न्यायालये**			
	१०८ दत्तमत्त	…	100,05,57	1348443
		…	—	—
		…	100,05,57	1348443
७.	**महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त**			
	११० दत्तमत्त	…	2,02,50	2,23,87
		…	—	—
		…	2,02,50	2,23,87

STATEMENT 'A'
Programmewise details of the Budget Estimates

(Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२३-२०२४ Revised Estimates 2023-2024	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२४-२०२५ Budget Estimates 2024-2025		Programme
5	6		
		...	**Law and Judiciary Deptt. Mantralaya**
			2052 Voted
161,84,56	108,25,31	...	
—	—	...	
161,84,56	108,25,31	...	
			High Court
11074702	6830205	...	102 Charged
703075	216403	...	Voted
11777777	7046608	...	
			Civil Session & Criminal Courts
36998756	29611933	...	105 Voted
—	—	...	
36998756	29611933	...	
			Small Cause Courts
1416201	1068008	...	106 Voted
—	—	...	
1416201	1068008	...	
			Metropolitan Magistrates Courts
1674559	1089337	...	107 Voted
—	—	...	
1674559	1089337	...	
			Criminal Court
1598602	1375677	...	108 Voted
—	—	...	
1598602	1375677	...	
			Administrator General & Offical Trus
21231	22422	...	110 Voted
—	—	...	
21231	22422	...	

विवरणपत्र 'अ' – *चालू*

1	2		3	4
८.	**मुंबईचे शेरीफ**			
	११३ भारित	…	22356	31667
		…	—	—
	एकूण	…	22356	31667
९.	**विधी सल्लागार व समुपदेशी**			
	११४ दत्तमत्त	…	135,37,70	1941316
		…	—	—
		…	135,37,70	1941316
१०.	**धर्मादाय संघटना**			
	२०७० दत्तमत्त	…	102,98,35	127,68,68
	(भारित)	…	—	—
		…	102,98,35	127,68,68
११.	**धर्मादाय दाननिधी**			
	२२५० दत्तमत्त	…	58,91	7307
	(भारित)	…	–	–
		…	58,91	7307
१२.	**निबंधक, भागीदारी संस्था,**			
	३४७५ दत्तमत्त	…	43423	4,95,65
		…	—	—
		…	43423	4,95,65
१३.	**महाराष्ट्र राज्य विधी आयोग,**			
	२०१४	…	6.60	10
		…	—	—
		…	6.60	10
१४.	**सरकारी मुखत्यार**			
	१११ दत्तमत्त	…	4,21,76	4,71,36
		…	—	—
		…	4,21,76	4,71,36
१५.	**स्थानिक संस्था व पंचायत राज**			
	३६०४ दत्तमत्त	…	73260	73260
		…	—	—
		…	73260	73260
१६.	**सामाजिक सुरक्षा व कल्याण**			
	२२३५ दत्तमत्त	…	39,60	50
	भारित	…	480	700
		…	4440	750
	एकूण	**…**	24575656	34913401

STATEMENT 'A' —*Contd.*

5	6		
			Sheriff Of Mumbai
27602	33999	…	113 Voted
—	—	…	
27602	33999	…	
		…	**Legal Advisors and Counsels**
243,52,09	246,46,91	…	114 Voted
—	—	…	
243,52,09	246,46,91	…	
			Charity Organisations
150,90,02	1,40,97,06	…	2070 Voted
—	—	…	Charged
150,90,02	1,40,97,06	…	
			Charitable and Religious Endowments
69,25	81,02	…	2250 Voted
—	—	…	Charged
69,25	81,02	…	
			Registrar of Firms
502,06	5,39,81	…	3475 Voted
—	—	…	
502,06	5,39,81	…	
			Maharashtra State Law Commission
10	11	…	
—	—	…	
10	11	…	
			Official Assignees
17,24,42	6,96,70	…	111 Voteed
—	—	…	
172442	69670	…	
			Compensation & Assignment to Local Bodies
42809	47136	…	3604 Voted
—	—	…	
73260	73260	…	
			Social Security & Welfare
50	55	…	2235 Voted
700	1000	…	
750	1055	…	
37199650	50017186	…	**Grand Total**

विवरणपत्र 'ब'

प्रधान शीर्ष-नि कार्यक्रमानुसार तपशिलवार एकूण अर्थसंकल्पीय अंदाज

(रुपये हजारात)

अनुक्रमांक	प्रधान शीर्षकाचे नाव		प्रत्यक्ष रकमा २०२२-२०२३ Actual 2022-2023	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024
1	2		3	4
	२०१४- न्यायदान			
१.	न्यायदान दत्तमत	...	25121155	32784179
	न्यायदान भारित	...	5075439	5388070
	उच्च न्यायालय (१०२) दत्तमत	...	312246	1560280
	उच्च न्यायालय (१०२) भारित	...	3812908	4933290
२.	दिवाणी व सत्र न्यायालये (१०५)	...	15640026	21825977
३.	फौजदारी न्यायालये (१०८)	...	838562	1226110
४.	लघुवाद न्यायालये (१०६)	...	707989	811447
५.	इलाखा शहर दंडाधिकारी न्यायालये (१०७)	...	743231	869761
६.	महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त (११०)	...	17417	21500
७.	मुंबई शेरीफ (११३)	...	17850	28837
८.	महाराष्ट्र राज्य विधी आयोग	...	0	10
९.	विधी सल्लागार व समुपदेशी (११४)	...	1149365	1505146
१०.	सरकारी मुखत्यार (१११)	...	36101	42907
११.	८०० इतर खर्च	...	112324	600
	एकूण	...	**23388019**	**65651720**
	२०५२- सचिवालय - सर्वसाधारण सेवा			
१.	विधी व न्याय विभाग (मंत्रालय) योजनेतर	...	550887	1577790
	योजनांतर्गत	...	—	—
	एकूण	...	**550887**	**1577790**
	२०७०- इतर प्रशासनीक सेवा			
१.	धर्मादाय संघटना	...	1029835	1276868
	एकूण	...	**1029835**	**1276868**
	२२५०- इतर सामाजिक सेवा			
१.	धर्मादाय दाननिधी	...	5891	7307
	एकूण	...	**5891**	**7307**
	३४७५- इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा			
१.	निबंधक, भागिदारी संस्था	...	43423	49565
	एकूण	...	**43423**	**49565**
	३६०४- स्थानिक संस्था आणि पंचायत राज्य		—	—
	संस्था यांना नुकसान भरपाईच्या व अभिहस्तांकित रकमा देणे		73260	73260
	एकूण	...	**73260**	**73260**
	४०५९- सार्वजनिक बांधकामावरील भांडवली खर्च			
		...	113249	25000
	एकूण	...	**113249**	**25000**

STATEMENT 'B'
Major-Heads-cum-Programmewise details of the Budget Estimates

(Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२३-२०२४ Revised Estimates 2023-2024	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२४-२०२५ Budget Estimates 2024-2025	
5	6	
		... **2014—ADMINISTRATION OF JUSTICE**
45059198	35918641	... Adm. of Justice (voted)
11102309	6864202	... Adm. of Justice (charged)
1541960	739218	... High Court voted (102)
5323779	5356403	... High Court charged (102)
23777695	26724933	... Civil & Sessions Courts
1236857	1348443	... Criminal Courts
910702	976402	... Small Causes Courts
928801	983844	... Metropolitan Magistrates Courts
21334	22387	... Administrator General & Official Trustees
24653	31667	... Sheriff of Mumbai
10	10	... Mah. State Law Commission
1484066	1941316	... Legal Advisors and counsels
42809	47136	... Official Assignee
401020	500	... 800 Other Expences
35693686	38172259	... **Total**
		... **2052—SECRETARIATE GENERAL SERVICES**
1618456	1082531	... Law & Judiciary Deptt. (Mantralaya)
—	—	... Plan
1618456	1082531	... Total
		... **2070 — OTHER ADMINISTRATIVE SERVICES**
1509002	1409706	... Charity Organisation
1509002	**1409706**	... Total
		... **2250—OTHER SOCIAL AND COMMUNITY SERVICES**
6935	8102	... Charitable and Religious Endowments
6935	**8102**	... Total
		... **3475 --- OTHER GENERAL ECONOMIC SERVICE**
50206	53981	... Registrar of Firms
50206	**53981**	... Total
--	–	**3604--- COMPENSATION AND ASSIGNMENTS**
73260	73260	... TO LOCAL BODIES AND PANCHAYATI RAJ INSTITUTIONS.
73260	**73260**	... Total
		... **4059 --- CAPITAL OUTLAY ON PUBLIC WORKS**
565574	2400	...
565574	**2400**	... Total

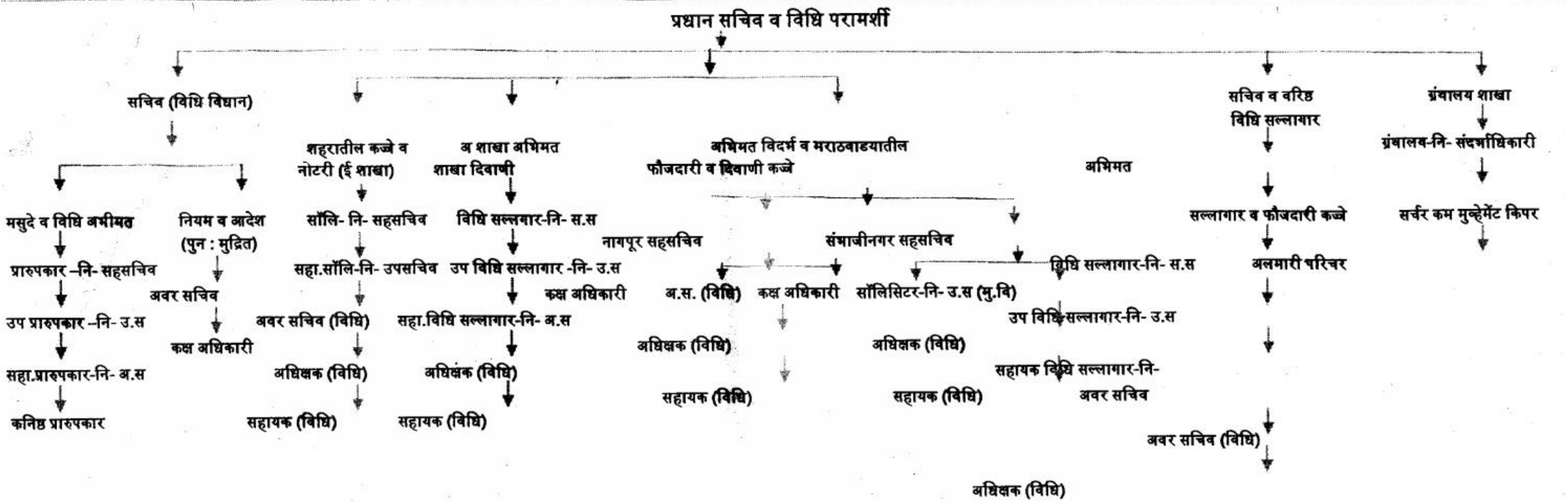
विधि विषयक शाखा
प्रधान सचिव व विधि परामर्शी
सचिव (विधि विधान)
मसुदे व विधि अभीमत
प्रारुपकार –नि- सहसचिव
उप प्रारुपकार –नि- उ.स
सहा.प्रारुपकार-नि- अ.स
कनिष्ठ प्रारुपकार
नियम व आदेश (पुन : मुद्रित)
अवर सचिव
कक्ष अधिकारी
शहरातील कज्जे व नोटरी (ई शाखा)
सॉलि- नि- सहसचिव
सहा.सॉलि-नि- उपसचिव
अवर सचिव (विधि)
अधिक्षक (विधि)
सहायक (विधि)
अ शाखा अभिमत शाखा दिवाणी
विधि सल्लागार-नि- स.स
उप विधि सल्लागार -नि- उ.स
कक्ष अधिकारी
सहा.विधि सल्लागार-नि- अ.स
अधिक्षक (विधि)
सहायक (विधि)
अभिमत विदर्भ व मराठवाडयातील फौजदारी व दिवाणी कज्जे
नागपूर सहसचिव
अ.स. (विधि)
कक्ष अधिकारी
अधिक्षक (विधि)
सहायक (विधि)
संभाजीनगर सहसचिव
सॉलिसिटर-नि- उ.स (मु.वि)
अधिक्षक (विधि)
सहायक (विधि)
अभिमत
विधि सल्लागार-नि- स.स
उप विधि सल्लागार-नि- उ.स
सहायक विधि सल्लागार-नि- अवर सचिव
सचिव व वरिष्ठ विधि सल्लागार
सल्लागार व फौजदारी कज्जे
अलमारी परिचर
अवर सचिव (विधि)
अधिक्षक (विधि)
ग्रंथालय शाखा
ग्रंथालय-नि- संदर्भाधिकारी
सर्चर कम मुव्हेमेंट किपर

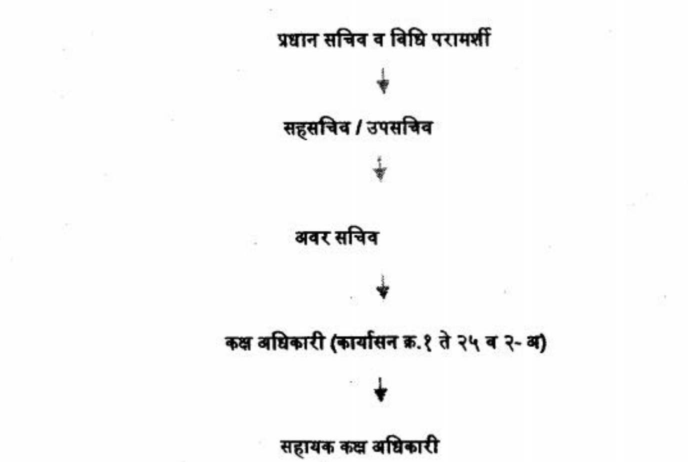
विधि विषयेत्तर शाखा (प्रशासन)
प्रधान सचिव व विधि परामर्शी
सहसचिव / उपसचिव
अवर सचिव
कक्ष अधिकारी (कार्यासन क्र.१ ते २५ व २- अ)
सहायक कक्ष अधिकारी

१. विधी व न्याय विभाग
(मंत्रालय विभाग)

प्रस्तावना

मंत्रालयातील विधि व न्याय विभाग हा मुख्यतः तांत्रिक विभाग आहे. त्याच्या दोन शाखा असून त्यापैकी एक विधीविषयेतर आणि दुसरी विधीविषयक काम पाहणारी आहे.

विधीविषयेतर शाखा विधी व न्याय विभाग (खुद्द), न्यायमंडळ, विधी अधिकारी व धर्मदाय संघटना, महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त आणि निबंधक, भागीदारी संस्था ह्या कार्यालयांच्या आस्थापनेसंबंधी व अनुषंगिक बाबींवर कार्यवाही करीत असतात. सदरहू प्रशासकीय बाबींची कामे या विभागातंर्गत एकूण २६ कार्यासने पाहतात.

(१) विधिविषयेतर शाखा :-

(अ) विधि व न्याय विभागाच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखाली असलेल्या खालील कार्यालयांच्या प्रशासकीय व वित्तीय बाबी या विभागाकडून हाताळण्यात येतात.

(१) विधि व न्याय विभाग (मंत्रालय खुद्द),
(२) धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
(३) महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त,
(४) लघुवाद न्यायालये,
(५) मुंबईचे शेरीफ,
(६) दिवाणी, सत्र आकण फौजदारी न्यायालये,
(७) महानगर दंडाधिकाऱ्यांचे न्यायालय, मुंबई,
(८) विधि सल्लागार व समुपदेशी,
(९) धर्मादाय व धार्मिक दाननिधी,
(१०) निबंधक, भागीदारी संस्था,
(११) महाराष्ट्र राज्य विधि आयोग,
(१२) महाराष्ट्र विधि सेवा प्राधिकरण.

(ब) तसेच या विभागाकडून उच्च न्यायालयाशी संबंधित वित्तीय बाबीही हाताळल्या जातात.

(क) नागपूर व औरंगाबाद येथे मुंबई उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठाची स्थापना झाल्यानंतर या विभागाच्या आस्थापनेअंतर्गत नागपूर व औरंगाबाद येथे सह सचिव यांच्या नियंत्रणाखाली कार्यालये स्थापन करण्यात आली आहेत. ही कार्यालये संबंधित खंडपीठातील विविध विभागांच्या प्रकरणी विधि विषयक सल्ले देण्याचे काम करतात.

(ड) श्री सिध्दिविनायक गणपती मंदिर विश्वस्त व्यवस्था (प्रभादेवी) अधिनियम, १९८० नुसार श्री सिध्दिविनायक गणपती मंदिर न्यास दादर, मुंबई; श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्त व्यवस्था (शिर्डी) अधिनियम, २००४ मधील तरतूदीनुसार श्री साईबाबा विश्वस्त व्यवस्था, शिर्डी; पंढरपूर मंदिर अधिनियम, १९७३ अन्वये श्री विठ्ठल रुक्मिणी मंदिर, पंढरपूर समिती व मुंबई विश्वस्त अधिनियम, १९६० मधील प्रकरण ७(अ) अन्वये पश्चिम महाराष्ट्र देवस्थान व्यवस्थापन समिती, कोल्हापूर यांच्या कामकाजाचे नियमन या विभागामार्फत केले जाते.

(ई) या उच्च न्यायालयातील व दुय्यम न्यायालयातील सरकारी वकील व सहायक सरकारी वकील व महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरणामधील मुख्य सादरकर्ता अधिकारी व सादरकर्ता अधिकारी यांच्या नियुक्त्यांचे आदेश निर्गमित केले जातात. तसेच गृह विभागाकडून विशेष शासकीय अभियोक्त्यांबाबत आलेल्या प्रस्तावांवर अभिप्राय देऊन ते शासनाच्या मान्यतेसाठी सादर केले जातात.

विधिविषयक कामाचे तीन भाग पडतात १) मंत्रालयीन विभागांना वैधानिक सल्ले देणारा, २) कज्जे व अभिहस्तांतरण लेखनविषयक कामे करणारा आणि ३) विधी विधान विषयक कामाचे मसुदे तयार करणारा, असे ते तीन भाग आहेत.

(२) विधिविषयक शाखा

"अ" ~~शाखा वैधानिक~~ बाबींवर अभिप्राय / सल्ले देणारी शाखा :-

या शाखे्स 'अ' शाखा असे संबोधले जाते. या शाखे्चा संबंध मुख्यतः मंत्रालयातील सर्व प्रशासकीय विभागांना दिवाणी व फौजदारी प्रकरणी विधिविषयक सल्ला देण्याच्या कामाशी तसेच विद्यापीठांच्या कायद्यानुसार कुलगुरु/राज्यपाल यांच्या कार्यालयास अभिप्राय देण्याच्या कामाशी येतो.

" ब " शाखा या शाखेकडून पुढील कामे केली जातात :-

या बाबतची कामे पुढील ३ भांगामध्ये केली जातात.

(१) फौजदारी कज्जे :- राज्यातील प्रथम संवर्ग न्यायदंडाधिकारी, सत्र न्यायालये व उच्च न्यायलयातील फौजदारी खटल्यामध्ये शासनाच्या विरुध्द पारीत होणाऱ्या न्यायनिर्णयाविरुध्द उच्च न्यायालयात/सर्वोच्च न्यायालयात अपिल दाखल करण्याबाबत प्राप्त होणाऱ्या अपिल प्रस्तावांची छाननी करुन अपिल दाखल करण्याबाबतचे निर्णय या शाखेकडून घेण्यात येतात.

(२) अभियोग मंजूरी :- शासकीय कर्मचाऱ्याविरुध्द भ्रष्टाचार प्रतिबंधक अधिनियम, १९८८ च्या कलम १९ तसेच फौजदारी प्रक्रिया संहिताचे कलम १९६/१९७ अन्वये अभियोग दाखल करण्यास आवश्यक असलेली मंजूरी देण्याबाबतचे प्रस्ताव या शाखेकडून हाताळण्यात येतात.

(३) खटले मागे घेण्याबाबत :- कारखाना अधिनियम १९४८ व भारतीय दंड संहिता, १८६०, मुंबई पोलीस अधिनियम, १९५० अंतर्गत दाखल झालेले खटले फौजदारी प्रक्रिया संहिताचे कलम ३२१ मधील तरतुदीनुसार मागे घेण्याबाबतच्या प्रस्तावांची छाननी करुन त्याबाबत अभिप्राय देण्याचे काम या शाखेकडून केले जाते.

(४) विशेष अभियोक्त्याचे नेमणूक :- मा. उच्च व सर्वोच्य न्यायालयामध्ये तसेच इतर राज्यांच्या उच्च न्यायालयात फौजदारी प्रकरणामध्ये विशेष विशेष अभियोक्त्याची नेमणूक या शाखेकडून केली जाते.

" ई " शाखा ह्या शाखेस ई शाखा असे म्हणतात. या शाखेकडून पुढील कामे केली जातात.

(१) निर्णयार्थ पाठविण्यात आलेल्या विक्रीकरांच्या कज्जांसह उच्च न्यायालयाच्या मूळ न्यायशाखेतील कज्जे, उच्च न्यायालयातील (अपील न्याय शाखेत) रिट अर्ज, नगर दिवाणी न्यायालये, लघुवाद न्यायालये व

सर्वोच्च न्यायालयातील कज्जे संबंधीचे काम शहर कज्जे शाखा पहात असते. शिवाय कज्ज्याच्या बाबतीत इतर विभागांना ही शाखा सल्ला देत असते. शासकीय अभियोक्त्यांना प्रशासकीय विभागाने सूचना केल्यास त्या प्रस्तावावर कायदेशीर बाबींचा विचार करुन विशेष सरकारी अभियोक्त्यास सरकारची बाजू मांडण्याबाबत सूचना दिल्या जातात.

(२) महाराष्ट्राचे राज्यपाल ज्यांत पक्षकार आहेत असे विलेख अगर लेख तयार करणे व त्यांची छाननी करणे, तसेच भाडेपट्टा लेख, लायसन्स वगैरेसाठी करारनामे करणे व अभिहस्तांतरणाची संबंधीत असलेली इतर प्रकरणेही या शाखेमार्फत हाताळली जातात.

(३) नौ अधिकरण वाद, समन्स आणि सन १९५२ च्या लेख प्रमाणक (नोटरी) अधिनियमांसंबंधीचे काम देखील 'इ' शाखा पहाते.

" म " शाखा ह्या शाखेस म शाखा असे म्हणतात. या शाखेकडून पुढील कामे केली जातात.

(१) विदर्भ आणि मराठवाडा विभागाशिवाय इतर विभागातील मुफसल कज्जांच्या कामात शासनाच्या वतीने कज्जे दाखल करणे अगर कज्जात शासनाच्या वतीने बचाव करणे या कामाच्या सुसाध्यतेबद्दल सल्ला देणे, फिर्याद-कज्जांची व कैफियतेची छाननी करणे आणि जिल्हा न्यायालये, उच्च न्यायालय यात अपील दाखल करण्याबद्दल अगर न करणे इ. कामाचा समावेश होतो. या विभागातून इतर राज्याच्या वतीने किंवा भारतातील इतर राज्यातील अधिकाऱ्यांच्या वतीने आणि भारत सरकार व त्यांचे अधिकारी यांच्या वतीने मुफसल न्यायालयामधील दिवाणी कज्जांवर लक्ष ठेवण्यात येते व असे कज्जे चालविण्यात येतात.

(२) जिल्ह्यातील शासकीय मुफसल खटल्यावर योग्य नियंत्रण ठेवण्याच्या प्रयोजनासाठी महाराष्ट्र शासनाने १९७७ पासून जिल्हा सरकारी वकीलांच्या कार्यालयांच्या तपासणीचे काम हाती घेण्याची योजना सुरु केली आहे. सॉलिसिटर (मुफसल वाद), अपर सॉलिसिटर (मुफसल वाद), यांनी या तपासण्या करावयाच्या असतात. अशा तपासणीच्या वेळी जिल्ह्यातील सर्व स्थानिक अधिकारी व न्यायासनाचे अध्यक्ष व सदस्य यांच्याशी संपर्क साधून शासकीय कज्जासंबंधीच्या बाबीसंबंधी चर्चा केली जाते. मुफसल क्षेत्रातील शासकीय दिवाणी खटल्यांचे प्रभावी पर्यवेक्षण करण्याच्या आणि त्यावर नियंत्रण ठेवण्याच्या बाबतीत आणि बऱ्याचश्या अडचणी दूर करण्याच्या व विधि अधिकाऱ्याच्या मनातील गैरसमज दूर करण्याच्या तसेच जिल्हा कार्यालयातील कामाचा दर्जा सूधारण्याच्या दृष्टीने या तपासण्या फारच उपयुक्त ठरत असल्याचे दिसून आले आहे.

(३) प्रशासकीय सोयीसाठी नागपूर आणि औरंगाबाद येथे विभागाच्या दोन स्वतंत्र शाखा आहेत. ह्या मंत्रालयीन विभागाचाच एक भाग असून त्या-त्या महसूल विभागाच्या कक्षेत काम करतात. या शाखांना सह सचिवांच्या दर्जाचे अधिकारी आहेत. नागपूर आणि औरंगाबाद येथे असलेल्या विधि व न्याय विभागाच्या शाखा अनुक्रमे विदर्भ आणि मराठवाडा विभागातील दिवाणी व फौजदारी कज्जे, अभिप्रायाच्या बाबी तसेच रिट, वादाच्या सूचना आणि किरकोळ बाबी यासंबंधी कार्यवाही करीत असतात.

(२) महाराष्ट्र राज्यात अंमलात असलेले सर्व राज्य अधिनियम असलेले महाराष्ट्र संहिता हे एक शासकीय प्रकाशन आहे. कायद्याच्या व्यवसाय करणाऱ्यांना तसेच इतर नागरीकांनाही हे प्रकाशन उपयुक्त असलेल्याचे आढळून आले आहे. त्यामुळे या प्रकाशनाद्वारे राज्याच्या सर्व अधिनियम हे सर्व साधारण जनतेला वाजवी किमतींत उपलब्ध करुन देण्याचा उद्देश आहे. अधिनियमाच्या पुनर्मुद्रणाचे काम आणि महाराष्ट संहिता अद्यावत ठेवण्यासाठी पुनःस्थापना मालिका वेळोवेळी काढण्याचे काम, त्याचप्रमाणे राज्य अधिनियम शासनाच्या संकेत स्थळावर (वेबसाईट) घेण्याचे काम देखील या शाखेत सचिव (विधी विधान), विधी व न्याय विभाग यांच्या देखरेखीखाली होत असते.

" ब " शाखा ह्या शाखेस ब शाखा असे म्हणतात. विधि विधानाचे मसुदे तयार करणारी शाखा :-

(१) विधि विधानाचे काम म्हणजे भारतीय संविधानाच्या सातव्या परिशिष्टातील याद्या २ व ३ या नमूद केलेल्या सर्व राज्य व समवर्ती विषयासंबंधीची शासकीय विधेयके व अध्यादेश या संबंधात कार्यवाही होय. तसेच सर्व गौण विधि विधानाचे मसुदे म्हणजे संविधानीक नियम, उपविधी, अधिसूचना, आदेश, योजना व तत्सम इतर लेख जे केद्रिंय अधिनियमाखाली अगर राज्य अधिनियामाखाली काढावयाचे असतात त्यांचे मसुदे तपासण्याचे व छाननी करण्याचे काम ही शाखा करते. ही शाखा वेगवेगळया मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागांनी तयार केलेल्या विधि विधान विषयक प्रस्तावांना त्याचप्रमाणे महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालयाकडून आलेल्या अशासकीय विधेयकांचा अंमल करण्याकरिता कोणत्याही विधि विधानाचे काम हाती घेण्याच्या इष्टतेचा व सक्षमतेचा प्रश्न विधिविषयक दृष्टीकोनातून तपासून पाहते. या अनुषंगाने राज्याच्या विधिमंडळाशी संबंधित असलेल्या सर्व तांत्रिक बाबींचे कामही याच शाखेमार्फत करण्यांत येत असते.

(२) महाराष्ट्र राज्यात अंमलात असलेले सर्व राज्य अधिनियम असलेले महाराष्ट्र संहिता हे एक शासकीय प्रकाशन आहे. कायद्याचा व्यवसाय करणाऱ्यांना तसेच इतर नागरिकांनाही हे प्रकाशन उपयुक्त असल्याचे आढळून आले आहे. त्यामुळे या प्रकाशानाद्वारे राज्याचे सर्व अधिनियम हे सर्वसाधारण जनतेला वाजवी किंमतीत उपलब्ध करुन देण्याचा उद्देश आहे. अधिनियमांच्या पुनर्मुद्रणाचे काम आणि महाराष्ट्र संहिता अद्ययावत ठेवण्यासाठी पुनःस्थापना मालिका वेळोवेळी काढण्याचे काम, त्याचप्रमाणे राज्य अधिनियम शासनाच्या संकेतस्थळावर (वेबसाईट) घेण्याचे काम देखील या शाखेत सचिव (विधी विधान), विधि व न्याय विभाग यांच्या देखेरेखीखाली होत असते.

" र " शाखा, नियम व आदेश अद्यावत करणाऱ्या शाखेस र शाखा असे संबोधले जाते :-

(३) महाराष्ट्र नियम व आदेश हे सर्वात जुन्यापैकी एक महत्वाचे प्रकाशन असून त्यामध्ये भारतीय संविधानासहित केंद्राने व राज्याने केलेल्या निरनिराळया अधिनियमाखाली राज्य शासनाने केलेले नियम व आदेश समाविष्ट आहेत. हे प्रकाशन दोन भागात म्हणजे राज्याने केलेल्या अधिनियामाखाली केलेले नियम व आदेश आणि केंद्राने केलेल्या अधिनियमाखाली केलेले नियम व आदेश यामधील सर्व महत्वाच्या दुय्यम विधि विधानाचा एकाच ठिकाणी समावेश केलेला आहे. हे प्रकाशन विधानमंडळाचे सभासद, न्यायालये, वकिलवर्ग व सर्वसाधारण जनता यांना उपयुक्त ठरते असे आढळून आले आहे. वेळोवेळी पुनःस्थापना मालिका काढून हे नियम व आदेश अद्ययावत ठेवण्यात येत आहेत. सचिव, विधि व न्याय विभाग (विधि विधान) यांच्या देखरेखीखाली विधि व न्याय विभागाची 'र' शाखा हे काम पाहते.

विधि व न्याय विभागातंर्गत कार्यरत कार्यासने / शाखा व त्यांना नेमुन देण्यात आलेले विषय खालीलप्रमाणे आहेत.

कार्यासन क्र.	कार्यासना मार्फत हाताळण्यात येणारे विषय
कार्यासन. १	(१) धर्मादाय संघटना, महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त तसेच निबंधक भागीदारी संस्था यांच्या कार्यालयाशी संबंधित सर्व आस्थापना विषयक बाबी. (२) उपरोक्त कार्यालयातील अधिकांऱ्याबाबत/ कर्मचाऱ्यांबाबत तक्रारी व इतर किरकोळ संदर्भ. (३) उपरोक्त कार्यालयाची व त्याच्या आधिपत्याखाली येणाऱ्या कार्यालयाची निरीक्षणे करणे, (४) धर्मादाय संघटना महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त तसेच निबंधक भागीदारी संस्था यांच्या कार्यालयातील सर्व (अधिकारी/ कर्मचारी यांचे निवृत्तीवेतन, कुटुंबनिवृत्तीवेतन, अनुकंपा निवृत्तीवेतन, रुग्णता निवृत्तीवेतन, सेवानिवृत्तीनंतरची सर्व अंतिम प्रदाने, भविष्य निर्वाहनिधी अग्रीम, विशेष वेतन.
कार्यासन. २	१ विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय (खुद्द) कार्यालयातील (नागपूर व औरंगाबादसह) गट अ, ब, क मधील अधिकारी / कर्मचारी यांच्या आस्थापनाविषयक सर्व बाबी, २ विधि शाखेकडील गट अ,ब,द,क मधील अधिकारी/ कर्मचारी यांची पदनिर्मिती पदे भरणे, पदस्थापना रजा, वेतननिश्चिती, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाकडून पदोन्नतीच्या प्रस्तावास मान्यता घेणे, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगास पदभरतीकरिता जाहिरात देणे, निवृत्तीवेतनाची कागदपत्रे तयार करणे. (३) मंत्रालयीन संवर्गातील सर्व गट अ, ब, व क मधील अधिकारी / कर्मचारी यांची पदस्थापना, रजा, वेतननिश्चिती, निवृत्तीवेतनाची कागदपत्रे तयार करणे. व इतर सेवाविषयक बाबी. (४) रचना व कार्यपध्दती व विषयसूची विषयक बाबी. (५) कार्यासन २१ च्या मदतीने नागपूर अधिवेशनाची व्यवस्था
कार्यासन. २ अ	१) विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय (खुद्द) कार्यालयातील (नागपूर व औरंगाबादसह) गट अ,ब,व क मधील अधिकारी/ कर्मचारी यांच्या विभागीय चौकशी, तक्रारी, गोपनीय अहवाल लिहून घेणे, कळविणे, जतन करणे इ. यांची (२) अ.क्र. १ येथील कर्मचांऱ्याची म.ना.से. (वर्तणुक) नियम, १९७१ व म.न.से (शिस्त व अपिल) नियम, १९७९ नुसार सर्व प्रकारची कार्यवाही, भत्ता व दायित्व विवरणपत्रे भरुन घेणे, जतन करणे इ. बाबी. (३) वरील अधिकारी व कर्मचारी यांना आमापू वेतनवाढी मंजूर करणे. ५०/५५ वर्षाचे पुनर्विलोकन इ. बाबी. वरील अधिकारी / कर्मचारी यांना वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करणे. (३) ४) विभागातील वरील अधिकाऱ्यांना घरबांधणी अग्रीम, संगणक अग्रीम, मोटार सायकल/ मोटार कार अग्रीम मंजूर करणे (५) वरील अधिकारी/ कर्मचारी यांच्या प्रशिक्षण विषयक बाबी (६) प्रशासकीय स्वरुपाच्या इतर संकीर्ण यांची उदा. का. २१ कडील संकीर्ण पत्रव्यवहार
कार्यासन ३	या कार्यासनात न्यायिक अधिकाऱ्यांच्या संबंधातील सर्व आस्थापनाविषयक बाबी हाताळण्यात येणार आहेत. (१) न्यायिक अधिकाऱ्यांच्या संवर्गबाहय पदासह नेमणुका (सरळसेवेने, प्रतिनियुक्तीने, बदलीने, पदोन्नतीने, पुनर्नियुक्तीने. (२) न्यायिक अधिकांऱ्याची सेवा समाप्त करणे, सेवेतून काढून टाकणे. (३) न्यायिक अधिकांऱ्याविरुद्ध तक्रारी, विभागीय चौकशी, सक्तीची सेवानिवृत्ती/स्वेच्छा सेवानिवृत्ती /मुदतपुर्व चौकशी /राजीनामा. (४) प्रवेश नियम (सर्व न्यायालयाचे न्यायालयाचे न्यायिक अधिकारी) (५) वेतन श्रेणीची सुधारणा (न्यायिक अधिकारी) वेतनश्रेणीशी संबंधित विशेष वेतन, वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती (६) विभागीय परीक्षेसाठी न्याधिक अधिकाऱ्यांना परीक्षक म्हणून नेमण्याबाबत कार्यवाही. (७) न्यायिक अधिकाऱ्यांचे निवृत्तीवेतन, कुटुंबनिवृत्तीवेतन, अनुकंपा निवृत्तीवेतन, रुग्णाता निवृत्तीवेतन, सेवानिवृत्तीनंतरची सर्व अंतिम प्रदाने, भविष्य निर्वाहनिधी अग्रीम, विशेष वेतन, (कार्यासन ५ कडील कामकाज) (८) न्यायालयीन प्रकरणे. (९) न्यायिक अधिकारी यांची वेतननिच्छीती, वैद्यकीय खर्चाची प्रपिपूर्ती, (का. ६ कडील विषय)

कार्यासन -४	या कार्यासनात मा. न्यायमुर्ती व मा. उच्च न्यायालयाशी संबंधीततील सर्व आस्थापनाविषयक बाबी हाताळण्यात येणार आहेत. १) परराज्यातील उच्च न्यायालयाच्या न्यायमूर्तीची व सर्वोच्च न्यायालयांच्या न्यायमुर्तीच्या मुंबई भेटीची व्यवस्था. २) मा. उच्च न्यायालयाचे न्यायमूर्ती यांच्या रजा, रजेचे करणे, रोखीकरण, निवासस्थान व्यवसथा, वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती ३) उच्च न्यायालयाच्या न्यायमूर्तीबाबतचे सर्व प्रकारचे नियम व त्यात सुधारणा (प्रवासभत्ता, सेवाशर्ती, नियम, मोटारवाहन भत्ता, घरभाडे भत्ता. ४) उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधिशांच्या नेमणुकीबाबत पत्रव्यवहार, (का. ३ कडील विषय) ५) उच्च न्यायालयाचे मुख्य न्यायमूर्ती व इतर न्यायमूर्ती यांच्या परदेशी भेटी, (का. ३ कडील विषय) ६) मा. न्यायमूर्ती यांचे निवृत्तीवेतन, कुटुंबनिवृत्तीवेतन, अनुकंपा निवृत्तीवेतन, रुग्णता निवृत्तीवेतन, सेवानिवृत्ती-नंतरची सर्व अंतिम प्रदाने, भविष्य निर्वाहनिधी अग्रीम, विशेष वेतन. (का. ५ कडील विषय) ७) उच्च न्यायालये व खंडपीठे यांच्याशी संबंधित सर्व कार्यालयीन विषयक बाबी (वेतन, भाडेपट्टी, फर्निचर, पेट्रोल, प्रवास, मोटार संगणकविषयक दैनंदिन बाबी इ. (का. ९ कडील विषय) ८)मा. मुख्यमंत्री व मा. मुख्य न्यायमूर्ती यांच्या बैठकीचे आयोजन व समन्वय (का.९ कडील विषय) (९) समन्वय समितीचे आयोजन (का. ९ कडील विषय)
कार्यासन -५	१) विविधद न्याय विभाग व विभागाच्या अधिपत्याखालील सर्व कार्यालयातील कर्मचाऱ्याचे घरबांधणी अग्रीम, मोटार, स्कुटर, सायकल, संगणक अग्रीम व त्यांची प्रतिक्षायादी २) घरबांधणी मोटार, स्कुटर, संगणक व सायकल अग्रीमांध्या रक्कमा प्रमाणित करणे व त्यांचा हिशोब ठेवणे.
कार्यासन -६	या कार्यासनात न्यायालयातील राजपत्रित श्रणीतील अधिकारी व कर्मचारी शिपायासह (न्यायिक कारी वगळून) यांच्यासंबंधीतील सर्व आस्थापनाविषयक बाबी हाताळण्यात येणार आहेत. १) न्यायालयीतील राजपत्रित श्रेणीतील अधिकारी व कर्मचारी शिपायासह यांची वेतननिच्छीती, वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती तसेच सेवाविषयक सर्व प्रकरणे. २) विषय १ मधील सर्व कर्मचाऱ्यांच्या स्थावर जंगम मालमत्ता यांच्या खरेदी विक्री संबंधात मंजूरी देणे. ३) मुंबई उच्च न्यायालयाच्या नागपूर, औरंगाबाद व पणजी खंडपीठाच्या सर्व संवर्गातील राजपत्रित अधिकारी/कर्मचाऱ्यांची सेवाविषयक प्रकरणे. ४) जिल्ह्यातील तसेच मुंबई येथील न्यायालयातील राजपत्रित/अराजपत्रित कर्मचाऱ्यांचे सेवाप्रवेश नियम. ५) अनुकंपा तत्वावर शासकीय सेवेत नियुक्ती देण्याबाबतची प्रकरणे, ६) न्यायालयीन व इतर कार्यालयातील कर्मचारी संघटनांना मान्यता देणे व इतर कार्यारलयातील कर्मचारी संघटनांना मान्यता देण व त्यांनी शासनास पाठविलेल्या तक्रारीवर कार्यवाही करणे, ७) (अ) न्यायिक विभागातील सर्व संबर्गातील राजपत्रित अधिकारी/अराज्पत्रित कर्मचाऱ्याची शिपायासह वेतनविषयक प्रकरणे, (ब) निलंबन कालावधीतील थकीत वेतनभत्त्याच्या रकमेस मंजूरी देणे, (क) विशिष्ट पराकरिता मंजूर करण्यात येणारे विशेष वेतन, (ड) वाहनभत्ता, दैनिकभत्ता, प्रवासभत्ता, गणवेश भत्ता इ. भत्तेविषयक प्रकरणे, ८) मुंबई उच्च न्यायालये व त्यांची खंडपीठे, मुंबईतील न्यायालये व जिल्हा/तालुका न्यायालयातील कर्मचाऱ्यांच्या संबंधीत दाखल झालेली न्यायालयीन प्रकरणे, राजपत्रित / अराजपत्रित ९) वेतनश्रेणीची सुधारणा (न्यायालयीन सर्व श्रेणीतील कर्मचारी) व वेतनश्रेणीशी संबंधित विशेष वेतन, (का. ३ कडील विषय) १०) न्यायालयीन कर्मचाऱ्यांना प्रशिक्षण (का. ४ कडील विषय) ११) न्यायिक सेवेतील राजपत्रित श्रेणीतील अधिकाऱ्यांच्या नेमणूका (सरळसेवेने, प्रतिनियुक्तीने, बदलीने, पदोन्नतीने, पुनर्नियुक्तीने). (का. ४ कडील विषय) १२) न्यायालयीन राजपत्रित श्रेणीतील अधिकाऱ्यांची सेवा समाप्त करणे, सेवेतून काढून टाकणे, त्यांच्या विरुद्धच्या तक्रारी, विभागीय चौकशी, सक्तीच्या सेवा सवेच्या सेवानिवृत्ती, मुयतपूर्व सेवानिवृत्ती, राजीनामे इ. व या विषयासंदर्भातील न्यायालयीन प्रकरणे. (का. ४ कडील विषय) १३) सर्व न्यायालयीन राजपत्रित अधिकारी/कर्मचाऱ्यांचे निवृत्तीवेतन, कुटुंबनिवृत्तीवेतन, अनुकंपा निवृत्तीवेतन, रुग्णता निवृत्तीवेतन, सेवानिवृत्तीनंतरची सर्व अंतिम प्रदाने, भविष्य निर्वाहनिधी अग्रीम, विशेष वेतन. (का. ५ कडील कामकाज)
कार्यासन -७	१) विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय (खुद्द) येथील संगणकीकरण विषयक सर्व बाबी. २) विधि व न्याय विभागाच्या अधिपत्याखालील क्षेत्रिय कार्यालयामध्ये संगणक विकासाचे धोरणात्मक व समन्वयाचे कामकाज.
कार्यासन -८	१) राज्यातील व दिल्ली कार्यालयातील विधि अधिकाऱ्यांच्या कार्यालयासाठी जागा निच्छीत गे्. त्यांना फर्निचर व इतर साधन सुविधा पुरविणे तसेच विविध अग्रीमे, संगणक विषयक दैनंदिन बाबी इ. सर्व बाबीशी संबंधित प्रकरणे हाताळणे. २) राज्यातील सर्व विधि अधिकाऱ्यांच्या / सरकारी वकीलांच्या कार्यालातील अधिकाऱ्यांच्या/कर्मचाऱ्यांच्या आस्थापनाविषयक सर्व बाबी. ३) सरकारी वकील कार्यालयातील सर्व संवर्गातील कर्मचाऱ्यांचे निवृत्तीवेतन, कुटुंबनिवृत्तीवेतन, अनुकंपा निवृत्तीवेतन, रुग्णाता निवृत्तीवेतन, सेवानिवृत्तीनंतरची सर्व अंतिम प्रदाने, भविष्य नर्वाहनिधी अग्रीम, विशेष वेतन, (का. ५ कडील विषय)

कार्यासन -९	१) विविध अधिनियमांखाली स्थापन करावयाच्या तसेच अन्य विशेष न्यायालयांचे जलदगती न्यायालयासह आस्थापनाविषयक व इतर सर्व बाबी. २) कौटुंबिक न्यायालय व मुंबईचे शेरीफ यांच्या कार्यालयातील सर्व आस्थापनविषयक (संगणकासह) बाबी. ३) या कार्यालयातील अधिकारी/कर्मचाऱ्यांच्या सर्व आस्थापनाविषयक बाबी ४) न्यायिक अधिकारी प्रशिक्षण संस्था, नागपूर संबंधित सर्व बाबी. (का. ४ कडील विषय) ५) न्यायिक अधिकाऱ्यांची पूर्वीची सेवा विचारात घेणे, पदग्रहण अवधी सेवाखंड, शिपाई सेवेऐवजी रोखभत्ता, जन्मतारखत बदल व जातीच्या नोंदीतील बदल इ. प्रकरणे. (का. ४ कडील विषय) ६) न्यायिक अधिकाऱ्यांच्या विभागीय चौकशीसाठी सादरकर्ता अधिकऱ्यांची नेमणूक, इ. प्रकरणे (का. ४ कडील विषय) ७) जिल्हा न्यायाधिशांच्या द्विवार्षिक परिषदेचे कामकाज (का. ४ कडील विषय)
कार्यासन -१०	१) विधि व न्याय विभागाची नोंदणी व नोंदणी शाखा म्हणून सर्व बाबी हाताळणे. २) गट "ड" मधील कर्मचाऱ्यांच्या आस्थापना विषयक सर्व बाबी. ३) विधि व न्याय विभागाचे दूरध्वनी, वाहने, लेखनसामुग्री, फर्निचर, जागा इ. तसेच गृहव्यवस्थेविषयक सर्व बाबी.
कार्यासन -११	१) मुंबई, कोकण, नाशिक व पुणे या विभागातील न्यायालये स्थापन करण्याच्या संदर्भातील उदा. पदनिर्मिती करणे, पदे पुढे चालू ठेवणे, यंत्रसामुग्री संगणकविषयक दैनंदिन बाबी. वाहनखरेदी, लेखनसामुग्री, कायद्याची पुस्तके, फर्निचर, भूसंपादन/इमारती भाड्याने घेणे इ. सर्व बाबी हाताळणे. २) उपरोक्त सर्व जिल्ह्यातील न्यायालयांशी संबंधित इतर सर्व बाबी.
कार्यासन -१२	१) नागपूर, अमरावती, मराठवाडा या विभागात न्यायालये स्थापन करण्याच्या संदर्भातील उदा. पदनिर्मिती करणे, पदे पुढे चालू ठेवणे, यंत्रसामुग्री, संगणकाविषयक दैनंदिन बाबी, वाहनखरेदी, लेखनसामुग्री, कायद्याची पुस्तके, फर्निचर, भूसंपादन/इमारती भाड्याने घेणे इ. सर्व बाबी हाताळणे.
कार्यासन -१३	१) सर्व केंद्र पुरस्कृत योजना कार्या१३ मान्त हाताळण्यात येणार आहेत. योजनांतर्गत तरतुदी शेष पुरस्कृत योजना व विशेष प्रशासकीय केंद्रीय सहाय्याबाबतच्या तरतुदीचे कामकाज. २) राज्यातील न्यायालयीन इमारतीचे तसेच न्यायाधीशांसाठी इतर कर्मचाऱ्यांसाठी निवासस्थानांचे बांधकाम, प्रशासकिय मान्यता, बांधकामाचे प्रगती अहवाल, इ. विषयक सर्व बाबी. ३) योजनांतर्गत अथवा केंद्रीय सहाय्यांतर्गत संगणकाच्या तरतुदी उपलब्ध करण्याबाबत व त्या अनुषंगाने विभागाच्या आधिपत्याखालील सर्व कायाऱ्लयाच्या संगणकीकरणाबाबतचे सर्व प्रस्ताव या कार्यासनामार्फत हाताळण्यात येतील व त्याबाबतचे आदेश काढण्यात येतील. ४) केंद्र शासन, वित्त विभाग, नियोजन विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांना योजनांतर्गत व केंद्रीय सहाय्याबाबतच्या जदलगीने न्यायालासाठीच्या केंद्र सहाय्यासह योजनांची एकत्रित माहिती पुरविणे.
कार्यासन -१४	१) राज्यातील विधि अधिकाऱ्यांच्या नेमणूका, रजा इ. सर्व बाबीसंबंधीची प्रकरणे, २) महाराष्ट्र विधि अधिकारी (नेमणूका,सेवाशर्ती, व मानधन) नियम १९८४ मधील अर्थ लावण्याची प्रकरणे. ३) मागासवर्गीय वकीलांसाठी प्रशिक्षण योजना, (का. ४ कडील कामकाज)
कार्यासन -१५	खालील अधिनियमाच्या / नियमांच्या अनुषगाने शासनस्तरावरील सर्वच बाबी हातळणे. (१) संस्था नोंदणी अधिनियम,१८६०, (२) धर्मादाय दाननिधी अधिनियम,१८९०, (३) पेटीट बॅरोनेटली अधिनियम, १८९३, (४) शासकीय विश्वस्त अधिनियम १९१३, (५) श्री. जमशेटजी जेजीभॉय बॅरोनेटली अधिनियम,१९१५, (६) भारतीय भागिदारी संस्था अधिनियम १९३२, (७) मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १९५० (८) मुंबई नॉन ट्रेडिंग नियम, अधिनियम १९५९, (९) महाप्रशासन अधिनियम १९८३, नियमः (१) मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था नियम १९६१, (२) मुंबई व्यापारेत्तर नियम १९५९, (३) धर्मादाय दाननिधी नियम, १९६६, (४) महाप्रशासन आधिनियम १९७०, (५) शासकीय विश्वस्त अधिनियम १९७१, (६) महाराष्ट्र भागिदारी संस्था अधिनियम १९८९.

कार्यासन -१६	१) श्रीसिद्धीविनायक गणपती मंदिर विश्वस्त व्यवस्था (प्रभादेवी अधिनियम, १९८० शी संबंधित सर्व प्रकारची प्रकरणे, (उदा. समती सदस्य/कार्यकारी अधिकारी/लेखा परीक्षकांच्या नियुक्त्या, रुग्णांना व संस्थांना देण्यात येणाऱ्या आर्थिक मदतीच्या प्रस्तावाची तपासणी, सदर मंदिराच्या सेवेत असणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या नियुक्तीचे प्रस्ताव तपासणी इ. २) श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्त व्यवस्था, शिर्डी यांच्याशी संबंधित सर्व प्रकारची प्रकारणे हाताळणे, ३) मा. मुख्यमंत्री महोदयांच्या आदेशान्वये सर्व अधिनियमांबाबतचे कामकाज एकत्रितपणे करणे. ४) पंढरपूर मंदिरे अधिनियम १९७३ शी संबंधित सर्व प्रकारची प्रकरणे हाताळणे, उदा. श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मंदिर समितीवर सदस्यांच्या/कार्यकारी अधिकाऱ्यांच्या नियुक्त्या, ५) उपरोक्त समित्यांच्या कार्यालयांचे निर्ण करणे. ६) उपरोक्त समितीच्या लेखा परीक्षांच्या नियुक्तीस मान्यता देणे, ७) प. महाराष्ट्र देवस्थान व्यवस्थापन समिती, कोल्हापूर संबंधिचे सर्व कामकाज, ८) देवस्थानासंबंधीचे परताचित अध्यादेश विधेयक व इतर कामकाज,
कार्यासन -१७	१) धर्मादाय संघटना महाप्रशासक शासकीय विश्वस्त तसेच निबंधक भागिदारी संस्था यांच्या कार्यालयाकरिता जागा खरेदी, भावे इमारतीचे बांधकाम, दुरुस्ती/ विमा नुतनीकरणे वगैरे, लेखा परीक्षण, अंदाजपत्रक, प्रशासकीय अहवाल, विषयक व संगणकविषयक दैनंदिन बाबी व इतर सर्व बाबी. (आस्थापना विषयक बाबी वगळता इतर सर्व बाबी) २) महाराष्ट्र राज्यातील सार्वजनिक न्यासाविसब्द तक्रारी व पुढील आवश्यक ती कार्यवाही करणे. ३) धर्मादाय संघटना किंवा महाराष्ट्र राज्यातील सार्वजनिक संस्थांशी संबंधित इतर सर्व संकीर्ण बाबी. ४) स्थानिक स्वराज्य संस्थाना नगरपालिका व इतर कायद्यातर्गत सहायक अनुदान (लेखा व अहवाल व आक्षेपांसह (का. १९ कडील विषय) ५) प्राक्कलन समित्यांचे अहवाल व शिफारशी अनुसूचित जाती व अनुसूचित जाती व अनुसूचित जगाती आयोगाचे अहवाल तसेच इतर संकीर्ण बाबी (का. १९ कडील विषय) ६) तालुका वकील संघ ग्रंथालय निधी संबंधी सर्व कामकाज. (का. १९ कडील विषय) ७) न्यायालयीन कामकाजाची भाषा व त्यासंबंधीत इतर सर्वच बाबी (का. १९ कडील विषय) ८) वरील विश्यांबाबतचे लेखा परिक्षण/ लेख्यांचा निरिक्षण अहवाल इत्यादी, (का. १९ कडील विषय)
कार्यासन -१८	१) विदर्भ व मराठवाडा विभाग वगळता राज्यातील इतर सर्वे विधि अधिकाऱ्यांच्या फी व यादव्य खर्चाच्या देयकांची छाननी करणे, ती मंजूर करणे व अनुदान भरुन ती प्रतिस्वाक्षरी करुन परत करणे. २) सर्वोच्च न्यायालयातील प्रकरणे चालविण्यासाठी ज्या विशेष समुपदेशी तसेच विशेष सरकारी अभियोक्ता "अ" "ब" "क" "ड" मंडळातील समुपदेशी, शासकीय अभिवक्ता, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधीकरण व टाडा कोर्ट, इतर राज्यात/परदेशात शासकीय प्रकरणात नेमण्यात येणारे अरो विविध विशेष समुपदेशी, विधि अधिकारी अधिवक्ता इत्यादी यांच्या देयकांची छाननी करणे, देयके तयार करणे व अधिदान व लेखा अधिकाऱ्यांकडून मंजूर करून घेऊन धनादेश संबंधिताना पाठविणे, (३) विधि अधिकाऱ्यांची विशेष फी व वाढीव फी मंजूर करणे, ४) इतर प्रशासकीय विभागाकडून भूसंपादन संदर्भातील येणाऱ्या देयकांची छाननी करणे व त्यावर आदेश काढून ती संबंधीत विधि अधिकाऱ्यांना परत करणे. ५) महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरणापुढील प्रकरणे चालविण्यासाठी नियुक्त केलेल्या विधि अधिकाऱ्यांची फी देयकाची छाननी करणे, मंजूर करणे व प्रतिस्वाक्षरी करून परत करणे. ६) विदर्भ व मराठवाडा विभागातील विधि अधिकाऱ्यांच्या वादव्यय खर्च फी इ. कालबाह्य व इतर प्रकारणी फी संबंधी उदभवलेल्या कामकाज्जास प्रशासकीय मंजूरीची प्रकरणे.
कार्यासन -१९	खाली दर्शविलेल्या अधिनियम/नियम कायदा इत्यादीमध्ये दुरुस्तीसंबंधी व अनुषंगिक क व नियम, (ख) नागरी नियम पुस्तिका, (ग) फौजदारी नियम पुस्तिका, (प) केंद्रीय कायंदे, (च) भकाज. (क) अधिवक्ता अधिनियम मुंबई शहर नागरी व सत्र न्यायालय, कायदा १९४८, (छ) फौजदारी कायदे संहिता, (ज) संविदा विलेख, (झ) नागरी कायदेसंहिता (ट) उच्च न्यायालय, अधिनियम, (ठ) भारतीय वारसा कायदा, (ड) हिंदू विवाह कायदा, (द) भारतीय दंड विधि, (न) भारतीय विधि वृत व प्रसिद्धी इत्यादी (त) पारशी विवाह व घटस्फोट कायदा, (थ) इलाखा लघुलवाद न्यायालय कायदा, (द) मुंबई न्यायालय शुल्क कायदा १९५९, २) राज्य आणि भारतीय कायदा आयोग, ३) उच्च न्यायालय व इतर राज्य प्रशासकीय अहवाल
कार्यासन -२०	१) विधि व न्याय विभागातील अधिकारी/चारी यांची तसेच कार्यालयीन स्थाबाबतची सर्व प्रकारची देयके तयार करणे. २) अधिकारी / कर्मचारी यांचे रजा २७, सेवापुस्तके अद्ययावत ठेवणे, ३) विभागातील सर्व अभियाचे आहे. वेळोवेळी पुनः स्थापना मालिका काढून हे नियम व आदेश अदयावत ठेवण्यात येत आहेत. प्रधान सचिव (विधि विधान) यांच्या देखरेखीखाली या शाखेचे कामकाज चालते.

	व कर्मचाऱ्यांचे भ.नि.नि. लेखे स्वतंत्र व अद्ययावत नेणे व न.नि.नि. अधीन मंजूर करणे, (४) अधिकारी कर्मचारी यांचे भ.नि.नि. चे अग्रीम मंजूर करतेवेळी शिल्लक रक्कमेचा तपशील संबाधित मंजूरी आधिकाऱ्यास (द) देणे (५) सरकारी निवासस्थानाचे भाडे वसूली संबंधी कार्यकारी अभियंता यांचेती पत्रव्यवहार करणे, (६) घरबांधणी अग्रीमासंबंधी सहकार विभागाशी पत्रव्यवहार करणे, (७) अधिकारी/ कर्मचारी यांचे आयकर संस्था विवरणपत्रे तयार करुन ते संबाधित अधिकांऱ्यास देणे, (८) विभागासाठी मंजूर करण्यात आलेल्या अनुदानातून खर्च लेणाऱ्या रक्कमेचे खर्चमेल अविदान व लेखा अधिकारी कार्यालयात जाऊन करणे, (९) विधि व न्याय मिल मंत्रालय (खुद्द) करीता ३८ संकल्पीय बाबींचे कामकाज
कार्यासन-२१	१) वित्तीय मंजूरी दिली आहे अशी रु. ५०,०००/- किंवा अधिक खर्च घेण्याबद्दलची बाब. (२) विधि व न्याय विभागातील मंत्रालय (खुद) व आधिपत्याखालील सर्व कार्यालये सर्व बाबीशी समन्वयाने कार्य, (३) सर्व प्रकारचे वार्षिक /त्रैमासिक /सिक इ. नियतकालीक अहवालाबाबतचे कामकाज, (४) विविध मंत्रालयीन विभाग/ सा शासन/विधान कार्य विभाग/ शासकीय, निमशासकीय कार्यालय व संस्था व व्यक्तीकडून तसेच विशेष कार्य कक्ष/ मुख्य सवि खासदार/आमदार/मा. मुख्यमंत्री/मा. मंत्री/ महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालय यांचेकडून होणाऱ्या पत्रव्यवहाराचा समन्वय (६) दिमागी संबंधीत नसलेला पत्रव्यवहार संबंधीत विभागास/ कार्यालयात पाठविण्याची कार्यवाही करणे, (७) माहितीच्या अधिकारासंदर्भात समन्वयाचे कामकाज. (८) कोणत्याही कार्यासनाला न दिलेला विषय.
कार्यासन-२२	(१) कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला मंडळ, (२) मागासवर्गीयांच्या संदर्भातील कायदेविषयक सहाय्य देण्याबाबतची योजना राबविणे, (३) पेन्शन अदालतविषयक कामकाल व विधि मे न्याय विभाग (खुद्द व विभागाच्या आधिपत्याखालील कार्यालयाचे निवृत्तीवेतनविषयक कामकाजाबाबतचे समन्वय.
कार्यासन-२३	(१) विधि व न्याय विभागाशी संबधित योजनेत/योजनांतर्गत अर्थसंकल्पीय विषयक बाबी, (२) ठेव संलग्न विमा योजनांतर्गताच्या रकमा प्रमाणित करणे व हिशोब ठेवणे, (३) आकस्मिक निधीतून घेतलेल्या अग्रीमावर लक्ष ठेवणे, (४) वित्तीय आयोगासंबंधातील संदर्भ, (५) न वापरलेल्या साधनसामुग्रीमध्ये अडकून पडलेल्या सरकारी निधीबाबतचे अहवाल, (६) वित्त व नियोजन विभागाकडून अर्थसंकल्प विषयक येणाऱ्या प्रस्तावावरील कार्यवाही करणे,
कार्यासन-२४	(१) विभागाशी संबंधित असलेल्या सर्व प्रधानशीर्षातंर्गत सर्व आकलन अधिकांऱ्याकडून मासिक खर्च विवरण भागवून त्याचे संकलन क.अ. १ करुन प्रत्येक कार्यालयनिहाय खर्चाचे हिशोब तयार करणे व त्याचा महालेखापालाचे कार्यालयामध्ये नोंदला गेलेल्या खर्चाचा मेळ बसवून आवश्यक त्या दुरुस्त्या सुचविणे. (२) लोकलेखा समिती, अंदाज समिती आणि इतर वैधानिक कामकाजासंदर्भात अर्थसंकल्पीय कामकाज (३) लोकलेखा समितीच्या अनुषंगाने नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांचा अहवाल व नियोजन लेखे यांच्या प्रारुप परिच्छेदास स्पष्टीकरण ज्ञापनाच्या सर्व बाबी. (४) अंदाज समिती आणि इतर वैधानिक समित्याबाबतची कामे.
कार्यासन-२५	(१) कार्यक्रम अंदाजपत्रक व विभागाची माहिती पुस्तिका तयार करणे. (२) लेखा परीक्षण व निरीक्षण अहवाल. (३) लेखा आक्षेप निलिखित समितीच्या बैठकांचे आयोजन व त्यासंबंधी इतर सर्व कार्यवाही करणे,
अ.शाखा -	या शाखेचा संबंध मुख्यतः मंत्रालयातील सर्व विभागांना विधि विषयक सल्ला देण्याच्या कामाशी तसेच संविधानिक कायदे प्रशासकीय कायदे, भूधारणा पध्दत, सेवा, स्थानिक शासन, विद्यापीठाचे कायदे, वगैरे विषयांच्या बाबीसंबंधित बृहन्मुंबईतील खाते प्रमुखांना अभिप्राय/ सल्ला देण्याच्या कामाशी येतो. कच्चे अभिहस्तांतरण विभागः- याबाबतची कामे ३ भागांमध्ये केली जातात. फौजदारी कब्जे राज्यातील फौजदारी खटले, ज्यात दोषमुक्ती विरुध्द अपीले करणे, पुनरीक्षण अर्ज, बंदी प्रत्यक्षीकरण करण्याचे विनंती अर्ज वगैरे कामे तसेच त्यावर देखरेख करण्याचे काम.
म.शाखा -	(१) विदर्भ आणि मराठवाडा विभागाशिवाय इतर विभागातील मुश्किल कर्जाच्या कामात शासनाच्या नावे कर्ज दाखल करणे अगर कर्जात शासनाच्या वतीने बचाव करणे, या कामाच्या सुसाध्यतेबद्दल सल्ला देणे, फिर्याद अर्जाचा व कैफियतीची छाननी करणे आणि जिल्हा न्यायालये, उच्च न्यायालये व सर्वोच्च न्यायालये यात अपीले दाखल करण्याबद्दल अगर न करण्याबद्दलच्या कामाचा समावेश होतो. त्याचप्रमाणे या विभागातून इतर राज्याच्या वतीने किंवा भारतातील इतर राज्यातील अधिकांऱ्याच्या वतीने आणि भारत सरकार व त्यांचे अधिकारी यांच्या वतीने मुफसल न्यायालयामधील दिवाणी कर्जदार लक्ष ठेवण्यात येते व असे कज्जे चालविण्यात येतात. (२) जिल्हयातील शासकीय मुफसल खटल्यावर योग्य नियंत्रण ठेवण्याच्या प्रयोजनासाठी महाराष्ट्र शासनाने १९७७ पासून जिल्हा सरकारी वकीलांच्या कार्यालयाच्या तपासणीचे काम हाती घेण्याची योजना सुरु केली आहे. सॉलिसिटर (मुफसल वादा,) अपर

	सॉलिसिटर (मुफसल वादा,) यांनी या तपासण्या करावयाच्या असतात. अशा तपासणीच्या वेळी जिल्हयातील सर्व स्थानिक अधिकारी व न्यायालयाचे अध्यक्ष व सदस्य यांच्याशी संपर्क साधून शासकीय कर्जासंबंधीच्या बाबी संबंधी चर्चा केली जाते. (३) प्रशासकीय सोयीसाठी गंगापूर व औरंगाबाद येथे दोन स्वतंत्र शाखा आहेत. हया शाखा मंत्रालयीन विभागाचाच एक भाग असून त्या या विभागाच्या आधिपत्याखाली काम करतात. या शाखांना प्रभारी सह सचिवांच्या दर्जाचे अधिकारी आहेत. नागपूर व औरंगाबाद येथे असलेल्या विधि व न्याय विभागाच्या शाखा अनुक्रमे विदर्भ आणि मराठवाडा विभागातील दिवाणी व फौजदारी कर्जे, अभिप्रायाच्या बाबी तसेच रिट अर्ज, वादाच्या सूचना आणि किरकोळ बाबी या संबंधीची कार्यवाही करीत असतात.
ई. शाखा	(१) निर्णयार्थ पाठविण्यात आलेल्या विक्रीकराच्या कर्जासह) उच्च न्यायशाखेतील मूळ न्यायशाखेतील कर्जे उच्च न्यायालयातील (अपील न्याय शाखेत, रिट अर्जे, नगर दिवाणी न्यायालय, लघुवाद न्यायालये व सर्वोच्च न्यायालयातील कर्जे संबंधीचे काम शहर कर्जे शाखा पहात असते . शिवाय कर्जाच्या बाबतीत इतर विभागांना ही शाखा सल्ला देत असते. (२) महाराष्ट्राचे राज्यपाल ज्यात पक्षकार असतील असे विलेख अगर लेख तयार करणे व त्यांची छाननी करणे, तसेच भाडेपट्टा लेख, लायसन्स वगैरेसाठी पट्टयांचे करारनामे करणे व अभिहस्तांतरणाशी संबंधित असलेली इतर प्रकरणेही हाताळली जातात. (३) नायिक अधिकारिता, वाद व समन्स आणि सन १९४२ च्या लेखा प्रमाणक नोटरी अधिनियमांसंबधीचे काम.
ब. शाखा	(१) विधि व न्याय विभागाची ही शाखा मुख्य विधि विधानाचे काम म्हणजे भारतीय राज्य घटनेच्या सातच्या परिशिष्टातील यादया २ व ३ यात नमूद केलेल्या सर्व राज्य व समवर्ती विषयासंबंधीची शासकीय विधेयके व वटहुकूम या विषयीची कार्यवाही करीत असते. तसेच सर्व गौण विधि विधानाचे मसुदे म्हणजे संविधिक नियम, विनियम, उपविधि, अधिसूचना, आदेश, योजना व तत्सम इतर लेखे ने केंद्रिय अधिनियमाखाली अगर राज्य अधिनियमाखाली काढावयाचे असतात. त्यांचे मसुदे तयार करण्याचे काम करीत असते. ही शाखा वेगवेगळया प्रशासकीय विभांगानी केलेल्या सूचनांचा त्याचप्रमाणे महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालयाकडून आलेल्या अशासकीय बिलांचा अंमल करण्याकरिता कोणत्याही विधि विधानांचे काम हाती घेण्याच्या इष्टतेचा व सक्षमतेचा प्रश्न विधिविषयक दृष्टिकोनातून तपासून पहाते. राज्याच्या विधि मंडळाशी संबंधित असलेल्या सर्व तांत्रिक बाबीचे कामही याच शाखेत करण्यात येत असते. (२) महाराष्ट्र नियम व आदेश हे सर्वात जुन्यापैकी एक महत्वाचे प्रकाशन असून त्यामध्ये भारतीय संविधानासहीत केंद्राने व राज्याने केलेल्या निरनिराळया अधिनियमाखाली राज्य शासनाने केलेले नियम व आदेश समाविष्ट आहेत. हे प्रकाशन दोन भागात म्हणाले राज्याने केलेल्या अधिनियमाखाली केलेले नियम व आदेश आणि केंद्राने केलेल्या अधिनियमाखाली केलेले नियम व आदेश यांमध्ये असून यामध्ये सर्व महत्वाच्या दुय्यम विधि विधानांचा एकाच ठिकाणी समावेश केला आहे. वेळोवेळी पुनःस्थापना मालिका काढून हे नियम व आदेश अद्ययावत ठेवण्यात येत आहेत. प्रधान सचिव (विधि विधान) यांच्या देखरेखीखाली या शाखेचे कामकाज चालते.
र. शाखा	१) महाराष्ट्र नियम व आदेश हे सर्वांत यापैकी एक महत्वाचे प्रकाशन असून त्यामध्ये भारत संविधानासहीत केंद्राने व राज्याने केलेल्या निरनिराळया अधिनियमाखाली राज्य शासनाने केलेले नियम व आदेश समाविष्ट आहेत. हे प्रकाशन दोन भागात म्हणजे राज्याने केलेल्या अधिनियमाखाली केलेले नियम व आदेश आणि केंद्राने केलेल्या अधिनियमाखाली केलेले नियम व आदेश यामध्ये असून यामध्ये सर्व महत्वांच्या दुय्यम विधि नियमांचा एकाच ठिकाणी समावेश केला आहे. वेळोवेळी पुनःस्थापना मालिका काढून हे नियम व आदेश अद्ययावत ठेवण्यात येत आहेत. प्रधान सचिव (विधि विधान) यांच्या देखरेखीखाली या शाखेचे कामकाज चालते.
ग्रंथालय	(१) ग्रंथालयातील सर्व बाबी
विधि व न्याय विभागातील खंडपीठ, नागपूर	(१) उच्च न्यायालय मुंबई खंडपीठ, नागपूर क्षेत्रातील इ.व म शाखेत दर्शविलेले त्या विभागातील कामकाज (२) कार्यालयातील आस्थापन विषयक बाबी
विधी व न्याय विभागातील खंडपीठ, औरंगाबाद.	(१) उच्च न्यायालय मुंबई खंडपीठ .... औरंगाबाद क्षेत्रातील र व म शाखेत दर्शविलेले त्या विभागातील कामकाज (२) कार्यालयातील आस्थापना विषयक बाबी

विधि व न्याय विभागाचे प्रशासित मुख्य कार्य म्हणजे न्यायांग, धर्मादाय संघटना वगैरे आहेत.

न्यायागांशी संबंधीत असलेले कार्यक्रम (म्हणजे उच्च न्यायाल, दिवाणी, सत्र व फौजदारी न्यायालये, लघुप्रकार न्यायालये, महानगर दंडाधिकांऱ्याची कार्यालये) वगळता या विभागाच्या अखत्यारीतील येणाऱ्या इतर कार्यक्रमाचे कार्यन्वयन संबधित विभाग प्रमुख किंवा कार्यालय प्रमुखाद्वारा केले जाते. न्यायांगासंबंधीच्या कार्यक्रमाचे उच्च न्यायालयाद्वारा कार्यान्वयन केले जाते . कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा सारांश प्रत्यक्ष कार्यक्रमांची कामगिरी दर्शवितो. धोरणविषयानुसार कार्यान्वित केले जातात त्यामुळे मंत्रालयीन.

हे कार्यक्रम मंत्रालयीन स्तरांवर घेतलेल्या विभांगाना कार्यक्रमांच्या कार्यभाराचा गोषवारा देण्यासाठी कोणतीही मोजमापे विहीत करणे योग्य व सुसंवाद ठरणार नाही. ही मोजमापे फक्त प्रत्येक कार्यात्मक कार्यक्रमाच्या प्रगतीचा अंदाज घेण्यासाठी उपयुक्त आहेत. खालील विवरणपत्रे विधी व न्याय विभागात हाताळलेल्सर कार्यभाराची व्याप्ती दर्शवितात.

(दोन) वित्तीय आवश्यकता

(II) Financial Requirements

(दोन) वित्तीय आवश्यकता
(II) Financial Requirements

तक्ता - १
TABLE-I

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousands)

		प्रत्यक्ष रकमा २०२२-२०२३ Actual 2022-2023	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024	सुधारित अंदाज २०२३-२०२४ Revised Estimates 2023-2024	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२४-२०२५ Budget Estimates 2024-2025	
1		2	3	4	5	
(अ) कार्याचे वर्गीकरण विधी व न्याय विभाग	...	-- --	-- -- --	-- -- --	-- -- --	**A-Activity Classification:** (a) Law and Judiciary Department.
एकूण (अ)	...	-- --	-- -- --	-- -- --	-- -- --	**Total--A**
ब) उद्दिष्टनिहाय वर्गीकरण (०९०) ०१ विधी व न्याय विभाग (मंत्रालयीन विभाग) (२०५२०२५९)						(B)- Objectwise Classification (090) 01 Law and Judiciary Department(Sectt)- (2052059)
(१) वेतन	...	--	488076	--	590090	Salries.
(२) अतिकालिन भत्ता	...	--	227	--	300	Over time Allowance.
(३) दूरध्वनी वीज, पाणी	...	--	1150	--	1300	Telephone.
(४) देशाअंतर्गत प्रवास खर्च	...	--	2602	--	3500	Domestic Traval Exp.
(५) कार्यालयीन खर्च	...	--	16914	--	17719	Office Exp.
(६) भाडेपट्टी व कर	...	--	100	--	10	Rent, Rates & Tax.
(७) प्रकाशने	...	--	1	--	10	Publications
(८) संगणक खर्च	...	--	1313	--	1550	Computer Exp.
(९) इतर प्रशासकीय खर्च	...	--	7	--	10	Other Adm. Exp.
(१०) जाहिरात व प्रसिध्दी	...	--	100	--	300	Advertising & Pub.
(११) कंत्राटी सेवा	...	--	16800	--	14018	Contractual Services
एकूण- (ब) (एक)	**...**	--	**527299**	--	**628807**	**Total -- (B) (1)**

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousands)

तक्ता - १ - *चालू*
TABLE-I - *Contd.*

1		2	3	4	5	
(००) (०२) इ. गव्हर्नन्स प्रकल्पाच्या अमलबजावणी साठी तरतुद (२०५२५११६)					10000	**(00) (02) Provision for** Implementing E - Governance Project (20525116)
संगणक खर्च	...	238955	1050000	1050000	4000	Computer Expenses. Telephone Electric and Water
एकूण	...	--	--	--	--	**Total**
(००) (०३) प्रशिक्षण						**(00) (03) Traing**
(००) (०१) शासकिय कर्मचाऱ्याना प्रशिक्षण (२०५२५१९९)						(00) (01) Training to Govt. Employees (20525199)
५० इतर खर्च	...	246	5,00	350	500	50 Other Charges
एकूण (ब) (दोन)	...	**246**	**500**	**350**	**500**	**Total**
(ब) (दोन) मागणी क्रमांक जे-३						**(B) (II) Demand No. J-3**
३६०४ स्थानिक संस्था व पंचायती राज्य संस्था यांना नुकसान भरपाईच्या व अभिहस्तांकित रकमा देणे :-		--	73260	--	--	3604-Compensation Assignments to Local Bodies and Institutions.
एकूण (ब) (दोन)	...	--	**73260**	--	--	**Total--(B) (II)**

तक्ता - १ - *चालू*

TABLE-I - *Contd.*

1	2	3	4	5	
(तीन) २०१४ - ८०० (०१) जनावरास निर्दयतेने वागविण्यास प्रतिबंध व निर्धन पेटी निधी सहायक अनुदान (२०१४०३२३)	0	500	350	--	**(III) 2014-800(01) Prevention of** cruelty to Animals and Fund. for Poor Box 41/- Grant in aid (20140323)
एकूण (ब) (तीन) ...	**0**	**500**	**350**	**--**	**Total--(B) (III)**
(चार) ४०५९ - सार्वजनिक बांधकामावरील खर्च भू-संपादन (४०५९०५९२)	113249	250000	565574	240000	**(IV) 4059-Capital outlay onpublic** Work-Land acqusition
एकूण (ब) (चार) ...	113249	250000	565574	240000	**Total--(B) (IV)**
एकूण (ब) ...	**113249**	**250000**	**565574**	**240000** --	**Total--(B)**
(क) वित्तीय व्यवस्थेची साधने मागणी क्रमांक : प्रधान शीर्ष					**C-Sources of Finances Demand No. Major Head.**
जे १ २०१४ न्यायदान (दत्तमत) ...	--	27863728	30345244	32784179	2014 Administration of Justice. (Voted)
जे २ २०५२ सर्वसाधारण सेवा सचिवालय ...	--	818650	647197	1577790	J 2 2052 Sectt. Gen. Services.
जे ३ ३६०४ स्थानिक संस्था व पंचायती राज यांना नुकसान भरपाई रकमा देणे. ...	--	73260	73260	73260	J 3 3604 Compensations Assignment to Local Bodies and Panchayati Raj Institutions.
जे - ४		—	—	—	
४०५९ - सार्वजनिक बांधकामावरील भांडवली खर्च ...	--	130000	130000	250000	Capital outlay on Public works.
एकूण (क) --	--	**128127413**	**31195701**	**34685229**	**Total -- (C)**

विधि व न्याय विभाग

Law and Judiciary Department

कार्यासन पध्दती कामाचा तक्ता

THE DESK SYSTEM WORK-LOAD TABLE

विधि व न्याय विभागाचे प्रशासित मुख्य कार्य म्हणजे न्यायांग, धर्मादाय संघटना वगैरे आहेत.

न्यायांगाशी संबंधीत असलेले कार्यक्रम (म्हणजे उच्च न्यायालय, दिवाणी, सत्र व फौजदारी न्यायालये, लघुवाद न्यायालये, महानगर दंडाधिकाऱ्यांची कार्यालये) वगळता या विभागाच्या अखत्यारीतील येणाऱ्या इतर कार्यक्रमाचे कार्यन्वयन संबंधित विभाग प्रमुख किंवा कार्यालय प्रमुखाद्वारा केले जाते. न्यायांगासंबंधीच्या कार्यक्रमाचे उच्च न्यायालयाद्वारा कार्यान्वयन केले जाते. कार्यक्रमाच्या कार्यभाराचा सारांश प्रत्येक कार्यक्रमांची कामगिरी दर्शवितो.

हे कार्यक्रम मंत्रालयीन स्तरावर घेतलेल्या धोरणविषयानुसार कार्यान्वित केले जातात त्यामुळे मंत्रालयीन विभागांना कार्यक्रमांच्या कार्यभाराचा गोषवारा देण्यासाठी कोणतीही मोजमापे विहीत करणे योग्य व सुसंबंध्द ठरणार नाही. ही मोजमापे फक्त प्रत्येक कार्यात्मक कार्यक्रमाच्या प्रगतीचा अंदाज घेण्यासाठी उपयुक्त आहेत. खालील विवरणपत्रे विधी व न्याय विभागात हाताळलेल्या कार्यभाराची व्याप्ती दर्शवितात.

The main functions administered by the Law and Judiciary Department are Judiciary, Charity Organisation, etc.

The programmes under these functions are implemented through the respective Heads of Deparments or Heads of Offices under them except in the case of programmes concerning Judicaary (i. e. High Court, Civil, Sessions and Criminal Courts, Small Cause Courts, Metropolitian Magistrate's Courts). The programmes relating to Judiciary are implemented through the High Court. The work load summary in respect of all programmes indicating the achievements are attached to the respective programme.

The programmes are implemented on the basis of the policy decision taken at the Mantralaya level. It is, therefore, not very relevant and appropriate to prescribe performance measurement yard-sticks in the case of Mantralaya Deparment as these yard-sticks are only relevant for assessing the performance under individual Function/ Programme. However, following statements will indicate the extent of work-load handled in the Law and Judiciary Deparment.

कार्यासन पध्दती

DESK SYSTEM

तक्ता–२

TABLE–II

संबंधीत वर्षामध्ये विधि व न्याय विभागातील कार्यासनात आलेली व त्यांनी निकालात काढलेली प्रकरणे खालील तक्ता दर्शवितो.

The following table indicates the cases received and disposed off by the Desks in the Law and Judiciary Deparment during the respective years.

कार्यासन/ शाखांची संख्या No. of Desks Branches	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year				वर्षात आलेली प्रकरणे Cases received during the year		एकूण Total		वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed off during the year		वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year				२०२१-२२ मध्ये येणारी अंदाजित प्रकरणे Cases estimated to be received during 2023-24	कार्यासनाच्या कामाच्या उरकाची सरासरी Average disposal per Desk	
	2022		2023		2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022		2023			2022 (Estimated)	2023
	Upto one year	Over one year	Upto one year	Over one year							Upto one year	Over one year	Upto one year	Over one year			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	1296	1866	2892	597	6878	6679	10040	10168	6551	6462	2892	597	1993	1713	6000	207	215

तक्ता–३
TABLE–III

प्रारुप शाखा 'ब'

खालील तक्त्यात २०२०, २०२१ व २०२२ या वर्षात मसुदे तयार केलेली, प्रख्यापित केलेली किंवा अधिनियमात केलेली विधेयके व अध्यादेश, छाननी केलेले नियम, अधिसूचना, आदेश, उपविधी आणि इतर संकिर्ण संदर्भ, पुनःस्थापना मालिकेची संख्या दर्शविण्यात आलेली आहे.

२. विधेयके, अध्यादेश, नियम, अधिसूचना, आदेश व उपविधी ही प्रकरणे निकालात काढण्यासाठी लागणारा अवधी हा प्रत्येक वैयक्तिक प्रकरणाचे स्वरुप, त्यातील विधीविषयक मुद्दा तसेच त्यातील खंडाचे किंवा नियमाचे स्वरुप यावर अवलंबून असतो. यामुळे विधी विषयक काम निकालात काढण्यासाठी कोणत्याही प्रकारची प्रमाणके निश्चित करणे शक्य नाही. वरील कामाव्यतिरिक्त विधी विधान शाखेत महाराष्ट्र विधान मंडळाच्या अधिवेशन काळात व त्यानंतर विधेयके व वैधानिक संदर्भ यांचे अधिनियमात रुपांतर होई पर्यंत सर्व कार्यवाही पहावी लागते व वरील संदर्भाचा मागोवा घ्यावा लागतो. तथापि विधी विधान शाखेच्या सरासरी वार्षिक उरकांचे आकडे स्तंभ २ मध्ये दर्शविण्यात आले आहेत.

Low and Judiciary Department / 'B' Note to be recorded in the Performance Budget 2020-2021

The appended Table indicates, for the years 2020, 2021 and 2022 the Acts passed by the State Legislature and the Ordinances promulgated by the Hon'ble Governor of Maharashtra with reference to the subjects enumerated in Lists II and III in the Seventh Schedule to the Constitution of India. The Table also indicates the Subordinate Legislation work undertaken by the Legislation Branch, consisting of drafting and scrutiny of statutory notifications, rules, orders, schemes, regulations and bye-laws made under the State Acts as well as Central Acts in its application to the State of Maharashtra. In addition to the work mentioned above, the said Table also includes the advisory work done by the Legislation Branch in respect of expediency matters received from various Mantralaya Departments and the work of advice on the technical aspects relating to any legislative proposal received from the Mantralaya Departments and relating to the Non-Official Bills received from the Parliamentary Affairs Department, which are proposed to be introduced in the State Legislature by the members of the State Legislative Assembly and State Legislative Council.

2. Apart from the above legislative work, Legislation Branch also prepares Replacement Series to the Maharashtra Code in order to update the State Acts in force in the State, compiled in the Maharashtra Code, which is an official publication, kept for sale to public by the Directorate of Printing, Stationary and Publication Maharashtra State Mumbai. Besides this, as per the requisition received from the Dirctorate of printing, Stationary and publication Maharashtra State Mumbai, from time to time, having regard to the public demand for revision and reprinting of various Maharashtra Acts and Central Acts in its application to the State of Maharashtra, the work relating to printing of up-to-date 'Reprints' of the Maharashtra Acts and Central Acts in its application to the State of Maharashtra is also undertaken by this Branch as shown in the said Table. However, having regard to number of extensive amendments made to State or Central Acts, this branch also undertakes work of updation of reprints of Acts. Certain Central Acts, which are of interest to general public of the state are repubished in the Maharashtra Governmet Gazette, by this Branch, for the information of the public.

3. The work relating to up-loading of all the Acts and regulations in force in the State of Maharashtra contained in the Maharashtra Code (Volume Numbers I to X) on the Website of the Law and Judiciary Department by this Branch, i.e. www.lj.maharashtra.gov.in, for an information of all the concerned and general public is already completed. This branch also uploads reprints of State Acts and Central Acts, in its application to the State of Maharashtra, on its above referred website in co-ordination with the Director, Directorate of printing, Stationary and Publication, Maharashtra State, Mumbai and the Directorate of Information Technology, Government of maharashtra.

4. Since the nature of work mentioned in paragraph 1 above is of highly technical nature, it is not possible to fix any rigid norms or time, for the legislation work undertaken by the Legislation Branch. Disposal of each case depends upon the nature and volume of the legislative work involved in each individual legislative proposal as well as the nature of the law points involved therein.

5. Besides the above work, the Legislation Branch is also required to attend to the entire legislation process in the State Legislature starting from the giving of notice for introduction of a Bill in the State Legislature, till its final publication as an Act, after receiving the assent of the Hon'ble Governor or the Hon'ble President, as the case may be, in the *Official Gazette,* as well as promulgation of an Ordinance.

प्रकरणाचे स्वरुप	प्रमाणके काही असल्यास त्याप्रमाणे निकालात काढावयाची प्रकरणे As per norms if any, No. of cases to be disposed of	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases received during the year			एकूण Total			वर्षात मसुदा लेखन केलेली व निकालात काढलेली प्रकरणे Cases drafted and disposed of during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of year			Nature of Cases
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
१. विधेयके	... --	0	0	--	65	52	--	65	52	--	65	49	--	0	3	--	1. Bills.
२. ईष्टता प्रकरणे आणि घटनात्मक विधिग्राह्यते संबंधी प्रकरणे.	--	4	4	--	166	225	--	170	229	--	166	222	--	4	7	--	2. Expendiency cases and cases regarding Consitutional validity.
३. अधिसूचना, आदेश, नियम, उप-विधी, विनियम, योजना, इतर विलेख.	--	23	37	--	1126	1359	--	1149	1396	--	1113	1359	--	37	37	--	3. Notifications, Orders, Rules, By-Laws, Regulations, Schemes, other Instruments.
४. अध्यादेश	--	0	0	--	29	23	--	29	23	--	29	23	--	0	0	--	4. Ordinances.
५. अधिनियमांचे पुनःरिक्षण व पुनःमुद्रण	--	4	19	--	653	985	--	657	1004	--	638	968	--	19	36	--	5. Revision and Reprinting of Acts.
६. महाराष्ट्र संहिता पुनःस्थापना मालिका	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	6. Maharashtra Code Replacement Series.
७. किरकोळ प्रकरणे	--	10	13	--	530	557	--	540	570	--	561	565	--	13	5	--	7. Miscellaneous.
८. वैधानिक संदर्भ	--	0	8	--	1246	1336	--	1246	1344	--	1238	1344	--	8	0	--	8. Legislative References.

तक्ता–४

TABLE–IV

सल्ला शाखा ‘अ’

वेगवेगळ्या दिवाणी व फौजदारी अधिनियमाखाली देण्यात आलेले अभिप्राय आणि त्या त्या वर्षी (दोष मुक्ती विरुध्द व शिक्षेत वाढ करण्याबद्दलची) दाखल करण्यात आलेली अपीले खालील तक्त्यात दर्शविण्यात आली आहेत.

या शाखेत येणाऱ्या प्रकरणांचे आणि कराव्या लागणाऱ्या कामाचे स्वरुप म्हणजे प्रत्येक प्रकरणामध्ये असलेले मुद्दे व त्यासाठी त्या शाखेमध्ये करीत असलेले संशोधन कार्य विचारात घेता प्रकरणे निकालात काढण्यासाठी प्रमाणके ठरविणे शक्य नाही. तथापि कामाच्या सरासरी वार्षिक उरकांचे आकडे स्तंभ २ मध्ये दाखविण्यात आले आहेत.

Opinion Branch ‘A’

The following table indicates the number of opinions given under several Civil Acts and Criminal Acts and the number of Appeals (against acquittal and for enhancement of sentences) filed during the respective years.

After taking into consideration the type of cases and the work done i. e. points involved and research work done in each case by this Branch, no norms for disposal of cases can be fixed. However, the figures of average annual disposal are shown in Column No. 2.

प्रकरणाचे स्परुप	प्रमाणके काही असल्यास त्याप्रमाणे निकालात काढावयाची प्रकरणे As per norms if any, No. of cases to be disposed of	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases received during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases drafted and disposed of during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of year			Nature of Cases
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
१. दिवाणी अधिनियमाखाली अभिप्रायासाठी आलेली प्रकरणे. ...	–	216	285	--	499	439	--	715	724	--	430	509	--	285	215	--	1. References for opinion under Civil Acts.
(अ) संविधानिक कायदा ...	–																(a) Constitutional Law
(ब) प्रशासकीय कायदा ...	–																(b) Administrative Law
(क) भूधृति ...	–																(c) Tenure
(ड) सेवा ...	–																(d) Services
(इ) स्थानिक कर ...	–																(e) Local Tax
(फ) विद्यापीठीय कायदा ...	–																(f) University Law
(ग) इतर किरकोळ प्रकरणे ...	–																(g) Other Miscellanceous Cases
२. फौजदारी अधिनियमाखाली अभिप्रायासाठी आलेली प्रकरणे. ...	–	10	25	--	112	218	--	122	243	--	97	206	--	25	37	--	2. References for opinion under Criminal Act.

३. आलेली किरकोळ (दिवाणी) प्रकरणे.	–	0	0	--	95	56	--	95	56	--	95	56	--	0	0	--	3. Miscellaneous references (Civil).
४. आलेली फौजदारी प्रकरणे	–	0	0	--	16	19	--	16	19	--	16	14	--	0	0	--	4. Criminal references
५. (१) दोषमुक्ती विरुध्द व शिक्षेत वाढ करण्याबद्दची फौजदारी अपीले.	–	–	–	–	–	–	–	–	—	–	–	–	–	–	–	–	5. (i) Criminal Appeals against Acquital and for enhancement of sentence.
(अ) उच्च न्यायालयात	–	52	44	--	209	329	--	261	373	--	217	326	--	44	47	--	(a) In the High Court
(ब) सर्वोच्च न्यायालयात	–	0	0	--	29	39	--	37	39	--	37	36	--	2	3	--	(b) In the Supreme Court
(२) फौजदारी अर्ज	–	–	–	--	–	–	–	–	—	–	–	–	–	–	–	–	(ii) Criminal Applications.
(अ) उच्च न्यायालयात	–	13	7	--	147	116	--	160	123	--	153	114	--	13	9	--	(a) In the High Court
(ब) सर्वोच्च न्यायालयात	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	(b) In the Supreme Court
(३) किरकोळ प्रकरणे	–	51	21	--	979	1322	--	1030	1343	--	1009	1275	--	21	68	--	(iii) Miscellaneous references.

तक्ता–५
TABLE–V

न्यायालयीन वाद शाखा (शहर)– 'ई'

त्या त्या वर्षात या शाखेत आलेले व निकालात काढलेले मुंबईच्या उच्च न्यायालयातील विशेष दिवाणी अर्जाशी संबंधित कामकाज या शाखेत सर्वोच्च न्यायालयाच्या बाबी, किरकोळ विनंती अर्ज, विक्रीकराच्या बाबी, कंपनी संबंधीचे विनंती अर्ज, आणि वादाची सूचना व दाखल केलेले वाद यांच्याशी संबधित प्रकरणे खालील तक्त्यात दर्शविण्यात आले आहेत. याशिवाय त्या त्या वर्षी छाननी केलेली व मसुदे तयार केलेली अभिहस्तांतरणासंबंधीची प्रकरणे त्या तक्त्यात दाखविण्यात आली आहेत.

बाब क्रमांक १ ते ७ व ९ ते १६ संबंधीच्या कामाचा उरक न्यायालयीन प्रकरणांवर अवलंबून असल्याने त्या संबंधी प्रमाणके निश्चित करता येत नाहीत. तथापि बाब क्रमांक ८ च्या संबंधी सरासरी वार्षिक उरकाचे आकडे स्तंभ २ मध्ये दाखविण्यात आलेले आहेत.

Litigation Branch (City) 'E'

The following table, indicates the no of cases relating to the Special Civil Applications in the High Court, Mumbai, Supreme Court matters, Miscellaneous Petitions, Sales Tax matters, Petitions and Notices of Suits and Institution of Suits, received and disposed of during the respective years. The table also indicates the cases scrutinised and drafted relating to conveyancing during the respective years.

The disposal of the work in resect of matters relating to items 1 to 7, 9 to 16 depends on the cases in courts and no norms of disposal can be fixed in respect thereof. As regards item 8, the average annual disposal is shown in Column No. 2 of the table.

प्रकरणाचे स्वरुप	प्रमाणके काही असल्यास त्याप्रमाणे निकालात काढावयाची प्रकरणे As per norms if any, No. of cases to be disposed of	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases received during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases drafted and disposed of during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of year			Nature of Cases
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
(१) नगर न्यायालयीन वाद																	**(1) City Litigation Section**
१. मुंबईच्या उच्च न्यायालयातील विशेष रिट याचिका.	--	29	32	--	343	402	--	372	434	--	340	405	--	32	29	--	1.Writ Petitions in the High Court of Mumbai.
२. सर्वोच्च न्यायालयाच्या बाबी	--	15	12	--	89	70	--	104	82	--	92	73	--	12	9	--	2.Supreme Court Matters
३. किरकोळ विनंती अर्ज	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	3.Miscellaneous Petition
४. विक्रीकराच्या बाबी	--	3	2	--	15	12	--	18	14	--	16	13	--	2	1	--	4.Sales Tax Matters
५. उच्च न्यायालयातील वाद	--	0	0	--	5	4	--	5	4	--	5	4	--	0	0	--	5.High Court suits
६. उच्च न्यायालयातील इतर बाबी	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	6.Other High Court Matters
७. कंपनी संबंधीचे विनंती अर्ज	--	1	1	--	9	11	--	10	12	--	9	10	--	1	2	--	7.Company petitions
८. वादाच्या सूचना व दाखल केलेले वाद.	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0 8. Notices of suits and institution of suits.
९. नगर दिवाणी न्यायालयातील वाद	--	7959	8097	8198	220	141	166	8179	8238	--	6	15	--	2	0	--	9.City Civil Court suits

१०. लघुवाद न्यायालयातील वाद	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	10. Small Cause Court suits
११. मोटार अपघात दावा न्यायाधिकरण बाबी.	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	11. Motor Accident Claim Tribunal matters.
१२. नगर दिवाणी न्यायालयातील किरकोळ अपिले व किरकोळ दिवाणी अर्ज.	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	12. Misc. Appeals and Misc. Civil Appins in City Civil Court.
१३. किरकोळ बाबी	--	22	24	--	57	73	--	79	97	--	55	83	--	24	14	--	13. Miscellaneous matter
१४. लवाद दावे	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	14. Arbitration matters
१५. पॉपर पिटिशन	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	15. Paupar Pettion
१६. गिरण्यांच्या बाबी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	16. Mills matters
१७. मृत्यपत्रीय व अमृत्यपत्रीय अधिकारीतांचे प्रकरणे.	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	17. Testamentary and Imtestate Jurisdiction.
१८. जमीन संदर्भ	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	18. Land References
१९. निवडणूक विषयक विनंती अर्ज	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	19. Election petitions
२०. दत्तक बाबी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	20. Adoption matters
२१. सल्ल्यासाठी इतर विभागाकडून अनौपचारीकरित्या पाठविण्यात आलेली प्रकरणे.	--	14	20	--	544	598	--	558	618	--	538	564	--	20	54	--	21. Un-official references received from other Deptt. for advice.
२२. महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण.	--	9	11	--	180	306	--	189	317	--	178	296	--	9	11	--	22. Maharashtra Administration Tribunal.
२३. केंद्रिय प्रशासकीय न्यायाधिकरण.	--	0	0	--	2	3	--	2	3	--	2	3	--	0	0	--	23. Central Administration Tribunal.
(२) सामान्य अभिहस्तांतरण																	**(2) General Conveyancing Section.**
१. छाननी/मसुदा तयार करणे	--	20	1	--	44	47	--	64	48	--	63	45	--	1	3	--	1. Scrutiny/drafting
२. लेखा प्रमाणकांची प्रकरणे	--	113	198	--	609	423	--	722	621	--	524	548	--	198	23	--	2. Notary cases
३. अभिहस्तांतरणाशी संबंधीत असलेली इतर प्रकरणे.	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	0	3. Other References connected with conveyancing.
(३) नगर अभिहस्तांतरण																	**(3) City Conveyancing Section**
१. नगर अभिहस्तांतरण म्हणजे भाडेपट्टा, अभिहस्तांतरणाचा लेखा, लायसन्स वगैरेसाठी पट्ट्यांचे करारनामे.	-- —	0	0	--	4	2	--	4	0	--	4	2	--	0	0	--	1. City Conveyancing i. e. agreement for lease-deed of transfer licence etc.

तक्ता-६
TABLE–VI

न्यायालयीन वाद (मुफसल) "म" शाखा

शासनाने वादात दाखल केलेल्या कैफियती व मुद्दे व फिर्याद अर्ज आणि जिल्हा न्यायालय, उच्च न्यायालय व सर्वोच्च न्यायालयात अपील करण्याच्या शक्यतेबद्दल विचार करावयाची, अपीले प्रकरणे आणि त्या त्या वर्षात देण्यात आलेले अभिप्राय खालील तक्त्यात दर्शविण्यात आले आहेत.

या शाखेतील काम मुफसिल न्यायालयातील न्यायालयीन वादांशी संबंधित असते म्हणून निकालात काढण्यासाठी प्रकरणे प्रमाणके निश्चित करता येत नाहीत. तथापि सरासरी वार्षिक उरकाचे आकडे स्तंभ २ मध्ये दाखविण्यात आलेले आहेत.

Litigation Branch (Mofussil) "M"

The following table, indicates the Written Statement and Plaints filed by Government in suit and the Appeal cases for considering the feasibility of going in Appeal to the District Court, High Court and Supreme Court and the opinion given in litigation during the respective years.

The work-done by this Branch relates to litigation filed in mofussil courts and therefore it is not possible to fix any norms of disposal. However figures of average annual disposal of work are given in column 2 of the table.

प्रकरणाचे स्परुप	प्रमाणके काही असल्यास त्याप्रमाणे निकालात काढावयाची प्रकरणे As per norms if any, No. of cases to be disposed of	वर्षाची आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases received during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases drafted and disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of year			Nature of Cases
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
१. शासन व त्यांच्या अधिकाऱ्यांनी दाखल केलेल्या कैफियतींची छाननी.	--	--	--	–	--	--	–	--	--	–	--	--	–	--	--	–	1. Scrutiny of written statements filed by Govt. and its officers.
२. शासनाने दाखल केलेल्या वादातील फिर्याद अर्जाची छाननी.	--	--	--	–	--	--	–	--	--	–	--	--	–	--	--	–	2. Scrutiny of plaint in suits filed by Government.
३. जिल्हा न्यायालय, उच्च न्यायालय व न्यायालयात अपील करावयाच्या शक्यतेचा विचार करावयाची प्रकरणे.	--	4	0	--	56	148	--	60	148	--	60	0	--	0	2	--	3. Appeal cases for considering the feasibility of going in appeal to District Court, High Court and Supreme Court.
४. कब्जासंबंधात अभिप्रायासाठी मंत्रालयाच्या विभागाकडून अनौपचारिकरित्या आलेली प्रकरणे.	--	4	1	--	102	97	--	106	98	--	101	97	--	5	1	--	4. Un- official references from Mantralaya Departments for opinion considering litigation.
५. वादाबद्दलच्या सूचना ...	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	5. Suits notices

६. सर्वोच्च न्यायालयात व इतर राज्यातील न्यायालयात हजर होणे, मसुदे तयार करणे, वगैरे कामाबद्दल समुपदेशी यांना द्यावयाच्या फी संबंधी आलेल्या प्रकरणांसह मुफसल न्यायालयातून उद्‌भवणाऱ्या कब्जासंबंधी किरकोळ प्रकरणे.	--	0	0	--	18	3	--	18	3	--	18	0	--	0	0	--	6. Miscellaneous Receipts rellating to litigation arising from Mofussil Court including references for payment of Counsel fees for appearance, drafting etc. in Supreme Court and in Court in other States.

तक्ता–७

TABLE–VII

शासनाचे सहसचिव विधी व न्याय विभाग, नागपूर यांचे कार्यालय.

The Office of the Joint Secretary to Government, Law and Judiciary Department, Nagpur.

वेगवेगळ्या दिवाणी अधिनियम व फौजदारी अधिनियमाखाली देण्यात आलेले अभिप्राय आणि (दोषमुक्ती विरुध्द व शिक्षेत वाढ करण्याबद्दलची) फौजदारी अपीले तसेच त्या त्या वर्षी उच्च न्यायालयात व सर्वोच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आलेले फौजदारी अर्जही खालील तक्त्यात दर्शविण्यात आले आहेत.

हे कार्यालय मुख्यतः विदर्भ विभागासंबंधीचे काम करते व ते, विधी व न्याय विभागातील 'अ' शाखा निकालात काढीत असलेल्या कामकाजाप्रमाणेच असल्याने निकालासंबंधीची प्रमाणके निश्चित करता येत नाहीत.

The following table, indicates the opinions given under several Civil Acts and Criminal Acts and the Criminal appleals against acquittals and for enhancement of sentence and also Civil and Criminal applications filed in the High Court and Supreme Court during the respective years.

This office mainly does the work pertaining to Vidarbha Region and is similar to the work disposed of by litigation Branch in L. & J. D. Mantralaya Mumbai. Hence no norms of disposal can be fixed.

प्रकरणाचे स्परुप	प्रमाणके काही असल्यास त्याप्रमाणे निकालात काढावयाची प्रकरणे As per norms if any, No. of cases to be disposed of	वर्षाची आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases received during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases drafted and disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of year			Nature of Cases
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
१. दिवाणी अधिनियमाखाली अभिप्रायांसाठी आलेली प्रकरणे-																	1. References for opinion under Civil Acts.
(अ) संविधानिक कायदा ...	--	0	0	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	(a) Constitutional Law
(ब) प्रशासकीय कायदा ...	--	0	0	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	(b) Administrative Law
(क) भूधृति ...	--	0	0	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	(c) Tenure
(ड) सेवा ...	--	0	0	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	(d) Services
(इ) स्थानिक कर ...	--	0	0	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	(e) Local Tax
(फ) विद्यापीठीय कायदा ...	--	0	0	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	(f) University Law
(ग) इतर किरकोळ प्रकरणे ...	--	0	02	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	(g) Other Miscellaneous cases
२. फौजदारी अधिनियमाखाली अभिप्रायासाठी आलेली प्रकरणे.	--	0	0	--	40	0	--	40	0	--	40	0	--	0	0	--	2. References for opinion under Criminal Acts.
३. दोषमुक्ती विरुध्द व शिक्षेत वाढ करण्याबद्दलची फौजदारी अपीले.	--	0	0	--	80	0	--	80	0	--	80	0	--	0	0	--	3. Criminal Appeals, opinions (against Acquittal and enhancement of sentence).

४. किरकोळ प्रकरणे																	14. Miscellaneous references
(एक) दिवाणी	--	--	--	--	105	200	79	105	200	81	105	200	80	02	01	--	(i) Civil
(दोन) फौजदारी	--	--	--	--	46	100	23	46	100	23	46	100	21	0	02	--	(ii) Criminal
५. सर्वोच्च न्यायालयातील वाद																	5. Supreme Court Litigation
(एक) दिवाणी	--	--	--	--	30	45	17	30	45	17	30	45	17	0	0	--	(i) Civil
(दोन) फौजदारी	--	--	--	--	35	16	3	35	16	3	35	16	3	0	0	--	(ii) Criminal
(तीन) नं. ऑफ एसएलपी	--	--	--	--	6	0	--	6	0	--	5	0	--	--	--	--	(iii) No. of SLP
६. उच्च न्यायालयातील वाद																	6. High Court Litigation’s
(एक) प्रथम व द्वितीय अपीले	--	--	--	--	5	0	05	5	0	05	5	0	0	0	0	--	(i) 1st and 2nd Appeal (Civil)
(दोन) किरकोळ दिवाणी व फौजदारी अर्ज.	--	--	01	30	30	66	114	105	30	66	115	30	66	115	01	--	(ii) Miscellaneous application (Civil and Criminal).
(तीन) फौजदारी अपीले	--	--	--	--	30	66	114	30	66	115	30	66	115	0	0	0	(iii) Criminal Appeals
(चार) सुधारीत आणि जामीन अर्ज.	--	--	--	--	50	51	25	50	51	25	50	51	25	0	0	0	(iv) Revision and Bail Applications.
(पाच) रिट याचिका	--	--	--	--	700	800	780	700	800	780	700	800	780	0	0	0	(v) Writ Petitions
(सहा) परत मिळालेले शासनाकडील प्रारुपे.	--	--	--	--	10	15	52	10	15	52	10	15	51	0	0	0	(vi) Approval of Draft returned received from Govt. Dept. Offices.
७. महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरणातील वाद.	--	--	--	--	50	51	25	50	51	25	50	51	25	0	0	0	7. Maharashtra Administrative Tribunal Litigation.
८. जिल्हा न्यायालयातील वाद																	8. District Court Litigation
(एक) दिवाणी संहिताच्या कलम ८० खालील सूचना.	--	--	--	--	5	0	5	5	0	5	5	0	5	0	0	0	(i) Suit notices u/s 80 of Civil Procedure Code.
(दोन) दिवाणी दाव्याच्या सूचना करिता किंवा बचावाकरीता मंजुरी.	--	--	--	--	5	6	10	5	6	10	5	6	10	0	0	0	(ii) Sanction for institution or defendance of Civil Suits.
(तीन) दिवाणी दाव्यातील लिखित विवरण पत्रास मान्यता.	--	--	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	--	--	--	(iii) Approval of written statements in Civil Suits.
(चार) दिवाणी अपीले दाखल करण्यास मान्यता.	--	--	--	--	30	10	5	30	10	5	30	10	5	0	0	0	(iv) Sanction for filling of defennce of Civil Appeal.
९. अनौपचारिक संदर्भ	--	--	--	--	110	248	250	110	248	250	110	248	246	0	--	4	9. Un-official References
१०. माहितीचा अधिकार	--	--	--	--	5	6	10	5	6	10	5	6	0	0	0	0	10. RTI

तक्ता–८
TABLE–VIII

शासनाचे सह-सचिव विधी व न्याय विभाग, औरंगाबाद यांचे कार्यालय.

वेगवेगळ्या दिवाणी अधिनियम व फौजदारी अधिनियमाखाली देण्यात आलेले अभिप्राय आणि (दोषमुक्ती विरुध्द व शिक्षेत वाढ करण्याबद्दलची) फौजदारी अपीले तसेच त्या त्या वर्षी उच्च न्यायालयात व सर्वोच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आलेले फौजदारी अर्जही खालील तक्त्यात दर्शविण्यात आले आहेत.

हे कार्यालय मुख्यतः मराठवाडा विभागासंबंधीचे काम करते व ते, मुंबई कार्यालयीन वाद शाखा निकालात काढीत असलेल्या कामकाजाप्रमाणेच असल्याने निकालासंबंधीची प्रमाणके निश्चित करता येत नाहीत.

The Office of the Joint Secretary to Government, Law and Judiciary Department, Aurangabad.

The following table, indicates the opinions given under several Civil Acts and Criminal Acts and the Criminal a ppleals against acquittals and for enhancement of sentence and also Civil and Criminal applications filed in the High Court and Supreme Court during the respective years.

This office mainly does the work pertaining to Marathwada Region and is similar to the work disposed of by litigation Branch in Mumbai. Hence no norms of disposal can be fixed.

प्रकरणाचे स्परुप	प्रमाणके काही असल्यास त्याप्रमाणे निकालात काढावयाची प्रकरणे As per norms if any, No. of cases to be disposed of	वर्षाची आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases received during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases drafted and disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of year			Nature of Cases
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
१. दिवाणी अधिनियमाखाली अभिप्रायांसाठी आलेली प्रकरणे-	--	4	6	--	342	383	--	346	389	--	341	381	--	5	8	--	1. References for opinion under Civil Acts.
(अ) संविधानिक कायदा																	(a) Constitutional Law
(ब) प्रशासकीय कायदा																	(b) Administrative Law
(क) भूधृति																	(c) Tenure
(ड) सेवा																	(d) Services
(इ) स्थानिक कर																	(e) Local Tax
(फ) विद्यापीठीय कायदा																	(f) University Law
(ग) इतर किरकोळ प्रकरणे	--	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	(g) Other Miscellaneous cases
२. फौजदारी अधिनियमाखाली अभिप्रायासाठी आलेली प्रकरणे.	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	2. References for opinion under Criminal Acts.
३. दोषमुक्ती विरुध्द व शिक्षेत वाढ करण्याबद्दची फौजदारी अपीले.	--	11	8	--	292	453	--	303	461	--	294	455	--	9	6	--	3. Criminal Appeals, opinions (against Acquittal and enhancement of sentence).

४. किरकोळ प्रकरणे																	4. Miscellaneous references
(एक) दिवाणी	--	10	13	--	4113	4309	--	4123	4322	--	4110	4307	--	13	15	--	(i) Civil
(दोन) फौजदारी	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	(ii) Criminal
५. सर्वोच्च न्यायालयातील वाद																	5. Supreme Court Litigation
(एक) दिवाणी	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	(i) Civil
(दोन) फौजदारी	--	0	2	--	25	39	--	25	41	--	25	39	--	0	2	--	(ii) Criminal
६. उच्च न्यायालयातील वाद	--																6. High Court Litigation’s
(एक) प्रथम व द्वितीय अपीले		–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	(i) 1st and 2nd Appeal (Civil)
(दोन) किरकोळ दिवाणी व फौजदारी अर्ज.	--	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	(ii) Miscellaneous application (Civil and Criminal).
(तीन) फौजदारी अपीले, सुधारीत.	--	–	–	–	--	–	--	--	--	--	--	–	--	–	–	–	(iii) Criminal Appeals and Applications Bail Revision.
(चार) लेखी जामीन अर्ज	--	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	(iv) Writ Petitions receipts.
७. महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरणातील वाद.	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	7. Maharashtra Administrative Tribunal Litigation.
८. जिल्हा न्यायालयातील वाद																	8. District Court Litigation
(एक) दिवाणी संहिताच्या कलम ८० खालील सूचना.	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	(i) Suit notices u/s 80 of Civil Procedure Code.
(दोन) दिवाणी दाव्याच्या सूचना करिता किंवा बचावाकरिता मंजुरी.	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	(ii) Sanction for institu-tions or defence of Civil Suits.
(तीन) दिवाणी दाव्यातील लिखित विवरण पत्रास मान्यता.	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	0	--	--	(iii) Approval of written statement in Civil Suits.
(चार) दिवाणी अपीले दाखल करण्यास मंजुरी.	-- --	-- --	-- --	-- --	813 12	351 16	-- --	813 12	351 16	-- --	813 12	351 15	-- --	0 0	0 1	-- --	(iv) Sanction for filing of Civil Appeals

तक्ता—
TABLE--

विधी सल्लागार व समुपदेशींची फी व वादव्ययांची देयके.

~~संबंधीत वर्षामध्ये विशेष समुपदेशी आणि सर्वोच्च न्यायालयातील अधिवक्ते~~ यास दिलेली फी व वादव्ययासंबंधीची आलेली व चुकती केलेली बिले, खुन प्रकरणातील फी संबंधीची बिले तसेच मंत्रालयाच्या इतर विभागाकडून, भारत सरकार व इतर राज्य सरकारकडून आलेले फीच्या संयुक्तिकतेबद्दलचे संदर्भ आणि जिल्हा सरकारी वकील तसेच उच्च न्यायालयातील मुळ व अपील शाखेकडील सरकारी समुपदेशींची फी व वादव्ययाची बिले खालील तक्ता दर्शवितो. या बिलाशिवाय सरकारी वकीलांची दिवाणी प्रकरणातील फी व वादव्ययासंबंधीच्या बिलांची छाननी, मंजूरी व प्रतीस्वाक्षरी करणे यासंबंधीचे कामकाज कार्यासन अठरा, तसेच सहसचिव विधी व न्याय विभाग, नागपूर व औरंगाबाद यांच्या कार्यालयात केले जाते.

अ. क्र.	बिलाचे स्वरुप	वर्षाची आरंभी प्रलंबित असलेली बिले Bills pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली बिले Bills received during the year			एकूण देयके Total Bills		
		2021-22	2022-23	2023-24	2021-22	2022-23	2023-24	2021-22	2022-23	2023-24
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
अ)	**कार्यासन-अठरा**									
१.	विशेष समुपदेशीची फी व वादव्याची बिले.	5	0	--	8	12	--	13	12	--
२.	सर्वोच्च न्यायालयातील अभिवक्त्यांची व वादव्ययाची बिले.	7	0	--	41	54	--	48	54	--
३.	खून प्रकरणातील फी बिले	0	0	0	0	0	0	0	0	0
४.	उच्च न्यायालय, मुंबई आणि नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय, मुंबईकडील सरकारी वकील, सरकारी अभियोक्ता आणि समुपदेशी यांची फी.	0	0	--	504	466	--	504	466	--
५.	महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरणाकडील सादरकर्ता अधिकारी व मंडल समुपदेशींची फी.	0	0	--	--	--	--	--	--	--
६.	जिल्हा सरकारी वकीलांची फी व वादव्ययांची बिले.	0	0	--	58	55	93	58	55	93
	एकूण (१ ते ६)	--	--	--	--	--	--	--	--	--
७.	फी बद्दलच्या रास्तपणासाठी आलेले संदर्भ.	0	0	--	0	0	--	0	0	--
ब)	**सह सचिव, विधी व न्याय विभाग, नागपूर.**									
१.	विशेष समुपदेशींची फी व वादव्यांची बिले.	0	0	--	0	0	--	0	0	--
२.	सर्वोच्च न्यायालयातील अभिवक्त्यांची व वादव्ययाची बिले.	0	0	--	0	0	--	0	0	--
३.	खून प्रकरणातील फी बिले	0	0	--	0	0	--	0	0	--
४.	मुळ आणि अपील शाखांकडील समुपदेशींची फी.	0	0	--	265	252	92	265	252	92
५.	महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरणाकडील सादरकर्ता अधिकारी व मंडल समुपदेशींची फी.	0	0	--	48	48	35	48	48	35
६.	जिल्हा सरकारी वकीलांची फी व वादव्ययांची बिले.	0	0	--	17	14	13	17	14	13
७.	विधी सहाय्य	–	--	–	–	–	–	--	–	–
	एकूण (१ ते ७)	0	0	--	330	314	140	330	314	140
८.	फी बद्दलच्या रास्तपणासाठी आलेले संदर्भ.	0	0	--	0	0	--	0	0	--

–९
–IX

Fees and Law Charges Bill of Law Officers

The following table, indicates the Number of bills of fees and law charges received and paid to the Special Counsel and Supreme Court Advocates fees for murder cases and references; regarding reasonableness of fees from other Departments of Mantralaya, Government of India and other State Governments and law charges of District Government Pleaders and the Government Counsels in the Appellate side and original side of the High Court during the respective years. In addition to these Bills the work of scrutiny, passing and duly counter signing of Bills of Fees and Law Charges in civil cases, enhanced fees of Government Pleaders is done in the XVIII and in the office of the Joint Secretary, Law and Judicuary Deptt., Nagpur and Aurangabad.

रक्कम देण्यात आलेली बिले Payment of Biills made						वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली बिले Bills pending at the end of year			Nature of Bills (up to 31-12-2023)
2021-22		2022- 2023		2023-2024		2021-22	2022-23	2023-24	
बिले Bills 12	रक्कम Amount 13	बिले Bills 14	रक्कम Amount 15	बिले Bills 16	रक्कम Amount 17	18	19	20	
									A. Desk XVIII
--	1337000	--	2629000	--	17067150	0	4	2	1. Fees and Law Charges Bills of Special Counsel.
--	5154750	--	3338300	--	3423750	15	--	7	2. Fees and Law Charges Bills of Supreme Court Advocates.
--	0	--	0	0	0	0	0	0	3.Fees Bills in Murder Cases.
--	60363082	--	31227150	--	59113195	30	36	0	4.Fees of Govt. Pleaders, Public Prosecutors and Counsel of High Court and City Civil and Sessions Court, Mumbai.
--	4629700	--	2711200	--	4041000	0	9	9	5.Fees of Presenting Officers and Panel Counsel of Maharashtra Administative Tribunal.
--	352302	--	180363	--	160000	2	13	0	6.Fees and Law charges of District Govt. Pleaders.
--	71836834	--	40096013	--	8380595	47	71	18	**Total (1 to 6)**
0	0	--	0	--	--	0	0	--	7.Reference regarding reasonableness of fees.
									B. Joint Secretary Law and Judiciary, Department, Nagpur.
0	0	0	0	0	0	0	0	--	1.Fees and Law Charges Bills of Special Counsel.
0	0	0	0	0	0	0	0	--	2.Fees and Law Charges Bills of Supreme Court Advocates.
0	0	--	0	--	--	0	0	--	3.Fees Bills in Murder Cases.
265	62434750	252	34607250	92	20059000	0	0	0	4.Fees of Counsel on original side and Appellate side.
48	8329350	48	4836150	35	4582500	0	0	0	5.Fees of Presenting Officers and Panel Counsel of Maharashtra Administative Tribunal.
17	366000	14	216000	13	210000	0	0	0	6.Fees and Law Charges of District Govt. Pleaders.
–	--	–	–	–	–	–	–	–	7.Legal Assistance.
330	71130100	314	39659400	140	24851500	0	0	0	**Total (1 to 7)**
–	--	--	–	–	–	–	–	–	8.Reference regarding reasonableness of fees.

तक्ता –

TABLE---

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	क) सह. सचिव, विधी व न्याय विभाग, औरंगाबाद									
१.	विशेष समुपदेशींची फी व वादव्ययाची बिले.	3	1	–	2	31	--	5	12	--
२.	सर्वोच्च न्यायालयातील अभिवक्त्यांची फी व १२८ वादव्ययाची बिले.	--	--	–	–	–	--	--	--	--
३.	खून प्रकरणातील फी व बिले	–	–	–	–	–	–	–	–	–
४.	मूळ आणि अपील शाखांकडील समुप-देशींची फी	16	1	–	176	206	--	192	206	--
५.	महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरणांकडील समुपदेशींची फी.	Nil	Nil	0	45	52	--	45	52	--
६.	जिल्हा सरकारी वकीलांची फी व वादव्ययाची बिले.	0	0	0	6	8	--	6	3	--
७.	फी बद्दलच्या रास्तपणासाठी आलेले संदर्भ	--	–	–	–	–	–	--	–	–
	एकूण (१ ते ७)	19	2	–	229	297	--	248	273	--

तक्ता – १०

TABLE—X

खालील तक्ते महाराष्ट्र राज्य विधी सेवा प्राधिकरणाची माहिती दर्शवितात. (डिसेंबर २०२२ पर्यंत)

Following table indicates the budget provision and expenditure made by Maharashtra State Legal Services Authority. (December 2022)

वित्तिय वर्ष	अनुदान Budget provision	झालेला खर्च Expenditure incurred
1	2	3
2021-2022	339020500	233451314
2022-2023	356720000	235260954
2023-2024	---	---

खालील तक्ता लोकन्यायालयाची माहिती दर्शवितो

वर्ष	लोकन्यायालयाची संख्या	निकालात काढलेली प्रकरणे	मोटार अपघात दावा प्रकरणातील नुकसान भरपाई रक्कम	योजनेचा फायदा मिळालेल्यांची संख्या
1	2	3	4	5
2021-2022	5641	4154723	5852259338	8309446
2022-2023	4663	2877745	4330424063	5754390
2023-2024	---	---	---	---

(३१ डिसेंबर २०२३ पर्यंत)

विधी सेवेची माहिती :–

वर्ष	मागील वर्षातील प्रलंबित अर्ज	आलेले अर्ज	निकाली अर्ज	वर्ष अखेरीस प्रलंबित अर्ज	कायदेविषयक सहाय्य देण्यात आलेल्या व्यक्ती
1	2	3	4	5	6
2021-2022	0	0	0	0	12072
2022-2023	0	0	0	0	14144
2023-2024	--	--	--	--	---

(३१ डिसेंबर २०२३ पर्यंत)

विधी साक्षरता शिबीरे :–

वर्ष	विधी साक्षरता शिबीरे	योजनेचा लाभ मिळाल्यांची संख्या
1	2	3
2021-2022	25147	16042014
2022-2023	11050	3387104
2023-2024	---	---

(३१ डिसेंबर २०२३ पर्यंत)

– ९ चालू
--- IX

12	13	14	15	16	17	18	19	20	
									C. Joint Secretary, Law and Judiciary Department, Aurangabad.
4	12	–	81170	2138500	–	1	19	–	1. Fees and Law Charges Bills of Special Counsel
–	–	–	–	–	–	–	–	–	2. Fees and Law Charges Bills of Supreme Court, Advocates
–	–	–	–	–	–	–	–	–	3. Fees Bill in Murder Cases.
191	206	–	48896250	9558600	–	1	0	–	4. Fees of Counsel on Original Side and Appellate Side.
45	52	–	4345550	10646300	–	Nil	0	–	5. Fees of Panel Counsels of Maharashtra Administrative Tribunal.
6	3	–	186000	69000	–	Nil	5	–	6. Fees and Law Charges of District Govt. Pleaders.
–	–	–	–	–	–	–	–	–	7. References regarding reasonableness of fees
246	273	–	49508970	108439800	–	2	24	–	**Total (1 to 6)**

तक्ता - १३
TABLE—XIII

शासकीय कर्मचाऱ्यांना उत्सवासाठी अग्रिम धने :-

~~खालील तक्ता विधी व न्याय विभाग तसेच त्यांच्या नियंत्र~~णाखालील कार्यालयाकडून देण्यात आलेल्या कर्मचाऱ्यांची संख्या व त्यांना देण्यात आलेली उत्सव अग्रिमाची एकूण रक्कम दर्शवितो.

Festival Advance to Government Servants.

The following Table indicates the No. of Government servants to whom the advances for festival were paid by this Department and also heads of offices under Law and Judiciary Department for the staff working under them.

	2021-2022		2022-2023		2023-2024		
	व्यक्ती No. of Persons	दिलेली रक्कम Amount Paid	व्यक्ती No. of Persons	दिलेली रक्कम Amount Paid	व्यक्ती No. of Persons	दिलेली रक्कम Amount Paid	Nature of Advance
1	2	3	4	5	6	7	8
उत्सव अग्रिम	08	1,00,000	16980	212250000	09	112500	Festival Advance

तक्ता–१४
TABLE–XIV

तक्ता –
TABLE---

नगरपालिका व इतर स्थानिक संस्था यांना दिलेली सहाय्यक अनुदाने –

(१) खालील तक्ता नगरपालिका व इतर स्थानिक संस्था यांना संबंधित अधिनियमांखालील प्रकरणात दंडाच्या व फीच्या स्वरुपात वसूल केलेल्या व शासनाकडे जमा झालेल्या रकमाच्या प्रमाणात त्यांना शासनाने दिलेले सहायक अनुदान दाखवतो.

मुख्य महानगर दंडाधिकारी व जिल्हा न्यायाधीश यांनी दिलेल्या माहितीच्या आधारे, वसूल झालेल्या व शासनाकडे जमा झालेल्या दंड व फीच्या एकूण रकमेमधून साक्षीदारांचे भत्ते व न्यायाधिकाऱ्यांचा प्रवास खर्च यावरील प्रत्यक्ष खर्च याशिवाय आस्थापना खर्च म्हणून एकूण रकमेच्या ५० टक्के एवढी रक्कम वजा करुन शिल्लक ५० % रक्कम नगरपालीका व इतर स्थानिक संस्थाना सहायक अनुदान म्हणून दिली जाते. ३१-३-१९९६ पूर्वी हे प्रमाण ६० : ४० या प्रमाणात होते न्यायालयाच्या आस्थापना खर्चामध्ये झालेल्या वाढीमुळे पुर्वलक्षी प्रभावाने हे प्रमाण १५ फेब्रुवारी, १९९९ पासून ५० : ५० असे करण्यात आले आहे. तद्‌नंतर १-४-२००१ रोजी सदर निर्णय नव्याने काढणे अपेक्षित होते शा. नि. वि. व. न्या. वि. दि. २९-३-२०१४ अन्वये सदर ५०.५० प्रमाणास १-४-२००१ पासून पुर्वलक्षी प्रभावाने मंजूरी देण्यात आली आहे.

	वसूल झालेली व शासनाकडे जमा झालेली दंड व फीची रक्कम Amount of Fines and Fees realised and credited to Government A/c		वजा करण्यात यावयाच्या रक्कमा deductions to be made — आस्थापना खर्च Establishment Charges	
	2022-2023	2023-2024	2022-2023	2023-2024
1	2	3	4	5
एकूण ...	–	–	–	–

तक्ता –
TABLE---

प्राण्यांस निर्दयतेने वागविण्यास प्रतिबंध करणाऱ्या संस्थांना दिलेले सहायक अनुदाने -

(२) खालील तक्ता प्राण्यांना निर्दयतेने वागविण्यास प्रतिबंध अधिनियम, १९६० खालील प्रकरणांमधून वसूल झालेल्या व शासनाकडे जमा झालेल्या एकूण फी व दंडाच्या रकमांबाबत प्राण्यांस निर्दयतेने वागविण्यास प्रतिबंध करणाऱ्या संस्थांना दिलेले “सहायक अनुदान” दर्शवितो. दंड व फीच्या रकमेमधून साक्षीदारांचे भत्ते व न्यायधिकाऱ्यांचा प्रवास खर्च या वरील प्रत्यक्ष खर्च तसेच आस्थापना खर्च म्हणून एकूण रकमेच्या २० टक्के एवढी रक्कम वजा करुन हे सहायक अनुदान दिले जाते.

	वसूल झालेली व शासनाकडे जमा झालेली दंड व फीची रक्कम Amount of Fines and Fees realised and credited to Government A/c		वजा करण्यात deductions — आस्थापना खर्च Establishment Charges	
	2022-2023	2023-2024	2022-2023	2023-2024
1	2	3	4	5
एकूण ...	–	–	–	–

१४
XIV

Grant-in-aid paid to Local Bodies and Municipalities.

(1) The following table indicates the grant-in aid sanctioned to the Municipalities and other Local Bodies in respect of fines and fees realised and credited to Government Account in cases under the Municipal and other Local Acts during the respective years.

The amount equal to 50 per cent of the total fines and fees realised in these cases is deducted on account of establishment charges in addition to the amount spent on expenses to meet Bhatta charges to witnesses and Travelling Allowance to Magistrates on the basis of the information furnished by the Chief Metropolitan Magistrate, Mumbai and the District and Sessions Judges and the balance amount is paid as grant-in-aid. The percentage formerly was in the ratio of 60:40 and has been revised as per G. R. dated 15-2-1999 to 50:50 with effect from 1st April 96 owing to the increase in the establishment charges of Courts. G. R. dated 29-3-2014 keep the ratio 50.50 percent retrospectively.

यावयाच्या रकमा
to be made

इतर खर्च Other Charges		दंडाची परत केलेली रक्कम Amount of the fine refunded		देय रक्कम Net payable	मंजूर केलेले सहाय्यक अनुदान Amount of grant-in-aid sanctioned		
2022-2023	2023-2024	2022-2023	2023-2024	2022-2023	2022-2023	2023-2024	**एकूण**
6	7	8	9	10	11	12	
0	0	–	0	0	–	0	... Totals

१५
XV

Grant-in-aid paid to the societies for Prevention of Cruelty to Animals.

(2) The following table indicates the grant-in-aid sanctioned to the institutions for the Prevention of Cruelty to Animals from the fines and fees realised and credited to Government Account in cases under the Prevention of Cruelty to Animals Act, 1960. The amount of grant-in-aid was being paid after deduction of an amount equal to 20% of the total fines and fees realised in these cases in addition to the actual expenses incurred on the Bhatta charges to witnesses and travelling expenses of the Magistrate.

यावयाच्या रकमा
to be made

इतर खर्च Other Charges			देय रक्कम Net payable	मंजूर केलेले सहाय्यक अनुदान Amount of grant-in-aid sanctioned		
2022-2023	2023-2024	2021-2022 (2-4-6)	2022-2023	2022-2023	2023-2024	
6	7	8	9	10	11	
0	0	0	0	–	0	... Total

तक्ता-१६

TABLE-XVI

नियम व आदेश शाखा

खालील तक्ता केंद्रीय व राज्य कायद्याखालील महाराष्ट्र नियम व आदेशाच्या पुनःस्थापना मालिकाकरिता तयार केलेली पृष्ठे संख्या दर्शविती.

कामाचे विशिष्ट स्वरुप पहाता कामे निकालात काढण्यासाठी प्रमाणके ठरविणे शक्य नाही.

Rules and Orders Branch

The following table shows the number of pages prepared for Replacement Series to Maharashtra Rules and Orders under State and Central Acts.

Looking to the peculiar nature of the work, it is not possible to fix any norms.

अ. नं. Sr. No.	कामाचे स्वरुप		पृष्ठ संख्या No. of pages 2021	2022	2023	Nature of Work	
1	2		3	4	5	6	
१.	पुनःस्थापना मालिकेकरिता निवडण्यासाठी तपासावयाची राजपत्राची पृष्ठ संख्या.		5552	7410	--	1. No. of Gazette pages required to be examined for sorting out rules and orders for Replacement Series.	
२.	छापलेल्या नियम व आदेशामध्ये सुधारणा केलेली पृष्ठसंख्या.		--	--	–	2. No. of pages in which corrections have been carried out in the published Rules and Orders.	
	(अ) वर्षाच्या आरंभी	... राज्य कायदे	4987	6404	--	(a) No. of pages in balance.	... State Acts
	शिल्लक असलेली पृष्ठ संख्या	...केंद्रिय कायदे	565	1006	--	at beginnning of the year.	... Central Acts
	(ब) वर्षात सुधारणा केलेली	...राज्य कायदे	--	--	–	(b) No. of pages corrected during	... State Acts
	पृष्ठ संख्या	...केंद्रिय कायदे	--	–	–	the year.	... Central Acts
	(क) मूळ अधिसूचना व नवीन	...राज्य कायदे	–	–	–	(c) No. of pages pasted relating to	... State Acts
	नियमासंबंधी चिकटविलेली पृष्ठ संख्या.	केंद्रिय कायदे	–	–	–	to original Notifications and New Rules.	
	एकूण...(२)	...राज्य कायदे	4987	6404	--	Total (b)	... State Acts
		...केंद्रिय कायदे	565	1006	--		... Central Acts
३.	पुनःस्थापना मालिका	... राज्य कायदे	–	–	–	3. No. of pages sent to the Press	... State Acts
	छापण्यासाठी मुद्रणालयास पाठविलेली पृष्ठ संख्या.	... केंद्रिय कायदे	–	–	–	for printing the replacement Series.	...Central Acts
४.	शिल्लक राहिलेली पृष्ठ संख्या	... राज्य कायदे	531451	84636	--	4. No of pages remained in balance	...State Acts
		... केंद्रिय कायदे	13238	21740	--		... Central Acts
५.	मुद्रित तपासण्यासाठी मुद्रणालयाकडून आलेली पृष्ठ संख्या–					5. No. of pages received from the press for checking the Proof.	
	(अ) वर्षाच्या आरंभी शिल्लक	...राज्य कायदे	--	--	--	(a) No. of pages in balance at the	... State Acts
	असलेली पृष्ठ संख्या.	... केंद्रिय कायदे	--	–	–	beginning of the year.	... Central Acts
	(ब) वर्षात आलेली पृष्ठ संख्या	... राज्य कायदे	–	–	–	(b) No. of pages received during	... State Acts
		... केंद्रिय कायदे	–	–	–	the year.	... Central Acts
	एकूण (५)	... राज्य कायदे	–	–	–	Total (5)	... State Acts
		... केंद्रिय कायदे	--	–	–		... Central Acts
६.	पुनःस्थापना मालिकेच्या अंतिम	... राज्य कायदे	–	–	–	6. No. of pages sent to the press for	... State Acts
	मुद्रणासाठी पाठविलेली पृष्ठ संख्या...	केंद्रिय कायदे	--	–	–	final printing of the Replacement Series	.... Central Acts
७.	अंतिम मुद्रणासाठी अद्याप	... राज्य कायदे	531451	84636	--	7. No. of pages yet to be sent to the	... State Acts
	पाठवावयाची पृष्ठ संख्या.	... केंद्रिय कायदे	13238	21740	--	press for final Printing.	... Central Acts
८.	संकीर्ण	...	18	21	--	8. Miscellaneous.	

Personnel Summary | तक्ता – १७ TABLE -- XVII | (चार) कर्मचारी विषयक गोषवारा

Designation 1		Scale of Pay /वेतनश्रेणी + G.P. + ग्रेड पे. 2		No. of Posts/पदसंख्या 2021-2022 3	2022-2023	पदनाम 4
PROGRAMME --						१.कार्यक्रम-
LAW AND JUDICIARY DEPARTMENT (Mantralaya)						विधी व न्याय विभाग (मंत्रालय विभाग)
Gazetted --		Rs.				(अ) राजपत्रित–
Principal Secretary and Remembrancer of Legal Affairs	...	199100-224100	...	1	1	.. प्रधान सचिव व विधी परामर्शी
Principal Secretary and Secretary & Senior Legal Advisor	...	199100-224100	...	1	1	.. प्रधान सचिव व वरिष्ठ विधी सल्लागार
Secretary (Legislation)	...	131100-216600	...	1	1	.. सचिव (विधी विधान)
Joint Secretary, Law & Judiciary D. Nag.	...	123100-215900	...	1	1	.. सहसचिव विधी व न्याय विभाग, नागपूर
Joint Secretary, Law & J. Dept. A.Bad.	...	123100-215900	...	1	1	.. सहसचिव विधी व न्याय विभाग, औरंगाबाद
Legal Adviser-cum-Joint Secretary	...	144840-194660	...	3	3	.. विधी सल्लागार-नि-सहसचिव
Draftsman-*cum* Joint Secretary	...	123100-215900	...	3	3	.. प्रारुपकार-नि-सहसचिव
Solicitor and Joint Secretary	...	123100-215900	...	1	1	.. सॉलिसिटर-नि-सहसचिव
Deputy Legal Adviser-cum-Deputy Secretary.	...	111000-163030	...	4	4	.. उप विधी सल्लागार नि-उप सचिव
Deputy Draftsman-cum-Deputy Secretary.	..	78800-209200	...	5	5	.. उपप्रारुपकार-नि-उपसचिव
Solicitor (Mofussil Litigation) Cum. Dy Sec	...	78800-209200	...	1	1	.. सॉलिसिटर (मु. वि.) नि-उप सचिव
Assistant Solicitor-cum-Deputy Secretary	...	78800-209200	...	1	1	.. सहायक सॉलिसिटर-नि-उपसचिव
Joint Secretary/Deput Secretary	...	123100-215900/78800-209200	...	2	2	.. सह / उप सचिव
Joint Secretary (Legal)/ Deputy Secretary (Legal)/ Under Secretary (Legal)	...	123100-215900/7800-209200/ 67700-208700	...	7	7	.. सहसचिव(विधि)उपसचिव(विधी)/अवर सचिव (विधी)
Assistant legal Advisor-cum-Under Secretary	...	67700-208700	...	4	4	.. सहायक विधी सल्लागार-नि-अवर सचिव
Assistant Draftsman-cum-Under Secretary	...	67700-208700	...	10	10	.. सहायक प्रारुपकार-नि-अवर सचिव
Under Secretary	...	67700-208700	...	4	4	.. अवरसचिव
Librarian-cum-Reference Officer	...	56100-177500	...	1	1	.. ग्रंथपाल-नि-संदर्भाधिकारी
Senior Personal Assistant	...	67700-208700	...	1	1	.. वरीष्ठ स्वीय सहायक
		Total		**52**	**52**	**..एकूण**
Gazetted-Class II-						**.. राजपत्रित वर्ग–२**
Junior Draftsman	...	56100-177500	...	4	4	.. कनिष्ठ प्रारुपकार
Section Officer	...	47600-151100	...	27	27	.. कक्ष अधिकारी
Superintendent (Legal)	...	47600-151100	...	8	8	.. अधिक्षक (विधी)
Stenographer (Selection Grade)	...	44900-142400	...	1	1	.. निवडश्रेणी लघुलेखक
		Total	...	**40**	**40**	**..एकूण**
Non-Gazetted-Class II-	...					**(ब) अराजपत्रित वर्ग–२**
Assistant Section Officer	...	38600-122800	...	57	57	.. सहायक कक्ष अधिकारी
Assistant (Lagal)	...	41800-132300	...	20	20	.. सहायक (विधि)
Stenographer (Higher Grade)	...	41800-132300	...	20	20	.. लघुलेखक (उच्चश्रेणी)
Stenographer (Lower Grade)	...	38600-122800	...	15	15	.. लघुलेखक (निम्न श्रेणी)
		Total	...	**112**	**112**	**..एकूण**
Class-III						**(क) अराजपत्रित वर्ग-३**
Steno-Typist	...	25500-81100	...	3	3	.. लघुटंकलेखक
Searcher-cum-Movement Keeper	...	19900-63200	...	1	1	.. सर्चर-कम-मुव्हमेंट कीपर
Clerk cum Typist	...	19900-63200	...	81	81	.. लिपिक टंकलेखक
Driver	...	19900-63200	...	5	5	.. वाहन चालक
		Total ...		**90**	**90**	**..एकूण**
एका वाहन चालकाच्या सेवा मनुष्यबळ संख्येच्या मर्यादेत बाह्ययंत्रणेने भरण्यास मान्यता				**294**	**294**	
Class IV						**(ड) अराजपत्रित वर्ग-४**
Havaldar	...	19900-63200	...	0	0	.. हवालदार (मृत संवर्ग)
Naik	..	16600-52400	...	0	0	.. नाईक (मृत संवर्ग)
Shelf Attendent	...	16600-52400	...	0	0	.. अलमारी परिचर (मृत संवर्ग)
Peon	...	15000-47600	...	0	0	.. शिपाई (मृत संवर्ग)
Zerox Operator	...	16600-52400	...	0	0	.. झेरॉक्स ऑपरेटर (मृत संवर्ग)
Roneo Operator	...	16600-52400	...	0	0	.. रोनिओ चालक
		Total ...		**0**	0	**..एकूण**
		Grant Total ...		**294**	**294**	**..एकूण बेरीज**

बाह्ययंत्रणेने घ्यावयाच्या सेवांचा तपशील

अ.क्र.	बाह्ययंत्रणेने घावयाच्या सेवा	मनुष्यबळ
१.	वाहन चालक	१
२.	हवालदार नाईक शिपाई	१+४+३५
	एकूण	४१

न्याय मंडळाची रचना
Organizaton of Judiciary Department
उच्च न्यायालय
HIGH COURT

कार्यक्रम २, ४, ५ आणि ६ हे न्याय मंडळाशी संबंधीत आहेत

Programmes 2, 4, 5 and 6 are concerned with the Judiciary.

मूळ न्याय शाखा
Original side

Registrar
प्रबंधक
Prothonotary and Senior Master.

लेखा अन्वेषण आयुक्त, उच्च न्यायालय, मुंबई
Commissioner for Taking Accounts, High Court, Mumbai.

सरकारी मुखत्यार, उच्च न्यायालय, मुंबई
Official Assignee, High Court, Mumbai.

न्यायालय धारक, उच्च न्यायालय, मुंबई
Court Receiver, High Court, Mumbai.

परिव्यय निर्धारक, उच्च न्यायालय, मुंबई
Taxing Master, High Court, Mumbai.

नादारी प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई
Insolvency Registrar, High Court, Mumbai.

मुख्य अनुवादक व दुभाषी, उच्च न्यायालय, मुंबई
Chief Translator and Interpreter, High Court, Mumbai.

लेखा अधिकारी, उच्च न्यायालय, मुंबई
Account Officer, High Court, Mumbai.

अपील शाखा
Appellate side

प्रबंधक उच्च न्यायालय मुंबई.
Registrar, High Court, Mumbai.

प्रमुख न्यायाधीश, मुंबई नगर दिवाणी न्यायालय व सत्र न्यायाधीश, बृहन्मुंबई.
Princiipal Judge, Mumbai City Civil Court and Session Judge, Greater Mumbai.

अपर प्रमुख न्यायाधीश, मुंबई नगर दिवाणी न्यायालय व अपर सत्र न्यायाधीश बृहन्मुंबई.
Additional Principal Judge, Mumbai City Civil Court and Additional Session Judge, Greater Mumbai.

नगर दिवाणी न्यायालयाचे न्यायाधीश व अपर सत्र न्यायाधीश, बृहन्मुंबई
Judge of the City Civil Court and Additional Session Judge Greater Mumbai.

मुख्य महानगर दंडाधिकारी, बहन्मुंबई.
Chief Metropolitan Magistrate, Greater Mumbai.

अपर मुख्य महानगर दंडाधिकारी, बृहन्मुंबई आणि महानगर दंडाधिकारी, बृहन्मुंबई.
Additional Chief Metropolitan Magistrate, Greater Mumbai and Metropolitan Magistrate, Greater Mumbai.

मुख्य न्यायाधीश, लघुवाद न्यायालय, बृहन्मुंबई
Chief Judge, Court of Small Causes, Greater Mumbai.

अपर मुख्य न्यायाधीश, लघुवाद न्यायालय, बृहन्मुंबई.
Additional Chief Judge, Court of Small Causes, Greater Mumbai.

न्यायाधीश, लघुवाद न्यायालय, बृहन्मुंबई.
Judges, Court of Small Causes, Greater Mumbai.

उच्च न्यायालयाचे नागपूर येथील न्यायपीठ
High Court Bench at Nagpur

अपर प्रबंधक उच्च न्यायालय मुंबई नागपूर येथील न्यायपीठ.
Additional Registrar, High Court of Mumbai at Nagpur.

उच्च न्यायालयाचे औरंगाबाद येथील न्यायपीठ
High Court Bench at Aurangabad.

अपर प्रबंधक उच्च न्यायालय मुंबई औरंगाबाद येथील न्यायपीठ.
Additional Registrar, High Court of Mumbai at Aurangabad.

उच्च न्यायालयाचे पणजी (गोवे) येथील न्यायपीठ.
High Court Bench at Panji (Goa)

अपर प्रबंधक, उच्च न्यायालयाचे पणजी (गोवे) येथील न्यायपीठ.
Additional Registrar, High Court of Mumbai at Panji (Goa).

न्यायिक अधिकारी प्रशिक्षण संस्था, नागपूर / उत्थन जि. ठाणे.
Judicial Officer's Training Institute, Nagpur / Uttan Dist. Thane.

जिल्हा व सत्र न्यायाधीश
District and Session Judges.

अपर जिल्हा व सत्र न्यायाधीश Additional Dist.& Session Judge	मुख्य न्यायिक दंडाधिकारी Chief Judicial Magistrate	दिवाणी न्यायाधीश (वरिष्ठ स्तर) Civil Judges (S. D.)	दिवाणी न्यायाधीश (कनिष्ठ स्तर) Civil Judges (J. D.)	न्यायिक दंडाधिकारी Judicial Magistrates	न्यायाधीश, लघुवाद न्यायालय, पुणे Judge, Court of Small Causes at Pune न्यायाधीश, लघुवाद न्यायालय, नागपूर Judge, Court of Small Causes at Nagpur	न्यायाधीश, कौटुंबिक न्यायालय, मुंबई Judge Family Court at Mumbai न्यायाधीश, कौटुंबिक न्यायालय, पुणे Judge, family Court at Pune न्यायाधीश, कौटुंबिक न्यायालय, औरंगाबाद Judge, family Court at Aurangabad न्यायाधीश, कौटुंबिक न्यायालय, नागपूर Judge, family Court at Nagpur. न्यायाधीश, कौटुंबिक न्यायालय, अकोला, अमरावती, नाशिक, ठाणे सोलापूर व कोल्हापूर Judge, family Court at Akola, Amravati, Nashik, Thane, Solapur and Kolhapur.

२. मुंबई उच्च न्यायालय

प्रस्तावना:-

मुंबई येथील उच्च न्यायालयाचा न्यायचिकार म्हणजे दिवाणी प्रक्रिया संहिता १९०८ च्या आदेश ४९ अंतर्गत सनदी उच्च न्यायालय आहे आणि देशातील सर्वात जुन्या उच्च न्यायालयांपैकी एक आहे. राणी व्हिक्टोरीयाच्या दिनांक २६ जून, १८६२ च्या सनद अंतर्गत मुंबई उच्च न्यायालयाची स्थापना झाली होती आणि त्याचे उद्‌घाटन १४ ऑगस्ट, १८६२ रोजी झाले.

घटनेच्या २३१ व्या अनुच्छेदानुसार तेंव्हाच्या मुंबई उच्च न्यायालयाची अधिकारीता प्रथमतःत्या वेळच्या गोवा,दमण,आणि दिव या केंद्रशासीत मुंबई उच्च न्यायालय (गोवा,दमण व दिव पर्यन्त अधिकारतेचा विस्तार) अधिनियम १९८१ अन्वये होती. परंतु सन १९८७ मध्ये गोवा,दमण व दिव पुनर्रचना अधिनियम १९८७ अन्वये स्वतंत्र गोवा राज्याची निर्मीती झाल्याने घटनेच्या २३१व्या अनुच्छेदानुसार तसेच गोवा,दमण व दिव पुर्नरचना अधिनियम १९८७ च्या कलम २० अन्वये महाराष्ट्र राज्य आणि गोवा राज्य तसेच दादरा नगर हवेली आणि दमण दिव या केंद्रशासीत प्रदेशांसाठी एक सामायीक उच्च न्यायालय कार्यान्वीत झाले. गोवा, दमण, व दिव पुनर्रचना अधिनियम १९८७ च्या कलम २६ अन्वये सामायिक उच्च न्यायलयाची प्रस्थापना करून त्याचे मुख्यालय मुंबई येथे ठेवण्यात आले. त्यामुळे उच्च न्यायालयाची अधिकारिता संपूर्ण महाराष्ट्र राज्य, गोवा राज्य आणि दमण व दिव तसेच दादरा व नगर हवेली या केंद्राशासित प्रदेशावर आहे. या व्यतिरिक्त उच्च न्यायालयाची नागपूर व औरंगाबाद येथे कायम खंडपिठे आहेत.

उच्च न्यायालयाचे प्रधान अधिकारी यांना उच्च न्यायालयाचे महाप्रबंधक म्हणून संबोधले जाते. महाप्रबंधक हे मुंबई उच्च न्यायालयाच्या अपील आणि मूळ न्याय शाखांचे प्रमुख आहेत.

मूळ न्याय शाखा व अपील न्याय शाखा असे उच्च न्यायालयाचे दोन भाग आहेत.

मूळ शाखा:-

एकस्वपत्र व इतर संविधि अन्वये प्रदान करण्यात आलेले विविध अधिकार मूळ न्यायशाखेतील न्यायालये बजावीत असतात. तसेच मूळ न्याय शाखेत दाखल करण्यात आलेल्या प्रकरणात एकस्व पत्राच्या खंड १५ अनुसार उच्च न्यायालयाच्या एकल न्ययाधीशाच्या न्याय निर्णयातून उद्‌भवणारी अपिले, निकाली काढण्यात येतात. मूळ न्यायाशाखेवरील दाव्यांच्या प्रकरणा संबंधी आर्थिक अधिकारिता रुपये एक कोटीहून अधिक मूल्यांकन असलेल्या प्रकरणी आहे, तर मूळ शाखेवरील प्रकरणासंबंधी प्रादेशिक अधिकारिता बृहन्मुंबई च्या हद्दीपर्यंत आहे.

उच्च न्यायालयाच्या मूळ शाखेमध्ये भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २२६ अनुसार राज्य शासन, केंद्र शासन व बृहन्मुंबई महानगरपालिका आणि भारतीय राज्यघटनेच्या अनुच्छेद १२ अंतर्गत येणाऱ्या इतर सर्व प्राधिकारी यांच्या विरुध्द सर्व रिट विनंती अर्जाची सुनावणी तसेच सार्वजनिक हितासंबंधीची याचिका आणि बृहन्मुंबईतील अज्ञान पाल्यांच्या पालकांची नियुक्ती करण्यासंबंधी सर्व संकिर्ण प्रकरणे आणि विदेशी दत्तकाविधान संबंधी तसेच भारतीय पालकत्व विनंती अर्ज आणि पारसी विवाह व घटस्फोट अधिनियम, १९३६ अंतर्गत विवाह संबंधी अधिकारिता, या संबंधीच्या प्रकरणांतसुनावणी होते.

उच्च न्यायालयातील मूळ शाखेमध्ये पुढील प्रकारची कामेही करण्यात येतात.

१) अपिले / प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष कर अंतर्गत संदर्भ.

२) भूसंपादन अधिनियम, १९६५, सनदी लेखापाल अधिनियम, १९४९, कंपनी सेक्रेटरीज अधिनियम, १९८० अंतर्गत संदर्भ

३) फेरा / फेमा आणि विदेशी व्यापार (विनियमय आणि विकास) अधिनियम, १९९२.

४) कलम ४३४ खालील आणि १००, ३९१, ३९३, ३९७, ३९८ आणि ६२८ इ. सारख्या इतर निरनिराळ्या कलमांखाली परिसमापच्या प्रकरणासंबंधातील, कंपनी विषयक बाबींच्या आणि कलम ४४६(३) आणि कंपनी अधिनियम, १९५६ च्या कलम १०-फ खालील कंपनी अपील, अशी प्रकरणे.

५) नाविक अधिकारिता संबंधीचे वसाहती न्यायालये अधिनियम, १८९० आणि त्या अंतर्गत नाविक आणि उप-नाविक अधिकरिता खालील दावे आणि प्रकरणे.

६) न्यायालय अवमान अधिनियम, १९७१ अंतर्गत याचिका (अर्ज).

७) लवाद आणि समेट अधिनियम, १९९६ खालील प्रकरणे.

८) मृत्यूपत्रीय आणि अमृत्यूपत्रीय अधिकारिता उत्तराधिकार प्रमाणपत्र, प्रशासन पत्र, मृत व्यक्तीचे अंतिम मृत्यूपत्रासंबंधी मृत्यूपत्रप्रमाण, तसेच मुंबई विनियमन अधिनियम, १८२७ च्या कलम २ अंतर्गत वारसासंबंधी प्रमाणपत्र संबंधी दावा व विनंती अर्जाची सुनावणी तसेच महाप्रशासक अधिनियम, १९६३ च्या कलम ६ व १७ अंतर्गत विनंती अर्ज / अर्जांची सुनावणी

९) कॉपीराईट (प्रकाशन अधिकार) अधिनियम, १९५७, एकस्व अधिनियम, १९७४ आणि अन्य संबंधित अधिनियमांतर्गत दावे आणि प्रकरणे.

१०) इलाखा शहर नादारी अधिनियम, १९०९ अंतर्गत प्रकरणे.

११) वाणिज्यिक न्यायालय, वाणिज्यिक विभाग आणि उच्च न्यायालयाच्या वाणिज्यिक अपिल विभाग अधिनियम, २०१५ अंतर्गत प्रकरणे.

मुंबई उच्च न्यायालयाच्या सर्वसाधारण मूळ दिवाणी अधिकारितेच्या अधीन इतर सर्व प्रकरणे आणि कार्यवाही.

अपील न्याय शाखा :-

उच्च न्यायालयाच्या अपील शाखेची अधिकारिता महाराष्ट्र राज्याच्या ३४ जिल्ह्यांवर तसेच केंद्रशासित राज्य दमण, दीव आणि दादरा व नगर हवेली या जिल्ह्यांवर आहे.

अपील शाखेकडील न्यायालय खालील प्रकारची अपीले निकालात काढतात.

एक दिवाणी :-

(अ) अपीले :-

(१) दिवाणी प्रकरणातील मूळ हुकूमनाम्यावरून किंवा दिवाणी प्रक्रिया संहिता किंवा एखाद्या स्थानिक किंवा विशेष अधिनियमाखाली दाखल केलेल्या, ज्यात प्रथम न्यायालयातील किंवा न्यायाधिकरण समक्ष असलेल्या वाद विषयवस्तूचे मूल्य रुपये २ करोड पेक्षा जास्त नाही आणि अजूनही अपीलात असलेल्या वादातील विषयवसतूचे मूल्य रुपये २ करोड किंवा कमी आहे, परंतु, 'अजूनही अपीलात असलेल्या वादातील विषयवस्तूचे मूल्य' या उप-वाकखंडात येणाऱ्या संज्ञेचा अन्वयार्थ, जेथे अपील करण्यात आलेले आहे तसेच उलठअपील किंवा उलटहरकती दाखल करण्यात आल्या आहेत अशा अपीलात असलेल्या तसेच उलटअपील किंवा अनेक उलटअपीले किंवा प्रतिहरकतीमधील वाद विषयवस्तूचे एकूण मूल्य आहे असे समजण्यात यावे;

(२) दिवाणी प्रकरणातील अपील हुकूमनाम्यावरून किंवा दिवाणी प्रक्रिया संहिता किंवा एखादा स्थानिक किंवा विशेष अधिनियमाखालील दाखल केलेल्या कामकाजाच्या अभिनिर्णयावरून.

(३) दिवाणी प्रक्रिया संहितेच्या कलम १४० खालील हुकूमनाम्यावरुन.

(४) दिवाणी प्रक्रिया संहितेच्या कलम १०४ किंवा दिवाणी प्रक्रिया संहितेच्या आदेश ४३, नियम १ अन्वये पारीत केलेल्या आदेशावरून आणि;

(५) हुकूमनाम्याचा अंमल नसलेल्या स्थानिक किंवा विशेष अधिनियमांतर्गत दिलेल्या आदेशावरुन.

(ब) पारशी मुख्य विवाहनिषयक न्यायालयाने पारित केलेल्या हुकूमनामा किंवा आदेशातून उद्‌भवणारे, पारशी विवाह आणि घटस्फोट अधिनियम, १९३६ च्या कलम ५१ अंतर्गत विनंती अर्ज खेरीज करून दिवाणी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ११५ खाली किंवा प्रांतिक लघुवाद न्यायालये अधिनियमाच्या कलम २५ किंवा एखाद्या विशेष किंवा स्थानिक अधिनियमाखाली न्यायालयाच्या पुनरिक्षण अधिकारितेच्या वापराकरिता दाखल केलेले अर्ज.

(क) वकीला तर्फे उपस्थिती काढून घेण्यासाठी किंवा वकालतनामा रद्द करण्यासाठी किंवा रक्कम जमा किंवा काढून घेण्यासाठी आणि न्यायालय शुल्काच्या रकमेचा परतावा मिळण्यासाठी केलेले अर्ज.

(ड) कंपनी अधिनियम, १९५६ अंतर्गत केलेले अर्ज व त्याखालील कामकाज.

(ई) उच्च न्यायालयातील प्रलंबित किंवा उच्च न्यायालयात दाखल करण्यासाठी प्रस्तावित अपीलातून किंवा दिवाणी पुनरिक्षण अर्जातून उद्‌भवणारे किंवा त्यांचाशी संबधीत अनुषांगिक किंवा वादकालीन इतर सर्व अर्ज आणि तसेच अपीले काढून घेण्यासाठी अर्ज किंवा दिवाणी प्रक्रिया संहितेच्या आदेश २३ नूसार संमती हुकूमनामा (कसेंट डिक्री) किंवा आदेशाकरीता अर्ज.

या नियमाअंतर्गत एकल न्यायधीशव्दारा हाताळवयाच्या अपीलातील किंवा अनेक अपीलाती किंवा विनंती अर्जातील,प्रबंधक,उपप्रबंधक किंवा विशेष अधिकारी यांनी पारीत केलेल्या ओदशाचे पुनरिक्षण.

दोन फौजदारी -

(अ) ज्यात मृत्यूदंड किंवा जन्मठेप अशी शिक्षा फर्मावली आहे,अशा अपराध सिद्धी आदेशा व्यतीरीक्त, इतर अपराध सिद्धी आदेशां विरुध्द अपीले, दोषमुक्तते विरुध्द अपीले, ज्या प्रकरणात आरोपीवर ज्या गुन्ह्याचा दोषारोप आहे त्या गुन्ह्यात अपराध सिध्द झाल्यावर केवळ दंडात्मक स्वरुपात शिक्षा दिली जाते किंवा १० वर्षापेक्षा जास्त नाही अशा कारावासाची शिक्षा दिली जाते किंवा असा कारावास आणि दंड अशा दोन्ही शिक्षा दिली जाते. आणि ज्या गुन्हयात अपराधसिध्दी नंतर केवळ दंडात्मक शिक्षा आहे किंवा १० वर्षापेक्षा कमी कारावासाची शिक्षा आहे किंवा असा कारावास दंडात्मक शिक्षा आहे, अशा शिक्षेत वाढ होण्याकरीता फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ३७७ अंतर्गत अपील पुनरिक्षण अर्ज न्यायालयातर्फे सुचना (कोर्ट नोटीस)

(ब) मिळकतीच्या विल्हेवाटासंबधी आदेशाविरुध्द अपील आणि नुकसानभरपाई,खर्च आणि/शुल्क प्रदानाकरीता निदेश देणारे आदेश किंवा आरोपीस हजर राहण्यास बंधनकारक आदेश आणि आरोपीस कोणत्याही वेळी हजर राहण्यास फर्मावण्यात येईल त्यावेळी शिक्षेचा स्वीकार करुन दरम्यानच्या काळात चांगली वर्तणुक ठेण्याबाबत स्वतःस बांधून घेणारा आदेश किंवा आरोपीस समन्स देण्याचा आदेश.

(क) फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ४०१ अंतर्गत न्यायालयाच्या पुर्नरिक्षण अधिकारितेच्या वापराकरिता अर्ज, आणि फौजदारी विवरणपत्रांच्या परिक्षणावरुन किंवा अन्यथा, ज्या प्रकरणांचा अभिलेख मागविण्यात येत आहे, त्यावरील अहवाल.

(ड) ज्या गुन्ह्याचा आरोपीवर दोषारोप आहे त्या गुन्ह्याच्या अपराध सिद्धीनंतर केवळ दंडात्मक शिक्षा किंवा १० वर्षापेक्षा जास्त नाही अशा कालावधीच्या कारावासाची शिक्षा किंवा असा कारावास व दंड, अशा शिक्षापात्र गुन्ह्यातील दोषमुक्तीविरुध्द, फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ३७८ (४) अंतर्गत अपील करण्याची परवानगी मागण्यासाठी अर्ज.

(इ) उच्च न्यायालयात अगोदरच प्रलंबित असलेल्या एखाद्या अपील किंवा अर्जातून उद्‌भवलेले नसलेले किंवा त्यांच्याशी संबंधीत नसलेल्या, जामीन किंवा स्थगितीकरिता केलेले अर्ज.

(फ) एकल न्यायाधीशांव्दारा निकाली काढण्यात आलेल्या प्रकरणात भारतीय घटनेच्या अनुच्छेद १३४ अंतर्गत सर्वोच्च न्यायालयात अपील करण्यासाठी परवानगी मिळविण्याकरिता केलेले अर्ज.

(ग) सर्व संकीर्ण अर्जासहीत, उपरोक्त बाबी (अ) ते (क) खालील प्रकरणातून उद्‌भवणारे किंवा त्यांच्याशी संबंधीत जामीन व स्थगिती मिळविण्यासाठी केलेले अर्ज.

(ह) फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ४८२ खालील सर्व अर्जासहित,

(एक) खंडपीठाव्दारे पारित केलेल्या एखाद्या आदेशाचे पुर्नविलोकन, त्यात फेरबदल, किंवा तो आदेश रद्दबातल होण्याकरिता केलेला अर्ज,

(दोन) प्रथम खबरी अहवाल (फर्स्ट् इन्फॉर्मेशन रिपोर्ट), गुन्हा नोदं (सी. आर.) दोषारोप पत्र किंवा फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम १५६ (३) अन्वये चौकशीसाठी दिलेला आदेश, रद्दबातल करण्यासाठी केलेले अर्ज, असे अर्ज सरळ कलम ४८२ अंतर्गत किवा घटनेच्या अनुच्छेद २२६ आणि/किंवा अनुच्छेद २२७ अंतर्गत केलेले आहेत हे लक्षात न घेता जे काही अर्ज असतील अशा सर्व अर्जा व्यतिरिक्त,

एखाद्या खाजगी तक्रारीत आदेशिका (प्रोसेस) निर्गमीत करण्यासाठी केलेल्या आदेशास आव्हान देणारे अर्ज.

(ई) कारागृह (मुंबई संचित आणि अभिवचन रजा) नियमावली, १९५९ किंवा कारागृह (गोवा, दमण आणि दीव संचित आणि अभिवचन रजा) नियमावली, १९६८ अन्वये संचित किंवा अभिवचन रजेकरिता अर्ज/विनंती अर्ज किंवा खंडपीठ किंवा एकल न्यायाधीशां समक्ष प्रलंबित प्रकरणात तात्पुरते जामीन मिण्याकरिता केलेले अर्ज, त्या त्या न्यायमंचा समक्ष ठेवले जाईल. अगोदरच निकालात काढलेल्या प्रकरणातून उद्‌भवणाऱ्या उपरोक्त स्वरूपाचे अर्ज/विनंती अर्ज ज्या एकल न्यायाधीशांना फौजदारी प्रकरणे सोपवण्यात आली असतील त्यांच्या समक्ष ठेवले जातील.

२) ही नियमावली अंमलात आल्यानंतर, आयकर अधिनियम, १९६१ च्या कलम २६० अ, संपत्ती अधिनियम, १९५७ च्या कलम २७ अ, सीमाशुल्क अधिनियम, १९६२ च्या कलम १३०, केंद्रीय जकात अधिनियम, १९४४ च्या कलम ३५ ग, वित्त अधिनियम, १९९४ (सेवा कर) मधील प्रकरण ५ च्या कलम ८३ सह केंद्रीय जकात अधिनियम, १९४४ च्या कलम ३५ ग महाराष्ट्र मूल्यवर्धीत कर अधिनियम, २००२ च्या कलम २७, केंद्रीय विक्रीकर अधिनियम, १९५६ च्या कलम ९ (२) सह महाराष्ट्र मूल्यवर्धीत कर अधिनियम, २००२ च्या कलम २७ किंवा यात वर संदर्भीत केलेल्या व्यतिरिक्त कोणत्याही कर कायद्यांतर्गत किंवा जे अधिनियमीत केलेले किंवा पुर्नअधिनियमीत केलेले किंवा ही नियमावली अंमलात आल्यानंतर जे अधिनियमीत करण्यात येईल अशा कायद्यांतर्गत असलेल्या न्याधिकरणाव्दारा पारीत केलेल्या आदेशातून उच्च न्यायालयात अपील करण्याची तरतूद आहे.

कोल्हापूर, नाशिक, पुणे, रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग, सातारा सांगली, सोलापूर आणि ठाणे जिल्ह्यातून उद्‌भवणारे अपील मुंबई येथील उच्च न्यायालय न्यायाधिकाराच्या प्रोथोनोटरी आणि सिनिअर मास्टर यांच्याकडे सादर करण्यात येईल आणि त्यावरील सुनावणी मूळ शाखेवरील खंडपीठाकडून होऊन निकाली काढण्यात येईल.

मूळ शाखेवर अशा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष करासंबंधी अपील करण्याची नियमावली, योग्य त्या फेरफारांसह, उपरोक्त जिल्ह्यांमधून उद्‌भवणाऱ्या सर्व करांसंबधी अपीलांना सुद्धा लागू राहील.

मुंबईतील उच्च न्यायालयाच्या अध्यक्षपदी मुख्य न्यायमूर्ती असून त्यांच्यासह सध्याची मंजूर संख्या - ९४ आहे व त्यांना सहकारी न्यायाधीश सहाय्य करीत असतात. उच्च न्यायालयाच्या प्रशासकीय विभागाचे कामकाज महाप्रबंधक हे, मूळ शाखेवरील प्रबंधक, प्रोथोनोटरी आणि सिनिअर मास्टर आणि अपील शाखेवरील प्रबंधकांच्या मदतीने, पहातात.

मुंबई उच्च न्यायालयाची खंडपीठे :-

नागपूर, औरंगाबाद व पणजी (गोवा) येथे मुंबई उच्च न्यायालयाची कायमस्वरूपी तीन खंडपीठे आहेत मुंबई येथे न्यायाधीशांची ५० मंजूर पदे आहेत. २२ पदे औरंगाबाद येथे, १८ पदे नागपूर येथे आणि ४ पदे पणजी (गोवा) येथे आहेत. खंडपीठाचे प्रशासकीय काम प्रबंधक (प्रशासन) पहातात.

४. उच्च न्यायालय व इतर न्यायालयात दाखल झालेली, निकालात काढलेली व प्रलंबित असलेल्या प्रकरणांची तुलनात्मक स्थिती खालीलप्रमाणे.

4. The comparative Figures of the Cases instituted, disposed off and pending in the High Court and other Courts are shown below :-

न्यायालयाचे नाव	आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Pending Cases at the begining		दाखल केलेली प्रकरणे Cases instituted		निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed of		वर्ष अखेरीस प्रलंबित प्रकरणे Cases pending at the end of the Year		न्यायाधिशांची पदे Strength of Judges	Name of Court
	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१. उच्च न्यायालय-										1. High Court
मूळ शाखा …	75827	85075	31012	26741	21764	22181	85075	89635	94	Original side
अपील शखा …	464795	495372	141502	139147	110925	115993	495372	518526	—	Appellate side
एकूण …	540622	580447	172514	165888	132689	138174	580447	608161	94	**Total**

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
२. **नगर दिवाणी व** सत्र न्यायालय.	...	117274	124372	63401	66302	56303	61353	124372	129321	124	**2. City Civil and** Sessions Court
३. **जिल्हा व सत्र न्यायाधीश** सहन्यायधिशांसह, निवड श्रेणी न्यायाधीश अपर जिल्हा न्यायाधीश, दिवाणी न्यायाधीश, मुख्य न्यायदंडा. व न्यायाधीश जलदगती न्यायालय		--	--	--	--	--	--	--	--	-	**3. District and Sessions Judge** including Additional Judges, and Chief Judicial Magistrates.
४. **लघुवाद न्यायालय**											**4. Small Causes Court**
(१) मुंबई	...	28691	28060	5606	4885	6237	6109	28060	26836	44	(1) Mumbai
(२) पुणे	...	6118	6688	570	400	1517	394	5171	6694	8	(2) Pune
(३) नागपूर	...	--	--	--	--	--	--	--	--	--	(3) Nagpur
५. **महानगर दंडाधिकारी, मुंबई.**	...	490930	523919	301726	339459	268737	328094	523919	535284	77	**5. Metropolitan M. C. Mumbai.**
६. **कौटुंबिक न्यायालय**											**6. Family Court**
(१) मुंबई	...	16527	18082	9891	7636	8336	9630	18082	16088	7	(1) Mumbai
(२) पुणे	...	8583	8927	5436	6493	5092	6250	8927	9170	5	(2) Pune
(३) नागपूर	...	8828	8451	4363	4066	4739	4335	8451	8182	4	(3) Nagpur
(४) औरंगाबाद	...	2322	2394	1905	1827	1838	2103	2389	2118	2	(4) Aurangabad
(५) अमरावती	...	1722	1797	979	926	904	963	1797	1760	1	(5) Amrawati
(६) अकोला	...	1627	1767	1005	992	865	1046	1767	1713	1	(6) Akola
(७) नाशिक	...	4641	4757	2309	2232	2233	2449	4757	4540	1	(7) Nashik
(८) ठाणे	...	2087	2110	1692	1632	1669	1673	2110	2069	2	(8) Thane
(९) सोलापूर	...	2495	2348	1387	1272	1534	1381	2348	2239	1	(9) Solapur
(१०) कोल्हापूर	...	1541	1702	1028	923	867	977	1702	1648	1	(10) Kolhapur
(११) नांदेड	...	1941	1988	780	799	733	785	1988	2002	1	(11) Nanded
(१२) सातारा	...	626	622	516	468	517	523	622	578	1	(12) Satara
(१३) लातूर	...	1212	1206	799	821	805	628	1206	1399	1	(13) Latur
(१४) अहमदनगर	...	200851	201491	67697	71911	67057	69365	201491	204037	112	(14) Ahemadnagar
(१५) बुलढाणा	...	872	405	402	434	869	490	405	349	1	(15) Buldhana
(१६) जालना	...	848	838	690	647	700	640	838	845	1	(16) Jalna
(१७) उस्मानाबाद	...	527	391	323	317	459	324	391	384	1	(17) Usmanabad
(१८) सांगली	...	1135	1568	1169	820	736	680	1568	1708	1	(18) Sangli
(१९) रायगड-अलिबाग	...	184	0	63	396	143	185	104	211	1	(19) Rai. Alibag
७. **सी. बी. आय. न्यायालय**	...	--	–	--	–	--	–	--	–	–	**7. C.B.I. Court**
८. **ग्राम. न्यायालय**	...	--	–	--	–	--	–	--	–	–	**8. Gram Nya.**
(१) वर्धा	...	326	236	393	412	483	412	236	236	3	(1) Vardha
(२) रत्नागिरी	...	24	151	167	14	40	94	151	71	0	(2) Ratnagiri
(३) अहमदनगर	...	--	–	--	–	--	–	--	–	–	(3) Ahmednagar
(४) रायगड	...	--	–	--	–	--	–	--	–	–	(4) Raigad
(५) चंद्रपूर	...	--	–	--	–	--	–	--	–	–	(5) Chandrapur
(६) धुळे	...	--	–	--	–	--	–	--	–	–	(6) Dhule
(७) नांदेड	...	--	–	--	–	--	–	--	–	–	(7) Nanded
(८) ठाणे	...	--	–	--	–	--	–	--	–	–	(8) Thane
(९) पुणे	...	--	–	--	–	--	–	--	–	–	(9) Pune
(१०) जळगाव	...	--	–	--	–	--	–	--	–	–	(10) Jalgaon

न्यायिक अधिकारी प्रशिक्षण संस्था, महाराष्ट्र, नागपूर

महाराष्ट्र व गोवा राज्यातील न्यायिक अधिकाऱ्यांना न्यायिक प्रशिक्षण देण्याकरिता या संस्थेची पुर्नस्थापना नागपूर येथे दिनांक १२-०१-१९८७ रोजी करण्यात आली. सदर संस्थेत प्रशिक्षणार्थीना राहण्याकरीता वस्तीगृहाची सुविधा उपलब्ध असून तेथे प्रशिक्षणार्थी न्यायिक अधिकारी /सरकारी अभियोक्ता यांना प्रशिक्षण कालावधीत राहावे लागते.

• अतिरिक्त/सहायक सरकारी अभियोक्ता	१ आठवडा
• नवनियुक्त सहायक सरकारी अभियोक्ता	५ आठवडे
• विशेष प्रशिक्षण कार्यक्रम कार्यशाळा	३ दिवस
• नवनियुक्त न्यायालयीन लिपीक	२ दिवस

वस्तीगृहाच्या नवीन इमारतीचे व संस्थेतील विस्तारीत बांधकाम पूर्ण झालेले असून ती इतर सर्व सुख सुविधेने उपलब्ध आहे. त्यामुळे एकाचवेळी ४० प्रशिक्षणार्थीना प्रशिक्षण कालावधीत राहण्याची सोय झाली आहे.

संस्थेत तीन अधिकारी म्हणजेच एक संचालक व दोन सहसंचालकांची मंजूर पदे आहेत. सन २०११ पासून महाराष्ट्रातील अतिरीक्त/सहायक सरकारी अभियोक्ता यांना न्यायिक अधिकारी प्रशिक्षण संस्था, नागपूर येथे नियमित प्रशिक्षण देण्यात येत आहे. संस्थेमध्ये आजतागायत एकूण ४२०२ अतिरिक्त/ /सहायक/विशेष तसेच नवनियुक्त सरकारी अभियोक्तांना प्रशिक्षण देण्यात आले आहे व पुढील नजीकच्या काळात न्यायिक अधिकारी, सरकारी अभियोक्ता व न्यायिक कर्मचाऱ्यांना Cyber Laws and Presentation and Advocacy Skills प्रशिक्षण देण्याचा संस्थेचा मानस आहे.

यावर्षी कोरोना सारख्या संसर्गजन्य आजारापासून लढण्याकरिता सुरक्षेच्या दृष्टीकोनातून संस्थेद्वारा शासनाद्वारे निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सुचनांचा अवलंब करुन संस्थेमध्ये येणाऱ्या व्यक्तींकरिता सॅनिटाईजची व्यवस्था, मास्क वापरणे, सुरक्षित अंतर बाळगणे तसेच स्वच्छतेचे सर्व निकष संस्थेद्वारे पाळले जात आहे.

सदर संस्थेमध्ये मा. मुंबई उच्च न्यायालय, खंडपिठ नागपूर याचेंद्वारा न्याय कौशल्य ई-रिसोस सेंटर दि. ३१/१०/२०२० पासून सुरु करण्यात आले आहे. याद्वारे वकिलांना व्हिडीओ कॉन्फरंन्संगद्वारे न्यायालया समक्ष हजर होता येत आहे तसेच त्यांचे कागदपत्र देखील ऑनलाईन सादर करण्याची सुविधा सदर संस्थेमध्ये करण्यात आलेली आहे.

JUDICIAL OFFICERS TRAINING INSTITUTE, MAHARASHTRA NAGPUR.

For imparting training to the Judicial Officers, this Institute has been reestablished at Nagpur from 12/01/1987. This is a Training Institute with hostel facility where it is compulsory for the trainees to stay during their training period.

- Assistant / Additional Public Prosecutors for one week.
- Newly recruited Assistant Public Prosecutors for five weeks.
- Special Training Programme on Cyber Laws and Stress Management and Communication Skills for 3 days.
- Newly recruited Ministerial Staff Members of High Court / District Court for 2 days.

Construction on new Hostel building and expansion of the existing building is completed so the capacity to accommodate 40 trainee officers at a time is there.

Posts of Three Officers i.e. One post of Director and Two posts of Joint Directors all time for imparting training to the trainee Officers.

Since the year 2011 to till date this Institute has given training to 4202Additional / Assitant & Special Public Prosecutors nominated by Director of Prosecution. State of Maharashtra, Mumbai & Law & Judiciary Dept. Mantralaya, Mumbai.

During the Pandemic to prevent spread of COVID-19 Institute has taken precautionary measures by maintaining cleanliness and social distancing, use of sanitizers, calling staff members by alternate days and provided mask to all the staff members. Thus, Institute has followed all the guidelines issued by ICMR.

The “Nyay Kaushal” e-Resource Center of Hon’ble Bombay High Court, Bench at Nagpur is functioning at this institute from 31st October, 2020. “Nyay Kaushal” e-Resource Center is providing easy access to lawyers and litigants in persons for e-filing of their cases or for virtually connecting for hearing through Video Conferencing with any court in India.

JUDICIAL OFFICERS TRAINING INSTITUTE, NAGPUR.

DETAILS OF VARIOUS TRAINING PROGRAMMES HELD IN LAST NINE YEARS

Particulars	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Sub Total
Public Prosecutors	393	96	237	128	336	912	620	419	388	3529
Ministerial Staff of Courts	0	0	55	0	118	66	15	0	0	254
Judicial Officers	0	0	48	47	186	8	0	0	44	333
TOTAL	393	96	340	175	640	986	635	419	432	4116

न्यायिक अधिकारी प्रशिक्षण संस्था, महाराष्ट्र, ठाणे.

महाराष्ट्र न्यायिक प्रशिक्षण संस्था ही न्याय वितरण प्रणालीला सक्षक्त करण्याकरिता आवश्यक प्रशिक्षण व शोध कार्य करुन न्यायधिशांची गुणवत्ता व व्यवसायिकता वाढविण्याचे कार्य करित आहे. न्यायधिशांमध्ये न्यायदानाची क्षमता व निर्णायक कौशल्यांचा विकास होईल या उद्देशाने कार्यक्रम आखण्यात आले आहे महाराष्ट्र न्यायिक अकादमीने फक्त महाराष्ट्र राज्य व गोवा येथील न्यायधिशांनाच नव्हे तर, श्रीलंका व गुजरात राज्य येथील न्यायधिशांना सुध्दा प्रशिक्षण दिलेले आहे. तसेच न्यायदान प्रक्रियेतील इतर घटकांना म्हणजेच सरकारी वकील, बाल न्यायमंडळाचे प्रमुख न्यायदंडाधिकारी आणि सदस्य यांना देखील प्रशिक्षण दिलेले आहे. न्यायिक प्रक्रिया आणि वेगवान न्यायामध्ये गुणवत्ता आणि निष्पक्षता यावर जोर देवून कायद्याच्या आधारावर मजबुतीकरण प्रणालीचा उद्देश व्यापकपणे प्राप्त करण्यासाठी महाराष्ट्र न्यायिक अकादमी कठोर परिश्रम घेते. महाराष्ट्र न्यायिक अकादमी ही प्रशिक्षणार्थी न्यायाधिशांना चांगल्या न्यायाधिशांमध्ये परिवर्तीत करण्यासाठी तत्पर असून न्यायिक शिक्षण व विकासाकरिता सातत्याने प्रयत्नशील आहे.

The Maharashtra Judicial Academy envisions reinforcing the Justice Delivery System by offering and inspiring continuing Judicial learning and research to enhance the competence and professionalism of Judges. The Programme designed are aimed at Capacity Building of Judges and developing their adjudicative skills. Apart from imparting Judicial education and training to the Judges from the State of Maharashtra and Goa, the Maharashtra Judicial Academy has also been instrumental in designing and conducting Programmes for Sri Lankan Judiciary and State of Gujarat. It is imparting training to other stakeholders like Public Prosecutors, and Principal Magistrates and Members of Juvenile Justice Boards. The Maharashtra Judicial Academy strives hard to comprehensively achieve the object of strengthening system based upon Rule of Law By emphasizing on quality and fairness in adjudicative proces and Speedy Justice. The Maharashtra Judicial Academy is keen in promoting transformation of the Trainee Judges into Good Judges and believes in continuous Judicial education and development.

महाराष्ट्र न्यायिक अकादमी व भारतीय मध्यस्थी केंद्र आणि प्रशिक्षण संस्थेची माहिती

उत्कृष्ट हा कौशल्याचा भाग नसून तो एक वृत्तीचा भाग आहे. महाराष्ट्र न्यायिक अकादमीच्या कार्याला चालना देणारा तो एक घटक आहे. ज्ञानाला अद्यावत ठेवणे व त्यास समृध्द करणे यावर अकादमीचा विश्वास आहे. न्यायिक अधिकारी व न्यायदान प्रक्रियेतील सर्व घटकांना सातत्याने न्यायिक प्रशिक्षण देणे हा अकादमीचा हेतु आहे. न्यायिक अधिकाऱ्यांची कार्यक्षमता, कुशलता व कायदेविषयक ज्ञानाची सखोलता वाढवी यासाठी तेव्हापासून अकादमीने जाणीवपूर्वक दीर्घ व अल्पकालीन विविध अभ्यासक्रमांचे यशस्वीरीत्या आयोजन महाराष्ट्र व गोवा राज्यातील विविध न्यायिक अधिकाऱ्यांसाठी केले आहे. अकादमीने न्यायिक अधिकाऱ्यांना नवीन संसाधने व अभ्यास साहित्य उपलब्ध करुन देऊन सर्व न्यायालयातील न्यायिक अधिकाऱ्यांना कायद्यातील नवनवीन सुधारणांबाबत अवगत करणेचा प्रयत्न केलेला आहे. व्यावहारिक प्रशिक्षणावर भर देऊन न्यायिक अधिकाऱ्यांची न्यायदान व प्रशासन क्षमता विकसिक करण्याचा व त्यांची न्यायिक जागरुकता व संवेदनशीलता वाढविण्याचा अकादमीने सातत्याने प्रयत्न केला आहे.आजपर्यंत अकादमीने एकूण ४७५ प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले आहे. अकादमी यापुढे कर्मचाऱ्यांच्या प्रशिक्षणासह जास्तीत जास्त प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्याचे योजले आहे.

अकादमी न्यायालयीन सुधारणांसाठी एक स्वतंत्र संशोधन शाखा तयार करण्याचेही योजित आहे. अकादमीस राष्ट्रीय ज्ञान संजाल (National Knowledge Network) मार्फत अतिवेगवान इंटरनेट जोडणी प्राप्त झालेली आहे व त्याचा वापर अकादमीच्या विविध शैक्षणिक कार्यक्रमांसाठी करण्यात येत आहे.

टेकड्या व तळे यांनी वेढलेल्या निसर्गरम्य ५ हेक्टर परिसरात उत्तन - गोराई रसत्यावर अकादमी वसली आहे. महाराष्ट्र शासनाने अकादमीस १३.७८ हेक्टर एवढी अतिरिक्त जमीन मंजुर केलेली असून त्याचा ताबा मिळण्याची कार्यवाही चालु आहे. प्रशिक्षणार्थ्यांसाठी अत्यंत उत्तम पायाभूत सुविधा अकादमीत उपलब्ध करुन देण्यात आल्या आहेत.

अकादमीमध्ये विविधरंगी फुलझाडांनी विकसीत केलेली बाग असून त्यामुळे सुंदर वातावरणनिर्मिती झालेली आहे.

तक्ता-१
TABLE-I

(दोन) वित्तीय आवश्यकता
(II) Financial Requirements

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousands)

1	प्रत्यक्ष रकमा २०२२-२०२३ Actuals 2022-2023	अर्थसंकल्प २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024	सुधारलेले अंदाज २०२३-२०२४ Revised Estimates 2023-2024	अर्थसंकल्प २०२४-२०२५ Budget Estimates 2024-2025	
	2	3	4	5	
(अ) कार्याचे वर्गीकरण-					**(A) Activity Classification**
उच्च न्यायालये ...	-- --	-- -- --	-- -- --	-- -- --	... High Courts
एकूण (अ) ...	-- --	-- -- --	-- -- --	-- -- --	... **Total (A)**
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण-					**(B)Objectwise Classification**
१०२ -१ न्यायाधिश-२० १४००६५					**102.–1. Judges (20140065).**
वेतन ...	300976	466051	360903	482874	... Salaries
टेलीफोन, इलेक्ट्रीक चार्जेस ...	12948	17000	17000	17000	... T. C.
कार्यालयीन खर्च ...	43871	61110	151228	98966	... Office Exp.
विदेश प्रवास ...	0	1157	2100	1157	... Foreign Travel Expenses
संगणक खर्च ...	457	551	413	575	... Computer Exp.
कंत्राटी सेवा ...	0	1	1	01	... Contractual Services
देशाअंतर्गत प्रवास ...	14871	61110	151228	98966	... Domestic T. Exp.
एकूण (०१) ...	373117	559520	541883	614910	... **Total (i)**
					102, High Court.
१०२ उच्च न्यायालये					**(02) (01) Prothonotary and**
(०२) (०१) **प्रबंधक, मूळ शाखा** (२०१४ ००७४)					**Senior master.**
वेतन ...	450262	523943	1250712	708692	... Salaries
अतिकालीक भत्ता ...	1336	1542	2017	1619	... O. T.
टेलीफोन, इलेक्ट्रीक चार्जेस ...	23629	36000	27000	36000	... T. C.
देशांतर्गत प्रवास खर्च ...	166	111	680	117	... Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च ...	71603	47631	152133	51561	... Office Expenses
इतर प्रशासकीय खर्च ...	894	800	1800	800	-- Other Expenses Adm.
भाडे, पट्टी व कर ...	150669	313148	248256	324082	... Rent, Rates & Taxes
संगणकावरील खर्च ...	3548	2816	5344	2957	... Computer Expenses
लहान बांधकाम ...	82156	53065	315777	55718	... Minor Works
कंत्राटी सेवा ...	23520	22444	111793	144358	... Contractual Services
इ.प्र.ख. ...	807733	1001500	2119512	1325904	... **(2) Total**

1	2	3	4	5	
१०२-२(दोन) अनुवादक- (२०१४००८३)					**102(02) (02) Translators (20140083)**
वेतन ...	34964	44765	96897	63039	... Salaris
अतिकालीक भत्ता ...	0	1	1	1	... O.T.
कंत्राटी सेवा ...	0	1	1	1	... Contractual Services
टेलीफोन, इलेक्ट्रीक चार्जेस ...	11	20	20	20	... T. C
कार्यालयीन खर्च ...	84	150	150	150	... Office Expenses
संगणकावरील खर्च ...	22	58	58	61	... Computer Expenses
एकूण (२) (दोन) ...	35081	44995	97169	63316	... Total (2) (ii)
१०२ (०३) (०१) अपील शाखा (एक) प्रबंधक (२०१४००९२)					**102(03)(01)Appellate Side (i) Registrar (20140092).**
वेतन ...	2814102	2575390	5173648	3300000	... Salaries
मजूरी ...	0	210	189	221	... Wages
अतिकालीक भत्ता ...	7922	8051	11751	8454	... O. T.
टेलीफोन, इलेक्ट्रीक चार्जेस ...	24227	30000	35606	30000	... T. C
कंत्राटी सेवा ...	58588	45000	270300	75000	... Contractual Services
देशांतर्गत प्रवास ...	2582	3885	18136	4000	... Domestic Travels Exp.
विदेश प्रवास ...	0	243	170	243	... Foreign Travels Exp.
कार्यालयीन खर्च ...	70082	61222	109316	64283	... Office Expenses
व्यावसायिक सेवा ...	0	150	120	150	... Professional Services
भाडे, पट्टी व कर ...	5574	5400	5400	6500	... Rent, Rates & Taxes
प्रकाशने ...	9000	9000	9800	9000	... Publication
संगणकावरील खर्च ...	16828	10503	422242	11028	... Computer Expenses
लहान बांधकाम ...	5726	20000	96449	21000	... Minor Works
एकूण (३) (एक) ...	3014251	2769054	6153127	3529880	... **Total (3) (i)**
१०२ (०३) (०२) (दोन) अनुवादक- (२०१४ ०१०९)					**102 (03) (02) Translator (20140109).**
वेतन ...	13682	17410	43097	32558	... Salaries
कंत्राटी सेवा ...	0	1	1	1	... Contractual Services
टेलीफोन, इलेक्ट्रीक चार्जेस ...	13	20	20	20	... T. C
कार्यालयीन खर्च ...	33	51	51	54	... Office Expenses
संगणक ...	16	24	24	25	... Computer
एकूण (३) (दोन) ...	13744	17506	43193	32658	... **Total (3) (02)**
१०२ (०४) (०१) लेखा अन्वेषण आयुक्त - (२०१४ ०११८)					**102(04)(01)Commissioner Taking Accounts (20140118).**
वेतन ...	11174	15351	70050	19500	... Salaries
अतिकालीक भत्ता ...	0	1	1	1	... O. T.
टेलीफोन, इलेक्ट्रीक चार्जेस ...	27	50	428	50	... T. C
कार्यालयीन खर्च ...	167	270	3270	284	... Office Expenses
संगणक ...	29	30	23	32	... Computor Expenses
लहान बांधकाम ...	0	1	1	0	... Minor Works
एकूण (२) ...	11397	15703	73773	19868	... **(2) Total**

तक्ता – ११ चालू
Table -- XI -*Contd.*

1	2	3	4	5	
१०२ (०५) (०१) परिव्यय निर्धारक (२०१४०१२७)					**102 (05) (01) Taxing Master (20140127)**
वेतन ...	8218	10450	17513	13200	... Salaries
अतिकालिक भत्ता	0	0	0	0	... O.A.
कंत्राटी सेवा ...	--	1	1	1	... Contractual Services
टेलिफोन, इलेक्ट्रीक चार्जेस ...	25	50	--	50	... Telephone, Electric Charges
कार्यालयीन खर्च ...	92	150	135	142	... Office Expenses
संगणकावरील खर्च ...	5	13	10	14	... Computer
लहान बांधकाम ...	--	1	1	1	... Minor Work
एकूण-(५) ...	8340	10665	17705	13408	... **Total (5)**
१०२ (०६)(०१) नादारी प्रबंधक (२०१४०१३६)					**102(06)(01) Insolvency Registrar (20140136)**
वेतन ...	11030	14084	59679	20000	Salaries
कंत्राटी सेवा ...	0	1	1	1	Contractual Services
टेलिफोन, इलेक्ट्रीक चार्जेस ...	9	55	932	55	Telephone, Electric Charges
देशांतर्गत प्रवास ...	0	10	7	10	Domeetic Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च ...	75	154	1584	162	Office Expenses
संगणकावरील खर्च ...	19	32	24	34	Computer Expenses
एकूण-(६) ...	11133	14336	62227	20262	**Total (6)**
१०२ (०७) (०१) न्यायालय धारक व परिमापक (२०१४०१४५)					.... **102 (07) (01) Court Receiver (20140145)**
वेतन ...	85290	99000	207498	140822	Salaries
कंत्राटी सेवा ...	0	1	1	1	Contractual Services
टेलिफोन, इलेक्ट्रीक चार्जेस ...	317	578	784	518	Telephone, Electric Charges
देशांतर्गत प्रवास ...	--	48	48	50	Domestic Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च ...	311	335	3858	440	Office Expenses
भाडेपट्टी व कर ...	23	100	100	100	Rent, Rates and Tax
संगणक ...	89	46	157	63	Computer Charges
लहान बांधकाम	--	1	1	1	Minor works
एकूण-७ ...	86030	10,01,09	212447	141995	**Total (7)**
१०२ (०८) (०१) लेखा अधिकारी- (२०१४०१५४)					... **102 (08) (01) Accounts Officer- (20140154)**
वेतन ...	9047	10500	39006	13000	Salaries
कंत्राटी सेवा ...	--	1	1	1	Contractual Services
दुरध्वनी, वीज व पाणी शुल्क ...	34	70	63	70	Telephone, Electric Charges
कार्यालयीन खर्च ...	107	116	1452	122	Office Expenses
संगणकावरील खर्च ...	17	18	14	19	Computer Expenses
लहान बांधकामे ...	--	1	1	1	Minor Work
एकूण-(८) ...	9205	10766	40537	13213	**Total (8)**

१०२-(०९) ११ व्या आयोगाच्या शिफारशीनुसार न्यायालयाची दर्जावाढ व प्रलंबित प्रकरणे त्यावरील निकालात काढण्यासाठी विशेष अनुदान (२०१४ ०३८८)					. .. **102-(09)(01) Special Grant for gradiation and wipeout of pending cases as per recommen-dation of 11th Finance Commission (2014 0388)**
वेतन ...	508759	609392	1188792	780000	Salaries
दुरध्वनी, वीज व पाणी ...	2451	6151	23850	6150	Telephone Charges
कार्यालयीन खर्च ...	11488	23978	146438	25177	Office Expenses
लहान बांधकाम ...	--	1.16	81	122	minor works
सहा. अनुदाने ...	--	0	0	0	Grant-in-aid
यंत्र सामुग्री ...	--	100	70	100	Machinery.
अतिकालीक भत्ता ...	--	44	35	46	O. T.
देशातंर्गत प्रवास ...	3840	7094	36899	74.54	TA
भाडेपट्टी ...	--	--	--	--	Rent rates and Taxes
संगणक खर्च ...	268	670	503	704	Computer Expenses
व्याससायिक सेवा	13418	14950	11960	14950	Professional services
एकूण-(०९) ...	541397	564164	14101167	836368	Total (09)
उच्च न्यायालय एकूण-(६)					.... **Total High Court**
१११ सरकारी मुखत्यार (२०१४०२६१)					**111 Officeial Assigness (20140261)**
वेतन ...	41688	46383	162789	6,89,11	Salaries
कंत्राटी सेवा ...	--	1	1	1	Contractual Services
टेलीफोन, इलेक्ट्रीक चार्जेस	48	120	734	120	Telephone Charges
कार्यालयीन खर्च ...	261	500	88.18	5,00	Ofiice Expenses
संगणकीय खर्च ...	179	126	95	1,32	Computer Expenses.
व्यावसायिक सेवा ...	0	1	1	1	Professional Service
अतिकालीक भत्ता ...	0	5	4	5	O.A.
एकूण-(९) ...	42176	47136	172442	69670	**Total (9)**
(क) वित्तिय व्यवस्थेची साधने मागणी क्रमांक जे-१ २०१४ न्यायदान ...					
(भारित) ...	--	--	--	--	**Total (9)**
(दत्तमत) ...	--	--	--	--	**Total (9)**
एकूण-(क) ...	**42176**	**47136**	**172442**	**69670**	**Total (9)**

तक्ता – २
TABLE -- II

खालील तक्ता मुंबई उच्च न्यायालयाने त्या त्या वर्षी केलेले काम दर्शवितो.

The following tables indicate the work done by the High Court of Judicature at Mumbai.

वर्ष		मंजूर केलेली न्यायाधिशांची संख्या Sanctioned Judge strength	नेहमीच्या कामाबाहेर इतर काम सोपविलेल्या न्यायाधिशांची संख्या No. of Judges entruwith work outside their normal duties	फक्त न्यायालयाचे काम सोपविलेल्या न्यायाधिशांची संख्या No. of Judge entrusted with court work only	कामाचे दिवस No. of working days	Year
1		2	3	4	5	6
२०२१	...	–	--	--	--	2021
२०२२	...	–	--	--	--	2022
२०२३	...	–	--	--	--	2023

तक्ता – २ /TABLE -- II-*Contd.*

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the years			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases Instituted during the year			एकूण Total			निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed off during the year			वर्षअखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
१ मुळ शाखा																**(1) Original Side**
मुख्य दिवाणी प्रकरणे ...	50666	56114	62881	16352	23149	18564	67018	79263	81445	10904	16382	15653	56114	62881	65792	... Main Civil Cases
संकीर्ण दिवाणी प्रकरणे ...	19358	19713	22194	5778	7863	8177	25136	27576	30371	5423	5382	6528	19713	22194	23843	... Misc. Civil Cases
एकूण (अ) ...	70024	75827	85075	22130	31012	26741	92154	106839	111816	16327	21764	22181	75827	85075	89635	... Total
२ अपील शाखा																... **(2) Appellate Side**
मुख्य दिवाणी प्रकरणे ...	204236	219437	234113	40409	57009	57211	244645	276446	291324	25208	42333	41055	219437	234173	250269	... Main Civil Cases
संकीर्ण दिवाणी प्रकरणे ...	142404	148729	157492	26865	39023	38465	169269	187752	195957	20540	30260	33353	148729	157492	162604	... Misc.Civil Cases
मुख्य फौजदारी प्रकरणे ...	70236	77592	83475	29079	33059	32042	99315	110651	115517	21723	27176	31117	77592	83475	84400	... MainCriminalCases
संकीर्ण फौजदारी प्रकरणे ...	17808	19037	20252	9659	12411	11429	27467	31448	31721	8430	11156	10468	19037	20292	21253	... Misc. Criminal Cases
एकूण (ब) ...	434684	464795	495372	106012	141502	139147	540696	606297	634519	75901	110925	115993	464795	495372	518526	... **Total**
एकूण १ + २ ...	504708	540622	580447	128142	172514	165888	632850	713136	746335	92228	132689	138174	540622	580447	608161	... **Total 1+2**

तक्ता-३
TABLE-III

न्यायालय धारक, उच्च न्यायालय, मुंबई.

खालील तक्ता त्या त्या वर्षात ज्यामध्ये न्यायालय धारक नेमले गेले व कार्यमुक्त केले गेले अशा बाबी व मिळकतीचे हाताळलेले हिशेब दर्शवितो.

The Court Receiver, High Court, Mumbai.

The following table indicates the matters in which Court Receiver was appointed and discharged and the accounts of properties handled by him during the respective years.

अ. क्र. प्रकरणाचे स्वरुप 1	2021 2	2022 3	2023 4	Nature of Cases
दिवाणी प्रक्रिया संहितेच्या आदेश ४० नियम १ अन्वये न्यायालय धारकाला मिळकतीचे धारक नेमले आहे अशा दाव्याची प्रकरणे				Suit Matters where Court Receiver is appointed as Receiver of the property under Order 40, Rules of Civil Procedure Code.
१. वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली धारकाबाबतची प्रकरणे.	15780	15928	16148	1. Pending Receivership matters at the beginning of the year.
२. वर्षभरात आलेली प्रकरणे.	340	358	445	2. Matters received during the year.
एकूण ...	--	--	--	... **Total**
३. ज्यांमध्ये धारकाला कार्यमुक्त केले अशी प्रकरणे.	203	178	190	3. Matters in which Receiver is discharged.
४. वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे.	15928	16148	16417	4. Matters pending at the end of the year.
५. रक्कम मिळाल्याबाबत देण्यात आलेल्या एकूण पावत्या.	162	329	405	5. Total No. of Receipts.
६. वैयक्तिक लेखा खातेवहीमधील प्रारंभीची शिल्लक.	Rs. 275212141.1	Rs. 2818358831.05	Rs. 329034537	6. Opening Balance in the Per sonal Ledger Account at the beginning of the year.
७. वर्षात मिळालेली रक्कम-	0	0	--	7. Amount received during the year.
(१) वसूल केलेले भाडे ...	17673067	21594350	18403208	(1) Rent Collected.
(२) इतर रक्कम ...	76223606	81365260	103924626	(2) Other.
एकूण [७ (१ ते ७)] ...	--	--	--	... **Grand Total [7(1 to 7)]**
८. पक्षकारांना परत केलेल्या रकमा ...	5757266	959646323.76	105574208.46	8. Payment made to the parties
९. कायम ठेवीत करण्यात आलेली गुंतवणूक.	208706716	303031352	483831143.06	9. Investment made in the fixed deposits
एकूण (८ + ९)...	**784433363.7**	**1262677675**	**589405351.5**	... **Total (8+9)**
१०. वैयक्तिक लेखा खातेवहीमधील अखेरची शिल्लक.	281835831	329034537	301491289.7	10. Balance in Personal Ledger Account
११. कार्यालयाने मिळविलेल्या कमिशनच्या रकमांची बेरीज.	19000000	23000000	35000000	11. Total amount of commission fees earned.

तक्ता – ४
TABLE -- IV

सरकारी मुखत्यार, उच्च न्यायालय, मुंबई.

सरकारी मुखत्यार, उच्च न्यायालय, मुंबई यांच्या ताब्यात असलेली संबधित वर्षामधील नादारांची संपदा, वसूल झालेल्या रकमा व मिळालेले कमिशन दर्शविते.

सरकारी मुखत्यार, उच्च न्यायालय, मुंबई यांच्या कामकाजाबाबत प्रमाणके ठरविणे शक्य नाही असे उच्च न्यायालयाने कळविले आहे.

The Official Assignee, High Court, Mumbai.

The following tables indicate the Insolvents-Estates in the Official Assignees hands, amounts reaslised in the Insolvent-Estates and Commission earned by him.

The High Court has informed that no norms can be fixed for the Work-done by the Official Assignee.

स्थूल वर्गीकरणामध्ये प्रकरणांचे स्वरूप	न्यायाधिशांची संख्या No. of Judge			एका महिन्यामध्ये न्यायालयाचे कामाचे दिवस Siting of the Court in a month	वर्षाच्या आरंभी प्रशासनासाठी कामे चालू असलेल्या नादारांच्या संपदा Insolvents eststes pending for administrative purposes at the beginning of the year			वर्षात सरकारी मुखत्यारांच्या हाती आलेल्या नवीन संपदा New estates in hands of Official Assignee during the year			एकूण Total			वर्षाच्या अखेरीस ज्या संपदांची कामे प्रशासकीय कारणासाठी बंद करण्यात आलेली आहेत त्या संपदा Estates closed for administrative purposes by the end of the year			Nature of Cases in broad categories
	2021	2022	2023		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
नादारीची कामे आणि त्या बाबतीतील कामकाज	0	0	0	Twice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Insolvency matters and proceedings in respect thereof

तक्ता – २ /TABLE -- II-*Contd.*

स्थूल वर्गीकरणामध्ये प्रकरणांचे स्वरूप	वर्षाच्या अखेरीस कामे चालू असलेल्या संपदा Estates pending for administrative Purposes at the end of the year			वर्षाच्या अखेरीस ज्या संपदा बाबतीत लाभांश जाहीर करण्यात आला त्या संपदा Estates in which dividents have been declared by the end of the year			२०११ मध्ये लाभांश जाहीर करण्याकरिता घेतलेल्या संपदा Estates taken up for declaration of dividends in 2011	नादारांच्या संपदातून वसूल केलेली रक्कम Amount realised in the Insolvents estates			एकूण वसुली व शासनाकडे जमा केलेल्या रकमेवरील नादारी कार्य धारकांना मिळालेले कमिशन Official Assignee's Commission earned on the total recoveries and credited to the Government			Nature of Cases in broad categories
	2021	2022	2023	2021	2022	2023		2021	2022	2023	2021	2022	2023	
18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
नादारीची कामे आणि त्या बाबतीतील कामकाज	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Insolvency matters and proceedings in respect thereof

तक्ता – ५
TABLE -- V

(ब) संबंधित वर्षामध्ये सरकारी मुखत्यार, उच्च न्यायालय, मुंबई यांच्या कार्यालयाने केलेल्या कामाचे विवरण पत्र :-

(B) The following tables indicate the work done by the office of the Official Assignee, High Court, Mumbai during the respective years :-

प्रकरणांचे स्वरूप	वर्षाच्या आरंभी असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases lodege with office of the official Assingnee during the year after adjdication			एकूण Total			कार्याची पूर्तता किंवा विलोपन यामुळे वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणै Cases disposed during the year by way of discharge or ennulment			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year				Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		
नादारीचे अर्ज आणि त्या बाबतीतील कामकाज	643	818	808	238	101	121	881	919	929	62	111	200	819	808	729	-	Insolvency matters and proceedings in respect thereof

तक्ता – ६
TABLE -- VI

<u>नादारी प्रबंधक उच्च न्यायालय, मुंबई</u>

~~खालील तक्ता त्या त्या वर्षात~~ प्रलंबित असलेल्या, दाखल केलेल्या व उच्च न्यायालयाने दिलेल्या न्यायिक अधिकाराखाली नादारी प्रबंधक यांनी निकालात काढलेल्या प्रकरणांची संख्या दर्शवितो.

<u>The Insolvency Registrar, High Court, Mumbai.</u>

The following table indicate the number of cases pending, instituted and disposed off during the respective years by the Insolvency Registrar under the Judicial powers delegated by the High Court.

प्रकरणांचे स्वरूप	वर्षाच्या आरंभी असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year				Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		
मुळ शाखा																-	Original Side
नादारी प्रकरणे	643	818	808	238	101	121	881	919	929	62	111	200	819	808	729	...	Insolvency Cases
एकूण ...	643	818	808	238	101	121	881	919	929	62	111	200	819	808	729	...	Total

तक्ता – ७

TABLE – VII

लेखा अन्वेषण आयुक्त, उच्च न्यायालय, मुंबई.

खालील तक्ता मिळकतीची विक्री, आदेशाप्रमाणे घेतलेल्या लेखा, अभिहस्तांतर पत्र नक्की व निष्पादित करणे, न्यायालय धारक व खाजगी धारक, अज्ञानाचे पालक, वेडयांचे व्यवस्थापक आणि मृत व्यक्तींच्या मिळकतीचे प्रशासक यांच्या लेखा तपासणी मंजूर करणे तसेच स्थावर मिळकतीच्या विक्रीची उद्घोषणा नक्की करणे, आदि बाबीसंबंधी उच्च न्यायालयाकडून किंवा नगर दिवाणी न्यायालय याजकडून आलेले व केलेले काम दर्शवितो.

The Commissioner for Taking Accounts, High Court, Mumbai.

The following tables indicate the cases relaring to sales of properties, accounts taken as ordered, conveyances or executed, accounts of Court Receiver and Private Receivers, Guardians of minors, Managers of Lunatics and Administrators of estates of deceased persons perused and passed, proclamations of sale of immovable properties settled during the respective years.

प्रकरणांचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(१) मिळकतीची विक्री करणे ...	6	7	4	2	0	0	7	8	0	1	0	0	7	7	0	(1)Toeffect sales of properties.
(२) आदेश झाल्याप्रमाणे हिशेब घेणे ...	23	22	0	3	2	0	24	23	0	1	2	0	22	20	0	(2) To take account as ordered.
(३) अभिहस्तांतर पत्रे नक्की करणे व निष्पादित करणे ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	(3) To settle and execule conveyances.
(४) हुकुमनाम्याच्या बजावणीत शेरीफांनी जप्त केलेल्या स्थावर मिळकतीच्या विक्रीची उद्घोषणा करणे. ...	360	364	0	33	37	0	393	401	0	29	78	0	364	323	0	(4) To settle prociamations od sale of immovable properties attached by the Sheriff in execution of Decrees.
(५) न्यायालय धारक व खाजगी धारक यांचे हिशेब लक्षपूर्वक वाचणे व संमत करणे. ...	23	115	0	98	27	0	121	142	0	6	24	0	115	118	0	(5) To peruse and pass accounts of Court Receiver and private Receiver.
(६) अज्ञानांच्या पालकांनी, वेडयांचे व्यवस्थापक आणि मयत इसमांच्या मिळकतीचे प्रशासक यांनी दाखल केलेले हिशेब लक्षपूर्वक वाचणे व संमत करणे. ...	0	1	0	2	3	0	2	4	0	1	1	0	1	1	0	(6) To peruse and pass account filed by Guardians of minors Managers of Lunatic and Administrators of Estates of deceased persons.
(७) अज्ञानांच्या पालकांनी, वेडयांचे संमत करणे. ...	1	1	0	1	0	0	2	1	0	1	1	0	1	1	0	(7) Testamentary Matters

तक्ता – ८
TABLE – VIII

परिव्यय निर्धारक, उच्च न्यायालय, मुंबई.

खालील तक्ता त्या त्या वर्षात आकारणी केलेल्या परिव्यय पत्रांची संख्या, तसेच वादपत्र, अपिले इत्यादिवर आकारावयाच्या न्यायालयीन शुल्कांच्या निश्चितीसाठी प्रकरणांची संख्या दर्शविते.

The Taxing Master, High Court, Mumbai.

The following tables indicate the number of cases in respect of taxing the Bills of costs and determining the amount of Court-fees leviable on plans, appeals etc. during respective years.

प्रकरणांचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(१) (अपील शाखा सोडून) न्यायालयाच्या प्रत्येक शाखेतील व नादारी न्यायालयातील परिव्ययपत्रांची आकारणी करणे. अशीलासाठी न्यायप्रतिनिधींनी केलेल्या विवादीत आणि/अथवा अविवादीत अशा सर्व कामाबद्दल अशीलाने न्याय प्रतिनिधीला देय असलेल्या खर्चाची रक्कम ठरविणे.	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	(1) To tax the Bill of Costs on every side of the Court (except the Appellare Side) and in the Insolvency Court. To determinc the amount of costs payable to an attorney by his client for all work, contentions and/or non-contentions, done by the Attornies for the said client.
(२) उच्च न्यायालयात दाखल केलेले वादपत्र, प्रतिदावा व अपील अर्ज अथवा दुसरे कोणतेही दस्तऐवज यावर आकारावयाच्या न्यायालय फीची रक्कम ठरविणे. न्यायालयाने तसा आदेश दिला असेल तेंव्हा अधिकारितेसाठी उच्च न्यायालयात दाखल केलेल्या दाव्याच्या विषय	0	7	--	8	12	--	8	12	--	6	11	--	2	1	--	(2) To determine the amount of Court-fees leviable on a plaint, counter claims and memo of appeal or any other documents filed in the High Court. To determine for the purpose of jurisdic tion the valuation of the subject matter of a suit filed in the High Court, when-ever directed to do so by an order
वस्तुचे मूल्यांकन ठरविणे....	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	of the Court.

तक्ता – ९

TABLE -- IX

मुख्य अनुवादक व दुभाषी, उच्च न्यायालय, (मुळशाखा व अपील शाखा) मुंबई.

खालील तक्ता मुख्य अनुवादक व दुभाषी, उच्च न्यायालय, मुंबई यांच्या कार्यालयाने त्या त्या वर्षी केलेले काम दर्शवितो.

The Chief-Translator and Interpreter, High Court, (Original Side and Appellate Side) Mumbai.

The following tables indicate the work done by the Office of the Chief Translator and Interpreter, High Court, Mumbai during the respective years.

प्रकरणांचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
अनुवाद :-																**Translation :-**
(१) उच्च न्यायालयात (मुळशाखा) …	83705	71656	62555	23491	29970	26495	107196	101626	89050	35540	39071	25312	71656	62555	63738	(1) High Court (Original Side)
(२)उच्च न्यायालयात (अपील शाखा) …	3075	2355	6696	16724	31177	33889	16724	33532	40585	17444	26836	34212	2355	6696	6373	(2) High Court (Appellate Side)
एकूण ….	**86780**	**74011**	**69251**	**40215**	**61147**	**60384**	**123920**	**135158**	**129635**	**52984**	**65907**	**59524**	**74011**	**69251**	**70111**	**… Total**
अनुवाद :-																**Translation :-**
(१) उच्च न्यायालयाच्या (मुळशाखा)																(1) High Court (Original Side)
(अ) कार्यालयात	0	0	0	16761	13823	8617	16761	13823	8617	16761	13823	8617	0	0	0	(a) In the Office
(ब) न्यायालयात …	0	0	0	106	97	144	106	97	144	106	97	144	0	0	0	(b) In Court
(२) उच्च न्यायालयात (अपील शाखा) …																(2) High Court (Appellate Side)
(अ) कार्यालयात	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	(a) In the Office
(ब) न्यायालयात …	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	(b) In Court
एकूण ….	**0**	**0**	0	**16867**	**13920**	**8761**	**16867**	**13920**	**8761**	**16867**	**13920**	**8761**	**0**	**0**	**0**	**… Total**

तक्ता-१०

TABLE-X

लेखा अधिकारी, उच्च न्यायालय, मुंबई.

खालील तक्ता त्या त्या वर्षात उघडलेली व बंद केलेली खाती, निरनिराळ्या प्रकारच्या गुंतवणुकीवर व्याज लाभांसह पक्षकारांना देण्यात आलेल्या व गुंतवणुक केलेल्या रकमा दर्शविता.

The Accounts Officer, High Court, Mumbai.

The following table indicates the accounts opened and closed, total deposits received and payments made to the parties by way of interest/dividend on various types of investment made during the respective years.

अ. क्र. प्रकरणाचे स्वरुप	2021	2022	2023	Nature of Cases
1	2	3	4	
१. वर्षाच्या आरंभी असलेली खात्याची संख्या	1967	1924	--	1. Maintenance of Accounts (live account)
२. वर्षभरात उघडलेली खाती ...	10	1	--	2. No. of Accounts opened during the year
एकूण ...	**1977**	**1925**	--	... **Total**
३. वर्षात बंद केलेली खाती. ...	61	17	--	3. Number of Accounts closed during the year.
४. वर्षाच्या अखेरीस असलेली खाती....	1924	1907	--	4. Number of Accounts at the end of the year.
५. निरनिराळया गुंतवणुकीवर रोजकिर्दी मध्ये केलेल्या नोंदी. ...	77	38	--	5. Total No. of entries made in the journal on various investments.
६. खातेवहयामध्ये केलेल्या नोंदी ...	0	0	--	6. Total No. of entries made in the ledger
७. शिल्लक रकमेची दिलेली प्रमाणपत्रे ...	0	0	--	7. Certificate of Balance issued.
८. वर्षाच्या आरंभी वैयक्तिक खाते ... लेखामध्ये (Personal Ledger Acctts.) शिल्लक असलेली रक्कम	10952797	5738584	--	8. Balance in the Personal Ledger Account at the beginning of the year.
९. वर्षात मिळालेल्या ठेवी ...	63238033	30787460	--	9. Total amount of deposits received during the year
१०. मिळालेल्या व्याजाची/लाभांशाची एकूण रक्कम ...	5923954	6317432	--	10. Inserest/dividend received.
एकूण (८+९+१०) ...	80114784	42843476	--	... **Total (8+9+10)**
११. पक्षकारांना दिलेल्या रकमा				11. Total payment made.
(१) पक्षकारांची एकूण संख्या ...	117	56	--	(i) No. of parties
(२) दिलेल्या रकमा ...	11248261	7075483	--	(ii) Amount paid.
१२. केलेली गुंतवणूक–				12. Investment made.
(१) नियत ठेव...	7319032	3302401	--	(i) Fixed deposits (Nationalised Bank)
(२) युनीट ...	0	0	—	(ii) Inits of Unit Trust of India
(३) सरकारी कर्ज रोखे ...	0	0	—	(iii) 9% Relief Bounds
(४) राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्रे	0	0	—	(iv) National Saving Certificates.
(५) इतर बचत...	0	0	—	(v) Other Investment
(६) एस.बी.आय. ...	0	0	—	(vi) SBI Bond.
एकूण (११ (२) + १२)	--	--	--	**Total (11(ii) + 12).**
१३. वर्षाच्या अखेरीस वैयक्तिक खाते लेखा (P. L. A.) मध्ये शिल्लक असलेली रक्कम (१० — १२)	7029864	3028889	--	13. Balance in the PLA at the end of the year (10 — 12).
१४. गुंतवणुकीवर मिळालेल्या एकूण व्याजावर ३% दराने मिळविलेल्या कमिशनच्या रकमांची बेरीज	177429	189469	--	14. Total amount of commission earned @ 3 per cent on gross interest earned on investments.

तक्ता–११

TABLE-XI

उच्च न्यायालय, (मूळशाखा) मुंबई.

खालील तक्ता उच्च न्यायालय, (मूळशाखा) मुंबई यांचे संबंधीत वर्षातील उत्पन्न दर्शवितो.

(३१-१२-२०२०२ पर्यंत)

High Court, (Original Side) Mumbai.

The following table indicates the income of High Court (Original Side), Mumbai, during the respective years.

(Upto 31-12-2020)

उत्पन्नाचा तक्ता

INCOME STATEMENT

अ. क्र. उत्पन्नाच्या बाबी	2021-2022	2022-2023	2023-2024	Nature of Cases
1	2	3	4	5
१. प्रबंधक उच्च न्यायालय (मुळशाखा)				**1. Maintenance of Accounts (live account)**
(१) मुद्रांकात जमा केलेली न्यायालयीन फी	574581287	845838992	387572552	(1) Court fees collected in stamps.
(२) रोख रकमेत जमा केलेली न्यायालयीन फी	1216273	1631669	1161959	(2) Counrt fees collected in cash.
(३) इतर बाबी ...	995830	1541123	1914067	(3) Other Item.
(४) उच्च न्यायालयाने जमा केलेला दंड ...	12000	45000	51700	(4) Fines by High Court
२. न्यायालय धारकाची फी ...	19000000	23000000	35000000	2. Fees of the Court Receiver.
३. सरकारी मुखत्यार (१) फी ...	—	—	--	3. Official Assignee (1) Fees
(२) संकीर्ण जमा ...	—	--	--	(2) Misc. Receipts.
४. लेखा अन्वेषण आयुक्त न्यायालयीन फी	--	—	--	4. Commissioner for Taking Accounts Court Fees
५. नादारी प्रबंधक (मुद्रांकात) ...	--	—	--	5. Insolvency Registrar Fees Collected in Stamp
६. परिव्यय निर्धारक (मुद्रांकात) ...	--	--	--	6. Taxing Master (Court Fees Stamp)
७. मुख्य अनुवादक व दुभाषी (मुद्रांकात)	77824	95027	54026	7. Chief Translator & Interpreter (Court Fees Stamp
८. लेखा अधिकारी ...	--	—	--	8. Accounts officer.

तक्ता–१३

TABLE-XIII

(iv) Personnel Summary **(चार) कर्मचारी विषयक गोषवारा**

अनुक्रमांक Designation	वेतनमान + ग्रेड पे. Scale of pay + G.P.		पदसंख्या No. of post 2022-2023	2023-2024	पदनाम
1 2	3		4	5	1
HIGH COURT (Original Side)					**उच्च न्यायालय (मूळ शाखा)**
The Honourable Chief Justice ..	250000		1	1	मा. मुख्य न्यायमूर्ती
Honourable Judges ..	225000		93	93	माननीय न्यायमूर्ती
(A) Gazetted Class I			94	94	**(अ) राजपत्रित- वर्ग - १**
Prothonotary and Senior Master ..	163030-219090	J-6	1	1	प्रोथोनोटरी व सिनि. मास्टर
Registrar, Original Side ..	163030-219090	J-6	1	1	मुळ शाखा, प्रबंधक
Add. Registrar, O.S./Addi Prothonotary & Senior Master ..	144840-194660	J-5	2	2	अति प्रबंधक
Master & Asst. Prothonotray(dudl.)..	122700-180200	J-4	2	2	–
Master & Asst. Prothonoty(Adm.) ..	122700-180200	J-4	3	3	–
Company Registrar ..	122700-180200	J-4	1	1	कंपनी प्रबंधक
First Assistant Master ..	122700-180200	J-4	1	1	प्रथम सहा. प्रबंधक
Master & Asst. Prothonotary(Adm.)..	122700-180200	J-4	0	0	मास्टर क. सा. प्रोमोकेटर (प्र.शा)
Sr. Private Secretary ..	122700-180200	J-4	4	4	वरिष्ठ खाजगी सचिव
Second Assistant master ..	92960-136520	J-2	1	1	द्वितीय सहायक प्रबंधक
Third Assistant Master ..	92960-136520	J-2	1	1	तृतीय सहायक प्रबंधक
Associates ..	92960-136520	J-2	28	28	सहयोगी
Master (Administration) ..	82200-211500	S-26	10	10	प्रबंधक (प्र. शा.)
Asstt. Prothonotary (Adm.)			--	-- ...	-
Private Secretary ..	82200-211500	S-26	14	14	खाजगी सचिव
Protocol Officer-cum Court Keeper ..	82200-211500	S-26	1	1	राजशिष्टाचार अधिकारी-नि न्यायालय धारक
Personal Assistant ..	67700-208700	S-23	29	29	स्टिम सहायक
Assistant Director ..	67700-208700	S-23	1	1	सहा. संचालक
		Total	**100**	**100**	**एकूण**
(B) Gazetted, Class II					**(ब) राजपत्रित वर्ग २**
Section Officer ..	56100-177500	S-20	22	22	कक्ष अधिकारी
Court Keeper ..	56100-177500	S-20	1	1	न्यायालय रक्षक
		Total	**23**	**23**	**एकूण**
(C) Non-Gazetted Class III					**(क) अराजपत्रित वर्ग-४**
Stenographer (Higher Grade) ..	56100-177500	S-20	4	4	लघूलेखक (उच्च श्रेणी)
Assistant Section Officer ..	49100-155800	S-18	34	34	सहायक कक्ष अधिकारी
Stenographer (Lower Grade) ..	49100-155800	S-18	5	5	लघूलेखक (निम्नलेखक)
Clerk ..	29200-92300	S-18	75	75	लिपिक
Clerk-cum-Typist ..	29200-92300	S-18	22	22	लिपिक टंकलेख
Section Writers ..	29200-92300	S-10	12	12	लेष्टनक
Typist ..	29200-92300	S-10	6	06	टंकलेखक
Staff Car Drivers ..	29200-92300	S-10	19	19	चालम
AC Operator ..	29200-92300	S-10	1	1	एसी ऑफरेटर
		Total	**178**	**178**	**एकूण**

तक्ता-१३-चालू

TABLE-XIII-*Contd.*

1		2		3 2023-23	4 2023-24	5
(D) Non-Gazetted Class IV						**अराजपत्रित वर्ग ४**
Chobdar Attached to the Hon'ble Judges	...	29200-92300	S-10	... 1	1	चोबदार
Office Chobdar	...	29200-92300	S-10	... 37	37	चोबदार (कार्यालय)
Book Binder	...	29200-92300	S-10	... 04	04	पुस्तक बाधणीकार
Filer	...	29200-92300	S-10	... 06	06	फाईलकरी
Havildar	...	29200-92300	S-10	... 01	01	हवालदार
Naik	...	17100-54000	S-4	... 03	03	नाईक
Liftman	...	17100-54000	S-4	... 15	15	फॉलयमन
Pumpman	...	17100-54000	S-4	... 02	02	पंपमन
Darwan	...	17100-54000	S-4	... 02	02	दारवान
Xerox Operator	...	17100-54000	S-4	... 03	03	झेरॉक्स ऑफरेटर
Watchman	...	16600-52400	S-3	... 06	06	वाचमन
Chowkidar	...	16600-52400	S-3	... 03	03	चौकीदार
Peon	...	16600-52400	S-3	... 87	87	शिपाई
Hamal	...	16600-52400	S-3	... 35	35	हमाल
Halalkhor	...	16600-52400	S-3	... 08	08	हलालखोर
Helper	...	16600-52400	S-3	... 06	06	मदतनिस
Mali	...	16600-52400	S-3	... 05	05	माळी
Cook	...	16600-52400	S-3	... 01	01	आचारी
			Total	**... 224**	**224**	**एकूण**
Court Receiver						**न्यायालय धारक**
Gazetted-						**राजपत्रित**
Court Receiver	..	144840-194660		... 1	1	न्यायालय धारक
1st Assistant to Court Receiver	..	122700-180200		... 1	1	१ले सहा. न्यायालस धारक
2nd Assistant to Court Receiver	..	92960-136520		... 1	1	२रे सहा. न्यायालय धारक
Master (Adm)	..	15600-39100		... 3	3	सहा. न्यायालय धारक (प्रशा.)
Account Officer	..	9300-34800		... 1	1	लेखाधिकारी
Section Officer	..	9300-34800		... 11	11	कक्ष अधिकारी
			Total	**... 18**	**18**	**एकूण**
Non-Gazetted, Class III-						**अराजपत्रित वर्ग ३**
Asst. Section Officer	..	9300-34800		... 17	17	सहायक कक्षाधिकारी
Stenographer (Higher Grade)	..	9300-34800		... 1	1	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)
Stenographer (Lower Grade)	..	9300-34800		... 3	3	लघुलेखक (निम्म श्रेणी)
Clerks	..	5220-20200		... 38	38	लिपिक
			Total	**... 59**	**59**	**... एकूण**
Non-Gazetted Class IV						**अराजपत्रित वर्ग ४**
Filer	...	5220-20200		... 1	1	फाईलकरी
Naik	...	4440-7440		... 1	1	नाईक
Peon	...	4440-7440		... 13	13	शिपाई
			Total	**... 15**	**15**	**एकूण**
			Grand Total	**... 92**	**92**	**एकूण**
Official Assignee						**सरकारी मुखत्यार**
Gazetted-						**राजपत्रित**
Official Assignee	..	144840-194660		... 1	1	सरकारी मुखत्यार
Dy. Official Assignee	..	122700-180200		... 1	1	उपसरकारी मुखत्यार
1st AssistantOfficial Assignee	..	92960-136500		... 1	1	१ले सहायक सरकारी मुखत्यार
2nd AssistantOfficial Assignee	..	67700-208700		... 1	1	२ रे सहायक सरकारी मुखत्यार
Master (Adm)	..	82200-211500		... 1	1	सहा.सरकारी मुखत्यार (आस्था)
Section Officer	..	56100-177500		... 4	4	कक्ष अधिकारी
			Total	**... 9**	**9**	**एकूण**

तक्ता-१३-चालू
TABLE-XIII-*Contd.*

1		2		3 2022-23	4 2023-24	5
Non-Gazetted Class III						**अराजपत्रित चतुर्थ -श्रेणी-चालू**
Assistant S.O.		..Pay Matrix Level S-14 (38600-122800)	...	5	5	सहायक
Stenographer (Higher Grade)	..	Pay Matrix Level S-14 (38600-122800)	...	1	1	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)
Stenographer (Lower Grade)	..	Pay Matrix Level S-14 (38600-122800)	...	2	2	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)
Clerks	..	Pay Matrix Level S-6 (19900-63200)	...	20	20	लिपिक
		Total	**...**	**28**	**28**	**एकूण**
Non-Gazetted Class IV						**अराजपत्रित वर्ग ४**
Chopdar	...	Pay Matrix Level S-6 (19900-63200)	...	1	1	चोपदार
Naik	...	Pay Matrix Level S-3 (16600-52400)	...	1	1	नाईक
Peon	...	Pay Matrix Level S-3 (16600-52400)	...	15	15	शिपाई
		Total	**...**	**17**	**17**	**एकूण**
		Grand Total	**...**	**54**	**54**	**एकूण (सर्व मिळून)**
Commissioner of Taking Accounts						**लेखा अन्वेषण आयुक्त**
Gazetted-						**राजपत्रित**
Commissioner for Taking Account	..	144840-194660	...	01	1	आयुक्त
Section Officer	..	S-20 (56100-177500)	...	01	1	कक्ष अधिकारी
		Total	**...**	**02**	**2**	**एकूण**
Non-Gazetted, Class III-						**अराजपत्रित वर्ग ३**
Assistant	..	S-14 (38600-122800)	...	1	1	रोखपाल
Stenographer (Higher Grade)	..	S-15 (41800-132300)	...	1	1	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)
Clerks	..	S-6 (19900-63200)	...	4	4	लिपिक
		Total	**...**	**06**	**6**	**एकूण**
Non-Gazetted Class IV						**अराजपत्रित वर्ग ४**
Peons	...	S-3 (16600-52400)	...	3	3	शिपाई
		Total	**...**	**3**	**3**	**एकूण**
		Grand Total	**...**	**11**	**11**	**एकूण (सर्व मिळून)**
Insolvency Registrar						**नादारी प्रबंधक**
Gazetted-						**राजपत्रित**
Insolvency Registrar	..	122700-180200	...	01	1	नादारी प्रबंधक
Section Officer	..	S-20 (56100-177500)	...	01	1	कक्ष अधिकारी
		Total	**...**	**02**	**2**	**एकूण**
Non-Gazetted, Class III-						**अराजपत्रित वर्ग ३**
Assistant	..	S-14 (38600-122800)	...	01	1	सहायक
Clerks-cum-Typist (Stagnation- Scale)	..	S-14 (38600-122800)	...	00	0	लिपिक-टंकलेखक
Clerks	..	S-6 (19900-63200)	...	06	06	लिपिक
		Total	**...**	**07**	**07**	**एकूण**

तक्ता-१३-चालू

TABLE-XIII-*Contd.*

1	2	3	4 2022-23	5 2023-24	6
Non-Gazetted Class IV					**अराजपत्रित वर्ग ४**
Peons (Stagnation Scale)	...	S-3 (16600-52400)	2	2	शिपाई
Peons	...	S-1 (15000-47600)	2	2	शिपाई
		Total	**4**	**4**	**एकूण**
		Grand Total	**13**	**13**	**एकूण (सर्व मिळून)**
Taxing Master					**परिव्यय निर्धारक**
Gazetted					**राजपत्रित**
Taxing Master	...	122700-180200	1	1	परिव्यय निर्धारक
Assistant Commissioner and Asstt. Taxing Master	...	15600-39100+6600	0	0	सहायक आयुक्त आणि सहायक परिव्यय निर्धारक
Section Officer	...	S-20 (56100-17750)	1	1	कक्ष अधिकारी
		Total	**2**	**2**	**एकूण**
Non-Gazetted Class III					**अराजपत्रित वर्ग ३**
Clerks	...	S-6 (19900-63200)	5	5	लिपिक
		Total	**5**	**5**	**एकूण**
Non-Gazetted Class IV					**अराजपत्रित वर्ग ४**
Peons	...	S-1 (15000-47600) / S-3 (16600-52400)	2	2	शिपाई
		Total	**2**	**2**	**एकूण**
		Grand Total	**9**	**9**	**एकूण (सर्व मिळून)**
Chief Translator and Interpreter (O.S. Side + A. Side)					**मुख्य अनुवादक व दुभाषी**
Gazetted					**राजपत्रित**
Chief Translator and Interpreter	...	82200-211500	1	1	मुख्य अनुवादक व दुभाषी
Dy. Chief Translator and Interpreter	...	82200-211500	1	1	उप-मुख्य अनुवादक व दुभाषी
Assistant Chief Translator and Interpreter	1	82200-211500	1	1	सहायक मुख्य अनुवादक व दुभाषी
Section Officer	...	56100-177500	5	5	कक्ष अधिकारी
Senior Translator and Interpreter	...	56100-177500	7	7	वरिष्ठ अनुवादक व दुभाषी
		Total	**15**	**15**	**एकूण**
Non-Gazetted Class III					**अराजपत्रित वर्ग ३**
Assistant Section Officer	...	38600-122800	7	7	सहायक कक्ष अधिकारी
Junior Translator and Interpreter	...	35400-112400	7	7	कनिष्ठ अनुवादक व दुभाषी
Clerks	...	19900-63200	7	7	लिपिक
		Total	**21**	**21**	**एकूण**
Non-Gazetted Class IV					**अराजपत्रित वर्ग ४द्ध**
Naik	...	16600-52480	1	1	नाईक
Peons	...	15000-47600	5	5	शिपाई
		Total	**6**	**6**	**एकूण**
		Grand Total	**42**	**42**	**एकूण (सर्व मिळून)**

तक्ता-१३-चालू

TABLE-XIII-*Contd.*

1	2	3 2022-23	4 2023-24	5
Account Officer				**लेखा अधिकारी**
Gazetted				**राजपत्रित**
Account Officer (Judi.)	... 122700-180200	1	1	लेखा अधिकारी
Section Officer	... 67700-208700	1	1	कक्ष अधिकारी
	Total	**2**	**2**	**एकूण**
Non-Gazetted Class III				**अराजपत्रित वर्ग ३**
Assistant S.O.	...S-14 (38600-122800)	1	1	कनिष्ठ अनुवादक व दुभाषी
Clerks	...S-8 (19900-63200)	4	4	लिपिक
	Total	**5**	**5**	**एकूण**
Non-Gazetted Class IV				**अराजपत्रित वर्ग ४**
Peons	...S-3 (16600-52400)	2	2	शिपाई
		...	–	
	Total	**2**	**2**	**एकूण (सर्व मिळून)**
High Court (O.S.)	**Grand Total**	**9**	**9**	**एकूण बेरीज उच्च न्यायालय (मु.शा.)**

HIGH COURT (Appeallate Side)

Gazetted --

S.N.	Designation	Scale of Posts	Bombay	Nagpur	A'bad	Total	उच्च न्यायालय (अपील शाखा) राजपत्रित
	Group - A						
1	Registrar General	Super time Pay Scale	01	0	0	1	महाप्रबंधक
2	Registrar J-5	144040-194660 pay equivalent to D.J.	10	02	02	14	प्रबंधक
3	Registrar (I.T.)	118500-214100	1	0	0	1	प्रबंधक
4	Dy. Registrar	122700-18200	24	05	05	34	उप प्रबंधक
5	Asst. Registrar	82200-211500	29	09	09	47	सहाय्यक प्रबंधक
6	Registrar/Principal Secretary to the Hon'ble Chief Justice	144840-194660 pay equivalent to D.J.	01	0	0	01	प्रबंधक / मा. मुख्य न्यायमुर्तींचे प्रधान सचिव
7	Addl. Registrar/Prin. Secretary to the Hon'ble Chief Justice	144840-194660 pay equivalent to D.J.	01	0	0	01	सहाय्यक प्रबंधक / मा. मुख्य न्यायमुर्तींचे प्रधान सचिव
8	Deputy Registrar (I.T.)	78800-209200	1	0	0	1	उप प्रबंधक
9	Assi. Registrar (I.T.)	67700-208700	2	1	1	4	सहाय्यक प्रबंधक
10	Secretary to the Hon'ble Chief Justice	122700-180200	01	0	0	01	मा. मुख्य न्यायमुर्तींचे सचिव
11	Senior Private Secretary	122700-180200	04	01	01	06	मुख्य खाजगी सचिव
12	Private Secretary to Hon'ble Judge	82200-211500	39	19	23	81	खाजगी सचिव
13	Chief Librarian	82200-211500	01	0	0	01	मुख्य ग्रंथपाल
14	Personal Assistant to the Hon'ble Judge	67700-208700	75	38	44	157	माननीय न्यायाधिशांचे स्वीयसहायक
15	Librarian	67700-208700	01	01	01	03	ग्रंथपाल
16	Assistant Director	67700-208700	01	0	0	01	सहाय्यक संचालक
17	Chief Translator & Interpreter	82200-211500	0	01	0	01	मुख्य अनुवादक व दुभाषी
18	Dy. Chief Translater	82200-211500	0	02	01	03	उप मुख्य अनुवादक
19	Protocol Officer cum Courtkeepers	82200-211500	0	01	01	2	राजशिष्टाचार अधिकारी व न्यायालय धारक
	Total		**192**	**80**	**88**	**360**	**एकूण**
*	Genral Manager Contract Basis (Monthly)	76600	2	1	1	4	वरिष्ठ अधिक्षक

उच्च न्यायालय (अपील शाखा) राजपत्रित

S.N.	Designation	Scale of Posts	Bombay	Nagpur	A'bad	Total
	Group - B					
18	Section Officer	S-20 : 56100-177500	172	45	69	286
19	Hardware Engineer	S-23 : 67700-208700	02	01	01	4
20	Software Engineer	41800-132300	02	01	01	4
21	Senior Translater & Interpreter	41800-132300	0	06	01	07
22	Administrative Officer (JOTI)	44900-142400	0	01	0	01
23	Dy. Libraian	41800-132300	0	01	0	01
	Total		**176**	**55**	**72**	**303**
	Total A + B		–	–	–	–

S.N.	Designation	Scale of Posts	Bombay	Nagpur	A'bad	Total
	Group - C					
1	Assistant	41800-132300	196	53	70	319
2	Sofware Programmer	41800-132300	04	0	0	4
3	Clerk	19900-63200	433	163	188	784
4	Section Writer	19900-63200	10	26	0	36
5	Senior Libray Asst.	27100-69100	02	3	0	5
6	Stenographer (H.G.)	41800-132300	23	5	5	33
7	Stenographer (L.G..)	38600-122800	30	4	08	42
8	Staff Car Driver	19900-63200	62	26	29	117
9	Telex Operator	Nill	0	0	0	0
10	Junior Translator & Interpreter	41800-132300	0	13	01	14
11	Librarian (JOTI)	38600-122800	0	1	0	1
12	Senior Assistant Librarian	41800-132300	0	1	0	1
13	Assitant Librarian	29200-92300	0	1	0	1
14	Typist	38600-122800	0	1	0	1
	Total		760	297	301	1358

S.N.	Designation	Scale of Posts	Bombay	Nagpur	A'bad	Total
	Group - D					
1	Book Binder	19900-63200	11	5	10	26
2	Filer	19900-63200	13	5	6	24
3	Jamadar	19900-63200	1	0	0	1
4	Additional Jamadar	19900-63200	1	0	0	1
5	Havildar	19900-63200	5	1	5	11
6	Naik	16600-52400	8	1	5	13
7	Chobdar	19900-63200	86	41	49	173

S.N.	Designation	Scale of Posts	Bombay	Nagpur	A'bad	Total
	Group - D					
8	Officiating Chobdar	19900-63200	0	1	0	1
9	Peon	15000-47600	279	114	130	523
10	Library Attendant	19900-63200	6	2	0	8
11	Hamal	15000-47600	44	7	0	51
12	Farash	15000-47600	5	6	0	11
13	Assistant Head Book Binder	21700-69100	1	0	0	1
14	Senior Binder	19900-63200	1	0	0	1
15	Binder Boy	16600-52400	13	0	0	13
16	Roneo Peon	16600-52400	2	0	01	3
17	Watchmen	15000-47600	4	2	13	19
18	Cooks	15000-47600	3	2	4	9
19	Xerox Operator	16600-52400	2	2	2	6
20	Head Book Binder	21700-69100	1	0	0	1
21	Junior Binder	19900-63200	2	0	0	2
22	Sweeper	15000-47600	0	5	15	20
23	Head Mali	18000-56900	0	1	0	1
24	Pump Operator	19900-63200	0	1	0	1
25	Mali	16600-52400	0	3	2	5
26	Assistant Head Mali	18000-56900	0	1	0	1
27	Garden Mazadoor	15000-47600	0	8	0	8
28	Female Garden Mazadoor	16600-52400	0	1	0	1
29	Liftman	16600-52400	0	0	01	1
30	Senior Library Attendent	25500-81100	0	2	0	2
31	Night Watchman	15000-47600	0	1	0	1
32	Room Boy	15000-47600	0	4	0	4
33	Sweeper cum Hamal	--	0	3	0	3
	Total		**488**	**220**	**244**	**952**
	Total Group A,B,C,D		**1618**	**653**	**706**	**2977**

३. दिवाणी, सत्र आणि फौजदारी न्यायालये

(एक) प्रस्तावना

(अ) ~~नगर दिवाणी~~ आणि सत्र न्यायालय, मुंबई.–

मुंबई नगर दिवाणी आणि सत्र न्यायालय, या न्यायालयाची स्थापना बृहन्मुंबई क्षेत्राकरिता १९४८ साली झाली. हे न्यायालय दिवाणी आणि फौजदारी प्रकरणात न्यायदान प्रक्रियेचे कार्य करते. सदर न्यायालय, हे ज्या दाव्यातील विषयवस्तूंचे मूल्य रु. १०,०००/- पेक्षा जास्त पण रु. १,००,००,०००/- पर्यंत आहे अशा अधिकार घोषणेचा वाद (डिक्लेरेटरी सूटस्) समरी सूटस् आणि व्यावसायिक कमर्शियल केसेस अशा प्रकरणांची सुनावणी करून निर्णय देते. नोटीस ऑफ मोशन, सार्वजनिक जागेतून निष्कासन अधिनियम (पब्लिक प्रिमायसेस एव्हीक्शन ॲक्ट) तसेच महानगरपालिका अधिनियम व इतर अधिनियमांतर्गत किरकोळ अर्जावर सुनावणी करून निर्णय देते. शासनाने मुंबई शहर दिवाणी न्यायालय (सुधारणा) अधिनियम, २०१२ (Mah-XXV of 2012) आणि विधि व न्याय विभागाच्या शासन अधिसूचना क्रमांक सीसीएस–२९११/सीआर-५८/कार्यासन क्र. १९, दिनांक २८ ऑगस्ट २०१२ अन्वये रुपये दहा हजार पेक्षा जास्त पण रुपये एक कोटी पर्यंत असलेल्या आर्थिक मूल्यांचे दिवाणी दाव्यांमध्ये न्यायप्रदान करण्याचे अधिकार या न्यायालयाला दिले आहेत व उक्त अधिनियमाची कलमे १,२,३,५,६ आणि ७ अंमलात आणण्यासाठी दिनांक १ सप्टेंबर २०१२ तसेच उक्त अधिनियमाचे कलम ४ अंमलात आणण्यासाठी दिनांक १ ऑक्टोबर २०१२ पासून सुरुवात करण्यात आली आहे.

फौजदारी शाखेत सत्र न्यायालय हे महानगर दंडाधिकारी यांच्याकडून न्यायचौकशी करीता पाठविलेल्या प्रकरणात न्यायचौकशी करून निर्णय देते तसेच भ्रष्टाचार प्रकरणात देखील सुनावणी करते. १ एप्रिल १९७४ पासून सत्र न्यायालयास बृहन्मुंबई मधील महानगर दंडाधिकाऱ्यांनी संपरीक्षण केलेल्या प्रकरणांमधील फौजदारी अपिले आणि पुर्नरिक्षण अर्ज व त्यातील जामिन अर्जांवर सुनावणी करण्याचे अधिकारही देण्यात आले आहेत. तसेच हे न्यायालय जामीन अर्ज, विशेष न्यायालय जसे सी. बी. आय., ए. सी. बी., इलेक्ट्रीसीटी, एस.सी.एस.टी., पॉक्सो, एन.डी.पी.एस., मोक्का, एम.पी.आय.डी., पी.एल. एम.ए. इ. डी., टाडा, पोटा, एन. आय. ए., से.बी. भष्ट्राचार या कायद्यांतर्गत दाखल केलेल्या प्रकरणांमध्ये सुनावणी करुन निकाल देण्याचे काम करते.

सदर न्यायालयात दोन प्रधान न्यायाधीश आणि दोन अतिरिक्त प्रधान न्यायाधीशांसह न्यायाधीशांची ८२ मंजूर पदे व विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय यांच्या शासन निर्णय क्रमांकः विशेन्या १३१६/१३३/प्र.क्र.१४/का-नऊ, दिनांक १३ सप्टेंबर, २०१९ अन्वये १६ न्यायाधीशांच्या पदनिर्मितीस दिलेल्या मान्यतेनुसार न्यायाधीशांची एकूण ९८ मंजूर पदे आहेत. मा. पंतप्रधान यांनी सूचित केल्यानुसार केंद्रीय गुन्हे अन्वेषण यांनी दाखल केलेली प्रकरणे चालविण्यासाठी ४ विशेष न्यायालयांच्या न्यायाधींशाचाही समावेश आहे.

मुंबई हे प्रधान वाणिज्य व औद्योगिक शहर असल्यामुळे या न्यायालयातील विवाद निरनिराळ्या प्रकारचे असतात आणि या न्यायालयात असलेल्या प्रचंड कार्यभारावरुन विवादांची बेसुमार वाढ दिसून येते. शासनाने मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांच्याशी विचारविनिमय करुन शासन अधिसूचना, विधि व न्याय विभाग क्र. संकिर्ण १२०७/५/सीआर.-३/का-११ दि. २० फेब्रुवारी २००७ अन्वये दि. १९ सप्टेंबर २००७ पासून दिडोंशी येथे गोरेगाव, मालाड, कांदिवली, बोरीवली, व दहिसर या क्षेत्राचा समावेश असलेल्या विभागाकरिता नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय, मुंबई (बोरीवली विभाग), गोरेगांव येथे दिंडोरी शाखा स्थापन केली आहे. शासनाने मुंबई येथील उच्च न्यायलयाशी विचार विनिमय करुन दि. ३० सप्टेंबर २०१५ रोजी अधिसुचनेद्वारे अंधेरी परीसर व अंधेरी येथील पोलीस ठाणी आणि संलेख अधिनियमाच्या कलम १३८ अन्वये उद्‌भवणारी प्रकरणे बोरीवली सत्र विभागात समाविष्ट केलेली आहेत आणि उक्त क्षेत्रात उद्‌भवणाऱ्या प्रकरणांची न्यायचौकशी, दिंडोशी (गोरेगांव) येथील सत्र न्यायालयात करण्यात येते. दिंडोशी येथील अपर सत्र न्यायाधीश हे त्यांच्या प्रमुखपदी असून आणि त्यांची अधिकारीता ही, अंधेरी येथील अपर मुख्य महानगर दंडाधिकारी व महानगर दंडाधिकारी यांच्या न्यायालयांशी देखील समव्यापी आहे. तसेच, सत्र न्याधाधीश, बृहन्मुंबई हे उक्त विभागासाठी सत्र न्यायाधीश असून त्यांना बोरीवली सत्र विभागाची अधिकारीता आहे आणि त्यांना उक्त सत्र विभागाकडील प्रकरणे काढून स्वतःकडे घेण्याचे किंवा सक्षम अधिकारीता असलेल्या इतर कोणत्याही न्यायालयाकडे किंवा त्यास योग्य वाटेल असे कोणतेही प्रकरण गोरेगांव, दिंडोशी येथील अपर सत्र न्यायाधीशाकडे अभिहस्तांकित करण्याचे अधिकार प्रदान केलेले आहेत.

१४ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार विधी व न्याय विभाग मंत्रालय यांच्या शासन निर्णय क्रमांक : जगन्या १४१६/प्र.क्र.२०४/का-९, १८ ऑगस्ट, २०१७ अन्वये नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय, दिंडोशी मुंबई येथे १ जलदगती न्यायालय स्थापन करण्याकरीता व त्याकरीता एकुण ६ पदनिर्मितीच्या प्रस्तावास मान्यता दिलेली आहे. सन २००७ मध्ये दिंडोशी येथे मुलतः १२ न्यायालये होती.

मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांचे आदेशानुसार या न्यायालयांत दि. १ ऑक्टोबर, २०११ पासून दिवाणी दाव्यांतील पक्षकारांकरीता मध्यस्थी केंद्र (Mediation Center) स्थापन करण्यात आले असुन ते पुर्णपणे कार्यरत आहे. तसेच या न्यायालयातील आवारात १४ डिसेंबर, २०२० पासुन ई-सेवा केंद्राची मोफत सेवा सुरु करण्यात आली आहे. या ई-सेवा केंद्रामध्ये खटल्याची स्थिती, सुनावणीची तारीख, ई-फायलिंग कागदपत्र स्कॅन करणे, ई-स्टॅम्प पेपर, ई-पोर्ट सर्विस ॲप, ई-पेमेंट संबंधीत कार्य, साक्षांकित प्रत व इतर प्रतींसाठी ऑनलाईन अर्ज स्विकारणे, विनामुल्य कायदेशीर सेवा यासंबंधीत मार्गदर्शन इत्यादी कामे केली जातात. पक्षकार किंवा वकिलांना ईलेक्ट्रॉनिक माध्यमाद्वारे न्यायालयीन आदेश व निर्णय यांची सॉफ्टकॉपी पुरविली जाते.

नगर दिवाणी व सत्र न्यायालयाच्या फोर्ट, मुंबई येथील मुख्य शाखेत अतिरीक्त न्यायालये स्थापन करण्यासाठी, मुख्य न्यायालयातील काही विभाग हे हुतात्मा चौक, फ्लोरा फाउंटन, मुंबई येथील एम.टी.एन.एल. इमारतीतील सहाव्या मजल्यावरील जागा भाडेतत्वावर घेऊन स्थलांतरीत करण्यात आलेले आहेत.

न्याय विभाग, विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय, भारत सरकार यांचे दिनांक ५ सप्टेंबर, २०१९ चे पत्र व उच्च न्यायालयाच्या दिनांक ११ नोव्हेंबर, २०१९ च्या पत्रानुसार खटल्यांचा त्वरीत निकाल काढण्यासाठी नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय, मुंबई, (मुख्य शाखा) करीता १ जलदगती न्यायालय हे मुख्यालयामध्ये व १४ विशेष जलदगती न्यायालये, व नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय, बोरीवली विभाग, (दिंडोशी शाखा) करीता ११ विशेष जलदगती न्यायालये, अशी एकूण २६ जलदगती न्यायालये स्थापन करण्याची मान्यता मिळाली आहे. सदर विशेष जलदगती न्यायालयांकरीता

Standard Norms प्रमाणे एका पॉक्सो न्यायालयाकरीता ७ कर्मचारी असे एकूण १८२ पदे बाह्यस्त्रोत्रयंत्रणे प्रमाणे भरण्याबाबत उपरोक्त उच्च न्यायालयाच्या पत्रानुसार सुचना प्राप्त झालेल्या आहेत.

प्रलंबित प्रकरणे त्वरीत निकालात काढण्यासाठी विशेष अनुदानांतर्गत शिवडी येथील जलदगती सत्र न्यायालय दिनांक १७ ऑक्टोबर, २००३ पासून सुरु झाले आहे. सदर न्यायालयाचे कामकाज ज्या इमारतीमधून चालविले जात होते ती इमारत महानगर दंडाधिकारी न्यायालय, माझगांव साठी रिक्त केल्यामुळे सध्या जलदगती सत्र न्यायालय व सर्व विभाग शिवडी ऐवजी मुंबई नगर दिवाणी आणि सत्र न्यायालय, जुने सचिवालय आवार, फोर्ट, मुंबई येथे कार्यरत आहेत.

प्रधान न्यायाधीश या न्यायालयाचे प्रशासकीय प्रमुख असून एक प्रबंधक (दिवाणी), तीन अप्पर प्रबंधक (दिवाणी), दोन प्रबंधक (सत्र), दोन अप्पर प्रबंधक (सत्र), सात उपप्रबंधक ही राजपत्रित अधिकारी पदे या कार्यालयाची प्रशासकीय बाजू सांभाळण्यासाठी मंजूर केलेली आहेत. या न्यायालयातील प्रबंधकांना मुंबई नगर दिवाणी न्यायालय अधिनियम, १९४८ च्या कलम ८(२) अन्वये अधिकार प्रदान करण्यात आलेले आहेत.

(ब) मुफसिल क्षेत्रातील दिवाणी आणि सत्र न्यायालय हे जिल्हा व सत्र न्यायालय म्हणून ओळखले जाते.

(एक) प्रमुख जिल्हा न्यायाधीशांच्या न्यायालयाशिवाय इतर न्यायालये म्हणजेच जिल्हा न्यायाधीश आणि वरिष्ठ व कनिष्ठ स्तर दिवाणी न्यायधीश आणि मुख्य न्यायदंडाधिकारी यांची न्यायलये जिल्ह्याच्या ठिकाणी असतात. जिल्हा न्यायाधीशांची न्यायालये ही जिल्ह्याच्या मुख्यालय शहरात असतात. तसेच काही तालुक्यांच्या ठिकाणी असतात, दिवाणी न्यायाधीश, वरिष्ठ स्तर व मुख्य न्यायदंडाधिकारी यांची न्यायालय सुध्दा त्याप्रमाणे असतात. प्रमुख जिल्हा न्यायाधीश हे जिल्हा न्यायाधीश दोन्ही स्तरांचे दिवाणी न्यायाधीश आणि मुख्य न्यायदंडाधिकारी यांच्या न्यायालयांवरील देखरेख करतात.

(दोन) एकुण २८० पदे सामायिक संवर्गातील जिल्हा न्यायाधीशांची आहेत. त्यापैकी ५३ पदे निवडश्रेणी जिल्हा न्यायाधीश पदांत परिवर्तीत केली आहेत. सध्या ५०२ पदे दिवाणी न्यायाधीश, (वरिष्ठ स्तर) आणि मुख्य न्यायदंडाधिकारी या संयुक्त संवर्गातील आहेत १११८ पदे ही दिवाणी न्यायाधीश (कनिष्ठ स्तर) आणि न्यायदंडाधिकारी मुफसल अधिकारिते अंतर्गत आहेत.

(तीन) जिल्हा न्यायाधीशांना दोन प्रकारच्या अधिकारितेचा म्हणजे (१) मूळ आणि (२) अपिलीय अधिकारितेचा वापर करण्याचा अधिकार आहे. जिल्हा न्यायलय हे जिल्ह्यातील मूळ दिवाणी अधिकारितेचे मुख्य न्यायालय आहे. तसेच सदर न्यायालय हे अपिल न्यायालय सुध्दा आहे.

(चार) जिल्हा न्यायाधीश हे मूळ प्रकरणांमध्ये सुनावणी करतात. जिल्हा न्यायाधीशांना अमर्याद आर्थिक अधिकारिता आहे. दिवाणी न्यायाधीश, कनिष्ठ स्तर यांना रु. २५,००० पर्यंत रकमेच्या दाव्यांत सुनावणी करण्याचे अधिकार आहेत, तर वरिष्ठ स्तर न्यायाधीशांना कोणत्याही मर्यादेपर्यंतच्या रकमेच्या दाव्यांत सुनावणी करण्याचे अधिकार आहेत.

(पाच) जिल्हा न्यायाधीश हे त्या-त्या जिल्ह्याचे सत्र न्यायाधीश असतात आणि त्यानुसार ते फौजदारी प्रकरणांमध्ये सुनावणी सुध्दा करतात. या कामात त्यांना अतिरिक्त सत्र न्यायाधीश, ज्यांना सत्र न्यायालयाचे सुध्दा अधिकार प्राप्त आहेत, त्यांचे सहाय्य लाभते ते जिल्ह्यातील सर्वोच्च न्यायिक प्राधिकारी असतात. सत्र न्यायाधीश हे दंडाधिकाऱ्यांना प्राथमिक चौकशी केल्यानंतर त्यांच्याकडे म्हणजेच सत्र न्यायाधीशांकडे पाठविलेले खटले चालवितात आणि दुय्यम दंडाधिकाऱ्यांनी दिलेल्या निर्णयाविरुध्द केलेल्या अपिलात सुध्दा सुनावणी करतात.

(सहा) सत्र न्यायाधीश किंवा अतिरिक्त सत्र न्यायाधीश हे कायद्याच्या अंतर्गत प्राधिकृत केलेली कोणतीही शिक्षा देऊ शकतात, परंतु अशा न्यायाधीशांनी दिलेली फाशीची शिक्षा ही उच्च न्यायालयाने कायम करण्याअधिन असते.

(सात) सहाय्यक सत्र न्यायाधीश हे फाशीची शिक्षा किंवा जन्मठेपेची शिक्षा किंवा दहा वर्षावरील कैदेची शिक्षा सोडून अन्य कोणतीही शिक्षा, जी कायद्यांतर्गत, प्राधिकृत आहे देऊ शकतात.

(आठ) मुख्य न्यायदंडाधिकारी हे फाशीची शिक्षा किंवा जन्मठेप किंवा सात वर्षापेक्षा जास्त कैदेची शिक्षा सोडून अन्य कोणतीही शिक्षा, जी कायद्यांतर्गत प्राधिकृत आहे, देऊ शकतात.

(नऊ) महाराष्ट्र राज्यात न्यायपालिका ही शासनांगापासून विभक्त केली आहे परिणामतः आता फौजदारी न्यायालये ही उच्च न्यायालयाच्या अधीन आहेत. १ एप्रिल १९७४ पासून भारत सरकारने नवीन फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ अंमलात आणली, त्या संहितेच्या कलम १२ अंतर्गत प्रत्येक जिल्ह्यात मुख्य न्यायदंडाधिकारी नियुक्त करणे आवश्यक आहे. कलम १२ च्या तरतुदींच्या अंमलबजावणीकरिता राज्य शासनाने उच्च न्यायालयाच्या शिफारशींवरुन मुख्य न्याय दंडाधिकाऱ्यांची २९ पदे निर्माण केली व त्यापैकी प्रत्येक जिल्ह्यात एक आणि अतिरिक्त मुख्य न्यायदंडाधिकाऱ्यांची दोन पदे, प्रत्येकी एक पुणे आणि नागपूर जिल्ह्यांकरिता निर्माण केली आहेत. ही पदे दिवाणी न्यायाधीश, वरिष्ठ स्तर या पदास समकक्ष समजली गेली आहेत.

(क) जलदगती न्यायालये.–११ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यात १८७ जलदगती न्यायालयांपैकी १०० न्यायालयांना राज्य शासनाकडून वेळोवेळी मुदतवाढ देण्यात आली आहे. दि. ०१.०४.२०२२ रोजीच्या शासन निर्णयाद्वारे सदर १०० जलदगती न्यायालयांना १ एप्रिल २०२२ ते ३१ मार्च २०२७ या पाच वर्षासाठी मुदतवाढ देण्यात आली आहे. सद्यस्थितीत १०० जलदगती न्यायालयांपैकी ८८ जलदगती न्यायालये कार्यरत असून, या न्यायालयांकडून दि. ०१.०१.२०२२ ते दि. ३१.१२.२०२२ या कालावधीदरम्यान ३१९६८ (दिवाणी आणि फौजदारी) खटले निकाली काढण्यात आले आहे.

१४ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार, राज्यात २४ जलदगती न्यायालये स्थापन करण्यात आली आहे. सद्यस्थितीत त्यापैकी २३ जलदगती न्यायालये कार्यरत असून, सदर न्यायालयांकडून दि. ०१.०१.२०२२ ते दि. ३१.१२.२०२२ या कालावधीदरम्यान ८६१५ (दिवाणी आणि फौजदारी) खटले निकाली काढण्यात आले आहेत.

" राष्ट्रीय महिला सुरक्षा अभियान" अंतर्गत केंद्र पुरस्कृत योजनेनुसार बलात्कार व पॉक्सो कायद्यांतर्गत प्रलंबित प्रकरणे त्वरेने निकाली काढयाकरीता राज्यात १३८ विशेष जलदगती न्यायालये स्थापन करण्यात मान्यता देण्यात आली आहे. यामध्ये ३० अनन्य पॉक्सो न्यायालये आणि १०८ विशेष जलदगती न्यायालयांचा समावेश आहे. सद्यस्थितीत त्यापैकी १८ अनन्य पॉक्सो न्यायालये कार्यरत असून, सदर न्यायालयांकडून दि. ०१.०१.२०२२ ते दि. ३१.१२.२०२२ या कालावधीदरम्यान १६२९ फौजदारी खटले निकाली काढण्यात आले आहेत. तसेच, बलात्कार व पॉक्सो कायद्यांतर्गत प्रलंबित प्रकरणे त्वरेने निकाली काढण्याकरीता १८ विशेष जलदगती न्यायालये कार्यरत असून, सदर न्यायालयाकडून दि. ०१.०१.२०२२ ते दि. ३१.१२.२०२२ या कालावधीदरम्यान बलात्काराचे २३२ खटले व पॉक्सो कायद्यांतर्गत १११३ खटले निकाली काढण्यात आले आहेत.

कौटुंबिक न्यायालये

प्रस्तावना :-

कौटुंबिक न्यायालये अधिनियम, १९८४ च्या कलम ३ नुसार राज्य शासनास मा. उच्च न्यायालयाच्या सहमतीने १० लक्ष किंवा अधिक लोकसंख्या असलेल्या शहरी/नागरी प्रदेशाकरीता कौटुंबिक न्यायालये स्थान करता येते, यानुसार, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांचेकडून वेळोवेळी प्राप्त प्रस्तावांनुसार, सन १९८९ पासून राज्यात विविध ठिकाणी कौटुंबिक न्यायालये स्थापन करण्यात आली आहेत. सद्यस्थितीत राज्यात मुंबई - ७, पुणे -५, नागपूर -४, औरंगाबाद - २, ठाणे -२, अमरावती, अकोला, नाशिक, सोलापूर, कोल्हापूर, नांदेड, लातूर, उस्मानाबाद, बीड, जालना, परभणी, सांगली, रायगड-अलिबाग, जळगाव, यवतमाळ, अहमदगगर, सातारा, धुळे, बुलढाणा, भंडारा व बेलापूर (नवी मुंबई) येथे प्रत्येकी १ याप्रमाणे २६ ठिकाणी एकूण ४१ कौटुंबिक न्यायालये स्थापन करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे.

कौटुंबिक न्यायालय अधिनियम १९८४ मधील तरतुदीनुसार सदर न्यायालयांमध्ये कौटुंबिक वाद, मुलांच्या ताब्याबाबतची प्रकरणे, पति-पत्नी मधील जागे संबंधीचे वाद, खावटी, पोटगी इ. संबंधी प्रकरणे हाताळली जातात.

तक्ता - १

TABLE-I

(दोन) वित्तीय आवश्यकता
(II) Financial Requirments

तक्ता - १
TABLE-I

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousands)

	प्रत्यक्ष रकमा २०२१-२०२२ Actual 2021-2022	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023	सुधारित अंदाज, २०२२-२०२३ Revised Estimates 2022-2023	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024	
1	2	3	4	5	
(अ) कार्याचे वर्गीकरण					**(A)-Activity Classification:**
दिवाणी व सत्र न्यायालये ...	--	--	--	--	Civil Sessions and Criminal Courts
एकूण (अ) ...	--	--	--	--	... **Total--A Gross**
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण ...					**(B) Objectwise Classfication**
(१०५) (एक) मुंबई शहर दिवाणी व सत्र न्यायाधीश (२०१४ ०१६३)					... **(105) Mumbai City Civil and Session Judge (20 40163)**
वेतन ...	945392	1094500	1610208	1150000	... Salaries
अतिकालीक भत्ता ...	--	--	--	--	... O. T.
देशातंर्गत प्रवास खर्च ...	1882	1985	50235	20.84	... Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च ...	23898	27500	196542	28875	... Office Expenses
दुरध्वनी वीज व पाणी शुल्क ...	13812	15500	65867	18950	... Tel. Elect. Charges
व्यावसायिक सेवा ...	148	100	80	100	... Professional Service
पेट्रोल तेल वंगण ...	--	1	1	1	-- Petrol, Oil, Vangan.
भाडे, पट्टी व कर ...	67255	71430	71430	74500	... Rent, Rates and Taxes
संगणकावरील खर्च	1228	1500	1125	1575	... Computer Expenses
कंत्राटी सेवा ...	9127	12953	11658	12953	... Contractual Services
लहान बांधकामे ...	29204	29254	20478	30717	... Minor Work
प्रकाशने	0	25	94	125	... Publications
एकूण (१) ...	1091993	1254848	2027798	1319980	... **Total-- (i)**
(१०५) (०१) (०२) कौटुंबीक न्यायालये (२०१४ ०३४१)					... **(105)(01)(02) Family Courts (20140341)**
वेतन ...	471441	685663	878999	761086	... Salaries
अतिकालीक भत्ता ...	201	314	2.51	350	... Overtime
मजुरी ...	--	5	5	5	... Wages
प्रवास खर्च ...	1388	4000	12855	4200	... Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च	9053	20500	50658	30000	... Office Expenses
दुरध्वीन वीज व पाणी शुल्क	14400	15000	27989	23434	... Tel. Elect. Charges
भाडे पट्टी व कर ...	3944	13900	12510	11120	... Rent, Rates and Taxes
संगणकावरील खर्च	455	7.43	47.43	7.80	... Computer Expenses
कंत्राटी सेवा ...	6005	7062	14211	14500	... Contractual Services
प्रकाशने ...	--	1	1	1	... Publication
व्यावसायिक सेवा ...	--	1	1	1	... Professional Service
लहान बांधकामे ...	10109	1	55461	1	... Minor Work
एकूण (२) ...	517006	747190	1057654	845458	... **Total-- (1) (2)**

(१०५) (दोन) जिल्हा दिवाणी व सत्र न्यायाधीश (२०१४ ०१७२)						**... (105) (2) District and Sessions Judge (2014-0172).**
वेतन	...	16247093	22728063	27578424	25228150	... Salaries
मजुरी	...	29.98	25.00	25.00	26.25	... Wages
अतिकालिन भत्ता	...	4811	14141	12187	14141	... Over time Allowancs
दुरध्वनी वीज व पाणी शुल्क	...	348462	346351	872284	500000	... Tele., Elec. & water Charges
प्रवास खर्च	...	83569	152232	849401	159844	... Travel Expenses
कार्यालयील खर्च	...	393974	500003	3506979	525003	... Office Expenses & Charges
कत्रांटी सेवा	...	202909	300003	300005	30005	... Contract Service
व्यावसायिक सेवा	...	2006	5080	3648	5080	... Professional Services
भाडे, पट्टी व कर	...	78535	60003	60005	73063	... Rent, Rates and Taxes
प्रकाशने	...	34	600	420	600	... Publications
सहाय्यक अनुदाने	...	2.29	495	495	495	... Grant-in-aid
संगणकावरील खर्च	...	5952	7793	77.95	8183	... Computer Expenses
लहान बांधकामे	...	192214	25003	163686	26253	... Minor Work
जाहिरात व प्रसिध्दी	...	--	15	11	15	... Advertising & publicity
पेट्रोल तेल व वंगण	...	--	1	1	1	... Petrol, Oil & Vangan
एकूण (२) दत्तमत	...	17562786	24142283	333577842	26843459	... **Total Voted**
(०२)(०२) ग्राम न्यायालय अधिनियम, २००८ अंतर्गत ग्राम न्यायालयाची स्थापना (२०१४ ०४७७)						**... (02)(02) Establishment of Gram Nyayalays as per Gram Nyayalays Act, 2008. (2014 0477)**
वेतन	...	48707	138252	60000	145056	... Salaries
अतिकालीक भत्ता	...	0	0	1	1	... Overtime Allowance
मजुरी	...	0	0	1	1	... Wages
दूरध्वनी, वीज व पाणी शुल्क	...	0	0	1	1	... Tele. Ele. & Water Charges
सहाय्यक अनुदाने	...	72896	150614	30000	150614	... Grant-in-aid
कंत्राटी सेवा	...	0	0	1	1	... Contractual Service
देशांतर्गत प्रवास खर्च	...	0	0	1	1	... Domestic Travel Expenses
कार्यालयील खर्च	...	0	0	1	1	... Office Expense
भाडे, पट्टी व कर	...	0	0	1	1	... Rent, Rates and Taxes
प्रकाशने	...	0	0	1	1	... Publication
संगणक खर्च	...	0	0	1	1	... Computer Expenses
जाहिरात व प्रसिध्दी	...	0	0	1	1	... Advertising and Publicity
व्यावसायिक खर्च	...	0	0	1	1	... Professional Expenses
एकूण (५)	...	17684389	24431149	33447853	27139141	... **Total-- (V)**
(१०५) (पाच) न्यायिक अधिकारी प्रशिक्षण संस्था (२०१४ ०२०७)						**... (105) (5) Judicial Officers Training Institute (2014-0207).**
वेतन	...	41292	66000	81000	73260	... Salaries
कार्यालयील खर्च	...	17897	33941	48941	35638	... Office Expenses
प्रवास खर्च	...	296	1174	3174	10.00	... Travel Expenses
टेलीफोन खर्च	...	64.56	10000	11000	10000	... Telephone Charges
भाडे, पट्टी व कर	...	675	800	720	800	... Rent, Rates and Taxes
संगणकावरील खर्च	...	55	216	162	227	... Computer Expenses
इतर प्रशासकीय खर्च	...	0	1	1	1	... Other Administative expens
लहान बांधकामे	–	2312	13990	97.93	14690	... Minor Work
व्यावसायिक सेवा	...	0	1	1	1	... Professional Services
अतिकालिक भत्ता	...	235	268	214	281	... O. T.
कंत्रांटी सेवा	...	65.16	70.00	12500	9000	... Contract Service
प्रकाशने	...	14	50	35	50	... Publication
एकूण (५)	...	75748	133441	167541	144948	... **Total-- (V)**

तक्ता - १-चालू
TABLE-I–*Contd.*

1		2	3	4	5	
(०६) केंद्रीय गुन्हे अन्वेषण विशेष न्यायालय						**(06) Central Bureau of Investigation**
(०६)(०१) केंद्रीय गुन्हे अन्वेषण (सी.बी.आय.) विशेष न्यायालय (२०१४ ०४६८)						**(06)(01) Central Bureau of Investigation 0CBI) Special Court) (20140468)**
वेतन	...	62225	127100	191094	129321	... Salaries
कंत्राटी सेवा	...	724	840	840	732	... Contractual services
दूरध्वनी, वीज व पाणी शुल्क	...	112	309	5699	351	... Tele., Ele., & Water Charges
लहान बांधकामे	...	0	0	0	0	... Minor work
देशांतर्गत प्रवास खर्च	...	107	1100	3200	1000	... Domstic Travel Expenses
कार्यालयील खर्च	...	1305	7420	28761	7100	... Office Expense
भाडे, पट्टी व कर	...	0	0	0	0	... Rent, Rates and Taxes
प्रकाशने	...	0	0	0	0	... Publication
संगणक खर्च	...	370	3031	3031	1276	... Computer Expenses
व्यावसायिक सेवा	...	18	200	200	220	... Professional Services
एकूण (क)	...	**64861**	**140000**	**232825**	**140000**	... **Total**
(१०८) फौजदारी न्यायालये (२०१४ ०२४३)						... **(108) Criminal Courts (2014-0243).**
वेतन	...	961715	1307632	1556429	1332664	... Salaries
मजुरी	...	--	33	1	35	... Wages
अतिकालीक भत्ता	...	88	362	217	380	... O. T.
दूरध्वनी वीज व पाणी शुल्क	...	2104	7595	20378	7595	... Telephone Charges
कंत्राटी सेवा	...	132	110	110	110	... Contractual Services
प्रवास खर्च	...	2846	5831	32070	61.23	... Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च	...	24750	12432	71968	13054	... Office Expense
भाडे, पट्टी व कर	...	590	10.00	9.00	10.00	... Rent, Rates and Taxes
लहान बांधकामे	...	--	1	1	1	... Minor work
संगणक	...	47	361	271	379	... Computer
व्यावसायिक व विशेष सेवाबद्दल प्रदाने	...	75	1254	752	1254	... Professional Services
प्रकाशने	...	--	10	1	1	... Publication
एकूण (६)	...	**992347**	**1336623**	**1583098**	**1362596**	... **Total (vi)**
एकूण (ब)	...			--	--	... **Total (B)**

तक्ता–२
TABLE–II

(तीन) कार्यक्रम कार्यभाराचा सारांश व आर्थिक गरजांचे स्पष्टीकरण :–

खालील तक्ता नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय, बृहन्मुंबई यांनी त्या त्या वर्षी केलेले काम दर्शविते.

(III) Programme Work Load Summary and Explanation of Financial Requirement :--

The Following table indicates the work done by the City Civil and Session Court. Greater Mumbai.

वर्ष	न्यायाधीशांची मंजूर पदे Sanctioned Judges Strength	नेहमीच्या कामाबाहेर इतर काम सोपविले न्यायाधीशांची संख्या No. of Judges entrusted with outside their normal duties	फक्त न्यायालयाचे काम सोपविले आहे न्यायाधीशांची संख्या No. of Judges entrusted with court work only	कामाचे दिवस No. of working days	Year
1	2	3	4	5	6
२०२१ ...	98	63	8	235 ...	2021
२०२२ ...	98	70	3	235 ...	2022
२०२३ ...	124	64	9	235 ...	2023

तक्ता–२/ TABLE-II *Contd.*

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षारंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			नवीन दाखल केलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Name of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
१ मूळ प्रकरणे																**(1) Main Cases**
(अ) मुख्य दिवाणी प्रकरणे ...	44528	48298	50600	11032	11124	11637	55560	59422	62237	7262	8822	10549	48298	50600	51688	... (a) Civil
(ब) फौजदारी ...	26302	29801	32814	6342	7247	7911	32644	37048	40725	2843	4234	4118	29801	32814	36607	... (b) Criminal
एकूण (१) ...	70830	78099	83414	17374	18371	19548	88204	96470	102962	10105	13056	14667	78099	83414	88295	... **Total (1)**
२ किरकोळ प्रकरणे																**(2) Miscellanceous Cases**
(अ) दिवाणी प्रकरणे ...	32172	34213	35879	12170	15486	16017	44342	49699	51896	10129	13820	16062	34213	35879	35834	... (a) Civil
(ब) फौजदारी ...	4688	4962	5079	26781	29544	30737	31469	34506	35816	26507	29427	30624	4962	5079	5192	... (b) Criminal
एकूण (२) ...	36860	39175	40958	38951	45030	46754	75811	84205	87712	36636	43247	46686	39175	40958	41026	... **Total (2)**
एकूण (१ + २) ...	107690	117274	124372	56325	63401	66302	164015	180675	190674	46741	56303	61353	117274	124372	129321	... **Total (1+2)**

तक्ता - २

TABLE--II

खालील तक्ता कौटुंबिक न्यायालयांनी त्या त्या वर्षामध्ये केलेल्या कामाची आकडेवारी दर्शविते.

Following table indicates the work doneby the family Court during the respective years.

प्रकरणांचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases filed and defended during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(१) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : अहमदनगर																**... (1) District :AHMEDNAGAR**
फौजदारी प्रकरणे ...	301	671	688	498	211	189	799	882	877	128	194	115	671	688	762	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	534	1072	1057	960	787	680	1494	1859	1737	422	802	623	1072	1057	1114	...Civil Cases
एकूण ...	835	1743	1745	1458	998	869	2293	2741	2614	550	996	738	1743	1745	1876	... **Total**
(२) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : अकोला																**... (2) District : AKOLA**
फौजदारी प्रकरणे ...	13011	12047	11338	111	226	905	13122	12273	12243	876	1005	989	12246	11268	11254	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	2949	2150	1572	75	105	321	3024	2255	1893	752	341	247	2272	1914	1646	... Civil Cases
एकूण ...	15960	14197	12910	186	331	1226	16146	14528	14136	1628	1346	1236	14518	13182	12900	... **Total**
(३) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : अमरावती																**... (3) District : AMRAVATI**
फौजदारी प्रकरणे ...	94993	104198	104791	35922	38292	39935	130915	142490	144726	26717	37699	37641	104198	104791	107085	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	30507	31484	34085	15328	18430	17015	45835	49914	51100	14351	15829	16498	31484	34085	34602	... Civil Cases
एकूण ...	125500	135682	138876	51250	56722	56950	176750	192404	195826	41068	53528	54139	135682	138876	141687	...**Total**
(४) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : औरंगाबाद																**... (4) District :AURANGABAD**
फौजदारी प्रकरणे ...	1531	1426	1427	1209	1258	1216	2740	2684	2643	1314	1260	1406	1426	1424	1237	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	1044	896	967	601	647	611	1645	1543	1578	749	578	697	896	965	881	... Civil Cases
एकूण ...	2575	2322	2394	1810	1905	1827	4385	4227	4221	2063	1838	2103	2322	2389	2118	... **Total**

(५) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : बीड																**(5) District : BEED**
फौजदारी प्रकरणे	60721	58813	59436	18818	20058	21794	79539	78871	81230	20726	19435	18426	58813	59436	62804	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	42590	45033	46295	18376	20942	20959	60966	65975	67254	15933	19680	18377	45033	46295	48877	Civil Cases
एकूण	103311	103846	105731	37194	41000	42753	140505	144846	148484	36659	39115	36803	103846	105731	111681	**Total**
(६) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : भंडारा																**(6) District :BHANDARA**
फौजदारी प्रकरणे	17160	17799	16116	9602	9907	11284	26762	27706	27400	8963	11590	10559	17799	16116	16841	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	7442	8016	8289	2352	2639	2705	9794	10655	10994	1778	2366	2476	8016	8289	8518	Civil Cases
एकूण	24602	25815	24405	11954	12546	13989	36556	38361	38394	10741	13956	13035	25815	24405	25359	**Total**
(७) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : बुलढाणा																**(7) District :BULDHANA**
फौजदारी प्रकरणे	74623	84435	87311	27649	27614	25134	102272	112049	112445	17837	24738	24717	84435	87311	87728	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	21227	22421	23731	8985	8944	7918	30212	31365	31649	7791	7634	7886	22421	23731	23763	Civil Cases
एकूण	95850	106856	111042	36634	36558	33052	132484	143414	144094	25628	32372	32603	106856	111042	111491	**Total**
(८) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : चंद्रपूर																**(8) District :CHANDRAPUR**
फौजदारी प्रकरणे	69916	72217	71076	20459	19677	26871	90375	91894	97947	18158	20818	22393	72217	71076	75554	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	17692	18542	18971	4762	5650	5855	22454	24192	24826	3912	5221	5010	18542	18971	19816	Civil Cases
एकूण	87608	90759	90047	25221	25327	32726	112829	116086	122773	22070	26039	27403	90759	90047	95370	**Total**
(९) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : धुळे																**(9) District : DHULE**
फौजदारी प्रकरणे	2699	2646	2612	1821	1932	1874	4520	4578	4486	1874	1966	1726	2646	2612	2760	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	4119	4105	3739	228	179	286	4347	4284	4025	242	545	546	4105	3739	3479	Civil Cases
एकूण	6818	6751	6351	2049	2111	2160	8867	8862	8511	2116	2511	2272	6751	6351	6239	**Total**
(१०) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : जळगाव																**(10) District : JALGAON**
फौजदारी प्रकरणे	66484	73768	75668	58619	41103	34582	125103	114871	110250	51335	39203	33711	73768	75668	76539	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	32555	34543	36493	30451	14152	13023	63006	48695	49516	28463	12202	10877	34543	36493	38539	Civil Cases
एकूण	99039	108311	112161	89070	55255	47605	188109	163566	159766	79798	51405	44588	108311	112161	115078	**Total**
(११) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : जालना																**(11) District : JALNA**
फौजदारी प्रकरणे	248	498	531	431	361	275	679	859	806	181	328	282	498	531	524	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	157	350	307	420	329	372	577	679	679	227	372	358	350	307	321	Civil Cases
एकूण	405	848	838	851	690	647	1256	1538	1485	408	700	640	848	838	845	**Total**

तक्ता – २ चालू
Table --II -*Contd.*

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		
(१२) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : कोल्हापूर																	...	**(12) District : KOLHAPUR**
फौजदारी प्रकरणे	...	199	389	--	251	135	--	450	524	--	61	119	--	389	405	--	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	582	1149	--	972	896	--	1554	2045	--	405	749	--	1149	1296	--	...	Civil Cases
एकूण	...	781	1538	--	1223	1631	--	2004	2569	--	466	868	--	1538	1701	--	...	**Total**
(१३) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : नागपूर																	...	**(13) District : NAGPUR**
फौजदारी प्रकरणे	...	7850	8350	8770	4550	4670	6314	12400	13020	15084	4050	4250	6488	8350	8770	8596	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	3462	3537	3894	467	633	383	3929	4170	4277	392	276	136	3537	3894	4141	...	Civil Cases
एकूण	...	11312	11887	12664	5017	5303	6697	16329	17190	19361	4442	4526	6624	11887	12664	12737	...	**Total**
(१४) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : नांदेड																	...	**(14) District : NANDED**
फौजदारी प्रकरणे	...	650	941	--	489	282	--	1139	1273	--	148	292	--	991	981	--	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	591	950	--	617	498	--	1208	1448	--	258	441	--	950	1007	--	...	Civil Cases
एकूण	...	1241	1941	--	1106	780	--	2347	2721	--	406	733	--	1941	1988	--	...	**Total**
(१५) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : नाशिक																	...	**(15) District : NASIK**
फौजदारी प्रकरणे	...	7779	8560	8981	5481	6049	7627	13260	14609	16608	4700	5628	7108	8560	8981	9500	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	6966	7144	7113	402	388	332	7368	7532	7445	224	419	518	7144	7113	6927	...	Civil Cases
एकूण	...	14745	15704	16094	5883	6437	7959	20628	22141	24053	4924	6047	7626	15704	16094	16427	...	**Total**
(१६) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : उस्मानाबाद																	...	**(16) District :OSMANABAD**
फौजदारी प्रकरणे	...	38	175	125	153	70	62	191	245	187	16	120	71	175	125	116	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	84	352	266	311	253	255	395	605	521	43	339	253	352	266	268	...	Civil Cases
एकूण	...	122	527	391	464	323	317	586	850	708	59	459	324	527	391	384	...	**Total**
(१७) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : लातूर																	...	**(17) District : LATUR**
फौजदारी प्रकरणे	...	309	693	--	690	517	--	999	1210	--	306	546	--	693	664	--	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	273	519	--	368	282	--	641	801	--	122	259	--	519	542	--	...	Civil Cases
एकूण	...	582	1212	--	1058	799	--	1640	2011	--	428	805	--	1212	1206	--	...	**Total**

(१८) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : परभणी																	**(18) District : PARBHANI**
फौजदारी प्रकरणे	...	316	809	--	572	389	--	888	229	--	323	229	--	565	819	-- ...	Criminal Cses
दिवाणी प्रकरणे	...	635	565	--	389	572	--	1024	370	--	215	401	--	809	534	-- ...	Civil Cases
एकूण	...	951	1374	--	961	961	--	1912	599	--	538	620	--	1374	1353	-- ...	**Total**
(१९) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : पुणे																	**(19) District : PUNE**
फौजदारी प्रकरणे	...	1171	1294	1260	514	498	581	1685	1792	1841	391	532	541	1294	1260	1300 ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	5334	7289	7667	5331	4938	5912	10665	12227	13579	3382	4560	5709	7286	7667	7870 ...	Civil Cases
एकूण	...	6505	8583	8927	5845	5436	6493	12350	14019	15420	3773	5092	6250	8580	8927	9170 ...	**Total**
(२०) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : रायगड, अलिबाग																	**(20) District: RAIGAD -ALIBAG**
फौजदारी प्रकरणे	...	11	59	0	15	15	85	26	74	85	12	34	12	14	40	73 ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	25	125	0	23	48	311	48	173	311	27	109	173	21	64	138 ...	Civil Cases
एकूण	...	36	184	0	38	63	396	74	247	396	39	143	185	35	104	211 ...	**Total**
(२१) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : रत्नागिरी																	**(21) District : RATNAGIRI**
फौजदारी प्रकरणे	...	13688	16292	17621	8600	8804	8619	22288	25096	26240	5996	7475	8745	16292	17621	17495 ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	11186	11910	12287	3119	4041	3682	14305	15951	15969	2395	3664	3396	11910	12287	12573 ...	Civil Cases
एकूण	...	24874	28202	29908	17719	12845	12301	36593	41047	42209	8391	11139	12141	28202	29908	30068 ...	**Total**
(२२) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : सांगली																...	**(22) District : SANGLI**
फौजदारी प्रकरणे	...	340	342	453	53	194	97	393	536	550	51	83	110	342	453	440 ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	752	793	1115	430	975	723	1182	1768	1838	389	653	570	793	1115	1268 ...	Civil Cases
एकूण	...	1092	1135	1568	483	1169	820	1575	2304	2388	440	736	680	1135	1568	1708 ...	**Total**
(२३) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : सातारा																...	**(23) District : SATARA**
फौजदारी प्रकरणे	...	75	127	--	107	53	--	182	180	--	55	68	--	127	112	-- ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	203	499	--	601	430	--	804	929	--	305	419	--	499	510	-- ...	Civil Cases
एकूण	...	278	626	--	708	483	--	986	1109	--	360	487	--	626	622	-- ...	**Total**
(२४) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : सिंधुदुर्ग																	**(24) District : SINDHUDURG**
फौजदारी प्रकरणे	...	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-- ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-- ...	Civil Cases
एकूण		--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-- ...	**Total**

(२५) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : सोलापूर																**(25) District : SOLAPUR**
फौजदारी प्रकरणे	535	819	650	406	224	256	941	1043	906	122	393	317	819	650	589	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	1223	1676	1698	1045	1163	1016	2268	2839	2714	592	1141	1064	1676	1698	1650	Civil Cases
एकूण	1758	2495	2348	1451	1387	1272	3209	3882	3620	714	1534	1381	2495	2348	2239	**Total**
(२६) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : ठाणे																**(26) District : THANE**
फौजदारी प्रकरणे	144	133	--	47	76	--	191	204	--	58	64	--	133	145	--	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	1809	1954	--	1376	1616	--	3185	3570	--	1231	1605	--	1954	1965	--	Civil Cases
एकूण	1953	2087	--	1423	1692	--	3376	3779	--	1289	1669	--	2087	2110	--	**Total**
(२७) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : वर्धा																**(27) District : WARDHA**
फौजदारी प्रकरणे	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Civil Case
एकूण	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	**Total**
(२८) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : यवतमाळ																**(28) District : YAWATMAL**
फौजदारी प्रकरणे	466	497	344	252	204	343	717	701	687	222	357	305	495	344	382	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	424	513	309	375	399	468	799	912	777	286	603	481	513	309	296	Civil Cases
एकूण	890	1010	653	627	603	811	1516	1613	1464	508	960	786	1008	653	678	**Total**
(२९) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : गडचिरोली																**(29) District : GADCHIROLI**
फौजदारी प्रकरणे	9670	11922	13354	6223	7208	7538	15893	19130	20892	3971	5776	6521	11922	13354	14371	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	2641	2926	3062	1540	2083	1920	4181	5009	4982	1255	1947	1567	2926	3062	3415	Civil Cases
एकूण	12311	14848	16416	7763	9291	9458	20074	24139	25874	5226	7723	8088	14848	16416	17786	**Total**
(३०) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : नंदूरबार																**(30) District : NANDURBAR**
फौजदारी प्रकरणे	1630	1875	1864	805	790	948	2435	2665	2812	560	738	869	1875	1927	1943	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	560	662	653	129	136	157	689	798	810	27	145	130	662	653	680	Civil Cases
एकूण	2190	2537	2517	934	926	1105	3124	3463	3622	587	883	999	2537	2580	2623	**Total**
(३१) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : गोंदिया																**(31) District : Gondia**
फौजदारी प्रकरणे	764	1120	803	1802	2849	9661	2566	3969	10464	1446	3166	7519	1120	803	2945	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	802	1161	1162	452	73	179	1254	1234	1341	93	72	160	1161	1162	1181	Civil Cases
एकूण	1566	2281	1965	2254	2922	9840	3820	5203	11805	1539	3238	7679	2281	1965	4126	**Total**
(३२) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : वाशिम																**(32) District : Wasim**
फौजदारी प्रकरणे	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Civil Cases
एकूण	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	**Total**
(३३) कौटुंबिक न्यायालय जिल्हा : मुंबई																**(33) District : Mumbai**
फौजदारी प्रकरणे	30990	34763	37893	33123	36791	38648	64113	71554	76541	29350	33661	34742	34763	37893	41799	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	76700	82511	86479	23202	26610	27654	99902	109121	114133	17391	22642	26611	82511	86479	87522	Civil Cases
एकूण	107690	117274	124372	56325	63401	66302	164015	180675	190674	46741	56303	61353	117274	124372	129321	**Total**

तक्ता–३
TABLE–III

खालील तक्ता (१ ते ३३) राज्यातील जिल्हा व सत्र न्यायालय व दुय्यम न्यायालये यांच्या २०२१, २०२२ व २०२३ या वर्षातील कामकाजाचा जिल्हावार सारांश दर्शवितो.

एकूण प्रकरणांच्या संख्येवर आधारीत अशी प्रमाणके न्यायालयीन अधिकाऱ्यांच्या कामकाजासाठी ठरविण्यात आलेली नाहीत असे उच्च न्यायालयाने कळविले आहे. तथापि विविध न्यायिक अधिकाऱ्यांना खाली दिल्याप्रमाणे प्रकरणे निकालात काढावी लागतात.

(१) जिल्हा व सत्र न्यायाधिश सह/अप्पर जिल्हा न्यायाधिश ... नियमित दिवाणी अपील व सत्र प्रकरणे : ४३२

(२) दिवाणी न्यायाधिश (वरिष्ठस्तर) ... विशेष दिवाणी दावे : ७२

(३) मुख्य न्याय दंडाधिकारी किंवा न्याय दंडाधिकारी (प्रथम वर्ग) विशेष न्यायालय (मोटार वाहन/रेल्वे/नगरपालिका). ... फौजदारी नियमित भारतीय दंडसंहित प्रकरणे : १९२

टीपः— मोटार वाहन, रेल्वे आणि नगरपालिका करिता असलेल्या विशेष न्यायाधिशांच्या न्यायालयांसाठी प्रकरणे निकालात काढण्यासाठी नेहमीची प्रमाणके आहेत. याशिवाय भारतीय दंडासंहिता खालील न लढविलेली सहा प्रकरणे एक आणि इतर, अधिनियमांखालील न लढविलेली ३०० प्रकरणे (एक).

(४) दिवाणी न्यायाधिश (कनिष्ठस्तर) ... दिवाणी नियमित प्रकरणे : १६२

(५) दिवाणी न्यायाधिश (कनिष्ठस्तर) न्याय दंडाधिकारी (प्रथम वर्ग). ... १८ एकके (दिवाणी/फौजदारी किंवा दोन्ही एकत्र)

The following table (1 to 29) indicate District wise cases in the District and Sessions Courts and in the Subordinate Courts in the State in 2021, 2022 and 2023.

The High Court has informed that there are no norms of disposal precribed for Judical Officers on the basis of total naumber of cases. The diferent Judical Officers are however required to dispose of cases, as under --

(1) District and Sessions Judge Additional District Judge/ ... Regular Civil Appeal and Sessions case : 432

(2) Civil Judge, Senior "Division" ... Special Civil Suit : 72

(3) Chief Judicial Magistrate/ Chief Judicial Magistrate, (First Class), Special Court (M.V./Rlys/Corpn.) ... Criminal Regular I.P.C. : 192

Note : Norms of disposal for the Court of Special Magistrate for Motor Vehicles, Railway and Municipal Corporations are usual norms for contested disposal. In addition disposal of 6 uncontested I. P. C. Case. (1unit) and 300 uncontesteds other Acts-1 unit.

(4) Civil Judge, Junior Division ... Civil Regular Suit : 162

(5) Civil Judge, Junior Division ... Judicial Magistrate, First Class. 18 units (Civil/Criminal or bothtogether)

प्रकरणांचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the years			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases Instituted during the years			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the years			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the years			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(१) जिल्हा अहमदनगर																(1) District AHMEDNAGAR
१. जिल्हा न्यायालये ...																I. District Courts
(एक) दिवाणी प्रकरणे ...	11255	11294	--	2210	2996	--	13465	14290	--	2171	2946	--	11294	11344	--	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	8649	9241	--	7049	7577	--	15698	16818	--	6457	7381	--	9241	9437	--	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																II. Sub-Ordinate Courts
(एक) दिवाणी प्रकरणे ...	59431	65239	--	15476	17769	--	74907	83008	--	9668	14459	--	65239	68549	--	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	100875	115077	--	39880	39355	--	140755	154432	--	25678	42271	--	1115077	112161	--	... (ii) Criminal
एकूण ...	**180210**	**200851**	--	**64615**	**67697**	--	**244825**	**268548**	--	**43974**	**67097**	--	**200851**	**201491**	--	... **Total**

तक्ता – ३ चालू

TABLE–III-*Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(२) जिल्हा अकोला																**(2) District AKOLA**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	2355	2543	2743	696	1052	1315	3051	3595	4058	508	852	912	2543	2743	3146 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	3059	3275	3226	2464	2403	2413	5523	5676	5639	2248	2452	2167	3275	3226	3472 ...	(ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणी ...	17039	17755	17092	6874	7089	7320	23913	24844	24412	6158	7752	7840	17755	17092	16572 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	66751	67122	66856	23269	21722	20546	90020	88844	87404	22898	21986	24460	67122	66856	62944 ...	(ii) Criminal
एकूण ...	89204	90695	89919	33303	32266	31594	122507	122961	121513	31812	33042	35379	90695	89919	86134 ...	**Total**
(३) जिल्हा अमरावती																**(3) District AMRAVATI**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	8598	8694	8957	2030	2586	2903	10628	11280	11860	1934	2323	2917	8694	8957	8943 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	6579	6789	7492	3705	4342	4359	10284	11131	11851	3495	3639	3807	6789	7492	8044 ...	(ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणी ...	21909	22790	25128	13298	15844	14112	35207	38634	39240	12417	13506	13581	22790	25128	25659 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	88414	97409	97299	32217	33950	35576	120631	131359	132875	23222	34060	33834	97409	97299	99041 ...	(ii) Criminal
एकूण ...	125500	135682	138876	51250	56722	56950	176750	192404	195826	41068	53528	54139	135682	138876	141687 ...	**Total**
(४) जिल्हा औरंगाबाद																**(4) District AURANGABAD**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	17141	18268	20579	3492	5524	6662	20633	23792	27241	2365	3213	3317	18268	20579	23924 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	9623	9493	9501	4483	5512	6590	14106	15005	16091	4613	5504	5590	9493	9501	10501 ...	(ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणी ...	32134	35478	40174	10004	12956	12300	42138	48434	52474	6660	8260	9096	35478	40174	43378 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	109385	120016	133190	34486	39702	39851	143871	159718	173041	23855	26528	31980	120016	133190	141061 ...	(ii) Criminal
एकूण ...	168283	183255	203444	52465	63694	65403	220748	246949	268847	37493	43505	49983	183255	203444	218864	**Total**
(५) जिल्हा बीड																**(5) District BEED**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	7844	8315	0	1639	2256	0	9483	10571	0	1168	1827	0	8315	8744	0 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	3754	4260	0	3240	3648	0	6994	7908	0	2734	3392	0	4260	84516	0 ...	(ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणी ...	34746	36718	0	16737	18686	0	51483	55404	0	14765	17853	0	36718	37551	0 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	56967	54553	0	15578	16410	0	72545	70963	0	17992	16043	0	54553	54920	0 ...	(ii) Criminal
एकूण ...	103311	103846	0	37194	41000	0	140505	144846	0	36659	39115	0	103846	105731	0 ...	**Total**

(६) जिल्हा भंडारा																**(6) District BHANDARA**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	1696	1722	1952	362	916	911	2058	2638	2863	327+09Tr	686	607	1722	1952	2256	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	1013	1191	1165	817	849	979	1830	2040	2144	639	875	923	1191	1165	1221	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणीं ...	5746	6294	6337	1990	1723	1794	7736	8017	8131	1307+135Tr	1680	1869	6294	6337	6262 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	16147	16608	14951	8785	9058	10305	24932	25666	25256	8147+177Tr	10715	9636	16608	14951	15620 ...	(ii) Criminal
एकूण ...	24602	25875	24405	11954	12545	13989	36556	38361	38394	10420+321Tr	13956	13035	25815	24405	25359	... **Total**
(७) जिल्हा बुलढाणा																**(7) District BULDHANA**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	6417	4523	4553	1241	1819	1569	7658	6342	6122	3135	1789	1798	4523	4553	4324 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	4690	5079	5121	2643	2860	2671	7333	7939	7792	2254	2818	2518	5079	5121	5274 ...	(ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणीं ...	14810	17898	19178	7744	7125	6349	22554	25023	25527	4656	5845	6088	17898	19178	19439	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	69933	79356	82190	25006	24754	22463	94939	104910	104653	15583	21920	22199	79356	82190	82454	... (ii) Criminal
एकूण ...	95850	106856	111042	36634	36558	33052	132484	143414	144094	25628	32372	32603	106856	111042	111491	... **Total**
(८) जिल्हा चंद्रपूर																**(8) District CHANDRAPUR**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	3115	3204	3348	636	1209	1048	3751	4413	4396	547	1065	701	3204	3348	3695	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	2814	3109	3278	1869	1711	1802	4683	4820	5080	1574	1542	1568	3109	3278	3512	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ..																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणीं ...	14577	15338	15623	4126	4441	4807	18703	19779	20430	3365	4156	4309	15339	15623	16121	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	67102	69108	67798	18590	17966	25069	85692	87074	92867	16584	19276	20825	69108	67798	72042	... (ii) Criminal
एकूण ...	87608	90759	90047	25221	25327	32726	112829	116086	122773	22070	26039	27403	90759	90047	95370	... **Total**

तक्ता - ३ चालू
TABLE –III-*Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(९) जिल्हा धुळे																**(9) District DHULE**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	7655	7924	8286	6587	2328	2636	14242	10252	10922	6318	1966	4597	7924	8286	6325 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	2699	2647	2612	3770	1923	1874	6469	4570	4486	3822	1958	1726	2647	2612	2760 ...	(ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणी ...	8468	8433	8683	12925	6165	8820	21393	14598	17503	12960	5915	5795	8433	8683	11708 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	28869	26850	25917	23187	12751	12003	52056	39631	37920	25176	13714	11088	26880	25917	26832 ...	(ii) Criminal
एकूण ...	47691	45884	45498	46469	23167	25333	94160	64051	70831	48276	23553	23206	45884	45498	47823 ...	**Total**
(१०) जिल्हा जळगाव																**(10) District JALGAON**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	6743	7321	7397	5464	2537	2187	12207	9858	9584	4886	2461	1770	7321	7397	7814 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	5264	5871	6286	7996	4530	4607	13260	10401	10893	7389	4115	4230	5871	6286	6663 ...	(ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणी ...	25812	27222	29096	24987	11615	29975	50799	38837	39932	23577	9741	9207	27222	29096	30725 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	61220	67892	69382	50623	36573	10836	111843	10441	99357	43946	35088	29481	67897	69382	69876 ...	(ii) Criminal
एकूण ...	99039	108311	112161	89070	55255	47605	188109	163566	159766	79798	51405	44688	108311	112161	115078 ...	**Total**
(११) जिल्हा जालना																**(11) District JALNA**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	7380	8428	9036	1656	1664	1752	9036	10092	10788	608	1056	1406	8428	9036	9382 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	2869	2995	2927	2571	2944	2754	5440	5939	5681	2445	3012	2837	2995	2927	2844 ...	(ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवार्णी ...	14528	15647	17286	4332	5820	5948	18860	21467	23234	3213	4181	4728	15647	17286	18506 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	38092	43373	44336	14040	14209	14899	52132	57582	59235	8759	13246	12935	43373	44336	46300 ...	(ii) Criminal
एकूण ...	62869	70443	73585	22599	24637	25353	85468	95080	98938	15025	21495	21906	70443	73585	77032 ...	**Total**

(१२) जिल्हा कोल्हापूर																**(12) District KOLHAPUR**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	10091	10430	11073	3767	3857	3945	13858	14287	15018	3428	3214	4383	10430	11073	10635 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	4328	4881	5591	3496	4217	3888	7824	9098	9479	2943	3507	3269	4881	5591	6210 ...	(ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणी ...	39314	42348	44479	14094	13949	15831	53408	56247	60110	11060	11818	12866	42348	42479	47242 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	61330	68811	73686	40624	43123	49696	101954	111934	123382	33143	38248	44200	68811	73686	79182 ...	(ii) Criminal
एकूण ...	115063	126470	134829	61981	65146	73160	177044	191616	207989	50574	56787	64720	126470	134829	143269 ...	**Total**
(१३) जिल्हा नागपूर																**(13) District NAGPUR**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ...	27180	27713	0	5765	6550	0	32945	34263	0	5232	7949	0	27713	26314	0 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	8827	9562	0	6624	6067	0	15451	15629	0	5889	6360	0	9562	9269	0 ...	(ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणी ...	37849	40839	0	7822	12010	0	45671	52549	0	4832	9332	0	40839	43517	0 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारीं ...	210984	208225	0	77787	244449	0	286012	33706	0	81262	210984	0	204750	--	0 ...	(i) Civil
एकूण ...	284840	286339	0	94959	102414	0	379799	388753	0	93460	104903	0	286339	283850	0 ...	**Total**
(१४) जिल्हा नांदेड																**(14) District NANDED**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Courts**
(एक) दिवाणी ..	9292	8374	0	2416	3118	0	12248	11492	0	3874	1905	0	8374	9547	0 ...	(i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	4610	4992	0	2921	3071	0	7531	8063	0	2539	2945	0	4992	5118	0 ...	(ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-Ordinate Courts**
(एक) दिवाणी ...	19626	23172	0	13379	12792	0	33005	35	0	9883	10063	0	23172	25101	0 ...	(i)Civil
(दोन) फौजदारी ...	57223	60074	0	18701	19958	0	75924	80034	0	15848	22613	0	6078	57421	0 ...	(ii) Criminal
एकूण ...	90751	96612	0	37417	38939	0	128708	99624	0	32144	37526	0	42613	97187	0 ...	**Total**

तक्ता – ३ चालू
TABLE–III-*Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(१५) जिल्हा : नाशिक																**(15) District : NASHIK**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	22352	25156	25070	5765	4534	4178	28117	29640	29248	2961	4620	4841	25156	25070	24407	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	7779	8560	8981	5481	6044	7830	13260	14609	16811	4700	5628	7223	8560	8981	9588	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	39759	43256	49698	10470	16436	18075	50229	59692	67773	6973	9994	12824	43256	49698	54949	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	163839	153925	149090	67768	50980	51808	231607	204405	200898	77682	55815	48691	153925	149090	152207	... (ii) Criminal
एकूण ...	233729	230897	232839	89484	77999	81891	323213	308896	314730	92316	76057	73579	230897	232839	241151	... **Total**
(१६) जिल्हा :उस्मानाबाद																**(16) District : OSMANABAD**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	8963	9956	10494	2558	2831	4111	11521	12787	14605	1565	2293	2457	9956	10494	12148	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	2528	2955	2995	1879	1951	2184	4407	4906	5179	1452	1411	2259	2955	2995	2920	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	27865	30144	31337	11865	13321	11881	39730	43465	43218	24333	12128	11416	30144	31337	31802	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	35933	37950	38900	11497	12194	12911	47430	50144	51811	9480	11244	12924	37950	38900	38887	... (ii) Criminal
एकूण ...	75289	81005	83726	27799	30297	31087	103088	111302	114813	22083	27576	29056	81005	83726	85757	... **Total**
(१७) जिल्हा :लातूर																**(17) District : LATUR**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	14518	16455	0	3286	4423	0	17804	20878	0	1349	1713	0	16455	19165	0	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	2282	2505	0	2042	2360	0	4324	4865	0	1819	2219	0	2505	2646	0	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	22806	24777	0	15320	17653	0	38126	42430	0	6555	17078	0	24777	25352	0	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	41108	45282	0	15808	15385	0	56916	60667	0	11634	11306	0	45282	49361	0	... (ii) Criminal
एकूण ...	80714	89019	0	36456	39821	0	117170	128840	0	21357	32316	0	89019	96524	0	... **Total**

(१८) जिल्हा : परभणी																**(18) District : PARBHANI**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	8252	4358	0	6514	2471	0	14766	6829	0	10408	2297	0	4358	4532	0	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	4549	4750	0	5867	3402	0	10416	8152	0	5666	3594	0	4750	4553	0	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	16667	22416	0	14976	14541	0	31643	41957	0	9227	17013	0	22416	24944	0	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	47897	49260	0	23403	42850	0	71300	92110	0	22040	39118	0	49260	52992	0	... (ii) Criminal
एकूण ...	77365	80784	0	50760	68264	0	128125	149048	0	47341	62027	0	80784	87021	0	... **Total**
(१९) जिल्हा :पुणे																**(19) District : PUNE**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	43880	48844	57320	9195	14403	14234	53075	63247	71554	4231	5927	7300	48844	57320	64254	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	19903	22296	25280	15832	19111	17724	35735	41407	43004	13439	16127	14985	22296	25280	28019	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	81382	88881	98179	17286	23373	23305	98668	112254	121484	9787	14075	17454	88881	98179	104030	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	430103	445198	419849	96471	117706	202017	526574	562904	621866	81376	143055	177163	445198	419849	444703	... (ii) Criminal
एकूण ...	575268	605219	600628	138784	174593	257280	714052	779812	857908	108833	179184	216902	605219	600628	641006	... **Total**
(२०) जिल्हा : रायगड																**(20) District : RAIGAD**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	11829	11964	10826	1860	2199	2076	13689	14163	12902	1725	3337	2953	11964	10826	9949	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ..	4234	4691	5188	2370	2861	2902	6604	7552	8090	1913	2364	2807	4691	5188	5283	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	29283	32862	34609	8235	8777	9798	37518	41639	44407	4656	7030	9746	32862	34609	34661	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	40185	44830	47004	16235	20039	22640	56420	64869	69644	11590	17865	20248	44830	47004	49396	... (ii) Criminal
एकूण ...	85531	94347	97627	28700	33876	37416	114231	128223	135043	19884	30596	35754	94347	97627	99289	... **Total**

तक्ता ३- चालू

TABLE III-*Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(२१) जिल्हा : रत्नागिरी																**(21) District : RATNAGIRI**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	3263	3308	2988	926	1057	820	4189	4365	3808	881	1377	770	3308	2988	3038	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	1129	1143	1061	696	615	775	1825	1756	1836	684	695	620	1141	1061	1216	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	7923	8602	9299	2193	2984	2862	10116	11586	12161	1514	2287	2626	8602	9299	9535	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	12559	15151	16560	7904	8189	7844	20463	23340	24404	5312	6780	8125	15151	16560	16279	... (ii) Criminal
एकूण ...	24874	28202	29908	11719	12845	12301	36593	41047	42209	8391	11139	12141	28202	29908	30068	... **Total**
(२२) जिल्हा :सांगली																**(22) District : SANGALI**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ..	6918	6978	6972	2653	2887	1782	9571	9865	8754	2593	2893	1729	6978	6472	7025	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	4457	4876	4493	3003	2961	3173	7460	7837	8166	2584	2844	2759	4876	4993	5407	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	42601	47670	40290	18450	17163	8510	61051	64833	48800	13381	15143	7181	47670	49290	41619	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	33113	37818	49690	8882	8892	17373	41995	46710	67063	4177	6420	15035	37818	49690	52028	... (ii) Criminal
एकूण ...	87089	97342	101945	32988	31903	30838	120077	129245	132783	22735	27300	26704	97342	101945	106079	... **Total**
(२३) जिल्हा : सातारा																**(23) District : SATARA**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	13710	14430	15533	2178	3419	2398	15888	17849	17931	1458	2316	9156	14430	15533	8733	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	4210	4636	4578	2599	2998	3215	6869	7634	7793	2233	3056	3019	4636	4578	4774	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	33980	36376	39176	7499	8950	17473	41479	45326	56649	5103	6150	7343	36376	39176	49306	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	51795	55741	57640	18759	21692	22705	70554	77433	80445	14813	19793	21253	55741	57640	59192	... (ii) Criminal
एकूण ...	103695	111183	116927	31035	37069	45891	134790	148242	162818	23607	31315	40773	111183	116927	122045	... **Total**

(२४) जिल्हा : सोलापूर																**(24) District : SOLAPUR**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	8115	9003	9264	4420	3283	2568	12535	12286	11832	3532	3022	1613	9003	9264	10219	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	7058	8111	9052	6827	6736	6393	13885	14847	15445	5774	5795	5294	8111	9052	10151	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	56560	64644	70277	16127	18621	21011	72687	83720	91288	8038	12993	14570	64649	70277	76718	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	106604	115904	124635	39280	42737	46391	145884	158641	171026	29980	34006	35038	115904	124635	135988	... (ii) Criminal
एकूण ...	178337	197677	213228	66654	71377	76363	244991	289044	289591	47324	55816	56515	197667	213228	233076	... **Total**
(२५) जिल्हा : सिंधुदुर्ग																**(25) District : SINDHUDURG**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	1917	2094	0	443	557	0	2360	2651	0	266	462	0	2094	2189	0	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	527	618	0	445	396	0	972	1014	0	354	323	0	618	691	0	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	5930	6574	0	1283	1789	0	7213	8363	0	639	1152	0	6574	7211	0	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	6182	7596	0	4590	4210	0	10772	11806	0	3176	4262	0	7596	7544	0	... (ii) Criminal
एकूण ...	14556	16882	0	6761	6952	0	21317	23834	0	4435	6199	0	16882	17635	0	... **Total**
(२६) जिल्हा : ठाणे																**(26) District : THANE**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	12789	13319	13995	3621	4221	4315	16410	17540	18310	3091	3545	3977	13319	13995	14333	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	20831	22832	25841	13156	16041	15416	33987	38873	41257	11155	13032	12439	22832	25841	28818	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	77087	85084	93060	19259	24136	21974	96346	109220	115034	11262	16160	17584	85084	93060	97450	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	242196	262905	277664	103898	142239	185959	346094	405144	463623	83189	127480	167750	262905	277664	295873	... (ii) Criminal
एकूण ...	352903	384140	410560	139934	186637	227664	492837	570777	638224	108697	160217	201750	384140	410560	436474	... **Total**

तक्ता ३- चालू

TABLE III-*Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(२७) जिल्हा : वर्धा																**(27) District : WARDHA**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	2449	2361	0	2139	2617	0	5488	4978	0	2227	2501	0	2361	2477	0	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	2403	2484	0	2735	3601	0	5138	6055	0	2684	3672	0	2454	2383	0	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	9726	10771	0	7045	7064	0	16771	17835	0	6000	6661	0	10771	11174	0	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	57380	58409	0	34535	36356	0	91915	94765	0	33506	36367	0	58409	57798	0	... (ii) Criminal
एकूण ...	71958	73995	0	46454	49638	0	119312	123633	0	44417	49201	0	73995	73832	0	... **Total**
(२८) जिल्हा : यवतमाळ																**(28) District : YAVATMAL**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	4021	4401	4532	2107	2445	2290	6128	6846	6822	1727	2314	2185	4401	4532	4637	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	4828	5243	5559	2441	3696	3110	7269	8939	8669	2026	3380	2595	5243	5559	6074	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ..	21237	22721	22992	6979	6692	9388	28216	29413	32380	5495	6421	9455	22721	22992	22925	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	89226	89914	87011	32895	33601	38278	122121	123515	125289	32207	36504	38167	89914	87011	87122	... (ii) Criminal
एकूण ...	119312	122279	120094	44422	46434	53066	163734	168713	173160	41455	48619	52402	122279	120094	120758	... **Total**
(२९) जिल्हा : गडचिरोली																**(29) District :GADCHIROLI**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	1085	1127	1282	280	874	540	1365	2001	1822	238	719	315	1127	1282	1507	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	1145	1217	1210	778	982	845	1923	2199	2055	706	989	689	1217	1210	1366	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	1556	1799	1780	1260	1209	1403	2816	3008	3183	1017	1228	1197	1799	1780	1986	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	8525	10705	12144	5445	6226	6670	13970	16931	18814	3265	4787	5887	10705	12144	12927	... (ii) Criminal
एकूण ...	12311	14848	16416	7763	9291	9458	20074	24139	25874	5226	7723	8088	14848	16416	17786	... **Total**

(३०) जिल्हा : हिंगोली																**(30) District : HINGOLI**
१. जिल्हा न्यायालये																***I. District Court***
(एक) दिवाणी ...																... **(i) Civil**
(दोन) फौजदारी ...																... **(ii) Criminal**
२. दुय्यम न्यायालये																***II. Sub-ordinate Court***
(एक) दिवाणी ...																... **(i) Civil**
(दोन) फौजदारी ...																... **(ii) Criminal**
एकूण ...																... **Total**
(३१) जिल्हा : वाशिम																**(31) District : WASHIM**
१. जिल्हा न्यायालये																***I. District Court***
(एक) दिवाणी ...	3578	3961	0	1667	1527	0	5245	5488	0	1284	840	0	3961	4648	0	... **(i) Civil**
(दोन) फौजदारी ...	2418	2655	0	2133	1775	0	4551	4430	0	1896	1546	0	2655	2884	0	... **(ii) Criminal**
२. दुय्यम न्यायालये																***II. Sub-ordinate Court***
(एक) दिवाणी ...	7368	7569	0	4588	4651	0	11956	12220	0	4387	4532	0	7569	7688	0	... **(i) Civil**
(दोन) फौजदारी ...	32169	31441	0	18345	20833	0	50514	52244	0	19073	21119	0	31441	31155	0	... **(ii) Criminal**
एकूण ...	45533	45626	0	26733	28786	0	72266	74412	0	26640	28037	0	45626	46375	0	... **Total**
(३२) जिल्हा : नंदुरबार																**(32) District : NANDURBAR**
१. जिल्हा न्यायालये																***I. District Court***
(एक) दिवाणी ...	2543	2887	2866	2343	1304	1094	4886	4191	3960	1999	1325	834	2887	2866	3126	... **(i) Civil**
(दोन) फौजदारी ...	948	1135	1247	1162	985	1023	2110	2120	2270	975	873	947	1135	1247	1323	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये																***II. Sub-ordinate Court***
(एक) दिवाणी ...	4739	5094	4919	5486	5614	3650	29644	10708	8569	5131	5789	3964	5094	4919	4605	... **(i) Civil**
(दोन) फौजदारी ...	17111	18533	18902	18345	14720	9570	10225	33253	28472	11111	14351	9828	18553	18902	18644	... **(ii) Criminal**
एकूण ...	25341	27649	27934	21524	22623	15337	46865	50272	43271	19216	22338	15573	27649	27934	27698	... **Total**

तक्ता ३- *चालू*

TABLE III-*Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(३३) जिल्हा : गोंदिया																**(27) District : GONDIA**
१. जिल्हा न्यायालये ...																**I. District Court**
(एक) दिवाणी ...	1591	1610	1894	2788	2814	2942	4379	4424	4836	2769	2646	2752	1610	1778	2084	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	1793	1802	1778	3611	3301	1916	5404	5103	3694	3602	3209	1774	1802	1894	1920	... (ii) Criminal
२. दुय्यम न्यायालये ...																**II. Sub-ordinate Court**
(एक) दिवाणी ...	5653	6225	19869	2932	5362	19402	8585	11587	39271	2360	5134	18947	6225	6453	20324	... (i) Civil
(दोन) फौजदारी ...	17720	17535	6453	18112	23919	3508	35832	41454	9961	18297	21585	3563	17535	19869	6398	... (ii) Criminal
एकूण ...	26757	27172	29994	27443	35396	27768	54200	62568	57762	27028	32574	27036	27172	29994	30726	... **Total**

(H) 76–25

तक्ता – ११

TABLE -- XI

जिल्हा सरकारी वकील व सरकारी अभियोक्ते

~~२०२०, २०२१ व २०२२ या वर्षामध्ये दिवाणी~~ व फौजदारी स्वरुपाची दाखल झालेली आणि शासनाच्यावतीने जिल्हा सरकारी वकील आणि सरकारी अभियोक्ते यांनी निकालात काढलेली प्रकरणे खालील तक्त्यात दर्शविली आहेत.

District Govt. Pleader and Procecutors.

The following tables indicate the number of different types of Civil and Criminal Cases filed and defended by the Government in which the District Government Pleaders and Public Prosecutors have put in their apperances on behalf of Government during the years 2020, 2021 and 2022.

प्रकरणांचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases filed and defended during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(१) जिल्हा : अहमदनगर																... **(1) District :AHMEDNAGAR**
फौजदारी प्रकरणे ...	9086	9691	--	2374	3418	--	11463	--	--	1772	2758	--	9691	10351	--	...Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	5408	5500	--	233	460	--	5641	--	--	141	313	--	5500	5647	--	...Civil Cases
एकूण ...	14494	15191	--	2607	3878	--	17104	--	--	1913	3071	--	15191	15998	--	... **Total**
(२) जिल्हा : अकोला																... **(2) District : AKOLA**
फौजदारी प्रकरणे ...	17	21	--	981	730	--	--	--	--	145	45	--	836	685	--	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	22	34	--	821	612	--	--	--	--	87	428	--	734	184	--	... Civil Cases
एकूण ...	39	55	--	1802	1342	--	--	--	--	232	473	--	1570	869	--	... **Total**
(३) जिल्हा : अमरावती																... **(3) District : AMRAVATI**
फौजदारी प्रकरणे ...	11981	12449	13221	3631	3952	4106	15612	16401	17327	3163	3180	3332	12449	13221	13995	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	6166	6202	6069	251	310	550	6417	6512	6619	215	443	255	6202	6069	6364	... Civil Cases
एकूण ...	18147	18651	19290	3882	4262	4656	22029	22913	23946	3378	3623	3587	18651	19290	20359	...**Total**
(४) जिल्हा : औरंगाबाद																... **(4) District :AURANGABAD**
फौजदारी प्रकरणे ...	5914	6225	6255	3929	4375	4247	9843	10600	10502	3618	4345	3602	6225	6255	6900	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	4275	4271	4223	152	212	231	4427	4483	4454	156	260	183	4271	4223	4271	... Civil Cases
एकूण ...	10189	10496	10478	4081	4587	4478	14270	15083	14956	3774	4605	3785	10496	10478	11171	... **Total**

तक्ता – ११ चालू
Table -- XI *-Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(५) **जिल्हा : बीड**																... (5) **District : BEED**
फौजदारी प्रकरणे ...	6698	3445	--	3180	3239	--	9878	--	--	2455	826	--	7423	2413	--	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	3711	702	--	893	1059	--	4604	--	--	435	284	--	4169	775	--	... Civil Cases
एकूण ...	10409	4147	--	4073	4298	--	14482	--	--	2890	1110	--	11592	3188	--	... **Total**
(६) **जिल्हा : भंडारा**																... (6) **District :BHANDARA**
फौजदारी प्रकरणे ...	2060	2177	1607	162	261	425	2222	2438	2032	45	831	882	2177	1607	1150	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	1219	1209	1187	80	93	68	1299	1302	1255	90	115	155	1209	1187	1100	... Civil Cases
एकूण ...	3279	3386	2794	242	354	493	3521	3740	3287	135	946	1037	3386	2794	2250	... **Total**
(७) **जिल्हा : बुलढाणा**																... (7) **District :BULDHANA**
फौजदारी प्रकरणे ...	74623	860	--	27649	220	--	102272	--	--	17837	70	--	84435	150	--	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	21227	320	--	8985	151	--	30212	--	--	7791	47	--	22421	104	--	... Civil Cases
एकूण ...	95850	--	--	36634	--	--	132484	--	--	25628	117	--	106856	254	--	... **Total**
(८) **जिल्हा : चंद्रपूर**																... (8) **District :CHANDRAPUR**
फौजदारी प्रकरणे ...	2398	2606	2823	381	414	351	2779	3020	3174	173	197	248	2606	2823	2926	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	756	697	710	53	95	101	809	792	811	112	82	43	697	710	768	... Civil Cases
एकूण ...	3154	3303	3533	434	509	452	3588	3812	3985	285	279	291	3303	3533	3694	... **Total**
(९) **जिल्हा : धुळे**																... (9) **District : DHULE**
फौजदारी प्रकरणे ...	2699	2646	2612	1821	1932	1874	4520	4578	4486	1874	1966	1726	2646	2612	2760	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	4119	4105	3739	228	179	286	4347	4284	4025	242	545	546	4105	3739	3479	... Civil Cases
एकूण ...	6818	6751	6351	2049	2111	2160	8867	8862	8511	2116	2511	2272	6751	6351	6239	... **Total**
(१०) **जिल्हा : जळगाव**																... (10) **District : JALGAON**
फौजदारी प्रकरणे ...	7759	8473	8790	3916	4155	4326	11675	12628	13116	3202	3838	3823	8473	8790	9293	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	2496	2517	2570	588	845	849	3084	3362	3419	567	792	752	2517	2570	2667	... Civil Cases
एकूण ...	10255	10990	11360	4504	5000	5175	14759	15990	16535	3769	4630	4575	10990	11360	11960	... **Total**
(११) **जिल्हा : जालना**																... (11) **District : JALNA**
फौजदारी प्रकरणे ...	1334	1493	1662	1703	2645	2342	3037	4138	4004	1544	2476	1664	1493	1662	2340	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	1206	1320	1296	359	346	477	1565	1666	1773	245	337	320	1320	1329	1453	... Civil Cases
एकूण ...	2540	2991	2958	2062	2991	2819	4602	5804	5777	1789	2813	1984	2813	2991	3793	... **Total**

(१२) जिल्हा : कोल्हापूर																**(12) District : KOLHAPUR**
फौजदारी प्रकरणे	65658	73692	79277	44120	47340	53584	109778	121032	132861	36086	41755	47469	73692	79277	85392	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	49405	52778	55552	17861	17806	19576	67266	70584	75128	14488	15032	17251	52778	55552	57877	Civil Cases
एकूण	115063	126470	134829	61981	65146	73160	177044	191616	207989	50574	56787	64720	126470	134829	143269	**Total**
(१३) जिल्हा : नागपूर																**(13) District : NAGPUR**
फौजदारी प्रकरणे	7850	4670	--	4550	4250	--	12400	--	--	4050	1745	--	8350	2505	--	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	3462	633	--	467	276	--	3929	--	--	392	165	--	3537	111	--	Civil Cases
एकूण	11312	5303	--	5017	4526	--	16329	--	--	4442	1910	--	11887	2616	--	**Total**
(१४) जिल्हा : नांदेड																**(14) District : NANDED**
फौजदारी प्रकरणे	61833	3486	--	21622	1419	--	83455	4905	--	18387	1101	--	65068	3804	--	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	28918	3069	--	16335	852	--	45253	3921	--	13707	757	--	31546	3164	--	Civil Cases
एकूण	90751	6555	--	37957	2271	--	128708	8826	--	32094	1858	--	96614	6968	--	**Total**
(१५) जिल्हा : नाशिक																**(15) District : NASIK**
फौजदारी प्रकरणे	7779	6047	--	5481	5628	--	13260	--	--	4700	1444	--	8560	4184	--	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	6966	388	--	402	419	--	7368	--	--	224	348	--	7144	71	--	Civil Cases
एकूण	14745	6437	--	5883	6047	--	20628	--	--	4924	1792	--	15704	4255	--	**Total**
(१६) जिल्हा : उस्मानाबाद																**(16) District : OSMANABAD**
फौजदारी प्रकरणे	38461	6041	--	13376	1811	--	51837	7852	--	10932	1431	--	40905	6421	--	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	36828	13597	--	14423	5351	--	51251	18948	--	11151	1840	--	40100	17108	--	Civil Cases
एकूण	75289	19638	--	27799	7162	--	103088	26800	--	22083	3271	--	81005	23528	--	**Total**
(१७) जिल्हा : लातूर																**(17) District : LATUR**
फौजदारी प्रकरणे	43390	2439	--	17850	2123	--	61240	4562	--	13453	1991	--	47787	2571	--	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	37324	8926	--	18606	1025	--	55930	9951	--	14698	1191	--	41232	8760	--	Civil Cases
एकूण	80714	11365	--	36456	3148	--	117170	14513	--	28151	3182	--	89019	11331	--	**Total**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(१८) जिल्हा : परभणी																**(18) District : PARBHANI**
फौजदारी प्रकरणे ...	52446	--	--	29270	--	--	81716	--	--	27706	--	--	54010	--	-- ...	Criminal Cses
दिवाणी प्रकरणे ...	24919	--	--	21490	--	--	46409	--	--	19635	--	--	26774	--	-- ...	Civil Cases
एकूण ...	77365	--	--	50760	--	--	128125	--	--	47341	--	--	80784	--	-- ...	**Total**
(१९) जिल्हा : पुणे																**(19) District : PUNE**
फौजदारी प्रकरणे ...	450006	467494	445129	112303	136817	219741	562309	604311	664870	94815	159182	192148	467494	445129	472722 ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	125262	137725	155499	26481	37776	37539	151743	175501	193038	14018	20002	24754	137725	155499	168284 ...	Civil Cases
एकूण ...	575268	605219	600628	138784	174593	257280	714052	779812	857908	108833	179184	216902	605219	600628	641006 ...	**Total**
(२०) जिल्हा : रायगड, अलिबाग																**(20) District: RAIGAD -ALIBAG**
फौजदारी प्रकरणे ...	44419	4002	--	18605	2718	--	63024	673	--	13503	1350	--	49521	4324	-- ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	41112	8067	--	10095	2374	--	51207	10441	--	6381	1214	--	44826	9147	-- ...	Civil Cases
एकूण ...	85531	12069	--	28700	5052	--	114231	17171	--	19884	3100	--	94347	13471	-- ...	**Total**
(२१) जिल्हा : रत्नागिरी																**(21) District : RATNAGIRI**
फौजदारी प्रकरणे ...	13688	16292	17621	8600	8804	8619	22288	25096	26240	5996	7475	8745	16292	17621	17495 ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	11186	11910	12287	3119	4041	3682	14305	15951	15969	2395	3664	3396	11910	12282	12573 ...	Civil Cases
एकूण ...	24874	28202	29908	11719	12845	12301	36593	41047	42209	8391	11139	12141	28202	29908	30068 ...	**Total**
(२२) जिल्हा : सांगली															...	**(22) District : SANGLI**
फौजदारी प्रकरणे ...	47058	52546	54683	21453	20124	20546	68511	72670	75229	15965	17987	17794	52546	54683	57435 ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	40031	44796	47262	11535	11779	10292	51566	56575	57554	6770	9313	8910	44796	47262	48644 ...	Civil Cases
एकूण ...	87089	97342	101945	32988	31903	30838	120077	129245	132783	22735	27300	26704	97342	101945	106079 ...	**Total**
(२३) जिल्हा : सातारा															...	**(23) District : SATARA**
फौजदारी प्रकरणे ...	8504	8467	8508	1207	1427	1404	9711	9894	9912	1244	1386	1436	8504	8467	8476 ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	1904	2015	2232	214	369	294	2118	2384	2533	103	152	192	1904	2015	2334 ...	Civil Cases
एकूण ...	10408	10482	10740	1421	1796	1698	11829	12278	12445	1347	1538	1628	10408	10482	10810 ...	**Total**
(२४) जिल्हा : सिंधुदुर्ग																**(24) District : SINDHUDURG**
फौजदारी प्रकरणे ...	6702	520	--	5035	347	--	11744	867	--	3530	284	--	8214	583	-- ...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	7847	461	--	1726	107	--	9573	568	--	905	29	--	8668	539	-- ...	Civil Cases
एकूण	14549	981	--	6761	454	--	21317	1435	--	4435	313	--	16882	1122	-- ...	**Total**

(२५) जिल्हा : सोलापूर																(25) District : SOLAPUR
फौजदारी प्रकरणे	113662	124015	133687	46107	49473	52784	159769	173488	186471	35754	39801	40332	124015	133687	146139	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	64675	73652	79541	20547	21904	23579	85222	95556	103120	11570	16015	16183	73652	79541	86937	Civil Cases
एकूण	178337	197667	213228	66654	71377	76363	244991	269044	289591	47324	55816	56515	197667	213228	233076	**Total**
(२६) जिल्हा : ठाणे																(26) District : THANE
फौजदारी प्रकरणे	--	12254	--	7026	8818	--	16978	--	--	2958	4954	--	4068	3864	--	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	--	483	--	78	200	--	412	--	--	76	159	--	2	41	--	Civil Cases
एकूण	--	12737	--	7104	9018	--	17390	--	--	3034	5113	--	4070	3904	--	**Total**
(२७) जिल्हा : वर्धा																(27) District : WARDHA
फौजदारी प्रकरणे	59783	2494	--	37270	1042	--	97053	3541	--	36190	943	--	608663	2598	--	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	12175	2569	--	9184	181	--	21359	2750	--	8227	233	--	13132	2517	--	Civil Case
एकूण	71958	5063	--	46454	1223	--	118412	0	--	44417	1176	--	621795	5115	--	**Total**
(२८) जिल्हा : यवतमाळ																(28) District : YAWATMAL
फौजदारी प्रकरणे	4484	4675	4823	1131	1412	1581	5615	6087	6404	940	1264	1397	4675	4823	5007	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	5972	6004	6073	430	731	475	6402	6735	6548	398	662	545	6004	6073	6003	Civil Cases
एकूण	10456	10679	10896	1561	2143	2056	12017	12822	12952	1338	1926	1942	10679	10896	11010	**Total**
(२९) जिल्हा : गडचिरोली																(29) District : GADCHIROLI
फौजदारी प्रकरणे	1145	1217	1210	778	982	845	1923	2199	2055	706	989	689	1217	1210	1366	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	260	262	246	37	41	43	297	303	289	35	57	45	262	246	244	Civil Cases
एकूण	1405	1479	1456	815	1023	888	2220	2502	2344	741	1046	734	1479	1456	1610	**Total**
(३०) जिल्हा : नंदूरबार																(30) District : NANDURBAR
फौजदारी प्रकरणे	1630	1875	1864	805	790	948	2435	2665	2812	560	765	869	1875	1927	1943	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	560	662	653	129	136	157	689	798	810	27	145	130	662	653	680	Civil Cases
एकूण	2190	2537	2517	934	926	1105	3124	3463	3622	587	910	999	2537	2580	2623	**Total**
(३१) जिल्हा : गोंदिया																(31) District : Gondia
फौजदारी प्रकरणे	764	1120	803	1802	2849	9661	2566	3961	10464	1446	3166	7519	1120	803	2945	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	802	1161	1162	452	73	179	1254	1234	1341	93	72	160	1161	1162	1191	Civil Cases
एकूण	1566	2281	1965	2254	2922	9840	3820	5195	11805	1539	3238	7679	2281	1965	4136	**Total**
(३२) जिल्हा : वाशिम																(32) District : Wasim
फौजदारी प्रकरणे	877	1415	--	263	1421	--	1140	--	--	765	11	--	375	104	--	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	1556	1996	--	2574	1220	--	4130	--	--	2566	45	--	1564	135	--	Civil Cases
एकूण	2433	3411	--	2837	2641	--	5270	--	--	3331	56	--	1939	239	--	**Total**

TABLE–IV

तक्ता-४

तक्ता–

TABLE-

खालील तक्ता राज्यातील दिवाणी, सत्र व फौजदारी न्यायालयांचे तसेच कौटुंबिक न्यायालयाचे २०२१-२०२२, २०२२-२०२३ व २०२३-२०२४ या वर्षातील उत्पन्न दर्शवितो (३१-१२-२०२२ पर्यंत)

दिवाणी, सत्र व फौजदारी न्यायालयाचे उत्पन्न

2019-2020	2019-2020 (01.04.2019 to 31.03.2020)						
जिल्हा	सेवा व सेवा फी	दंड व जप्तीच्या रकमा	इतर जमा रकमा	मुद्रकांत जमा केलेली न्यायालयीन फी	एकूण	दंड व जप्तीच्या रकमा	सेवा व सेवा फी
	Service and Service Fees	Fines and Forfeitures	Other Receipt	Court fee collected in stamps	Total	Fines and Forfeitures	Service and Service Fees
1	2	3	4	5	6	7	8
१. मुंबई ...	0	17857418	4533747	102648119	185039284	23772570	0
२. अहमदनगर ...	2160087	24837584	11294326	151452119	189744116	8026948	2591350
३. अकोला ...	839519	4139210	1997324	15864742	22840795	419995	1015200
४. अमरावती ...	2522544	4032880	2080893	23596589	32232906	679000	900515
५. औरंगाबाद ...	1685803	17163572	415057	62741159	82005591	1004917	4804955
६. बीड ...	3113436	7854647	247999	27451694	38667776	1931400	1476296
७ भंडारा ...	1285992	3468696	27321	7798174	12580183	1035326	960764
८. बुलढाणा ...	1190673	3167890	2430742	12987651	19776956	0	0
९. चंद्रपूर ...	1155636	5641764	849861	11867170	19514431	351328	1408645
१०. धुळे ...	297666	14825155	2538357	17924244	35585422	535781	14061338
११. गडचिरोली ...	400793	2991581	341241	2991680	6725295	232740	766926
१२. जळगाव ...	3238708	23056093	958070	42686916	69939787	2023842	6103994
१३. जालना ...	290679	3511825	252169	18429876	22484549	1200430	1172430
१४. कोल्हापूर ...	2652252	7025967	5020540	70066776	84765535	1520901	3298450
१५. नागपूर ...	1616466	49560667	1027773	83317688	135522594	81942	9485023
१६. नांदेड ...	1829971	7139915	268311	25340684	34578881	1094168	1357045
१७. नाशिक ...	27621332	34838687	3486611	75146551	141093181	128724	6887820
१८. उस्मानाबाद ...	2469768	3005172	470502	18667150	24612592	1481883	693499
१९. लातूर ...	379492	528900	634993	8677616	10221001	713195	1255000
२०. परभणी ...	759181	4581556	1634730	15567743	22543210	450414	1639065
२१. पुणे ...	554275	78340031	17933720	351973375	448801401	433519	13964707
२२. रायगड ...	2778524	11335312	495263	130322105	144931204	1388315	5999261
२३.रत्नागिरी ...	1432476	4538700	2106526	11799934	19877636	1432476	4538700
२४. सांगली ...	2960182	11225942	1579492	47830497	63596113	1635544	12153690
२५. सातारा ...	395396	4386130	3936859	118102050	126820435	542942	3020289

क्रमांक ४

No. IV

The following table indicates the income of the Civil, Sessions and Criminal Court and in the state during the years 2021-2022, 2022-2023 and 2023-2024 (upto 31-12-2022).

Income of the Civil, Sessions and Criminal Courts

(01.04.2020 to 31.03.2021)			2021-2022 (1-4-2021 to 31-12-2021)					2019-2020
इतर जमा रकमा	मुद्रकांत जमा केलेली न्यायालयीन फी	एकूण	सेवा व सेवा फी	दंड व जप्तीच्या रकमा	इतर जमा रकमा	मुद्रकांत जमा केलेली न्यायालयीन फी	एकूण	
Other Receipt	Court fee collected in stamps	Total	Service and Service Fees	Fines and Forfeitures	Other Receipt	Court fee collected in stamps	Total	District
9	10	11	12	13	14	15	16	
4005117	257592400	285370087	0	9774936	4868290	126379004	141022230	... 1. Mumbai
2827075	31074836	44520209	11179091	3155710	2858752	31430468	48624021	... 2. Ahmadnagar
461194	13078212	14974601	115866	2473450	1338913	9934808	13863037	... 3. Akola
554968	32464532	34599015	400370	2299340	477591	22775911	25953212	... 4. Amaravati
106021	56507187	62423080	912466	5633018	448205	56788059	63781748	... 5. Auranagabad
734694	12141813	16284203	1767233	1768975	429937	13032133	16998278	... 6. Beed
444	4577935	6574469	524739	1046090	57961	1335378	2964168	... 7. Bhandara
0	0	0	0	0	0	0	0	... 8. Buldhana
639992	5651963	8051928	667117	4487189	262566	8976170	14393042	... 9. Chandrapur
1211426	18277616	34086161	224139	1629390	1195732	16402018	19451279	... 10. Dhule
280826	1625604	2906096	172846	551645	200922	2645881	3571294	... 11. Gadchiroli
2300179	20685092	31113107	2254586	8584490	1150487	26099170	38088733	... 12. Jalgaon
1981373	9861268	14215501	33985	1005095	523522	9566283	11128885	... 13. Jalna
1427592	40189978	46436921	1577522	2661593	1479890	43435337	49154342	... 14. Kolhapur
1333408	15667113	26567486	94233	6760991	436575	23500668	30792467	... 15. Nagpur
494827	19696186	22642226	1550864	3319705	339883	45290714	50501166	... 16. Nanded
7437814	64446650	78901008	95722	8639419	1739473	60425676	70900290	... 17. Nasik
693074	12956274	15824730	1939725	2215726	136180	25706556	29998187	... 18. Osmanabad
304077	26787126	29059398	568874	1318000	260556	275953968	278101398	... 19. Latur
1563125	9757811	13410415	497517	1964040	1191878	13382821	17036256	... 20. Parbhani
6047773	212858955	233304954	195235	25027896	9193125	194847120	22926	... 21. Pune
261857	92623099	100272532	1456513	5213646	1573775	66842735	75086669	... 22. Raigad
2106526	11799934	19877636	1467040	1275450	1003797	10337816	14084103	... 23. Ratnagiri
2449602	49098628	65337464	1757551	2843600	1071414	32544889	38217454	... 24. Sangli
2464054	26430529	32457814	503956	2961080	1700799	38034175	43200010	... 25. Satara

तक्ता–

TABLE-

खालील तक्ता राज्यातील दिवाणी, सत्र व फौजदारी न्यायालयांचे तसेच कौटुंबिक न्यायालयाचे २०२१-२०२२, २०२२-२०२३ व २०२३-२०२४ या वर्षातील उत्पन्न दर्शवितो (३१-१२-२०२१ पर्यंत)

दिवाणी, सत्र व फौजदारी न्यायालयाचे उत्पन्न

2019-2020		2019-2020 (01.04.2019 to 31.03.2020)						
जिल्हा		सेवा व सेवा फी	दंड व जप्तीच्या रकमा	इतर जमा रकमा	मुद्रकांत जमा केलेली न्यायालयीन फी	एकूण	सेवा व सेवा फी	दंड व जप्तीच्या रकमा
1		Service and Service Fees 2	Fines and Forfeitures 3	Other Receipt 4	Court fee collected in stamps 5	Total 6	Service and Service Fees 7	Fines and Forfeitures 8
२६. सिंधुदुर्ग	...	975363	1665680	609829	7645409	10896281	509234	605220
२७. सोलापुर	...	3714055	4632770	900842	120595674	129843341	8716298	4697510
२८. ठाणे	...	7295906	83803438	4128469	272106058	367333871	7033516	78542641
२९. वर्धा	...	807710	3190355	332053	8034334	12364452	643149	1405191
३०. यवतमाळ	...	1342973	9876191	121687	17370319	28711170	583930	3462254
३१. गोंदीया	...	810591	2130398	3207024	5338073	11486086	539267	530294
३२. हिंगोली	...	0	0	0	0	0	0	0
३३. वाशिम	...	190466	1102450	1289454	2580780	5163150	60098	895900
३४. नंदूरबार	...	158929	3273475	1223685	3930033	8586122	2342562	236346
३५. कौटुंबिक न्यायालय	...	0	0	0	0	0	0	0
१. मुंबई	...	0	0	967458	715448	1682906	0	0
२. न्यायालय / पुणे	...	823185	0	1276228	453043	2552456	313001	0
३. नागपूर	...	0	2050	197855	394446	594351	6000	0
४. औरंगाबाद	...	40944	200	143924	100345	285413	138774	0
५. अमरावती	...	0	0	56694	52940	109634	0	0
६. अकोला	...	3620	0	0	61205	64825	590	0
७. नाशिक	...	0	2950	0	116700	119650	0	0
८. ठाणे	...	154935	0	4549	143875	303359	28237	0
९. सोलापूर	...	67800	0	0	71205	139005	37060	0
१०. कोल्हापूर	...	71344	0	0	61202	132546	71407	0
११. नांदेड	...	84868	0	8435	82237	175540	49087	0
१२. अहमदनगर	...	0	0	299	54985	55284	0	0
१३. बुलडाणा	...	80	0	6897	10580	17557	0	0
१४. उस्मानाबाद	...	18481	0	0	13615	32096	45285	0
१५. लातूर	...	0	0	0	28475	28475	0	0
१६. धुळे	...	18000	0	0	36500	54500	15500	0
१७. जळगांव	...	0	0	0	32640	32640	0	0
१८. सातारा	...	23882	0	0	7155	31037	23913	0
१९. जालना	...	2152909	1421285	1315582	16633581	21523357	530697	1811700
२०. सांगली	...	33857.5	0	0	53046	86903.5	0	8192.5
२१. यवतमाळ	...	0	0	0	0	0	0	0
२२. बीड	...	0	0	0	0	0	0	0
२३. भंडारा	...	0	0	0	0	0	6505	0
२४. परभणी	...	0	0	0	0	0	0	0
२५. रायगड-अलिबाग	...	0	0	0	21260	21260	0	0
२६. गोंदिया	...	966385	1439400	1397050	8525223	12328058	3560151	948316
एकूण	...	**80193236**	**447319206**	**78037748**	**1785897209**	**2391447399**	**40471165**	**186739692**

क्रमांक ४

No. IV

The following table indicates the income of the Civil, Sessions and Criminal Court and in the state during the years 2021-2020, 2022-2023 and 2023-2024 (upto 31-12-2021).

Income of the Civil, Sessions and Criminal Courts

(01.04.2020 to 31.03.2021)				2021-2022 (1-4-2021 to 31-03-2022)			2022-23(01.04.2022 to 31.12.2023)	
इतर जमा रकमा	मुद्रकांत जमा केलेली न्यायालयीन फी	एकूण	सेवा व सेवा फी	दंड व जप्तीच्या रकमा	इतर जमा रकमा	मुद्रकांत जमा केलेली न्यायालयीन फी	एकूण	
Other Receipt 9	Court fee collected in stamps 10	Total 11	Service and Service Fees 12	Fines and Forfeitures 13	Other Receipt 14	Court fee collected in stamps 15	Total 16	**District**
198832	4124183	5437469	443643	676235	45731	3905681	5071290	... 26. Sindudurg
2450402	134262352	150126562	3809488	7573917	1371996	93623243	106378644	... 27. Solapur
3494471	274445505	363516133	3610489	27320637	1374324	261226278	293531728	... 28. Thane
135673	3909276	6093289	720035	2575800	110793	7757863	11164491	... 29. Wardha
337197	6637857	11021238	409864	4190041	45753	13101492	17747150	... 30. Yavatmal
102463	5322208	6494232	654346	930630	936733	5961976	8483685	... 31. Gondia
0	0	0	0	0	0	0	0	... 32. Hingoli
348263	3019895	4324156	108355	1170053	491752	5380074	7150234	... 33. Vashim
1432237	8654604	12665749	144265	2493235	1202044	4251884	8091428	... 34. Nandurbar
								... 35. F. Court
1417506	981071	2398577	0	0	851143	678537	1529680	... Mumbai
770870	457869	1541740	492668	0	138320	381450	1012438	... Pune
17212	240713	263925	21000	0	16667	242242	279909	... Nagpur
1100	77505	217379	115765	0	111486	88945	316196	... Aurangabad
16502	40335	56837	0	0	33480	53715	87195	... Amrawati
0	24810	25400	95	0	0	78665	78760	... Akola
0	96040	96040	0	300	0	85180	85480	... Nashik
0	95920	124157	70257	0	0	102300	172557	... Thane
9350	54740	101150	43173	0	91300	60365	194838	... Solapur
0	55295	126702	38601	0	0	44376	82977	... Kolhapur
988	54584	104659	45344	0	0	53770	99114	... Nanded
84747	39000	123747	0	0	4490	29100	33590	... Ahamadnagar
0	8081	8081	0	0	0	10170	10170	... Buldana
0	30800	76085	28574	0	0	18807	47381	... Osmanabad
0	9245	9245	0	0	0	31085	31085	... Latur
0	32000	47500	14500	0	0	43200	57700	... Dhule
0	18025	18025	0	0	0	16250	16250	... Jalgaon
0	11215	35128	29168	0	0	21060	50228	... Satara
2741309	33058364	38142070	680499	1978305	1183603	31743619	35586026	... Jalna
0	93015	101207.5	5203.5	0	0	57630	62833.5	... Sangli
0	27687	27687	0	0	0	18675	18675	... Yavatmal
0	4575	4575	15673	0	0	31905	47578	... Beed
0	0	6505	16841	0	0	21250	38091	... Bhandara
3743	8590	12333	0	0	23721	21580	45301	... Parbhani
0	36530	36530	0	0	0	29730	29730	... Raigad-Alibag
1031104	7403101	12942672	959391	2776397	114922	7938914	11789624	... Gondiya
44469370	**1.135E+09**	**1407011621**	**39243411**	**136428462**	**33918402**	**1416047657**	**1625637932**	... **Total**

तक्ता –५

TABLE–V

(IV) Personnel Summary of 32 District Courts

कर्मचारी विषयक गोषवारा

Designation		Scale of Pay / वेतनमान	No. of Posts/पदसंख्या		पदनाम
			2022-2023	2023-2024	
1		2	3	4	5
Gazetted (Class-I)					**(राजपत्रित)**
Principal District & Sessions Judge	…	51550-1230-58930-1380-63070	32	31	प्रमुख जिल्हा व सत्र न्यायाधीश
		(Pay in Judiciory Services)			
District Judge	…	51550-1230-58930-1380-63070	276	261	प्रमुख जिल्हा न्यायाधीश
Extra Jt. District Judge & A.S.J.	…	51550-1230-58930-1380-63070	31	50	अतिरिक्त सह जिल्हा न्यायाधीश आणि अप्पर
(Retired District Judge)					सत्र न्यायाधीश (सेवानिवृत्त न्यायाधीश)
AD-hoc District Judge	…	51550-1230-58930-1380-63070	76	78	तदर्थ जिल्हा न्यायाधीश
Members, Motor Accident Claim Tri. Nagpur	…	51550-1230-58930-1380-63070	3	3	सदस्य, मोटार अपघात दावा प्राधिकरण, नागपूर
Members, Motor Accident Claim Tri. Nagpur	…	51550-1230-58930-1380-63070	1	1	सदस्य, मोटार अपघात दावा प्राधिकरण, नागपूर
(Retired District Judge)					(सेवानिवृत्त न्यायाधीश)
Members, Motor Accident Claim Tri. Thane	…	51550-1230-58930-1380-63070	1	0	सदस्य, मोटार अपघात दावा प्राधिकरण, ठाणे
(Retired District Judge)					(सेवानिवृत्त न्यायाधीश)
Civil Judge, Senior Division	…	39530-920-40450-1080-49090-1230-54010	361	382	दिवाणी न्यायाधीश (वरिष्ठ स्तर)
Judge, Small Causes Court, Pune	…	39530-920-40450-1080-49090-1230-54010	8	8	न्यायाधीश, लघुवाद न्यायालय, पुणे
Judge, Small Causes Court, Nagpur	…	39530-920-40450-1080-49090-1230-54010	3	3	न्यायाधीश, लघुवाद न्यायालय, नागपूर
Chief Judicial Magistrate	…	39530-920-40450-1080-49090-1230-54010	33	33	मुख्य न्याय दंडाधिकारी
Secretary, District Legal Services Authority	…	39530-920-40450-1080-49090-1230-54010	16	32	सचिव, जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरण
Civil Judge Junior Division & Judicial	…	27700-770-33090-920-40450-1080-44770	1063	1045	दिवाणी न्यायाधीश (कनिष्ठ स्तर) व न्याय
Magistrate, First Class.					दंडाधिकारी प्र. श्रेणी
		Total (Class-I) :	1904	1907	
Gazetted (Class-II)					**राजपत्रीत- (वर्ग-२)**
Registrar	…	Pay Level S-20 : (56100-177500)	35	35	प्रबंधक
Non-Gazetted Class II					**अराजपत्रीत- (वर्ग-२)**
Stenographer (Grade-I)	…	Pay Level S-17 : (47600-151100)	402	387	लघुलेखक (ग्रेड-१)
Non-Gazetted Class III					**अराजपत्रीत- (वर्ग-३)**
Superintendent	…	Pay Level S-16 : (44900-142400)	275	298	अधीक्षक
Assistant Superintendent	…	Pay Level S-15 : (41800-132300)	973	1003	सहाय्यक अधीक्षक
Stenographer (Grade-II)	…	Pay Level S-15 : (41800-132300)	387	381	लघुलेखक (ग्रेड-२)
Stenographer (Grade-III)	…	Pay Level S-14 : (38600-122800)	1033	1054	लघुलेखक (ग्रेड-३)
Sheristedar	…	Pay Level S-14 : (38600-122800)	6	6	शिरस्तेदार
Interpreter	…	Pay Level S-10 : (29200-92300)	9	9	दुभाषी
Senior Clerk	…	Pay Level S-8 : (25500-81100)	2639	2662	वरिष्ठ लिपीक
Steno Typist	…	Pay Level S-8 : (25500-81100)	1	2	लघुलेखक - टंकलेखक
Clerk-cum-Steno	…	Pay Level S-8 : (25500-81100)	7	2	लिपीक-लघुलेखक
Head Bailiff	…	Pay Level S-8 : (25500-81100)	301	302	मुख्य बेलीफ
Junior Clerk	…	Pay Level S-6 : (19900-63200)	7972	8142	कनिष्ठ लिपीक
Bailiff	…	Pay Level S-6 : (19900-63200)	1789	1889	बेलीफ
Bailiff-cum-peon	…	Pay Level S-6 : (19900-63200)	9	6	बेलीफ - शिपाई

तक्ता –५

TABLE–V

(IV) Personnel Summary of 32 District Courts **कर्मचारी विषयक गोषवारा**

Designation		Scale of Pay / वेतनमान	No. of Posts/पदसंख्या		पदनाम
			2022-2023	2023-2024	
1		2	3	4	5
Typist	...	Pay Level S-6 : (19900-63200)	2	2	टंकलेखक
Clerk-cum-Typist	...	Pay Level S-6 : (19900-63200)	5	5	लिपीक-टंकलेखक
Driver	...	Pay Level S-6 : (19900-63200)	161	165	चालक
Court Keeper	...	Pay Level S-6 : (19900-63200)	1	1	न्यायालय रक्षक
Non-Gazetted Class IV					**अराजपत्रीत वर्ग-चार**
Book Binder	...	Pay Level S-5 (18000-56900)	71	73	पुस्तक बांधणीकार
Havaldar	...	Pay Level S-4 (17100-54000)	66	67	हवालदार
Naik	...	Pay Level S-3 (16600-52400)	82	89	नाईक
Zerox Operator	...	Pay Level S-3 (16600-52400)	32	31	झेरॉक्स चालक
Daftarband	...	Pay Level S-3 (16600-52400)	2	2	दफ्तरबंद
Liftman	...	Pay Level S-3 (16600-52400)	12	12	उद्वाहक
Peon	...	Pay Level S-1 (15000-47600)	4149	4145	शिपाई
Sweeper	...	Pay Level S-1 (15000-47600)	326	330	सफाईगार
Watchman	...	Pay Level S-1 (15000-47600)	298	292	पहारेकरी
Gardner	...	Pay Level S-1 (15000-47600)	11	11	माळी
Waterman	...	Pay Level S-1 (15000-47600)	34	30	पाणके
Scavanger	...	Pay Level S-1 (15000-47600)	9	9	मेहत्तर
Jail Warder	...	Pay Level S-1 (15000-47600)	5	5	जेल वॉर्डर
Hamal	...	Pay Level S-1 (15000-47600)	1	1	हमाल
		(Total Class-II to Class IV) :	**21105**	**21448**	**एकूण**

Note :- The said consolidated statement of Table-V : Personnel Summery of 32 District Courts is prepared by this office as per the information received form their respective Principal District & Sessions Judges (about Class-II to Class-IV employees) and 'A' Civil & Pay & Perk Departments of High Court, Bombay (about Judicial Officers)

Post for 13 Womens Special Courts in District as under

Sr. No.	Designation	Pay Seale	Post for one Court	Post for 13 Court
1.	District & Session Judge	51550-1230-58930-1380-63070	1	13
2.	Stenographar (Higher Grede)	रु. 9300-34800/-ग्रेड वेतन रु. 4600	1	13
3.	Suprintendent / Shiristedar	रु. 9300-34800/-ग्रेड वेतन रु. 4400	1	13
4.	Sr. clerk	रु. 5200-20200/-ग्रेड वेतन रु. 2400	1	13
5.	Jr. Clerk	रु. 5200-20200/-ग्रेड वेतन रु. 1900	1	13
6.	Hawaldar	रु. 4400-7440/-+ ग्रेड वेतन रु. 1600	1	13
7.	Peon	रु. 4400-7440/-+ ग्रेड वेतन रु. 1300	1	13
		एकूण	7	19

१३ जिल्ह्यातील महिला विशेष न्यायालयांकरिता आवश्यक ७ पदे खालीलप्रमाणे आहेत.

अ. क्र.	पदनाम	वेतनश्रेणी	पदसंख्या १ न्यायालया साठी	पदसंख्या १३ न्यायालयासाठी
१.	जिल्हा व सत्र न्यायाधीश	रु. 51550-1230-58930-1380-63070	1	13
२.	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)	रु. 9300-34800/-+ग्रेड वेतन रु. 4600	1	13
३.	अधिक्षक / शिरस्तेदार	रु. 9300-34800/-+ग्रेड वेतन रु. 4400	1	13
४.	वरिष्ठ लिपिक	रु. 5200-20200/-+ग्रेड वेतन रु. 4200	1	13
५.	कनिष्ठ लिपिक	रु. 5200-20200/-+ग्रेड वेतन रु. 1900	1	13
६.	हवालदार	रु. 4400-7440/-+ग्रेड वेतन रु. 1600	1	13
७.	शिपाई	रु. 4400-7440/-+ग्रेड वेतन रु. 1300	1	13
		एकूण	7	19

Individual Post for 13 District as under

Sr. No.	Designation	Pay Seale	Post
1.	Judge City civil & Session Court	51550-1230-58930-1380-63070	1
2.	Stenographar (Higher Grede)	रु. 9300-34800/-ग्रेड वेतन रु. 4600	1
3.	Suprintendent / Shiristedar	रु. 9300-34800/-ग्रेड वेतन रु. 4400	1
4.	Interpreter	रु. 5200-20200/-ग्रेड वेतन रु. 2400	1
5.	Clerk Typist	रु. 5200-20200/-ग्रेड वेतन रु. 1900	2
6.	Hawaldar	रु. 4400-7440/-+ ग्रेड वेतन रु. 1600	1
7.	Peon	रु. 4400-7440/-+ ग्रेड वेतन रु. 1300	1
		एकूण	8

मुंबई येथील विशेष न्यायालयाकरिता आवश्यक ८ पदे खालील प्रमाणे आहेत.

अ. क्र.	पदनाम	वेतनश्रेणी	पदसंख्या
१.	न्यायाधीश, नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय	रु. 51550-1230-58930-1380-63070	1
२.	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)	रु. 9300-34800/-+ग्रेड वेतन रु. 4600	1
३.	अधिक्षक / शिरस्तेदार	रु. 9300-34800/-+ग्रेड वेतन रु. 4400	1
४.	दुभाषी	रु. 5200-20200/-+ग्रेड वेतन रु. 4200	1
५.	लिपिक-टंकलेखक	रु. 5200-20200/-+ग्रेड वेतन रु. 1900	2
६.	हवालदार	रु. 4400-7440/-+ग्रेड वेतन रु. 1600	1
७.	शिपाई	रु. 4400-7440/-+ग्रेड वेतन रु. 1300	1
		एकूण	8

तक्ता -५-चालू

TABLE–V-*Contd.*

1		2	3	4	5
			2022-23	2023-24	
4. City Civil And Session Court, Mumbai					**नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय, मुंबई**
Principal Judge City civil Court Mumbai	...	57700-1230-58930-1380-67210-1540-70290	2	2	प्रमुख न्यायाधीश, मुंबई नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई
Add. Principal Judge, Mumbai	...(1)	-----"-----	2	2	अपर प्रमुख न्यायाधीश, मुंबई नगर दिवाणी
City civil Court and Session Judge Gr. Mumbai	...(2)	-----"-----	--	--	न्यायालय व सत्र न्यायाधीश, बृहन्मुंबई.
Judge	...	51550-1230-58930-1380-63070	74	71	न्यायाधीश
Registrar (C)	...	S-23 (67700-208700)	1	1	प्रबंधक, नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई
Add. Registrar	...	S-23 (67700-208700)	3	3	अपर प्रबंधक, नगर दिवाणी व सत्र प्रबंधक
Registrar (S)	...	S-23 (67700-208700)	2	2	(सत्र) नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय, मुंबई
Add. Registrar (S)	...	S-23 (67700-208700)	2	2	अपर प्रबंधक (सत्र) नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई.
Deputy Registrar (C) & (S)	...	S-16 (44900-142400)	7	7	उप प्रबंधक नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई.
Stenographer (Grade - I)	...	S-17 (47600-151100)	84	84	लघुलेखक (श्रेणी - १)
Account Officer	...	S-16 (44900-142400)	1	1	लेखा अधिकारी
Asst. Registrar	...	S-14 (38800-122800)	17	17	सहाय्यक प्रबंधक
Chief Superintendent	...	S-14 (38800-122800)	1	1	मुख्य अधिक्षक
Superintendent	...	S-14 (38600-122800)	45	45	अधिक्षक
Shiristedar	...	S-14 (38600-122800)	73	73	शिरस्तेदार
Stenographer (Grade - III)	...	S-14 (38600-122800)	5	5	लघुलेखक (श्रेणी - ३)
Nazir	...	S-14 (38600-122800)	1	1	नाझर
Interpretor	...	S-10 (29200-92300)	71	71	दुभाषी
Librarian	...	S-10 (29200-92300)	2	2	ग्रंथपाल
Assistant Superintendent	...	S-08 (25500-81100)	42	42	सहाय्यक अधिक्षक
Muddemal Clerk	...	S-08 (25500-81100)	1	1	मुद्देमाल लिपीक
Telephone Operator		S-07 (21700-69100)	4	4	दुरध्वनी चालक
Clerk-cum- Typist	...	S-6 (19900-63200)	392	392	लिपीक-नि-टंकलेखक
Section Writer	...	S-6 (19900-63200)	13	13	लेखनिक
Head Typist	...	S-6 (19900-63200)	2	2	मुख्य टंकलेखक
Typist	...	S-6 (19900-63200)	1	1	टंकलेखक
Court Keeper	...	S-6 (19900-63200)	2	2	न्यायालय रक्षक
Fire Watcher	...	S-6 (19900-63200)	1	1	फायर वॉचर
Driver	...	S-6 (19900-63200)	21	21	वाहन चालक
Book Binder	...	S-5 (18000-56900)	1	1	पुस्तक बांधणीकार
Zerox Operator	...	S-3 (16600-52400)	9	9	झेरॉक्स चालक
Roneo Operator	...	S-3 (16600-52400)	1	1	रोनिओ चालक
Havaldar	...	S-3 (16600-52400)	58	58	हवालदार
Filer	...	S-3 (16600-52400)	2	2	फाईलकरी
Naik	...	S-3 (16600-52400)	7	7	नाईक
Liftman (Reliver)	...	S-3 (16600-52400)	13	13	उदवाहक
Pump Attendent	...	S-3 (16600-52400)	1	1	पंप परिचर
Darwan	...	S-3 (16600-52400)	2	2	दारवान
Asst. Darwan	...	S-3 (16600-52400)	1	1	सहाय्यक दारवान
Mukadam	...	S-3 (16600-52400)	1	1	मुकादम
Head Hamal	...	S-3 (16600-52400)	1	1	मुख्य हमाल
Head Sweeper	...	S-3 (16600-52400)	1	1	मुख्य सफाईगार
Peon	...	S-1 (15000-47600)	116	113	शिपाई
Hamal	...	S-1 (15000-47600)	53	53	हमाल
Sweeper	...	S-1 (15000-47600)	16	16	सफाईगार
Female Sweeper	...	S-1 (15000-47600)	1	1	महिला सफाईगार
Watchman	...	S-1 (15000-47600)	3	3	रखवालदार
Total	**....**		**1159**	**1144**	**एकूण**

Family Court, Mumbai, Pune, Nagpur, Aurangabad, Akola, Amaravati, Nashik, Thane, Solapur, Kolhapur and Nanded

कौटुंबिक न्यायालय, मुंबई, पुणे, नागपूर, औरंगाबाद, अकोला, अमरावती, नाशिक, ठाणे, सोलापूर कोल्हापूर व नांदेड.

Designation		Scale of pay /वेतनश्रेणी	No of post 2022-23	पदसंख्या 2021-22	कौटुंबिक न्यायालये
Principal Judge	...	57700-1230-58930-1380-67210-1540-70290	11	11	प्रमुख न्यायाधीश
Judge	...	51550-1230-58930-1380-63070	15	15	न्यायाधीश
Marriage Counsellor	...	15600-39100+G.P.5400	45	45	विवाह समुपदेशी
Registrar	...	9300+34800+G.P.4400	11	11	प्रबंधक
Dy. Registrar	...	9300+34800+G.P.4300	4	4	उपप्रबंधक
Superintendent	...	9300-34800+G.P.4300	20	20	अधिक्षक
Assistant Superintendent	...	9300-34800+G.P.4200	7	7	सहाय्यक अधिक्षक
Stenographer (H. G.)	...	9300+34800+G.P.4400	26	26	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)
Stenographer (L. G.)	...	9300+34800+G.P.4300	19	18	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)
Cashier	...	9300+34800+G.P.4200	1	1	रोखपाल
Shiristedar	...	9300+34800+G.P.4300	9	9	शिरस्तेदार
Interpreter	..	5200-20200+G.P.2800	7	7	दुभाषी
Assistant Cashier	...	5200-20200+G.P.2400	1	1	सहाय्यक रोखपाल
Asstt. Shiristedar	...	5200-20200+G.P.2400	19	19	सहाय्यक शिरस्तेदार
Deposition Writer	...	5200-20200+G.P.1900	17	17	डिपॉझिशन लेखनिक
Senior Clerk	...	5200-20200+G.P.2400	7	7	वरिष्ठ लिपीक
Junior Clerk	...	5200-20200+G.P.1900	93	93	कनिष्ठ लिपीक
Driver	...	5200-20200+G.P.1900	14	14	वाहन चालक
Bailiff	...	4440-7440+G.P.1300	20	20	बेलीफ
Havaldar	...	4440-7440+G.P.1600	17	17	हवालदार
Liftman	...	4440-7440+G.P.1600	3	3	उदवाहक
Peon	...	4440-7440+G.P.1300	68	68	शिपाई
Peon/Watchman	...	4440-7440+G.P.1300	25	25	शिपाई/पहारेकरी
Watchman	...	4440-7440+G.P.1300	16	16	पहारेकरी
Sweeper	...	4440-7440+G.P.1300	16	16	सफाईगार
Total	...		492	492	**एकूण**

Judicial Officers' Training Institute, Nagpur

न्यायिक अधिकारी प्रशिक्षण संस्था, नागपूर.

Director	...	57700-1230-58930-13867210-1540-70290	1	1	... **संचालक**
Joint Director	...	51550-1230-58930-1380-63070	2	2	... **सह-संचालक**
		Total ...	3	3	**एकूण**
		Grand Total ...	494	494	**एकूण**

The Maharashtra Judicial Acadamy and Indian Mediation Centre and Training Institute at Uttan, Dist. Thane.

महाराष्ट्र न्यायीक अकादमी व भारतीय मध्यस्थी केंद्र आणि प्रशिक्षण संस्था, उत्तन, जिल्हा ठाणे.

Designation		Scale of pay /वेतनश्रेणी	No of post 2021-22	पदसंख्या 2022-23		पदनाम
Director	...	नियामक परिषद निश्चित करेल त्याप्रमाणे	1	1		संचालक
Joint Director	...	57700-70290	2	2		सह संचालक
Additional Director	...	51550-1230-58930-1380-63070	3	3		अतिरिक्त संचालक
Administrative Officer	...	39530-54010	1	1		प्रशासकीय अधिकारी
Assistant Director	...	27700-44770	1	1		सहाय्यक संचालक
Establishment In-Charge	...	Levd S-13 (6700-208700)	1	1		आस्थापना अधिकारी
Private Secretary to Director	...	Levd S-16 (44900-142400)	1	1		संचालक खाजगी सचिव
IT Project Manager	...	Levd S-23 (67700-2087700)	1	1		आय.टी.प्रकल्प व्यवस्थापक
Desk Officer	...	Levd S-15 (41800-132300)	1	1		कक्ष अधिकारी
Account Officer	...	Levd S-15 (41800-132300)	1	1		लेखा अधिकारी
Chief Librarian	...	Levd S-20 (56100-177500)	1	1		मुख्य ग्रंथपाल
Stenografer (Lower Grade) ..		Levd S-14 (38600-122800)	4	4		सहाय्यक ग्रंथपाल
Assistant Librarian	..	Levd S-10 (29200-92300)	1	1		निम्नश्रेणी लघुलेखक
Assistant	...	Levd S-14 (38600-122800)	6	6		सहाय्यक
Clerk-cum-Typist	...	Levd S-6 (19900-63200)	8	8		लिपीक टंकलेखक
Driver	...	Levd S-6 (19900-63200)	4	4		वाहन चालक
Peon	...	Levd S-01 (1600-47600)	14	14		शिपाई
Book Binder	...	Nill	--	–	...	पुस्तक बांधणीकार
Cook	...	Nill	--	–	...	खानसामा वर्ग
Cooker	...	Nill	--	–	...	स्वयंपाकी
Watchman	...	Nill	--	–	...	पहारेकरी
Sweeper	...	Nill	--	–	...	सफाईगार
Mali	...	Nill	--	–	...	माळी
		Total ...	52	52		**एकूण**

४. केंद्रीय गुन्हे अन्वेषण (सी.बी.आय.) विशेष न्यायालये

मा. पंतप्रधान यांनी सूचित केल्यानुसार राज्यामध्ये केंद्रीय गुन्हे अन्वेषण (सी.बी.आय.) यांनी दाखल केलेली प्रकरणे चालविण्यासाठी मुंबई येथे ७, नागपूर ३, अमरावती व पुणे येथे प्रत्येकी १ याप्रमाणे एकूण १२ विशेष न्यायालये दिनांक २२ ऑक्टोंबर, २००७, १६ नोव्हेंबर, २०१० व २ मे, २०१३ पासून स्थापन करण्यात आली आहेत.

As Proposed by the Hon'ble Prime Minister Government of Maharashtra has established 6 New C.B.I. Special Courts including 7 at Mumbai, 3 at Nagpur and one each at Pune & Amravati from 22-10-2007, 16th November, 2010 & 2nd May, 2013

Central Bureau of Investigation (C.B.I.) Special Courts — **केंद्रीय गुन्हे अन्वेषण (सी.बी.आय.) विशेष न्यायालये**

Designation		Scale of pay /वेतनश्रेणी	No of post 2022-23	पदसंख्या 2023-24	पदनाम
Judge	...	51550-1230-58930-1380-63070	12	16	न्यायाधीश
Stenografer (Higher Grade)	...	9300-34800+G.P.4400	12	16	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)
Shirstedhar	...	9300-34800+G.P.4300	12	16	शिरस्तेदार
Clerk-Typist	...	5200-20200+G.P.1900	12	16	लिपीक - टंकलेखक
Peon	...	4440-7440+G.P.1300	12	32	शिपाई
Total	**...**		**60**	**112**	**एकूण**

५. ग्राम न्यायालय

ग्राम न्यायालय कायदा, २००८ मधील तरतुदीश अनुलक्षून राज्यात तळागाळातील जनतेसाठी ग्रामन्यायालयाची स्थापना करण्यात येत आहे. राज्यातील कोणीही व्यक्ती सामाजिक, आर्थिक वा इतर कोणत्याही असमर्थतेमुळे न्यायापासून वंचित राहू नये या हेतूने तळागाळातील जनतेसाठी "न्याय त्यांच्या दारी " या संकल्पनेतून ग्रामन्यायालयांची स्थापना करणात येत आहे. ग्राम न्यायालय कायदा २००८ जम्मू- काश्मिर, नागालँड, अरुणाचल प्रदेश, सिक्कीम व आदिवासी क्षेत्रे वगळता, संपूर्ण भारतासाठी लागू आहे.

२. उच्च न्यायालयाशी विचारविनिमय केल्यानंतर सध्या अस्तित्वात असलेल्या इतर कोणत्याही न्यायालयांव्यतिरिक्त एक किंवा अनेक ग्राम न्यायालये प्रत्येक पंचायत समिती/गट स्तरावर, किंवा सामुदायिक पंचायत समिती/गट स्तरावर किंवा ज्या राज्यांमध्ये पंचायत समिती/गट स्तर नाही अशा राज्यांमध्ये ग्राम न्यायालयांची स्थापना करण्यात येत आहे. उच्च न्यायालयाच्या शिफारशीनुसार ग्राम न्यायालयाच्या कार्यक्षेत्रात बदल करण्यात येतात.

३. महाराष्ट्र राज्यात एकूण २५ ग्राम न्यायालये स्थापन करण्यात आली आहेत. त्यांचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	ग्राम न्यायालयाचे ठिकाण	ग्राम न्यायालयाची स्थापना केल्याचा दिनांक
१.	साक्री, जिल्हा धुळे	०२.१०.२००९
२.	खरवली, महाड, जिल्हा रायगड	०२.१०.२००९
३.	कोरपना, जिल्हा चंद्रपुर	०२.१०.२००९
४.	सेवाग्राम, जिल्हा वर्धा	०२.१०.२००९
५.	लोणी काळभोर, हवेली, जिल्हा पुणे	०२.१०.२००९
६.	जव्हार, जिल्हा पालघर	०२.१०.२००९
७.	पारनेर, जिल्हा अहमदनगर	०२.१०.२००९
८.	पाली, जिल्हा रत्नागिरी	०२.१०.२००९
९.	कासारखेडा, जिल्हा नांदेड	०२.१०.२००९
१०.	बोदवड, जिल्हा जळगाव	२२.०१.२०१३
११.	कोरची, जिल्हा गडचिरोली	१७.११.२०१३
१२.	मुलचेरा, जिल्हा गडचिरोली	११.०१.२०१४
१३.	वैभववाडी, जिल्हा सिंधुदूर्ग	२५.०१.२०१४
१४.	गोरेगाव, जिल्हा गोंदिया	०२.०२.२०१४
१५.	शिरुर अनंतपाळ, जिल्हा लातूर	२२.०२.२०१४
१६.	जळकोट, जिल्हा लातूर	२२.०२.२०१४
१७.	तळा, जिल्हा रायगड	२२.०२.२०१४
१८.	मंडणगड, जिल्हा रत्नागिरी	०२.०३.२०१४
१९.	सालेकसा, जिल्हा गोंदिया	२८.०६.२०१४
२०.	मुळशी माले, जिल्हा पुणे	२३.०८.२०१४
२१.	अलिपूर, जिल्हा वर्धा	०२.१०.२०१४
२२.	देवळा, जिल्हा नाशिक	२२.११.२०१५
२३.	पोलादपूर, जिल्हा रायगड	१७.०१.२०१६
२४.	त्र्यंबकेश्वर, जिल्हा नाशिक	०६.०३.२०१६
२५.	देवळी, जिल्हा वर्धा	१०.०८.२०१९

४. कोरपना, जिल्हा चंद्रपूर व बोधवड, जिल्हा जळगाव येथे नियमित स्वरुपात दिवाणी न्यायाधीश वरिष्ठ स्तर तथा प्रथम वर्ग न्यायदंडाधिकारी न्यायालये कार्यरत झाल्याने तेथील ग्राम न्यायालये बंद करण्यात आली आहेत. मा. उच्च न्यायालयाच्या शिफारशीनुसार राज्यात अन्य ठिकाणी ग्राम न्यायालय स्थापन करण्याची बाब विचाराधीन आहे.

५. उच्च न्यायालयाशी विचारविनिमय करुन प्रत्येक ग्राम न्यायालयाकरीता एक न्यायाधिकारी, यांची नियुक्ती करण्यात येते. न्यायाधिकारी हे पद न्यायिक सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून घेण्यात येत असून त्याचा दर्जा न्यायदंडाधिकारी (प्रथम वर्ग) असा आहे. न्यायाधिकारी यांनी त्यांच्या अधिकार क्षेत्रात येत असलेल्या खेडेगावांना ठराविक कालावधीने भेट द्यावयाची आहे. मुख्यालयाबाहेर जर फिरते ग्रामन्यायालय स्थापन करावयाचे असेल तर सदर न्यायालय कधी व कोठे भरविण्यात येणार आहे याला व्यापक प्रसिध्दी देण्यात येते.

६. ग्राम न्यायालय कायदा, २००८ मध्ये तरतुद केल्यानुसार व प्रदत्त मर्यादेपर्यंत ही न्यायालये फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९०८ किंवा त्यावेळी अस्तित्वात असलेल्या इतर कायद्यांअंतर्गत दिवाणी व फौजदारी प्रकरणे हाताळू शकतात. फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ किंवा त्यावेळी अस्तित्वात असलेला इतर कोणताही कायदा यामधील तरतुदीशिवाय एखाद्या तक्रारीवरुन किंवा पोलीस अहवालावरुन ग्राम न्यायालयामार्फत एखाद्या गुन्ह्याची प्रकरणे दाखल करुन घेण्यात येतात.

७. ग्राम न्यायालये त्यांच्या न्यायनिवाडयाची प्रत दोन्ही बांजूच्या पक्षकारांना विनाविलंब व विनामूल्य देतात.

८. एखाद्या खटल्याचे कामकाज चालविताना जेव्हा ग्राम न्यायालयाच्या असे निदर्शनास येईल की, सदर प्रकरणात समेटाशी पुरेशी शक्यता आहे, तेव्हा हा समेट घडवून आणण्यासाठी जेवढा कालावधी लागेल तेवढ्या कालावधीसाठी त्या प्रकरणाच्या कामकाजास स्थगिती देण्यात येईल, कलम २६ मधील नमुद केलेल्या उद्दीष्टांच्या पूर्ततेसाठी जिल्हा न्यायालय संबंधित जिल्हा न्यायाधिशांच्या सहमतीने ग्रामस्तरावरील समाज सेवकांच्या नावांचा समावेश असलेले एक मंडळ तयार करेल. या समाजसेवकांमध्ये समेटकर्ता म्हणून आवश्यक असणारी अर्हता व अनुभव उच्च न्यायालयाने निर्धारीत केल्याप्रमाणे असणार आहे.

९. ग्राम न्यायालयापुढील न्यायालयीन कामकाज आणि त्यांचे न्यायनिवाडे शक्यतो इंग्रजीऐवजी संबंधित राज्याच्या अधिकृत भाषेत असणे आवश्यक आहे.

१०. आपली कार्ये-कर्तव्ये पार पाडत असताना जेव्हा ग्राम न्यायालय एखाद्या महसूल अधिकाऱ्याला किंवा शासकीय कर्मचाऱ्याला काही निदेश देतील तेव्हा त्या निदेशांचे पालन करणे संबंधितांना बंधनकारक असणार आहे.

११. ग्राम न्यायालयाच्या प्रत्येक न्यायालयाच्या स्थापनेमध्ये येणारा अनावर्ती खर्च पूर्णतः रुपये १८ लक्ष इतक्या कमाल मर्यादेपर्यंत केंद्र शासन करणार आहे. तर आवर्ती खर्चाबाबत केंद्र शासन प्रत्येक न्यायालयासाठी पहिल्या ३ वर्षासाठी ५० टक्के खर्च करणार असून रुपये ३.२ लक्ष इतक्या कमाल मर्यादेपर्यंत अनुदान उपलब्ध करुन देणार आहे.

१२. केंद्र शासन आवर्ती खर्चासाठीचे केंद्रीय अर्थसहाय्य रुपये १८ लक्ष पैकी ७० टक्के अनुदान पहिल्या टप्प्यात वितरीत करणार आहे. उर्वरीत ३० टक्के केंद्रीय अर्थसहाय्य हे उपयोगिता प्रमाणपत्रे सादर केल्यानंतर वितरीत करण्यात येईल.

१३. प्रत्येक ग्राम न्यायालयासाठी मंजूर करण्यात आलेला अधिकारी / कर्मचारीवृंद व पदांची वेतनश्रेणी खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	पदनाम	पदसंख्या	वेतनश्रेणी
१.	दिवाणी न्यायाधिश (कनिष्ठ स्तर) आणि प्रथम वर्ग न्यायदंडाधिकारी	१	२७,७००-७७०-३३,०९०-९२०-४०,४५०-१०८०-४४,७७०
२.	लघुलेखक	१	९,३००-३४,८००
३.	वरिष्ठ लिपिक	१	५,२००-२०,२००
४.	कनिष्ठ लिपीक	१	५,२००-२०,२००
५.	वेलिफ कम शिपाई	१	५,२००-२०,२००
	एकूण	५	

१४. या व्यतिरिक्त मागणीनुसार प्रत्येक ग्राम न्यायालयासाठी वाहनचालकांची काल्पनिक पदे निर्माण करण्यात येत आहेत. सद्यःस्थितीत कोरची, जिल्हा गडचिरोली व मुलचेरा, जिल्हा गडचिरोली आणि वैभववाडी, जिल्हा सिंधुदुर्ग या तीन ग्राम न्यायालयांसाठी वाहन चालकांची एकूण तीन पदे् निर्माण करण्यात आली आहेत.

१५. माणणी क्रमांक जे-१, २०१४ न्यायदान (दत्तमत) १०५ दिवाणी व सत्र न्यायालय (०२) जिल्हा व सत्र न्यायाधिश, (०२) (०२) ग्राम न्यायालय अधिनियम २००८ अन्वये ग्राम न्यायालयाची स्थापना (२०१४ ०४७७) या लेखाशिर्षाखाली ग्राम न्यायालयासाठी अनुदान देण्यात येते.

१६. २५ ग्राम न्यायालयांसाठी वर्ष २०२०-२१ रुपये .... (रुपये हजारात) इतके अनुदान मंजूर करण्यात आले आहे.

६. लघुवाद न्यायालय

प्रस्तावना :

(१) लघुवाद न्यायालय मुंबई –इलाखा शहर लघुवाद न्यायालये अधिनियम, १८८२ अंतर्गत लघुवाद न्यायालयाची स्थापना झाली आहे. सदर न्यायालयातील कामकाज इलाखा शहर, लघुवाद न्यायालये अधिनियम १८८२, दिवाणी संहिता, १९८६ आणि दिवाणी प्रक्रिया संहिता १९०८ च्या तरतुदीनुसार चालते.

(२) लघुवाद न्यायालय, मुंबई, या न्यायालयाच्या आस्थापनेवर न्यायाधीशांची एकूण मंजूर पदे ४४ आहेत. त्यामध्ये १ मुख्य न्यायाधीश, १० अतिरिक्त मुख्य न्यायाधीश व ३३ न्यायाधीशांचा समावेश आहे. दि. ३१ डिसेंबर २०२० रोजी कार्यरत न्यायधिशांची संख्या ४० असून त्यामध्ये १, मुख्य न्यायाधिश ८ अतिरिक्त मुख्य न्यायाधीश व ३१ न्यायाधीशांचा समावेश आहे.

(३) मुख्य न्यायाधीश हे या न्यायालयाचे विभाग प्रमुख आहेत. इलाखा शहर लघुवाद न्यायालये अधिनियम, १८८२ अंतर्गत कलम १३ च्या तरतुदीनुसार प्रबंधक हे लघुवाद न्यायालयाचे मुख्य प्रशासकीय अधिकारी आहेत. त्याव्यतिरिक्त, या न्यायालयाच्या आस्थापनेवर ४ अप्पर प्रबंधकांची पदे कार्यरत आहेत. प्रबंधक आणि अप्पर प्रबंधक हे या न्यायालयाची प्रशासकीय बाजू सांभाळतात. प्रबंधक यांना इलाखा शहर लघुवाद न्यायालय अधिनियम, १८८२ च्या अंतर्गत कलम 9(i) (aa) च्या तरतुदीनुसार प्रतिवादीने कैफियत सादर न केलेले व अंतरिम अर्ज चालविण्याचे अधिकार आहेत. त्याचप्रमाणे, प्रबंधक सदर अधिनियमाच्या कलम १४, ३३, ३४, ३५, ५३ आणि ६१ च्या तरतुदीनुसार न्यायाधीशाप्रमाणे न्यायिक काम करतात. तसेच, भाडे नियंत्रण कायद्यांतर्गत दाखल झालेल्या दाव्यांमध्ये प्रतिवादी लिखीत जबाब/कैफियत सादर करेपर्यंत कार्यवाही करण्याचे अधिकार प्रबंधक यांना आहेत.

मुख्य न्यायाधीश, लघुवाद न्यायालय, मुंबई हे या आस्थापनेचे नियंत्रण अधिकारी आहेत तर प्रबंधक हे आहरण व संवितरण अधिकारी आहेत.

प्रबंधक व अतिरिक्त मुख्य न्यायाधीश, लघुवाद न्यायालय, मुंबई हे मा. उच्च न्यायालयाने माहितीचा अधिकार, २००५ च्या अंतर्गत तयार केलेल्या जिल्हा न्यायालय माहिती अधिकार (सुधारित नियम), २००९ च्या तरतुदीनुसार अनुक्रमे जनमाहिती अधिकारी व पहिले अपिलीय अधिकारी आहेत.

(४) मुंबई येथील लघुवाद न्यायालयातील न्यायाधीशांचे अधिकार इलाखा शहर लघुवाद न्यायालये अधिनियम १८८२ च्या कलम १९ अन्वये निश्चित केलेले अपवाद अधीन न्यायाधीशांना रक्कम रूपये १०,००० पेक्षा जास्त दावा नसलेल्या आर्थिक दाव्यांची सुनावणी करून निकालात काढण्याचे अधिकार आहेत. सदर रु. १०,००० च्या आर्थिक अधिकारीतेत वाढ करुन महाराष्ट्र शासनाने ती महाराष्ट्र कायदा क्र. १५/१९८७ द्वारे दि. ७ मे १९८७ च्या महाराष्ट्र शासन राजपत्रामध्ये प्रसिध्द करुन ती रुपये २५,००० एवढी केलेली आहे. परंतु त्याची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी झालेली नाही. त्याचप्रमाणे अधिनियमाच्या कलम ४१ अन्वये दाव्यात सुनावणी करून निकाली काढण्याचे अधिकार आहेत. अधिनियम कलम ३८ अन्वये पूर्ण न्यायालय अर्जांवरील सुनावणी या न्यायालयाच्या दोन न्यायाधीश असलेल्या खंडपीठाद्वारे केली जाते. इलाखा शहर लघुवाद न्यायालये १८८२ च्या कलम ४२ अंतर्गत द्विसदस्यीय खंडपीठ अपिल आणि पुर्नरीक्षण प्रकरणांच्या सुद्धा सुनावणी करतात.

(५) लघुवाद न्यायालय, मुंबईला मुंबई भाडे, हॉटेल आणि निवासगृहे दर नियंत्रण अधिनियम, १९४७ च्या कलम २८ अन्वये लघुवाद न्यायालय, मुंबईला अनन्य अधिकार आहे आणि म्हणून या अधिनियमांतर्गत बृहन्मुंबईतील सर्व दाव्यांची सुनावणी सदर न्यायालय करते. मुंबई भाडे अधिनियम १९४७ अंतर्गत न्यायाधीशांनी दिलेल्या निर्णयावरील अपिल /पुनरिक्षण मधील सुनावणी "मुंबई भाडे, हॉटेल आणि निवासगृह दर नियंत्रण अधिनियम १९४७" च्या कलम २९ अन्वये दोन सदस्यीय खंडपीठाद्वारे केली जाते. प्रमाणभूत भाडे निश्चितीकरीता कलम ११ अन्वये सर्व अर्जांवरील सुनावणी मुंबई येथील लघुवाद न्यायालय करते आणि अत्यावश्यक सेवा किंवा पुरवठा पुनःर्स्थापना पूर्ववत करण्याकरीता कलम २४ अंतर्गत सर्व अर्जांवरील सुनावणी सदर न्यायालय करते. या न्यायालयास महाराष्ट्र भाडे नियंत्रण अधिनियम १९९९, ३१ मार्च २००० पासून अंमलात आला आहे, त्या अंतर्गत सुद्धा अनन्य अधिकारिता आहे.

(६) (अ) मुंबई महानगरपालिका अधिनियम १८८८ कलम २१७,२१८(ए), २१८,बी २१८सी आणि ३९४ (५) अंतर्गत अपिले व कार्यवाहीत सुनावणी मुख्य न्यायाधीश किंवा कोणत्याही अतिरिक्त मुख्य न्यायाधीशांद्वऐ केली जाते. तसेच कलम ५०३, ५०४ अ, ५०७ अंतर्गत अर्जांवरील सुनावणी मुख्य न्यायाधीश किंवा कोणत्याही अतिरिक्त मुख्य न्यायाधीश मार्फत केली जाते कलम ३२ अंतर्गत मुंबई महानगर पालिका नगरसेवक निवडणूक याचिका मुख्य न्यायाधीश किंवा कोणत्याही अतिरिक्त मुख्य न्यायाधीशांमार्फत निकाली काढली जाते.

महाराष्ट्र शासनाने अधिनियम, विधी व न्याय विभाग क्र. एससीसी–२९६४/२१७५–एच, दिनांक ३ जानेवारी १९६८ नुसार अतिरिक्त मुख्य न्यायाधीशास मुख्य न्यायाधीशाचे अधिकार व जबाबदाऱ्या दिलेल्या आहेत.

६ (ब) मुख्य न्यायाधीशांना फौजदारी कायदा (सुधारणा) वटहुकूम १९४४ च्या कलम ३ सह कलम ४ अन्वये अर्जावर सुनावणी करून निकाली काढण्याचे अधिकार आहेत.

(७) वेतन प्रदान अधिनियम १९३६ अंतर्गत अपिलांची सुनावणी या न्यायालयाच्या एका न्यायाधीशामार्फत केली जाते.

(८) मुंबई येथील लघुवाद न्यायालय यांना खालीलबाबतीत सुद्धा अधिकारिता प्राप्त आहे.

(अ) महाराष्ट्र मालकीतत्वावरील सदनिका (प्रवर्तन, बांधक विक्री, व्यवस्थापन आणि हस्तांतर यांचे विनियमन) अधिनियम १९६३ चे कलम १२ ए.

(ब) महाराष्ट्र कर्ज निवारण अधिनियम १९७५ चे कलम २३.

(क) नियंत्रकाने पारित केलेल्या आदेशावरून, मुंबई भाडे हॉटेल आणि निवासगृह दर नियंत्रण अधिनियम १९४८ च्या कलम ४२ अन्वये दाखल अपिलांची सुनावणी.

(ड) या न्यायालयाच्या न्यायाधीशांना विस्थापीत व्यक्ती अधिनियम, १९५४ अंतर्गत अर्जावरील सुनावणी करण्याचे देखील अधिकार आहेत.

९. मुख्यालय व उपशाखा :

अ) मुख्यालय - लघुवाद न्यायालय, धोबी तलाव, लोकमान्य टिळक मार्ग, मुंबई - ४०० ००२ येथे असून त्यांचे प्रादेशिक अधिकार क्षेत्र कुलाबा ते मुलुंड मध्य रेल्वे लाईन उपनगर आणि मानखुर्द हार्बर रेल्वे लाईन उपनगर आणि माहिम पश्चिम रेल्वे लाईन उपनगर पर्यत आहे. मुख्यालयात एकूण ३१ न्यायालये असून त्यापैकी २ न्यायिक अधिकाऱ्यांचे मिळून ५ पुर्नविचार न्यायालये (Appellate Benches) २६ सुनावणी न्यायालये (Trial Court) असून त्यामध्ये प्रबंधकांच्या न्यायालयाचा समावेश आहे. दोन न्यायिक अधिकाऱ्यांचे मिळून न्यायालय क्र. २ हे विशेष पुर्नविचार न्यायालय असून

तेथे खरीखुरी प्रामाणिक गरजेचे (Bonafide Requirement) दावे चालतात.

न्यायालय क्र. ६ व ७ मध्ये महाराष्ट्र भाडे नियंत्रण अधिनियम १९९९ व इलाखा शहर, लघुवाद न्यायालये अधिनियम १८८२, अंतर्गत येणारे बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या संदर्भातील दावे चालतात व त्याच्यातील पुनर्विचाराचे दावे न्यायालय क्र. १ मध्ये चालतात. क्र. ११ व १२ ही विशेष न्यायालय असून तेथे प्रमाणित भाडे निश्चित करण्याबाबतचे दावे चालतात व त्या न्यायालयांना "प्रमाणित भाडे न्यायालय" असे संबोधिले जाते. न्यायालय क्र. १८ व ३० ही विशेष न्यायालये असून तेथे बृहन्मुंबई महानगरपालिका कायदा, १८८८ च्या तरतुदीनुसार दावे चालतात सध्या न्यायालय क्र. ३० हे तात्पुरत्या स्वरुपात रिक्त आहे व ह्या न्यायालयांना "बी.एम.सी. न्यायालय" असे संबोधिले जाते. न्यायालय क्र. १९ व २३ ही विशेष न्यायालये असून तेथे इलाखा शहर, लघुवाद न्यायालय कायदा, १८८२ च्या अंतर्गत कलम ४१ च्या तरतुदीनुसार टीई आणि टीईआर दावे चालतात व ज्या दाव्यातील जागांना भाडे नियंत्रण कायद्यांमध्ये संरक्षण नाही व त्यांना "विशेष न्यायालय" असे संबोधिले जाते. न्यायालय क्र. २१ हे विशेष न्यायालय असून सावकारी स्वरुपाचे संक्षिप्त व नियमित (Summary and Regular Suits) दावे चालतात व त्यांच्यातील पुनर्विचाराचे दावे न्यायालय क्र. १ मध्ये चालतात. न्यायालय क्रमांक २४, मध्ये मुंबई पोर्ट ट्रस्टने दाखल केलेले व त्याच्या विरोधात दाखल केलेले दावे चालतात व त्या न्यायालयाला "बीपीटी न्यायालय" असे संबोधले जाते. वेतन प्रदान अधिनियम, १९३६ कलम १७ च्या अंतर्गत, कामगार न्यायालयातील पुनर्विचाराचे दावे न्यायालय क्र. ९ मध्ये चालतात. संध्या बी. एम. सी. न्यायालय क्र. ३० व सुनावणी न्यायालय क्रमांक २४ व २६ रिक्त आहे.

ब) उपशाखा – वांद्रे शाखा ही भास्कर बिल्डींग, अंनत काणेकर मार्ग, मुंबई - ४०००५१ येथे स्थित आहे. भास्कर बिल्डींग मधील ३ ते ८ मजले सदर न्यायालयाच्या अधिपत्याखाली आहेत. बांद्रा मुंबई येथील लघुवाद न्यायालयाची शाखा दिनांक ६ ऑगस्ट, १९९० पासून कार्यरत असून त्यांचे प्रादेशिक अधिकार क्षेत्र माहिम ते दहिसर पश्चिम रेल्वे लाईन उपनगर पर्यंत आहे.

वांद्रे शाखा येथे ११ न्यायालये कार्यरत असून त्यातील २ पुर्नविचार न्यायालये (Appellate Benches), ९ सुनावणी न्यायालये (Trial Court) व त्यामध्ये प्रबंधकांच्या न्यायालयाचा समावेश आहे. न्यायालय क्र. ३२ येथे खरीखुरी प्रामाणिक गरजेचे (Bonafide Requirement) दावे चालतात. त्याचप्रमाणे तेथे इलाखा शहर, लघुवाद न्यायालय कायदा, १८८२ च्या अंतर्गत कलम ४१ च्या तरतुदीनुसार टीई आणि टीईआर दावे चालतात व ज्या दाव्यातील जागांना भाडे नियंत्रण कायद्यांमध्ये संरक्षण नाही व त्यांना "विशेष न्यायालय" असे संबोधिले जाते. सध्या न्यायालय क्रमांक ३८ आणि ४० रिक्त आहे.

(दोन) वित्तीय आवश्यकता
(II) Financial Requirements

तक्ता-१
TABLE-I

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousands)

	प्रत्यक्ष रकमा २०२२-२०२३ Actuals 2022-2023	अर्थसंकल्प २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024	सुधारलेले अंदाज २०२३-२०२४ Revised Estimates 2023-2024	अर्थसंकल्प २०२४-२०२५ Budget Estimates 2024-2025	
1	2	3	4	5	
(अ) कार्याचे वर्गीकरण–					**(A) Activity Classification**
१०६-लघुवाद न्यायालये ...	--	--	--	--	... (106) Small Causes Courts
एकूण (अ) ...	--	--	--	--	... Total (A)
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण–					**(B) Objectwise Classification**
(१०६)(एक)इलाखा शहर न्यायालये (२०१४ ०२१६)					**106 (i) Presidency Courts** (20140216).
वेतन ...	642016	701400	809717	778554	... Salaries
अतिकालीक भत्ता ...	161	792	634	832	... Overtime Allowances
दुरध्वनी वीज व पाणी शुल्क ...	5238	6540	38995	6540	... Telephone Expenses
प्रवास खर्च ...	270	1477	39794	1551	... Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च ...	8966	39220	268698	21938	... Office Expenses
भाडे पट्टी व कर ...	99	120	108	120	... Rent, Rates and Taxes
कंत्राटी सेवा ...	12515	10000	17488	20000	... Contractual Services
संगणक खर्च ...	343	1314	980	1380	... Computer Charges
लहान बांधकामे ...	53480	30000	21000	31500	... Minor Works
एकूण (एक) ...	703088	790863	1197414	862415	... **Total (1)**
(१०६) (२) लघुवाद न्यायालये (२०१४ ०२२५)					**106 (ii) Small Couses Courts (20140225).**
वेतन ...	141822	182048	198074	202073	... Salaries
अतिकालीन भत्ता ...	7	44	35	46	... Overtime Allowances
दूरघ्वनी वीज व पाणी ...	80	266	25.61	2.00	... Tel. Elect. & W. charges
कंत्राटी सेवा ...	--	1	1	1	... Contractual services
देशांतर्गत प्रवास खर्च ...	611	722	3217	758	... Domestic Travel exp.
कार्यालयीन खर्च ...	1947	2142	14699	2249	... Office exp.
भाडेपट्टी व कर ...	87	253	152	200	... Rent, Rates and Taxes
संगणक ...	--	62	47	65	... Computer exp.
लहान बांधकामे ...	--	1	1	1	... Minor Works
एकूण (दोन) ...	**149554**	**185539**	**218787**	**205593**	... **Total (i)**
एकूण (ब) ...					
एकूण (एक) ...	**867642**	**976402**	**1416201**	**1068008**	... **Total (i)**

तक्ता–२ (एक)
TABLE--II–(i)

खालील तक्ता लघुवाद न्यायालय, मुंबई पुणे व नागपूर यांनी त्या त्या वर्षात केलेले काम दर्शवितो.

The following table indicates the work done by the Small Causes Courts, Mumbai Pune and Nagpur.

वर्ष	न्यायाधीशांची मंजूर पदे इतर काम सोपविले आहे अशा न्यायाधीशांची संख्या Sanctioned Judges No. of Judges entrusted with Strength work outside their normal dutie	नेहमीच्या कामाबाहेर सोपविले आहे अशा न्यायाधीशांची संख्या No. of Judges entrusted with court work only	फक्त न्यायालयाचे काम	कामाचे दिवस No. of working days the year	Year
1	2	3	4	5	6
2021	... 44	–	–	235 ...	2021
2022	... --	–	–	-- --	2022
2023	... --	–	–	-- --	2023

TABLE–II

तक्ता-२

तक्ता
TABLE

प्रकरणांचे स्वरुप	वर्षारंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			नवीन दाखल झालेली प्रकरणे Cases instituted during the year		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7
लघुवाद न्यायालय, मुंबई						
१. मुख्य प्रकरणे (दिवाणी) ...	24224	23932	23863	4518	1576	3456
२. किरकोळ प्रकरणे (दिवाणी) ...	4452	4457	4590	1996	766	1171
एकूण ...	**28676**	**28389**	**28453**	**6514**	**2342**	**4627**
लघुवाद न्यायालय, पुणे						
१. मुख्य प्रकरणे (दिवाणी) ...	4171	4402	4827	417	425	338
२. किरकोळ प्रकरणे (दिवाणी) ...	1765	1716	1861	37	145	62
एकूण ...	**5936**	**6118**	**6688**	**454**	**570**	**400**
लघुवाद न्यायालय, नागपूर						
१. मुख्य प्रकरणे (दिवाणी) ...	2024	2149	2271	973	1018	306
२. किरकोळ प्रकरणे (दिवाणी) ...	1398	1417	1412	485	669	185
एकूण ...	3422	3566	3683	1458	1687	491

तक्ता
TABLE

खालील तक्ता, लघुवाद न्यायालयांचे २०२०-२०२१, २०२१-२०२२ व २०२२-२०२३ (३१-१२-२०२३ पर्यंतच्या) वर्षाचे उत्पन्न दर्शवितो

लघुवाद न्यायालये

प्रकरणांचे स्वरुप	मुंबई Mumbai			नागपूर Nagpur		
	2021-2022	2022-2023	2023-2024	2021-2022	2022-2023	2023-2024
1	2	3	4	5	6	7
१. सेवा व सेवा फी ...	0	0	0	0	0	18400
२. दंड व जप्तीच्या रकमा ...	7282850	17857418	23772570	0	0	48242
३. मुद्रांक जमा केलेली न्यायालयीन फी	53201008	4533747	4005117	78513	66042	0
४. इतर बाबी ...	1994742	162648119	257592400	2979513	2661071	3154391
एकूण ...	**62478600**	**185039284**	**285370087**	**3058026**	**2727113**	**3221033**

- (दोन)
--II

एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
8	9	10	11	12	13	14	15	16	
									Court of Small Causes, Mumbai
28742	25508	27319	4810	1645	3127	23932	23863	24192	... 1. Main Cases (Vivil)
6448	5223	5761	1991	633	1262	4457	4590	4499	... 2. Miscellaneous Cases (Civil)
35190	**30731**	**33080**	**6801**	**2278**	**4389**	**28389**	**28453**	**28691**	... **Total**
									Court of Small Causes, Pune
4588	4827	5165	186	285	326	4402	4542	4839	... 1. Main Cases (Vivil)
1802	1861	1923	86	1232	68	1716	629	1855	... 2. Miscellaneous Cases(Civil)
6390	**6688**	**7088**	**272**	**1517**	**394**	**6118**	**5171**	**6694**	... **Total**
									Court of Small Causes, Nagpur
2241	2136	2997	366+3Tr.	110+1Tr.	179+669Tr.	1872	2025	2149	... 1. Main Cases (Vivil)
1615	1482	1883	259+1Tr.	84	149+317Tr	1355	1398	1417	... 2. Miscellaneous Cases (Civil)
3856	**3618**	**4880**	**625+4Tr.**	**194+1Rest**	**328+986Tr.**	**3227**	**3227**	**3566**	... **Total**

-३
--III

The following table indicates the income of the Court of Small Causes during the years 2021-2022, 2022-2023 and 2023-2024 (upto 31-12-2023).

The Court of Small Causes

पुणे Pune 2020-2021	2021-2022	2022-2023	31/12/23	Nature of Cases
8	9	10		
0	0	0	Nil	1. Service and Service Fees,
0	0	0	Nil	2. Fines and forfeiture.
5250567	16859946	9833173	43,24,360	3. Court Fees collected in Stamp
30675	29170	19680	25,400	4. Other Matters,
5281242	16889116	9852853	43,49,760	**Total**

तक्ता –५

TABLE–V

(IV) Personnel Summary — (चार) कर्मचारी विषयक गोषवारा

Designation	Scale of Pay / वेतनमान	पदसंख्या /No. of Posts 2022-2023	2023-2024	पदनाम
1	2	3	4	5
4. Small Causes Courts				**४. लघुवाद न्यायालये**
Gazetted.–				**राजपत्रित**
Chief Judge	... (70290-1540-76450)	01	01	मुख्य न्यायाधीश
Additional Chief Judge	... (51550-1230-58930-1350-63070)	10	10	अति. मुख्य न्यायाधीश
Judge	...(39530-920-40450-1080-44090-1230-54010)	33	33	न्यायाधीश
Registrar	... S-16 (44900-142400)	01	01	प्रबंधक
Additional Registrar	... S-16 (44900-142400)	04	04	अपर प्रबंधक
Court Manager	...Rs. 63399/- (Lump Sum) on contract Basis	--	--	न्यायालय व्यवस्थापक
	Total ...	49	49	**एकूण**
Class II				**वर्ग दोन–**
Personal Assistent (Stenographer Grade-I)	... S-16 (44900-142400)	07	7	स्वीय सहायक
Non-Gazetted Class III–				**अराजपत्रित वर्ग तीन–**
Deputy Registrar	... S-14 (38600-122800)	2	2	उप प्रबंधक
Assistant Registrar	... S-14 (38600-122800)	4	4	सहायक प्रबंधक
Accountant	... S-14 (38600-122800)	2	2	लेखापाल
Chief Judge's Judicial Clerk	... S-13 (38600-122800)	1	1	मुख्य न्यायाधीशांचा न्याय लिपीक
Cashier	... S-13 (35400-112400)	4	4	रोखपाल
Chief Clerk	... S-13 (35400-112400)	2	2	मुख्य लिपिक
Judicial Clerks	... S-13 (35400-112400)	44	44	न्याय लिपिक
Supeintendent (Correspondence)	... S-13 (35400-112400)	2	2	अधीक्षक (पत्र व्यवहार)
Translator and Interpreter	... S-10 (29200-92300)	44	44	अनुवादक आणि दुभाषी
Assistant Translator	... S-8 (25500-81100)	3	3	सहाय्यक दुभाषी
Superintendent	... S-8 (25500-81100)	13	13	अधिक्षक
Assistant Accountant	... S-8 (25500-81100)	01	01	सहाय्यक लेखापाल
Appraiser	... S-8 (25500-81100)	02	02	मुल्यनिर्णेता
Assistant Cashier	... S-8 (25500-81100)	02	02	सहायक रोखपाल
Pradan Clerk	... S-8 (25500-81100)	01	01	प्रदान लिपिक
Additional Assistant Cashier	... S-6 (19900-63200)	01	01	अतिरिक्त सहाय्यक रोखपाल
Shroff	... S-6 (19900-63200)	16	16	श्रॉफ
Assistant Appraiser	... S-6 (19900-63200)	01	01	सहाय्यक मुल्यनिर्णेता
Accounts Clerks	... S-6 (19900-63200)	03	03	लेखा लिपिक
Librarian	... S-7 (21700-69100)	02	02	ग्रंथपाल
Telephone Operator	... S-7 (21700-69100)	02	02	दूरध्वनी चालक
Stenographer (H.G.) (Steno. Grade-II)	... S-15 (41800-132300)	42	42	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)
Stenographer (L.G.) (Steno. Grade-III)	... S-14 (38600-122800)	06	06	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)
Clerk Typist	... S-6 (19900-63200)	236	236	लिपिक टंकलेखक
Head Bailif	... S-8 (25500-81100)	02	02	मुख्य बेलीफ
Bailiff	... S-6 (19900-63200)	74	74	बेलीफ
Driver	... S-6 (19900-63200)	09	09	वाहन चालक
	Total ...	**521**	**521**	**एकूण**
Class IV				**वर्ग चार–**
Havildar	... S-4 (17100-54000)	02	02	हवालदार
Naik	... S-3 (16600-52400)	07	07	नाईक
Liftman	... S-3 (16600-52400)	10	10	उद्‌वाहक
Pump Attendant	... S-3 (16600-52400)	02	02	पंप परिचारक
Peon	... S-1 (15000-47600)	63	63	शिपाई
Hamal	... S-1 (15000-47600)	92	92	हमाल
Watchman	... S-1 (15000-47600)	06	06	पहारेकरी
Mali	... S-1 (15000-47600)	02	02	माळी
Water-Server	... S-1 (15000-47600)	01	01	उदकी
Halalkhor	... S-1 (15000-47600)	04	04	हलालखोर
Xerox-Operator	... S-3 (16600-52400)	02	02	झेरॉक्स चालक
Ronio-Chalak	... S-3 (16600-52400)	01	01	रोनियो चालक
	Total ...	192	192	**एकूण**
	Grand Total ...	769	769	**एकूण बेरीज**

Note:-

∗ Necessary correspondence has been made for re-fixation of Pay Matrix with Law and Judiciary Department, Government of Maharashtra.

∗∗ The Post of "Pradan Clerk" created vide, Government Resolution, Law and Judiciary Department No. SCC 1087/184(19)-11, Dated 03/01/1989. The Government of Maharashtra not Printed this post in Maharashtra Civil Services (Revised Pay) Rules 2019. The necessary corrections are sought from the Government.

७. मुख्य महानगर दंडाधिकारी न्यायालये, मुंबई

महानगर दंडाधिकारी न्यायालये, मुंबई.

प्रस्तावना -

मा. उच्च न्यायालयाच्या स्थापने अगोदर दंडधिकाऱ्याची न्यायालये अस्तित्वात आली आहेत. महानगर दंडाधिकाऱ्यांची न्यायालये, पूर्वी **"इलाखा शहर दंडाधिकारी"** न्यायालये म्हणून ओळखली जात होती, त्यांचे अस्तित्व गेल्या २०७ वर्षांपासून आहे. ही न्यायालये पूर्वी पोलीस न्यायालये म्हणून सुध्दा ओळखली जात होती. ही पोलीस न्यायालये सन १८१० साली स्थापित झाली. त्यावेळी एक वरिष्ठ न्यायालय व एक कनिष्ठ न्यायालय. अशी दोन न्यायालये होती.

१ एप्रिल १९७४ पासून फौजदारी प्रक्रिया संहितेत झालेल्या पहिल्या सुधारणेनुसार **"इलाखा शहर दंडाधिकारी"** चे पदनाम **"महानगर दंडाधिकारी न्यायालये"** असे बदलण्यात आले.

मुख्य महानगर दंडाधिकारी, अतिरिक्त मुख्य महानगर दंडाधिकारी व महानगर दंडाधिकारी, यांना विविध प्रकारचे रिमांड अर्ज, जामीन अर्ज, नोटीस आणि किरकोळ अर्ज आणि फौजदारी प्रकरणे हाताळण्याचे अधिकार आहेत. महानगर दंडाधिकारी न्यायालये, मुंबई येथील मंजूर पदसंख्या ७५ आहे. त्यात ० मुख्य महानगर दंडाधिकारी, १३ अतिरिक्त मुख्य महानगर दंडाधिकारी आणि १ महानगर दंडाधिकारी, १ महानगर दंडाधिकारी (बाल न्यायालय) आणि ५८ महानगर दंडाधिकारी असून बृह्नमुंबईतील निम्नलिखीत १६ केंद्रावर कार्यरत आहेत. न्यायालयीन केंद्राची नावे पुढीलप्रमाणे आहेत.

(१) एस्प्लनेड, (२) माझगाव (शिवडी) (३) गिरगाव, (४) दादर, (५) अंधेरी, (६) बांद्रा, (७) बोरीवली, (८) कुर्ला, (९) विक्रोळी, (१०) मुलुंड, (११) बेलार्ड पिअर, (१२) सी. एस. टी. (१३) मुंबई सेंट्रल, (१४) विलेपार्ले, (१५) शिंदेवाडी, (१६) बाल न्यायालय, उमरखाडी, मुंबई.

महानगर दंडाधिकाऱ्यांची नियुक्ती न्याय दंडाधिकारी, प्रथम वर्ग आणि दिवाणी न्यायाधीश, वरिष्ठ स्तर यातून मा. उच्च न्यायालयाद्वारे केली जाते. महानगर दंडाधिकारी न्यायालयांशिवाय, विशेष महानगर दंडाधिकारी न्यायालये, सुध्दा सकाळच्या सत्रामध्ये चालविली जातात. ते किरकोळ स्वरुपाच्या गुन्ह्यांमधील प्रकरणे हाताळत असून आणि त्यांना **"प्रभात न्यायालये"** म्हणून संबोधिले जाई. सदर प्रभात न्यायालयांचे कामकाज ३१,१०,२०१० पर्यंत चालू होते.

महानगर दंडाधिकारी न्यायालयात आर्थिक कायदयाशी निगडीत प्रकरणे म्हणजेच सीमा शुल्क अधिनियम, विदेशी मुद्रा विनिमय अधिनियम, केंद्रीय उत्पादन शुल्क आणि मीठ अधिनियम, आयकर अधिनियम, विक्रीकर अधिनियम, पी.एफ. (भ.नि.नि.) अधिनियम इत्यादी अधिनियमा अन्वये खटले चालविले जातात.

या प्रकरणा व्यतिरिक्त भारतीय दंड संहिता अंतर्गत प्रकरणे राज्य व केंद्र शासनाने पारित केलेल्या कायद्याअंतर्गत तसेच कौटूंबिक अत्याचार प्रतिबंधक कायदयाअंतर्गत प्रकरणे दाखल केली जातात. महानगर दंडाधिकारी यांच्या न्यायालयात मुंबई महानगरपालिका अधिनियम व भारतीय रेल्वे अधिनियम अंतर्गत सुध्दा प्रकरणे चालविली जातात. मुंबई महानगरपालिका अधिनियम आणि भारतीय रेल्वे अधिनियम अंतर्गत प्रकरणे हाताळण्यासाठी ६ स्वतंत्र न्यायालये आहेत. सध्या १ स्वतंत्र न्यायालय केंद्रीय गुन्हा अन्वेषण (सी. बी. आय.) विभागा द्वारे दाखल प्रकरणे चालविण्यासाठी आहे. तसेच मा. उच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार या आस्थापनाच्या अधिपत्याखाली एकूण ३ विशेष न्यायालये सन २००७ पासून कार्यरत होती. १९९२-९३ मधील दंगलीच्या प्रकरणांची सुनावणी करण्यासाठी स्थापन करण्यात आलेल्या दोन न्यायालयांचे काम ऑगस्ट २००८ मध्ये संपुष्ठात आले. खासदार / आमदार विशेष न्यायालय व अनैतिक मानवी व्यापार प्रतिबंधक कायद्याअंतर्गत प्रकरणे निकाली काढण्यासाठी स्थापन करण्यात आलेले (PITA) विशेष न्यायालय माझगाव (शिवडी) येथे सुरु आहे. तसेच सदरच्या कायद्याखालील प्रकरणांचा निपटारा करण्यासाठी माझगाव येथील दुसऱ्या एक न्यायालयास सदर प्रकरणांचा अतिरिक्त कार्यभार देण्यात आला आहे.

या कार्यालयात अतिरिक्त मुख्य महानगर दंडाधिकारी ३ रे न्यायालय, एस्प्लेनेड यांच्या अधिपत्याखाली प्रेस आणि बुक्स रजिस्ट्रेशन कायदा, १८६७ अंतर्गत कामासाठी स्वतंत्र विभाग आहे. रजिस्ट्रार ऑफ न्युज पेपर्स फॉर इंडिया, केंद्र शासन यांच्या सहमतीने सदर कामकाज चालविले जाते. मुंबई येथील महानगर दंडाधिकारी यांना फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम १४५ अंतर्गत अर्ज आणि परक्राम्य लेखा अधिनियमाच्या कलम १३८ अंतर्गत प्रकरणांत सुध्दा निर्णय द्यावे लागतात आणि आता ६ न्यायालये केवळ परक्राम्य लेख अधिनियमाच्या कलम १३८ खालील प्रकरणे हाताळण्यासाठी आहेत

न्यायदानामध्ये सुधारणा करण्यासाठी सहसंचालक, वित्त मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र. एफ-३२,(१) एफसीडी/२०१० दि. ३०-०६-२०१० नुसार १४ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशी प्रमाणे महाराष्ट्र राज्यास सकाळची व संध्याकाळची न्यायालये स्थापन करण्याकरिता रु. ३,४७,५४,५०८ एवढा निधी सन २०१०-२०१५ या पाच वर्षाकरिता उपलब्ध करुन देण्यात आला होता व त्या अनुषंगाने मा. उच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार बृहन्मुंबईमध्ये १० सायंकालीन न्यायालये आणि २० प्रभात न्यायालये स्थापन करण्यात आली होती त्यापैकी २ सायंकालीन न्यायालये मार्च २०१० मध्ये स्थापन करण्यात आलेली आहेत उर्वरीत ८ सायंकालीन न्यायालये व २० प्रभात न्यायालये ऑगस्ट २०१० मध्ये स्थापन करण्यात आली आहेत. सदर न्यायालया मधून परकाम्य अधिनियम १८८१ कलम १३८ कायद्यांतर्गत येणारी प्रकरणे चालविण्यात येतात. सध्या २० प्रभात न्यायालये आणि १० सायंकालीन न्यायालये आळीपाळी पध्दतीने मा. उच्च न्यायालयाचा आदेश क्र. अ-३९०५/२०१५ दि. २२-१२-१४ नुसार ३१-०३-२०१५ पर्यंत कार्यरत होती. प्रलंबित खटले निकाली काढून त्यांची संख्या कमी करण्यावर भर देण्याचे शासनाचे तसेच मा. उच्च न्यायालयाचे धोरण होते.

महानगर दंडाधिकाऱ्यांच्या न्यायालयात दरवर्षी मा. उच्च न्यायालयाच्या आदेशनुसार संचित खटल्यांचा निपटारा करण्याकरिता वेळोवेळी विशेष अभियान मोहिम राबविण्यात येते. तसेच महाराष्ट्र राजय विधी सेवा प्राधिकारा यांच्या आदेशानुसार महालोक अदालत व मेगा लोक अदालतीचे आयोजन करण्यात येते. यावर्षी दि. २३-११-२०१३ रोजी राष्ट्रीय विधी सेवा प्राधिकारण यांच्या आदेशनुसार पहिल्या राष्ट्रीय लोक अदालतीचे आयोजन करण्यात आले होते व यावर्षी राष्ट्रीय लोक अदालतीचे आयोजन दि. ०८.०२.२०२० व १२.१२.२०२० रोजी करण्यात आले त्यामुळे न्यायालयीन खटल्यांचा निपटारा होऊन प्रलंबीत प्रकरणांपैकी ७६३२ खटल्यांचा निपटारा होण्यास सहाय्य झाले.

तक्ता-१

TABLE-I

(दोन) वित्तीय आवश्यकता (रुपये हजारात)

(II) Financial Requiresments ***(Rs. in thousands)***

	प्रत्यक्ष रकमा २०२१-२०२२ Actuals 2021-2022	अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023	सुधारलेले अंदाज २०२२-२०२३ Revised Estimates 2022-2023	अर्थसंकल्प २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024	
1	2	3	4	5	
(अ) कार्याचे वर्गीकरण					**(A) Activity Classification**
१०७-इलाखाशहर दंडाधिकारी यांची न्यायालये (२०१४०२३४) ...	--	--	--	--	... 114-Legal Advisor Counsel
एकूण (अ) ...	--	--	--	--	... **Total (A)**
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण					**(A) Objectwise Classification**
वेतन ...	821422	916821	1129620	1017671	... Salaries
अतिकालीक भत्ता ...	172	307	184	322	... Ovrtimee Allowance
दुरध्वनी, बीज व पाणी शुल्क ...	19590	21797	33797	25200	... Telephone
कंत्राटी सेवा ...	10295	15300	12240	15300	... Contractual Services
देशांतर्गत प्रवास खर्च ...	975	3197	39947	3357	... Domestic Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च ...	33707	20000	403500	21000	... Office Expenses Special Services.
लहान बांधकामे ...	12376	1	49952	1	... Minor Works
भाडे पट्टी व कर ...	6139	3220	2898	3220	... Rent, Rates and Taxes
प्रकाशने ...	41	50	50	50	... Computer Expenses
संगणकावरील खर्च ...	2683	3000	2250	3150	... Professional Services
प्रसिध्दी व जाहिरात	0	1	31	1	... Publications
व्यावसायिक व विशेष सेवा ...	24	150	90	65	... Advertising & publicity
एकूण (ब) ...	**907424**	**983844**	**1674559**	**1089337**	... **Total (B)**
(क) वित्तिय व्यवस्थेची साधने – मागणी क्रमांक -जे -१ (दत्तमत्त) २०१४, न्यायादान					
एकूण (क)					... **Total (C)**

तक्ता–२ (दोन)
TABLE–II–(ii)

महानगर दंडाधिकारी न्यायालये, बृहन्मुंबई

(तीन) कार्यक्रम कार्यभाराचा सारांश :

खालील तक्ता महानगर दंडाधिकारी न्यायालये, बृहन्मुंबई यांनी २०२१, २०२२ व २०२३ मध्ये केलेले कामकाज दर्शवितो.

The Metropolitan Magistrates Courts, Greater Mumbai.

(III) Programme Work Load Summary :

The following table indicates the work done by the Metropolitan Magistrates Courts, Greater Mumbai during the years 2021, 2022 and 2023.

वर्ष		न्यायाधीशांची मंजूर पदे Sanctioned Judges Strength	नेहमीच्या कामाबाहेर इतर काम सोपविले आहे अशा न्यायाधीशांची संख्या No. of Judges entrusted with outside their normal duties	फक्त न्यायालयाचे काम सोपविले आहे अशा न्यायाधीशांची संख्या No. of Judges entrusted with court work only	कामाचे दिवस No. of working days		Year
1		2	3	4	5		6
२०२१	...	98	63	8	235	...	2021
२०२२	...	98	70	3	235	...	2022
२०२३	...	124	64	9	235	...	2023

* 4 Vacant ** 5 Vacant *** 6 Vacant

तक्ता–३ (तीन)
TABLE–III

महानगर दंडाधिकारी न्यायालये, बृहन्मुंबई

The metropolitan Magistrates Courts, Greater Mumbai.

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Name of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
१. मुख्य प्रकरणे (फौजदारी)	...424700	453857	476085	222223	263680	303953	646923	717537	780638	193066	240852	300290	453857	476685	480348	... 1. Main Cases (Criminal)
२. किरकोळ प्रकरणे (फौजदारी)	...33616	37063	47234	28125	38046	35506	61741	75119	82740	24668	27885	27804	37073	47234	54936	... 2. Miscellaneoug Cases (Criminal)
एकूण	458316	440430	523919	250348	301726	339459	708664	792656	863378	217734	268737	328094	490930	523919	535284	**Total**

तक्ता -४ (चार)
TABLE–IV

महानगर दंडाधिकारी न्यायालये

खालील तक्ता महानगर दंडाधिकाऱ्यांच्या न्यायालयाचे २०२१-२०२२, २०२२-२०२३ व २०२३-२०२४ (३१-१२-२०२३ पर्यंतच्या) वर्षाचे उत्पन्न दर्शवितो.

The Metropolitan Magistrates Courts

The following table indicates the Income of the Metropolitan Magistrates Courts during the years 2021-2022, 2022-2023 and 2023-2024 (upto 31-12-2023).

उत्पन्नाची बाब		2021–2022	2022–2023	2023–2024 (31-12-2024)		Item of Income
1		2	3	4		5
१. सेवा आणि सेवा फी	...	10056060	7873111	9774936	...	Service and Service fees
२. जप्तीच्या रकमा	...	2349547	1901462	4868290	...	Forfeitures
३. दंड व इतर बाबी	...	76873262	60418535	126379004	...	Fines and other Receipts
४. स्टँपच्या रुपाने जमा कोर्ट फी	...	66829211	19594908	--	...	Court Fee Collected in Stamp
एकूण	...	**141202802**	**156108080**	**141022230**	...	**Total**

तक्ता –५

TABLE–V

Personnel Summary Table

Sr. No.	Designation	Scale of Pay	Level	No. of Posts 2022-2023	No. of Posts 2023-2024
1	2	3	4	5	6
	GAZETTED : (Class-I)				
1	Chief Metropolitan Magistrate Mumbai	122700-180200	J-4	1	1
2	Addl. Chief Metropolitan Magistrate, Mumbai	122700-180200	J-4	1	1
		111000-163030	J-3	13	13
3	Metropolitan Magistrate	111000-163030	J-3	61	61
4	Metropolitan Magistrate (Juvenile Court)	111000-163030	J-3	1	1
	Total			**77**	**77**
	NON GAZETTED : (Class-II) (Grade - I)				
1	Registrar	44900-142400	S-16	1	1
2	Personal Assistant	44900-142400	S-16	8	8
	Tatal			**9**	**9**
	NON GAZETTED : (Class-III) (Grade - II)				
1	Higher Stenographer	41800-132300	S-15	49	49
	Tatal			**49**	**49**
	NON GAZETTED : (Class-III)				
1	Deputy Register	38600-122800	S-14	1	1
2	Assistant Register	38600-122800	S-14	6	6
3	Chief Interpreter	38600-122800	S-14	1	1
4	Sr. Judicial Clerk	38600-122800	S-14	1	1
5	Office Superintendent	38600-122800	S-14	1	1
6	Lower Stenographer	38600-122800	S-14	18	18
7	Judicial Clerk	35400-112400	S-13	74	74
8	Head Clerk	35400-112400	S-13	2	2
9	Interpreter	29200-92300	S-10	74	74
10	Head Cashier	25500-81100	S-08	13	13
11	Assistent Superintendent	25500-81100	S-08	20	20
12	Record Keeper	25500-81100	S-08	1	1
13	Senior Clerk	25500-81100	S-08	7	7
14	Head Typist	25500-81100	S-08	2	2
15	Assistant Cashier	19900-63200	S-06	50	50
16	Clerk Typist	19900-63200	S-06	195	195
17	Typist	19900-63200	S-06	131	131
18	Cashier Clerk	19900-63200	S-06	1	1
19	Car/Jeep Driver	19900-63200	S-06	12	12
	Tatal			**610**	**610**

तक्ता –५

TABLE–V

Personnel Summary Table

Sr. No. 1	Designation 2	Scale of Pay 3	Level 4	No. of Posts 2021-2022 5	No. of Posts 2022-2023 6
		NON GAZETTED : (Class-IV)			
1	Xerox Operator	19600-63200	S-06	1	1
2	Liftman	16600-52400	S-03	5	5
3	Hawaldar	16600-52400	S-03	1	1
4	Naik	16600-52400	S-03	7	7
5	Peon	15000-47600	S-01	118	118
6	Hamal	15000-47600	S-01	54	54
7	Chaprasi	15000-47600	S-01	48	48
8	Mali	15000-47600	S-01	4	4
9	Sweeper	15000-47600	S-01	2	2
10	Meheter	15000-47600	S-01	11	11
	Tatal			**251**	**251**
		(ON CONTRACT BASIS)			
1	Court Manager	Consolideted Monthly emolument (Rs. 60145/- Fixpay) +Rs. 7000 (HRA)-Rs. 1400/-(TA)+ Rs.2500/- (Medical Allw.) = Rs. 73045/-		1	1
2	Senior System Officer	46000		1	1
3	System Officer	46000		5	5
	Tatal			**7**	**7**
	Tatal			**1003**	**1003**

Chief Metropolitan Magistrate,
Esplanade, Mumbai.

८. महाप्रशासक आणि शासकीय विश्वस्त

(एक) प्रस्तावनात्मक

महाप्रशासक आणि शासकीय विश्वस्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई हे लोकयोपयोगी कार्यालय आहे, या कार्यालयाचे कामकाज केंद्र शासनाच्या (अ) महाप्रशासक अधिनियम, १९६३ (ब), शासकीय विश्वस्त अधिनियम, १९१३ व (क) कोषाध्यक्ष धर्मादाय दाननिधी अधिनियम, १८९० या तीन अधिनियमांन्वये चालते.

(अ) महाप्रशासक म्हणून :-

महाप्रशासक हे महाप्रशासक अधिनियम, १९६३ अन्वये महाराष्ट्र राज्याकरिता नियुक्त झालेले एक निगम असून, त्यांचे काम न्यायिक स्वरुपाचे आहे. वरील अधिनियमाच्या सुधारित कायदा क्र. १२ सन २००२ अनुसार महाप्रशासक, महाराष्ट्र राज्य मुंबई हे रु. १०,००,००० पर्यंतच्या संपत्तीचे प्रशासन स्वतःच्या प्राधिकारात करु शकतात व रु. १०,००,००० च्या वरील संपत्तीचे प्रशासन मा. उच्च न्यायालयाच्या आदेशाने करु शकतात.

कुठलीही व्यक्ती महाप्रशासकांना त्याच्या इच्छापत्राचा /मृत्युपत्राचा एकमात्र प्रशासक म्हणून नेमू शकते. जेव्हा मृत व्यक्तीचे वारसदार भारताबाहेर रहात असतील व इतर कारणास्तव त्यांना मृत व्यक्तींची संपत्ती प्रशासन करण्यास वेळ उपलब्ध नसेल. अशा वेळेस वारसदारांनी महाप्रशासकांना लेखी कळविले तर, महाप्रशासक प्रशासनपत्रासाठी उच्च न्यायालयात अर्ज करु शकतात. कुठलेही खाजगी व्यवस्थापक/प्रशासक त्यांना मृत्युपत्राचे सत्यापन किंवा प्रशासन अधिकार पत्रान्वये सोपविलेली संपत्ती महाप्रशासकांकडे त्यांच्या पूर्व-संमतीने हस्तांतर करु शकतात. सूट दिलेल्या व्यक्ती सोडून इतर व्यक्तींच्या संपत्तीचे प्रशासक म्हणून महाप्रशासक प्रशासन अधिकारपत्रासाठी अर्ज करु शकतात. (सूट दिलेली व्यक्ती म्हणजे भारतीय उत्तराधिकार अधिनियम, १९२५ च्या कलम ३ अन्वये भारतीय ख्रिश्चन, हिंदू, मुसलमान, पारसी किंवा बौध्द व्यक्ती ज्यांना ते अधिनियम लागू होण्यापासून सूट दिली आहे.) मृत्यू पावलेल्या व्यक्तींचे राज्यात स्थित असलेल्या संपत्तीचे मूल्य रु. १०,००,०००/ - पर्यंत असेल आणि मृत्यूपत्राने नियुक्त केलेले वारस, निकट कुळातील व्यक्ती किंवा मृत्युपत्र व्यवस्थापक यांनी महाप्रशासक यांच्याकडे प्रमाणपत्रासाठी विहित नमुन्यात अर्ज करावयाचे राहून गेले असेल अशा प्रकरणात महाप्रशासक स्वतःच्या अधिकारात प्रशासनपत्राशिवाय प्रशासनपत्र दिले आहे असे समजून संपत्तीचे प्रशासन करु शकतील. जर मृताच्या संपत्तीचे मूल्य रु. १०,००,०००/- हून अधिक असेल अशा प्रकरणात प्रथम पोलीस विभाग किंवा इतर माध्यमांद्वारे मिळालेल्या माहितीनुसार संपत्ती ताब्यात घेऊन मा. उच्च न्यायालयाकडून तिचे प्रशासन करण्यासाठी प्रशासन अधिकारपत्र (लेटर्स ऑफ ॲडमिनीस्ट्रेशन) कमी वेळात व कमी खर्चात प्राप्त करु शकतात. तत्पश्चात मृत व्यक्तीच्या वारसांबाबत माहिती मिळाली तर योग्य शहानिशा करुन त्या वारसांना मृतांच्या संपत्तीचे प्रदान केले जाते. जर मृताचे वारस अज्ञान असतील तर ते सज्ञान होईपर्यंत संपत्तीचे प्रशासन केले जाते. तसेच मृत्यू पावलेल्या व्यक्तीची संपत्ती मुंबई उच्च न्यायालयाच्या साधारण किंवा असाधारण अधिकार क्षेत्रात असेल व प्रशासनपत्राअभावी अशा संपत्तीची अफरातफर/ऱ्हास किंवा उधळण्याचा धोका असेल अशा प्रकरणात महाप्रशासक मा. उच्च न्यायालयाच्या आदेशाने प्रशासनपत्र प्राप्त करण्यासाठी अर्ज करु शकतात.

याव्यतिरिक्त महाप्रशासक अधिनियम, १९६३ च्या कलम २९ अन्वये महाप्रशासक मृत व्यक्तींच्या रु. १०,००,०००/- पर्यंतच्या मूल्यांच्या संपत्तीकरीता (शासकीय बचत खाते व भविष्य निर्वाह निधी अधिनियम, १९२५ खाली अंतर्भूत भविष्य निर्वाह निधी वगळता) मृताची पत्नी, मृत्युपत्राने नियुक्त केलेले वारस किंवा संपत्ती प्रशासन करणारी व्यक्ती यांनी विहित नमुन्यात केलेल्या अर्जानुसार महाप्रशासकांचे प्रमाणपत्र देऊ शकतात.

(ब) शासकीय विश्वस्त म्हणून :-

समाजातील कोणत्याही ज्ञातीच्या कोणत्याही व्यक्तीला शासकीय विश्वस्तांना (त्यांच्या संमतीने) न्यास करार किंवा न्यासाचे दस्तऐवज तयार करुन आपल्या संपत्तीचे विश्वस्त म्हणून नेमता येते. शासकीय विश्वस्तांनी संपत्तीचे प्रशासन करावे व विश्वस्त म्हणून काम पहावे असे वाटले तर ते शासकीय विश्वस्तांना मृत्युपत्रान्वये एकमात्र व्यवस्थापक म्हणून नेमू शकतात. समाजातील कुठल्याही ज्ञातीचे कुठल्याही व्यक्तीला मृत्युपत्रान्वये खाजगी व्यक्तीला व्यवस्थापक व शासकीय विश्वस्तांना विश्वस्त म्हणून नेमता येते. मुंबई उच्च न्यायालयाच्या साधारण किंवा असाधारण दिवाणी अधिकार क्षेत्रात असलेले असे न्यास की ज्यांच्यामध्ये संपत्ती आहे, परंतु त्या संपत्तीचे प्रशासन/व्यवस्थापन करण्यासाठी विश्वस्त नाहीत किंवा असलेले विश्वस्त न्यासाचे काम सांभाळण्यास असमर्थ आहेत अशा प्रकरणात मा. उच्च न्यायालय शासकीय विश्वस्तांना त्यांच्या संमतीने न्यासाच्या संपत्तीचे विश्वस्त म्हणून नेमू शकते. तसेच शासकीय विश्वस्तांना त्यांच्या संमतीने निवृत्त होणाऱ्या विश्वस्तांच्या जागी बदली विश्वस्त म्हणून, अज्ञान किंवा मनोरुग्णाच्या वारसातील हिस्सा/भाग/वाटा किंवा बक्षीस यांचे विश्वस्त म्हणून व सार्वजनिक/अर्ध-सार्वजनिक निधीचे (भविष्यनिर्वाह निधी, ज्ञातींच्या संस्थांचे निधी धर्मादाय किंवा लोककल्याणासाठी स्थापन झालेल्या संस्थांचे निधी) विश्वस्त म्हणून नियुक्त करता येते.

(क) कोषाध्यक्ष, धर्मादाय दाननिधी म्हणून :-

वरील कार्याव्यतिरिक्त, महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त यांची दिनांक १ फेब्रुवारी १९७७ पासून धर्मादाय आयुक्त यांच्या जागी कोषाध्यक्ष धर्मादाय दाननिधी, महाराष्ट्र राज्य,मुंबई व अभिकर्ता कोषाध्यक्ष धर्मादाय दाननिधी भारताकरिता म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे. दाननिधीच्या संबंधात कर्जरोख्यांवरील व्याज/मुदतठेवींवरील व्याज वसूल करुन व त्यांची वाटणी दाननिधीच्या प्रशासकांमध्ये करण्याचे काम ते करतात.

कोणत्याही व्यक्तीस संबंधित सरकारी खात्याकडे अर्ज करुन दान-निधीची स्थापना करता येते (उदाहरणार्थ दाननिधींचा उद्देश जर शैक्षणिक असेल तर शिक्षण खात्याकडे, दाननिधीचा उद्देश वैद्यकीय असेल तर आरोग्य खात्याकडे) व त्यांनतर दाननिधीचा फंड वरील गोष्टींकरिता कोषाध्यक्षांकडे देण्यात येतो. अशा तऱ्हेने निधीवरील येणारे उत्पन्न हे संबंधित प्रशासकांना विशिष्ट उद्दिष्टपूर्तीकरिता पाठविले जाते.

तक्ता-१
TABLE-I

(दोन) वित्तीय आवश्यकता
(II) Financial Requirements

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousands)

1		प्रत्यक्ष रकमा २०२१-२०२२ Actuals 2021-2022 (2)	अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023 (3)	सुधारलेले अंदाज २०२२-२०२३ Revised Estimates 2022-2023 (4)	अर्थसंकल्प २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024 (5)		
(अ) कार्याचे वर्गीकरण–							**(A) Activity Classification**
११०.-महाप्रशासक आणि शासकीय विश्वस्त (२०१४०२५२)	...	--	--	--	--	...	110 Administrator General and Official Trustee (20140252)
एकूण (अ)	...	--	--	--	--	...	**Total (A)**
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण–							**(B) Objectwise Classification**
वेतन	...	19736	21524	20448	21524	...	Salaries
मजूरी	...	--	--	0	0	...	Wages
अतिकालीन भत्ता	...	--	15	12	15	...	Overtime Allowancees
दुरध्वनी, वीज व पाणी शुल्क	...	76	150	135	150	...	Telephone, Elct. & W. Charges
कंत्राटी सेवा	...	--	1	128	1	...	Contractual Services
देशांतर्गत प्रवास खर्च	...	--	67	47	70	...	Domestic Travel Expense
कार्यालयीन खर्च	...	411	572	417	601	...	Office Expenses
संगणक खर्च	...	27	57	43	60	...	Computer Expenses
लहान बांधकामे	...	--	1	1	1	...	Minor Works
एकूण (ब)	...	20250	22387	21231	22422	...	**Total (B)**

(क) वित्तीय व्यवस्थेची साधने
(II) Financial Requirements
मागणी क्रमांक जे-१, (दत्तमत्त)
२०१४ -न्यायदान

एकूण (क)	20250	22387	21231	22422	... **Total (C)**

तक्ता–२
TABLE–II

खालील तक्ता संपदा व न्यास, लेखा आणि मालमत्ता याचा त्या त्या वर्षामधील तपशील दर्शवितो.

The following table indicate the No. of estates and trusts, their accounts and particulars of values of the assests during the respective years.

धारणेचे स्वरुप		2021 रक्कम Amount	2022 रक्कम Amount	2023 रक्कम Amount		Nature of holding
1		2	3	4		
(अ) संपदा–						**–Estates**
संपदाची संख्या	...	200	201	200	...	No. of Estates
लेख्यांची संख्या	...	242	234	234	...	No. of Account
शेअर्सची संख्या	...	214047	313801	313801	...	No. of Shares
ठेवीच्या पावत्या	...	793	843	918	...	No. of F. D. Receipts
मालमत्ता—	...	0	0	0		–Assets
शेअर्स	...	2140479	3138010	3138010	...	Value of Shares
ठेवी	...	112472624	167845035	167845035	...	Value of F. D. Receipts
रोखे	...	28184000	1885000	1885000	...	Securities
दागिने	...	8815946	8815946	8815946	...	Ornaments
स्थावर मालमत्ता	...	1513649	1513649	1513649	...	Immovable properties
पौन्ड	...	--	0	0	...	Pounds
एकूण	...	**153126698**	**157558469**	**183197640**	-- ...	**Total**
(ब) न्यास–						**–Trusts**
न्यासांची संख्या	...	327	323	323	...	No. of Trusts
लेख्यांची संख्या	...	354	347	347	...	No. of Accounts
शेअर्सची संख्या	...	337897.15	338946.153	338946.153	...	No. of Shares
बॉन्डची संख्या	...	37098000	--	--	...	No. of Bonds
ठेवीच्या पावत्या	...	1495	1508	1508	...	No. of F. D. Receipts
मालमत्ता	...	0	--	0	--	Assets
शेअर्स	...	337897153	338946.153	338946.153	...	Value of Shares
परदेशी शेअर्सची किंमत	...	0	0	0	...	Value of Foreign Shares
बॉन्डसची किंमत	...	37098000	260429821	26042984	...	Value of Bonds
ठेवी	...	193870009.44	--	--	...	Value of F. D. Receipts
रोखे	...	0	0	--	...	Securities
दागिने	...	70616	70616	70616	...	Ornaments
स्थावर	...	13524000	13524000	1352400	...	Immovable properties
एकूण	...	**244900522.59**	**274363383.153**	**274363383.153**	...	Total
परदेशी शेअर्सची किंमत	...	0	0	0	...	Value of Foreign Shares
स्टर्लिंग	...	100	100	100	...	Sterling
पौन्ड	...	1027.8	1027.8	1027.8	...	Pounds
एकूण (१) महाप्रशासक रुपये	...	153126698	1027.80	183197640	...	**Total (1) A. G.**
पौन्ड	...	0	0	0	...	Pounds
एकूण (२) शासकीय विश्वस्त रु.	. .	244900522.59	274363383.153	274363383.153	...	**Total (2) O. T.**
स्टर्लिंग (रोखे)	...	100	100	100	...	Sterling (Securities)
परदेशी शेअर्सची किंमत	...	0	0	--	...	Value of Foreign Shares
पौन्ड	...	1027.8	1027.8	1027.80	...	Pounds (Securities)
एकूण (१+२)	...	398027220.59	457561023.153	457561023.153	...	**Total (1+2)**
परदेशी शेअर्सची किंमत	...	0	0	0	...	Value of Foreing Shares
पौन्ड	...	0	0	0	...	Pounds
स्टर्लिंग (रोखे)	...	100	100	100	...	Sterling (Securities)
पौन्ड (रोखे)	...	1027.8	1027.8	1027.80	...	Pounds (Securities)

तक्ता –३

TABLE–III

महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त, महाराष्ट्र राज्य मुंबई

(तीन) कार्यक्रम कार्यभाराचा सारांश आणि आर्थिक गरजांचे स्पष्टीकरण

महाप्रशासक आणि शासकीय विश्वस्त यांना विश्वस्त या नात्याने काम करावे लागते, त्यांच्या नियंत्रणाखाली असलेल्या मिळकतीमधील भाडी वसूल करण्याकरिता दाखल केलेले दावे, प्रमाणपत्राकरता आलेले अर्ज तसेच मालमत्ता व न्यासाची संख्या खालील तक्ता दर्शवितो.

महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त यांच्या ताब्यात येणाऱ्या संपदा, न्यास दाननिधी आणि स्थावर मालमत्ता ही बरीच वर्षे त्यांच्या ताब्यात राहतात व त्या संबंधित वैध दस्तऐवजाप्रमाणे निकालात काढल्या जातात. त्याचप्रमाणे न्यायालयात दाखल केलेल्या प्रकरणी निकाल न्यायालयीन कार्यवाहीवर अवलंबून असतो. म्हणून ह्या बाबी निकालात काढण्यासंबंधी काही प्रमाणके ठरविता येत नाहीत.

Administrator General and Official Trustee, Maharashtra State Mumbai

(III) Programme Work-Load Summary and Explanation of Financial Requirements.

The following table indicates the number of estate and trusts in which the Administrator General and Official Trustee has to act as Administrator General and Official Trustee and number of suits for recovery of rents in property under his control and the petitions received for Administrator's Certificate.

The Estate, Trusts, endowments and the immovable properties received by the Administrator General and Official Trustee, are to remain in his office for a good number of years and are disposed of as per provisions of the legal documents held therein. Similarly disposal of suit filed in Courts depend upon the Court proceedings. Hence it is not possible to fix norms of disposal for the items.

प्रकरणाचे स्वरुप	प्रमाणके काही असल्यास, त्या प्रमाणे निकालात काढावयाची प्रकरणे As per norms if any, No of cases to be disposed of	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the begining of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases received during the year			एकूण Total			वर्षात बजावणी आणि अंमल-बजावणी कलेली प्रकरणे Cases served and executed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
१. संपदा ...	-	200	201	201	--	201	02	200	202	203	0	1	3	200	201	200	1. Estates
२. न्यास ...	–	327	326	326	0	0	--	327	327	326	0	1	3	323	526	326	2. Trusts
३. दाननिधी ..	–	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--		3. Charitable Endowments
(१) राज्य ...	–	547	547	547	0	0	--	547	547	547	0	0	--	547	546	547	(1) State
(२) मध्यवर्ती ...	–	36	36	36	0	0	--	36	36	36	0	0	--	36	36	36	(2) Central

४.	महाप्रशासक प्रमाणपत्राकरितांचे अर्ज ...	0	136	132	43	41	50	175	177	182	40	45	50	40	132	135	4. Petition for A. G. Certificate
५.	नियंत्रणाखालील स्थावर मिळकती.	0	30	30	--	0	2	32	30	32	0	0	--	30	30	31	5. Immovable properties under control.
	(१) मुंबईमध्ये—																(1) In Mumbai.
	महाप्रशासक ...	0	28	28	--	0	2	30	28	30	1	0	1	28	28	29	... Administrator General.
	शासकीय विश्वस्त ...	0	1	1	0	0	--	1	1	1	0	0	0	1	1	0	... Official Trustee.
	(२) जिल्ह्यामध्ये																(2) In District.
	महाप्रशासक ...	0	1	1	0	--	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	... Administrator General.
	शासकीय विश्वस्त ...	0	1	1	0	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	1	... Official Trustee
	राज्याबाहेर ...	1	1	1	0	0	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	... out of State.
६.	वर्षात दाखल केलेले दावे																6. Suits filed during the year.
	महाप्रशासक ...	--	0	--	--	0	--	--	--	--	--	0	--	--	--	--	... Administrator General
	शासकीय विश्वस्त ...	--	0	--	--	0	--	--	--	--	--	0	--	--	--	--	... Official Trustee.

तक्ता-४

TABLE—IV

खालील तक्ता महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त राज्य दाननिधी व मध्यवर्ती दाननिधीच्या बाबतीत भारताच्या धर्मादाय दाननिधीच्या कोषाध्यक्षाचे अभिकर्ता (प्रतिनिधी) म्हणून काम पहात असलेल्या राज्य व मध्यवर्ती दाननिधींची संख्या दर्शवितात.

The following Table indicates the number of State and Central Endowments which are administered by the Admisistrator General and Offical Trustee. Mumbai as Treasurer of Charitable Endowments in respect of State Endowments and Agent of Treasurer of Charitable Endowments for India in respect of Central Endowments.

दाननिधीची नावे	2021		2022		2023		
	एकूण संख्या No.	किंमत Value रुपये	एकूण संख्या No.	किंमत value रुपये	एकूण संख्या No.	किंमत value रुपये	Name of Endowment.
1	2	3	4	5	6	7	1
राज्य दाननिधी ...	547	10020217	547	10020217	547	10020217	State Endowments
मध्यवर्ती दाननिधी ...	36	9320785	36	9320785	36	9320785	Central Endowments
एकूण ...	583	19341002	583	19341002	583	19341002	Total

तक्ता-५

TABLE—V

महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त, महाराष्ट्र राज्य मुंबई.

खालील तक्ता महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त मुंबई यांचे २०१८-२०१९, २०१९-२०२० व २०२०-२०२१ (दि. ३१-१२-२०२० पर्यंत) या वर्षाचे उत्पन्न दर्शवितो.

The Administrator General and Official Trustee, Maharashtra State Mumbai

The following Table indicates the incomes of the Admistrator General and Official Trustee of the year, 2018-2019, 2019- 2020 and 2020-2021 (upto 31-12-2020).

उत्पन्नाच्या बाबी		2021	2022	2023	Items of Income
1		2	3	4	1
१. महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त यांची फी	...	3525468	4067172	7178953	1. Frees of the Admisinistrator General and Offical Trustee
२. केंद्रीय धर्मादायाच्या कामासंबंधी भारतीय शासनाने दिलेले अंशदान	...	0	--	--	2. Contribution by Govt. of India regarding Central Endowments
३. राज्य धर्मादायासंबंधी मिळालेली शुल्क व अनुदान	...	11299	6724	10,986	3. Frees and Commission on State Chartable Endodowments
४. केंद्रिय धर्मादायासंबंधी मिळालेली फी व कमिशन	...	6290	6290	5518	4. Frees and Commission on Central Chartable Endodowments
५. बेवारशी व सरकार जमा झालेल्या मालमत्तेची विक्री	...	0	--	--	5. Sale proceeds of unclaimed and Exchequered properties
६. दंड	...	0	--	--	6. Fines
७. संकीर्ण जमा रकमा	...	0	--	--	7. Misc. receipts.
एकूण	...	**3543057**	**4090186**	**71,95,457**	**Total**

तक्ता -५

TABLE–V

(iv) Personnel Summary (चार) **कर्मचारी विषयक गोषवारा**

अनुक्रमांक Designation	वेतनमान Scale of Pay	पदसंख्या No. of Posts 2022-2023	2023-2024	पदनाम
1	2	3	4	5
Administrator General and Official Trustee				**महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त**
Gazetted (Group–A)				**राजपत्रित (गट–अ)**
Administrator General and Trustee.	... Level S-27 (118500-214100) ...	1	1	महाप्रशासक व शासकीय विश्वस्त
Assistant Director	... Level S-20 (56100-177500) ...	1	1	सहायक संचालक
	Total ...	2	2	**एकूण**
Non-Gazetted (Group-B)				**अराजपत्रित (गट-ब)**
Suprentendent	... Level S-14 (38600-122800) ...	1	1 ...	अधीक्षक
Assistant Account Officer	.... Level S-15 (41800-132300) ...	1	1 ...	सहायक लेखा अधिकारी
Stenographer (English) Lower Grade	.... Level S-14 (38600-122800) ...	1	1 ...	लघुलेखक
	Total ...	3	3	**एकूण**
Non-Gazetted, (Group-C)				**अराजपत्रित (गट-क)**
Deputy Accountant	... Level S-13 (35400-112400) ...	1	1 ...	उपलेखापाल
Assistant	... Level S-8 (25500-81100) ...	6	6 ...	सहायक
Clerk/Clerk-cum-typist	... Level S-6 (19900-63200) ...	5	5 ...	लिपिक/लिपिक-टंकलेखक
Driver	... Level S-6 (19900-63200) ...	1	0 ...	वाहन चालक
	Total ...	13	12	**एकूण**
Group–D				**गट–ड**
Daphtary	... Level S-3 (16600-52400) ...	1	1 ...	दफ्तरी
Naik	... Level S-5 (16600-52400) ...	1	-- ...	नाईक
Peon	... Level S-1 (15000-47600) ...	3	3 ...	चपराशी
	Total ...	5	4 ...	**एकूण**
	Grand Total...	29	21	**एकूण बेरीज**

९. मुंबईचे शेरीफ

(एक) प्रस्तावनात्मक

मुंबईचे शेरीफ : मुंबईच्या शेरीफांचे कार्यालय हे आदेशिका बजाविणारे आणि अंमलबजावणी करणारे खाते असून ते उच्च न्यायालय व शहर दिवाणी न्यायालय, मुंबई यांनी काढलेली समन्स, (आवाहन पत्रे) नोटिसा आणि अधिपत्रे बेलीफामार्फत बजावते आणि त्यांची अंमलबजावणी करते. डिक्रीधारकांनी दाखल केलेल्या हुकूमनाम्याची अंमलबजावणी करतांना स्थावर व जंगम मिळकत जप्त करून हुकूमनाम्यांची वसुली सार्वजनिक लिलाव करुन करते. हे कार्यालय उच्च न्यायालयाने काढलेल्या आदेशिका यावर फी गोळा करते व उच्च न्यायालयाच्या हुकुमनाम्याच्या वसुलीवर वटणावळ वसूल करते.

याशिवाय नौअधिकरण क्षेत्राखाली शेरीफ, जहाजे व जहाजी मालाला अटकाव करण्याच्या अधिपत्रांची अंमलबजावणी करतात व विक्रीची अधिपत्रे काढण्यात आली असतील तर ते जहाज किंवा जहाजीमाल यांचा शेरीफ लिलाव करतात. नौअधिकरण क्षेत्राखाली उच्च न्यायालयाने काढलेल्या आदेशिका यांची बजावणी त्यांच्याकडून केली जाते.

शेरीफ हे सार्वजनिक समारंभात कार्यशील असल्याने, जेव्हा जेव्हा शासनाकडून विनंती केली जाते, तेव्हा तेव्हा विशेष मान्यवर व्यक्तींचे विमानतळावर स्वागत करतात व निरोप देतात. मुंबईच्या जीवनातील सर्व क्षेत्रातील बहुसंख्य नागरिकांनी जर तशा प्रकारचे निवेदन दिल्यास, प्रमुख नागरिकांच्या झालेल्या निधनाबद्दल शोक व्यक्त करण्यासाठी, मुंबईतील शहरवासियांच्या सार्वजनिक सभासुद्धा बोलावतात.

तक्ता-१

TABLE-I

(दोन) वित्तीय आवश्यकता
(II) Financial Requirements

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousands)

1		प्रत्यक्ष रकमा २०२१-२०२२ Actuals 2021-2022 2	अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023 3	सुधारलेले अंदाज २०२२-२०२३ Revised Estimates 2022-2023 4	अर्थसंकल्प २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024 5		
(अ) **कार्याचे वर्गीकरण–**							**(A) Activity Classification**
११३–शेरीफ	...	---	---	---	---	...	113 –(1) Sherif of Mumbai
एकूण (अ)	...	---	---	---	---	...	**Total (A)**
(ब) **उद्दिष्टवार वर्गीकरण–**							**(B)Objectwise Classification**
११३ (१) शेरीफ							**113 –(1) Sherif of Mumbai**
(२०१४०२७२)							(२०१४०२७२)
वेतन	...	21994	31099	27056	33408		Salaries
कंत्राटी सेवा	...	--	1	1	1		Contractual Services
इले. टेलि. व पाणी शुल्क	...	38	100	90	100		Telephone Charges
देशांतर्गत प्रवास खर्च	...	4	28	20	29		Domestic Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च	...	269	350	315	368		Office Expenses
संगणकावरील खर्च	...	51	78	59	82		Computer Expenses
इतर प्रशासकीय खर्च	...	--	10	60	10		Other Administrative Expenses
लहान बांधकामे	...	--	1	1	1		Minor Works
एकूण (ब)	...	22356	31667	27602	33999	...	**Total (B)**

तक्ता -२

TABLE–II

(१) मुंबईचे शेरीफ, मुंबई

(तीन) कार्यक्रम कार्यभाराचा सारांश आणि आर्थिक गरजांचे स्पष्टीकरण

(अ) उच्च न्यायालय, मुंबई व नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई यांनी काढलेली समन्स (आवाहन पत्रे) नोटीसा आणि अधिपत्रे यांची केलेली बजावणी आणि अंमलबजावणी तसेच दाखल केलेल्या नौअधिकरण दाव्यांची आणि मिळकतीचे केलेले लिलाव यांची संख्या खालील तक्ते दर्शवितात.

शेरीफचे कार्यालय, उच्च न्यायालय व शहर दिवाणी न्यायालय, मुंबई यांनी काढलेली समन्स सूचना व अधिपत्रे बजावणे, स्थावर/जंगम मालमत्तेचे लिलाव करणे हे काम पहाते तसेच उच्च न्यायालयाच्या नियम व प्रपत्र (मूळशाखा) (१९५७ ची आवृत्ती) च्या प्रकरण २६ मध्ये विहित केलेली कर्तव्य पार पाडली जातात. कोणत्याही प्रकरणासाठी काल मर्यादा निश्चित केलेली नाही म्हणून प्रकरणाच्या निकालासंबंधी प्रमाणके ठरविता येत नाहीत. तथापि मुख्य बेलीफ व द्वितीय बेलीफ यांना दरमहा उच्च न्यायालयातील बाबीसंबंधी ५ जप्तींची अधिपत्रे व कब्जा प्रकरणी २ रिट तसेच शहर दिवाणी न्यायालयातील बाबीसंबंधी स्थावर व जंगम मिळकतीच्या जप्तीची १० अधिपत्रे बजावणीचे काम नेमून देण्यात येते. प्रत्येक बेलीफ सरासरी सुमारे ६० आदेशिका दर महिन्याला बजावतो.

(1) Sheriff of Mumbai

(III) Programme Work-Load Summary and Explanation of Financial Requirements.

(A) The following table indicates the number of summons, notices and warrants issued by the High Court and the City Civil Court,.Mumbai served and exceuted. Admirally suits filed and auctions of property made during respective years by the office of the Sheriff of Mumbai.

The Sheriff's Office does the work of executing summons, notice and warrants issued by the High Court and the City Civil Court, Mumbai conducting auction sale of immovable/ movable property and the duties anre prescribed in Chapter XXVI of the Rules and forms of the Mumbai High Court (original side) (1957 edition) and no specific time limit is fixed for any of these case. It is therefore not possible to fix norms on the basis of total numbers of cases. However, Head bailiff and 2nd Bailiff are assigned five warrants of Attachments and two Writs of Possession in High Court matters per month and 10 warrants of attachment of immovable and movable property in City Civil Court matters. Each Bailiff on an average serves about 60 processes per month.

प्रकरणाचे स्वरूप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Casees pending at the begining of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases received during the year			एकूण Total			वर्षात बजावणी आणि अंमल-बजावणी कलेली प्रकरणे Cases served and excuted during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cased
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
उच्च न्यायालय																**High Court**
(अ) समन्स (आवाहन पत्रे) …	54	705	106	3520	6386	8127	3574	7091	8233	3209	6985	8117	365	106	116	(A) Summonses
(ब) नोटीसा …	40	125	86	324	1036	1763	364	1161	1849	299	1075	1732	65	86	117	(B) Notices
(क) अधिपत्रे …	170	124	124	315	806	1095	485	930	1221	398	804	465	87	126	756	(C) Warrants
(ड) नौअधिकरण दावे …	16	20	0	29	27	27	45	47	0	25	47	27	20	0	0	(D) Admirality Suit
(इ) लिलावाने विक्री …	39	37	40	18	6	57	57	43	97	20	3	52	37	40	45	(E) Auction Suit.

तक्ता -२-चालू
TABLE–II–*Contd.*

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Casees pending at the begining of the year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात बजावणी आणि अंमल-बजावणी केलेली प्रकरणे Cases served and executed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cased
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
नगर दिवाणी न्यायालय																**City Civil Court**
(अ) समन्स (आवाहन पत्रे) ...	513	360	430	3087	6208	9925	3600	6568	10355	3240	6138	9475	360	430	880	(A) Summonses
(ब) नोटीस ...	499	113	106	400	1007	2777	899	1120	2883	786	1014	2758	113	106	125	(B) Notices
(क) अधिपत्रे ...	210	98	50	468	559	858	578	657	878	496	607	775	82	50	103	(C) Warrants
(ड) नौअधिकरण दावे ...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	(D) Admirally Suit
(इ) लिलावाने विक्री ...	16	0	5	0	0	21	0	0	26	0	5	0	16	5	0	(E) Auction Suit.

तक्ता -३
TABLE–III

<u>मुंबईचे शेरीफ, मुंबई</u>

खालील तक्ता शेरीफ मुंबई यांचे २०२१–२०२२, २०२२–२०२३ व २०२३-२०२४, (३१-१२-२०२३ पर्यंत) या वर्षाचे उत्पन्न दर्शवितो.

<u>Sheriff of Mumbai</u>

The following table indicates the income of the Sheriff of Mumbai during the year 2020-2021, 2021-2022 and 2022-2023 (Upto 31-12-2022).

उत्पन्नाची बाब	2021–2022	2022–2023	2023–2024	Item of income
1	2	3	4	
शेरीफच्या फी ...	180408.50	282532	191508	Fees of the Sheriff
संकीर्ण जमा रकमा ...	0	0	--	Misc. Receipts
उच्च न्यायालयीन प्रकरणांमध्ये जमा करण्यात आलेली पौंडातील वटणावळ.	1761067	26772266.12	7174982	Poundages collected in High Court cases.
एकूण ...	180408.5	282532	7366490	Total

तक्ता -४

TABLE–IV

(iv) Personnel Summary **(चार) कर्मचारी विषयक गोषवारा**

अनुक्रमांक Designation	वेतनमान Scale of Pay		पदसंख्या No. of Posts 2021-2022	2022-2023	पदनाम
1	2		3	4	5
8. SHERIFF OF MUMBAI					**८. मुंबईचे शेरीफ, मुंबई**
8. SHERIFF					**८. शेरीफ**
Class-1 GAZETTED					**वर्ग-अ राजपत्रित–**
Deputy Sheriff of Mumbai Class-1	... 122700-180200 Interium on Basic		1	1	मुंबईचे उपशेरिफ वर्ग-१ यांना प्रथम सहाय्यक प्रंबधक (First Asstt. Master) मुळ शाखा उच्च न्यायालय, मुंबई नुसार, वेतन श्रेणी लागु करण्यात आली.
Class-II GAZETTED					
Section Officer-Class II	... S-15 (41800-132300)	...	1	1	कक्ष अधिकारी
	Total	**...**	**02**	**02**	**एकूण**
Non Gazetted, Class II.					**अराजपत्रित वर्ग दोन-**
Accountant	... S-14 (38600-122800)	...	1	1	नविन पद जी. आर. दिनांक २७/०६/२०१३ नुसार पद रिक्त
Non Gazetted, Class III.					**अराजपत्रित वर्ग तीन–**
Head Clerk and Head Bailiff	... S-14 (38600-122800)	...	1	1	मुख्य लिपिक आणि मुख्य बेलीफ
Steno-cum-Secretary	... S-15 (47600-151100)	...	1	1	लघुलेखक नि-सचिव
Book-Keeper,and Cashier	... S-8 (47600-81100)	...	1	1	बुक किपर व रोखपाल
IInd Bailiff cashier & Book keeper	.... S-8 (25500-81100)	...	1	1	द्वितिय बेलीफ, रोखपाल व बुक किपर
Cashier Book keeper	.... S-8 (25500-81100)	...	--	--	रोखपाल व बुक किपर.
3rd Bailiff and Clerk	... S-8 (25500-81100)	...	1	1	तिसरा बेलीफ
Bailiff & Clerk (a)	... S-6 (19900-63200)	...	1	1	(अ) बेलिफ व लिपीक (२४ वर्षे)
Bailiff & Clerk (b)	... S-6 (19900-63200)	...	18	19	(ब) बेलिफ व लिपीक–(कालबध्द पदोन्नती १२ वर्षे)
Bailiff & Clerk (c)	... S-6 (19900-63200)	...	-	--	(क) बेलिफ व लिपीक
Bailiff & Clerk (d)	... S-6 (19900-63200)	...	-	--	(ड) बेलिफ व लिपीक (रिक्त)
Bailiff & Clerk (e)	... S-6 (19900-63200)	...	15(रिक्त)	--	(इ) बेलिफ व लिपीक
	Total	**...**	**39**	39	**एकूण**
Class IV–					**वर्ग चार-**
Havaldar	... S-3 (16600-52400)	...	1	1	हवालदार-सेवाअंतर्गत सुधारित कालबध्द पदोन्नती ३० वर्ष
Naik	... S-3 (16600-52400)	...	1	1	नाईक
Supervisor	... S-3 (16600-52400)	...	1	1	पर्यवेक्षक
Peon	... S-1 (15000-47600)	...	1	1	शिपाई-कालबध्द पदोन्नती (१२ वर्षे)
Peon	... S-1 (15000-47600)	...	1	1	शिपाई
Peon	... S-1 (15000-47600)	...	1	1	शिपाई-अधिसंख्य अनुसूचित जमाती
Peon	... S-1 (15000-47600)	...	1	1	शिपाई-रिक्त
	Total	**...**	**7**	**7**	**एकूण**
	Grand Total	**...**	**48**	**48**	**एकूण बेरीज**

१०. विधी सल्लागार व समुपदेशी

(एक) प्रस्तावना :–

(अ) विधी अधिकारी–

(एक) शासनाचे विधी विषयक कामकाज चालविण्याकरिता, महाराष्ट्र विधी अधिकारी (नियुक्ती सेवेच्या शर्ती आणि परिश्रमिक) नियम, १९८४ आणि शासकीय विधी विषयक कामकाज चालविण्याबाबत आचरण नियम, १९८४ अन्वये खाली दर्शविल्याप्रमाणे विधी अधिकाऱ्यांची नियुक्ती केली जाते.

(दोन) विधी अधिकाऱ्याची नियुक्ती :- सर्व विधी अधिकाऱ्यांची नियुक्ती शासनाकडून केली जाते आणि शासनाची मर्जी असेपर्यंत ते आपले पद धारण करतात. मात्र उपरोक्त नियमा-नुसार महाअधिवक्ता यांच्या व्यतिरिक्त सर्व विधी अधिकाऱ्यांची नियुक्ती सर्वसाधारणपणे ३ वर्षाच्या मुदतीकरीता केली जाते. ते नियमित शासकीय कर्मचारी नाहीत. त्यांचे काम समाधानकारक आढळल्यास, त्यांची मुदत संपल्यानंतरही, त्यांची पुनर्नियुक्ती करण्यास ते पात्र ठरतात. मात्र वयाची ६२ वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर, कोणत्याही विधी अधिकाऱ्यास, सर्वसाधारणपणे पदावर ठेवले जात नाही. जरी कोणत्याही विधी अधिकाऱ्याची नियुक्ती शासनाची मर्जी असेतोवर असली तरी नियम ३० (६) (अ) अन्वये त्यास १ महिन्याची सूचना देऊन त्याची सेवा समाप्त करता येते.

(तीन) महाअधिवक्ता व सहयोगी महाअधिवक्ता :- यांची नियुक्ती भारतीय संविधानाखाली राज्याकरिता केली जाते. त्यांची कर्तव्ये व अधिकार उपरोक्त नियमामध्ये नमूद केलेले आहेत.

(चार) सरकारी वकील उच्च न्यायालय –

(१) सरकारी वकील उच्च न्यायालय (मूळ शाखा) हे मूळ न्यायशाखेत सर्व प्रकारच्या दाखल केलेल्या प्रकरणाबाबत तसेच अपर सरकारी वकील उच्च न्यायालय (अपील शाखा) हे उच्च न्यायालयातील अपील शाखेतील रीट प्रकरणाबाबतचे शासनाच्या वतीने काम पहातात. सध्या उच्च न्यायालयात (मूळशाखा व अपील शाखा) एकूण ९७ सरकारी वकील कार्यरत आहेत.

उच्च न्यायालयातील रीट शाखेतील प्रकरणे चालविण्यासाठी सरकारी वकील, सहायक सरकारी वकील व सरकारी वकीलाचे मानसेवी सहायक या व्यतिरिक्त "अ" आणि "ब" अशी समुपदेशीची दोन तज्ञ मंडळे आहेत. कमीत कमी १५ वर्षे व्यवसाय करीत असलेल्या व घटनात्मक प्रकरणाबाबत अनुभव असलेल्या वकीलांची "अ" तज्ञमंडळावर आणि कमीतकमी सात वर्षे व्यवसाय करीत असलेल्या वकीलाची "ब" तज्ञमंडळावर नियुक्ती केली जाते.

(२) नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय, मुंबई येथील दिवाणी दाव्यासंबंधीचे शासकीय-कामकाज हे सरकारी वकील, नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई हे सहायक सरकारी वकील आणि सत्र न्यायालयातील फौजदारी प्रकरणांचे कामकाज सरकारी अभियोक्ता बृहन्मुंबई, मुंबई हे अपर सरकारी अभियोक्ता यांच्या मदतीने करतात आणि लघुवाद न्यायालयातील कामकाज सरकारी वकील, लघुवाद न्यायालय हे पहातात. सध्या वरील कार्यालयात एकूण ४४ सरकारी अभियोक्ते कार्यरत आहेत.

(३) मुफसिल विभागात जिल्हा सरकारी वकील, हे सहायक सरकारी वकील व मानसेवी सहायक यांच्या मदतीने जिल्ह्यातील दिवाणी दाव्यासंबंधीचे शासकीय काम पहातात. दुय्यम सरकारी वकील हे तालुका न्यायालयात शासकीय दाव्यासंबंधीचे काम पहातात.

(पाच) सरकारी अभियोक्ते –

(१) फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ च्या कलम २४ अन्वये, उच्च न्यायालय किंवा जिल्ह्यातील न्यायालये यामध्ये शासनाच्या वतीने फौजदारी प्रकरणे चालविण्याकरिता सरकारी अभियोक्ता किंवा अपर सरकारी अभियोक्ता राज्य शासनाला नियुक्त करता येतो. अशा तऱ्हेने नियुक्त केलेल्या वकिलाचा किमान ७ वर्ष व्यवसाय असला पाहिजे परंतु जिल्हा न्यायालयात जिल्हा दंडाधिकारी यांनी शासनाच्या मान्यतेने बनविलेल्या तज्ञ मंडळातील वकिलामधून यांची नियुक्ती होते. सध्या एकूण ३७५ सरकारी अभियोक्ते व अपर सरकारी अभियोक्ते कार्यरत आहेत.

(२) सरकारी अभियोक्ता, अपर सरकारी अभियोक्ता बृहन्मुंबई, मुंबई यांच्या व्यतिरिक्त महानगर दंडाधिकारी आणि सत्र न्यायालय, मुंबई यांच्या न्यायालयातील कज्जांचे काम चालविण्यासाठी मुंबईमध्ये विशेष सरकारी अभियोक्त्यांची नियुक्ती करण्यासाठी एक मंडळ प्रस्थापित करण्यात आलेले आहे. विशेष सरकारी अभियोक्ता म्हणून मंडळावर वकिलाची केलेली नियुक्ती, फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम २४ (८) अन्वये अधिसूचना काढून जाहीर करावी लागते.

(सहा) विशेष सरकारी अभियोक्ता/विशेष समुपदेशी–

महत्वाच्या कज्जांच्या बाबतीत, शासन त्या कज्जांची कामे चालविण्याकरिता विशेष सरकारी अभियोक्ते/विशेष समुपदेशी यांची नियुक्ती करते. त्यांना विशेष फी, म्हणून उपरोक्त नियमामध्ये विहित केलेल्या फी पेक्षा अधिक फी दिली जाते.

(सात) महाराष्ट्र शासनाचे सर्वोच्च न्यायालयातील शासकीय दाव्यासंबंधीचे कामकाज सरकारी वकील व अपर सरकारी वकील यांजकडून पाहिले जाते. त्याशिवाय तेथे समुपदेशीची तज्ञमंडळे असून सर्वोच्च न्यायालयातील वरिष्ठ वकीलांकडून महाराष्ट्र शासनाची प्रकरणे त्या तज्ञमंडळातील समुपदेशीकडे सोपविली जातात.

(आठ) महाराष्ट्र शासनाचे प्रशासकीय न्यायाधिकरणातील दाव्यांचे काम मुख्य सादरकर्ता अधिकारी व सादरकर्ता अधिकारी पाहतात, सध्या एकूण ३ मुख्य सादरकर्ता अधिकारी हे व २१ सादरकर्ता अधिकारी कामकाज पाहतात.

महाराष्ट्र राज्य विधी सेवा प्राधिकरण–

भारतीय संविधानाच्या परिच्छेद क्र. ३९ अ च्या तरतूदीनुसार समान न्याय व विशेषतः आर्थिक व अन्य कारणांनी कोणत्याही नागरीकांस न्याय मिळण्याची संधी नाकारली जाणार नाही हे उद्दीष्ट लक्षात ठेऊन भारत सरकारने विधी सेवा प्राधिकरण अधिनियम १९८७ (१९८७ चा ३९) हे अधिनियम अंमलात आणून विधी सेवा प्राधिकरणाची नियुक्ती राज्य शासनास बंधनकारक केली. या अधिनियमाच्या कलम २८ अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकाराचा वापर करुन व मुंबई उच्च न्यायालयांच्या मुख्य न्यायमूर्तींशी विचारविनिमय करुन महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र राज्य विधी सेवा प्राधिकरण नियम १९९८ हे नियम दिनांक १४ जानेवारी १९९८ पासून अंमलात आणले. त्यानुसार पूर्वीच्या महाराष्ट्र राज्य कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला मंडळाऐवजी महाराष्ट्र राज्य विधी सेवा प्राधिकरण स्थापन करण्यात आले. राज्यातील आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल तसेच सामाजिक दृष्ट्या मागासवर्गातील लोकांना कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला देण्यासाठी सदर योजना शहरी व ग्रामीण अशा दोन्ही भागांना लागू करण्यात आली असून ती धर्मनिरपेक्ष व राजकारणापासून अलिप्त अशी आहे. या योजनेचे वैशिष्ट्य असे की, ती न्यायिक अधिकारी, वकील, समाजसेवक व शासकीय अधिकारी यांच्यामार्फत राबविली जाते. या योजनेची अंमलबजावणी कार्यक्षम होण्यासाठी सदर प्राधिकरणाने उच्च न्यायालय विधी सेवा समिती, मुंबई व त्यांच्या मुंबई उच्च न्यायालय खंडपीठ नागपूर व औरंगाबाद येथे उपसमित्या ३४ जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरणे आणि ३०२ तालुका विधी सेवा समित्यांची निर्मिती केली आहे. राज्यात लोकन्यायालये भरविण्यासाठी कालबध्द कार्यक्रम आखण्यात आला आहे. तसेच कायमस्वरुपी लोकन्यायालये स्थापन करण्यात आली आहेत. तुरुंगातील कैद्यांना कायद्याचा सल्ला मिळण्यासाठी तुरुंगामध्ये कायदा सहाय्य केंद्र स्थापण्यात आली आहेत. किरकोळ गुन्ह्यातील आरोपींसाठी तुरुंगात न्यायालये स्थापन करण्यात आली आहेत. फौजदारी प्रक्रिया संहिता कलम १२५ खालील प्रलंबित प्रकरणांमध्ये तडजोडीसाठी जिल्हा व तालुका न्यायालयांमध्ये समुपदेशक केंद्रे स्थापन करण्यात आली आहेत. कायदा साक्षरता प्रसारासाठी चर्चासत्रे व शिबीरे भरविण्यात येतात तसेच वादमुक्त गाव योजना सुरु करण्यात आली आहे.

(४) महाराष्ट्र शासनाच्या सर्वोच्च न्यायालयातील कामकाजावर देखरेख करण्यासाठी तसेच, महाराष्ट्र शासनाच्या सर्वोच्च न्यायालयातील प्रकरणांसंबंधीच्या अभिलेख्यांची योग्य ती काळजी घेण्यासाठी महाराष्ट्र सदन नवी दिल्ली येथे "सरकारी वकील कार्यालय, विधी व न्याय विभाग, सर्वोच्च न्यायालय" या नावाने विधी कक्ष स्थापन करण्यात आला आहे.

(दोन) वित्तीय आवश्यकता
(II) Financial Requirements

तक्ता - १
TABLE-I

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousands)

		प्रत्यक्ष रकमा २०२१-२०२२ Actual 2021-2022	अर्थसकल्पीय अदाज २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023	सुधारित अंदाज २०२२-२०२३ Revised Estimates 2022-2023	अर्थसेकल्पीय अंदाज २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024	
1		**2**	**3**	**4**	**5**	
(अ) कार्याचे वर्गीकरण	...					**A-Activity Classification:**
११४-विधी व सल्लागार समुपदेशी	...	--	--	--	--	114-Legal Adviser & Council
एकूण (अ)	...	--	--	--	--	Total--A
११४-विधी व सल्लागार समुपदेशी शहर अधिकारी (२०१४०२९९)						**114- Legal Adviser & Council City Officer - (20140299)**
वेतन	...	285774	432684	329280	432684	Salries.
अतिकालीक भत्ता	...	117	315	252	315	O. T.
दूरध्वनी विज व पाणी	...	1997	3985	3587	3985	Tel.
प्रवास खर्च	...	192	252	252	265	Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च	...	14078	15575	30155	16354	Office expenese.
व्यावसायिक सेवा	...	236496	300000	400000	450000	Professional Services.
लहान बांधकामे		30600	1	1	1	Minor Work
प्रकाशने	...	341	250	250	250	Publication
संगणकावरील खर्च	...	1214	1467	1467	1540	Computer Expenses.
कंत्राटी सेवा	...	24646	23850	31227	28341	Conatractual Services
भाडेपट्टी व कर	...	51187	70550	70550	78029	Rent, Rates and Taxes
एकूण- (एक) ११४ (१)	...	646642	848929	867021	1011764	**Total -- 114 (1)**
(भारित) २०१४०४३२	...	--	--	-	--	**Total -- (B)**
११४ (दोन) मुफसल अधिकारी (२०१४०३०५)	...					**114 (II) Mufusil Officer. (20140305)**
वेतन	...	157239	203891	203891	226319	Salaries.
मजुरी	...	--	1	1	1	Wages
अतिकालीक भत्ता	...	3	13	10	14	O.T.
दुरध्वनी, वीज पाणी शुल्क	...	663	1628	10.11	1628	Telephone, Ele.
कंत्राटी सेवा	...	--	250	1	250	Contratual Services
प्रवास खर्च	...	64	616	296	647	Domstic Travel Expence.
कार्यालयीन खर्च	...	2400	6252	5663	6607	Office Expenses
भाडेपट्टी व कर	...	--	1	1	1	Rent, Rents of Taxes
प्रकाशने	...	75	440	182	440	Publication
संगणक खर्च	...	215	973	730	1022	Computer Expenses
व्यावसायिक सेवा	...	225842	210000	522983	500000	Professional Services.
जाहीरात व प्रसिध्दी	...	--	0	1	1	Advertising & publicity
एकूण (११४) (२)	...	386501	424106	734770	736930	**Total -- 114 (1I)**

११४(तीन) महाराष्ट्र राज्य विधी सेवा प्राधिकरण (२०१४०३१४)					**14 (iii) Maharashtra State legal Services Authority (20140314)**
वेतन ...	267332	400000	470000	444000	... Salaries
अतिकालीन भत्ता ...	1	3.15	2.52	331	... O. T.
दुरध्वनी, वीज व पाणी ...	21.70	20.00	80.00	20.00	... Tel. Ele .
प्रवास खर्च ...	23.44	30.00	20500	31.50	... Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च ...	10482	5,00,000	160000	52500	... Office Expenses
भाडेपट्टी व कर ...	9.91	22.00	1980	2200	... Rent, Rate & Taxes.
प्रकाशने ...	--	4.20	294	420	... Publication
संगणकावरील खर्च ...	27131	350	263	368	... Computor Expenses
कंत्राटी सेवा ...	75.79	7,00,00	63000	70000	... Coractual Services
जाहिरात व प्रसिध्दी ..	265	9345	6542	9345	.... Advertising & Publicity
लहान बांधकामे ...	0	20000	14000	21000	... Minor Works
व्यावसायिक सेवा ...	1978	11,00,00	88000	110000	... Professional Services
एकूण ११४ (३) ...	**320273**	**667630**	**832831**	**715314**	**... Total 114 (iii)**
(अ) कार्याचे वर्गीकरण					**(A) Activity Classification**
११४(चार) महाराष्ट्र राज्य विधी आयोग...	--	--	--	--	... 114-Maharashtra Law Commission
एकूण (अ) ...	--	--	--	--	... **Total (A)**
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण ११४ (०४) महाराष्ट्र विधी आयोग (२०१४०३५२)					**(A) Objectwise Classification 114 (04) Maharashtra Law Commission (201400352)**
वेतन ...	1	1	1	1	... Salaries
अतिकालिक भत्ता ...	1	1	1	1	... O.T.
दुरध्वनी, वीज व पाणी ...	1	1	1	1	... Telephone Charges
प्रवास खर्च ...	1	1	1	1	... Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च ...	1	1	1	1	... Office Expenses
भाडे, पट्टी व कर ...	1	1	1	1	... Rent, Rates & Taxes
प्रकाशने ...	1	1	1	1	... Publication
इतर खर्च ...	1	1	1	1	... other Adm. exp.
व्या. वि. से. ...	1	1	1	1	... Payment for professional and Special Services.
संगणक ...	1	1	1	1	... Computer
एकूण (ब) ...	**10**	**10**	**10**	**10**	... **Total (B)**
११४ (पाच) कोर्ट फी स्टँप खरेदी (२०१४०४१२)					**14 (V) Purchase of Court fee stamps (20140412).**
कार्यालयीन खर्च ...	354	641	577	633	... Office Expenses
एकूण ११४ (५) ...	--	--	--	--	Total 114 (V)
भारित ...	--	--	--	--	... Charged
एकूण (ब) दत्तमत ...	**1353770**	**1941316**	**2435209**	**2464691**	... **Total (B) Voted**

तक्ता-१
TABLE-I

(दोन) वित्तीय आवश्यकता (रुपये हजारात)

(II) Financial Requiresments *(Rs. in thousands)*

1	प्रत्यक्ष रकमा २०२१-२०२२ Actuals 2021-2022 (2)	अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023 (3)	सुधारलेले अंदाज २०२२-२०२३ Revised Estimates 2022-2023 (4)	अर्थसंकल्प २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024 (5)	
(क) वित्तीय व्यवस्थेची साधने.					**C - Sources of Finance**
मागणी क्रमांक जे-१					**Demand No. J- 1.**
२०१४ न्यायदान (दत्तमत) ...	– – –	– – –	– – –	– – –	... Administration of Justice
एकूण (क) (दत्तमत) ...	– – –	– – –	– – –	– – –	... **Total (C)**
(अ) कार्याचे वर्गीकरण					(A) Activity Classification
८००–इतर खर्च ...	--	--	--	--	... 114-Legal Advisor Counsel
एकूण (अ) ...	--	--	--	--	... **Total (A)**
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण					**(B) Objectwise Classification**
(००)(०२) न्यायदानात अधिक सुधारणा करण्यासाठी १३व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार अनुदान (२०१४ ०४५९)					**(00)(02) 13th Finance Commission Grants for imporving delivery of Justice (2014 0459)**
वेतन ...	0	0	0	0	... Salaries
कंत्राटी सेवा ...	0	0	0	0	... Contractual Services
दूरध्वनी, वीज व पाणी शुल्क	0	0	0	0	... Telephone
प्रवास खर्च ...	0	0	0	0	... Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च ...	73737	0	1053	0	... Office Expenses
व्यावसायिक सेवा ...	--	0	33100	0	... Payment for profes Professional Services.
इतर ...	0	0	0	0	... Other
प्रदाने	0	0	0	0	...
प्रकाशने ...	0	0	0	0	... Publication
संगणकावरील खर्च ...	323300	0	45.79	0	... Computer Expenses
भाडे पट्टी व कर ...	0	0	0	0	... Rent, Rates and Taxes
जाहिरीती व प्रसिध्दी ...	5310	0	0	0	... Other Administrative Exp.
लहान बांधकामे ...	0	0	0	0	... Minor Works
एकूण (ब) ...	112324	0	400600	0	... **Total (B)**
(क) वित्तीय व्यवस्थेची साधने-	397037		38732		C-Source of Finance
मागणी क्रमांक-जे-१ दत्तमत ...					... Demand No. J-1.
२०१४, न्यायदान (दत्तमत) ...	397037	5.00	--	--	2014, Adminitration of Justice.
एकूण (क) (दत्तमत) ...	**50754**	**5388070**	**11102309**	**6864204**	-- **.Total (C)**

तक्ता –२

TABLE–II

राज्यातील विविध विधी अधिकाऱ्यांचा तक्ता :- **Chart of the various Law Officers in the State :–**

क्रमांक	विधी अधिकाऱ्याचे पदनाम	Sr. No.	Designation of Law Officer	Number of Posts पदसंख्या
१	२	1	2	
	उच्च न्यायालय, मुंबई		**High Court, Mumbai**	
१.	महा-अधिवक्ता, महाराष्ट्र राज्य मुंबई …	1.	The Advocate General, Maharashtra State, Mumbai ...	1
२.	सहयोगी महा-अधिवक्ता, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई …	2.	The Associate Advocate General, Maharashtra State, Mumbai ...	–
३.	महा-अधिवक्ता, यांचे मानसेवी सहाय्यक, मुंबई …	3.	The Hon. Assistant to Advocate General, Mumbai	–
४.	सरकारी वकील आणि सरकारी अभियोक्ता, उच्च न्यायालय, (अ. शा.) मुंबई …	4.	The Government Pleader and Public Prosecutor, High Court, (A. S.) Mumbai .	1
५.	अतिरिक्त सरकारी वकील आणि अतिरिक्त सरकारी अभियोक्ता, उच्च न्यायालय, (अ. शा.) मुंबई ...	5.	The Additional Government Pleader and Additional Public Prosecutor, High Court, (A. S.) Mumbai. ...	8
६.	अतिरिक्त सरकारी वकील आणि अतिरिक्त सरकारी अभियोक्ते, उच्च न्यायालय, (अ. शा.) मुंबई.	6.	The Assistant Government Pleader and Additional Public Prosecutors, High Court, (A. S.) Mumbai. ...	39
७.	सरकारी वकील आणि सरकारी अभियोक्ते यांचे मानसेवी सहायक, उच्च न्यायालय, मुंबई …	7.	The Hon. Assistant to the Government Pleader and Public Prosecutors, High Court, Mumbai. ...	–
८.	सरकारी वकील, उच्च न्यायालय (मूळ शाखा), मुंबई …	8.	The Government Pleader, High Court, (Original Side) Mumbai ...	1
९.	अतिरिक्त सरकारी वकील (मुळ शाखा) मुंबई.	9.	The Add Govt. preader (o.s) Mumbai. ...	5
१०.	सरकारी वकील आणि सरकारी अभियोक्ता, उच्च न्यायालय अपील शाखा (रिट सेल) मुंबई …	10.	The Government Pleader and Public Procecutor, High Court, Appellate side (Write Cell) Mumbai ...	1
११.	सहायक सरकारी वकील, उच्च न्यायालय (मूळ शाखा), मुंबई …	11.	The Assistant Government Pleader, High Court, (Original Side) Mumbai ...	24
१२.	अतिरिक्त सरकारी वकील, व अतिरिक्त सरकारी अभियोक्ता उच्च न्यायालय (अपील शाखा), मुंबई…	12.	The Additional Government Pleader, High Court, (Appellate Side) Mumbai	7
१३.	सहायक सरकारी वकील,व अतिरिक्त सरकारी अभियोक्ता उच्च न्यायालय (अपील शाखा), (रिट शाखा) मुंबई …	13.	The Assistant Government Pleader, High Court, (Appellate Side) (Writ cell) Mumbai.	2
१४.	'अ' मंडळ समुपदेशी, उच्च न्यायालय, मुंबई …	14.	'A' Panel Council, High Court Mumbai ...	44
१५.	'ब' मंडळ समुपदेशी, उच्च न्यायालय, मुंबई …	15.	'B' Panel Council, High Court Mumbai ...	10
१६.	विशेष समुपदेशी, उच्च न्यायालय, मुंबई …	16.	SPI Council High Court Mumbai. ..	39
	नागपूर येथील उच्च न्यायालयाचे न्यायपीठ		**High Court Bench at Nagpur**	
१७.	सरकारी वकील आणि सरकारी अभियोक्ता, उच्च न्यायालय, नागपूर …	17.	The Government Pleader and Public Prosecutor, High Court, Nagapur ...	1
१८.	अतिरिक्त सरकारी वकील आणि अतिरिक्त सरकारी अभियोक्ता, उच्च न्यायालय, नागपूर …	18.	The Additional Government Pleaders and Additional Public Prosecutors, High Court, Nagapur. ...	7
१९.	सहायक सरकारी वकील आणि अपर सरकारी अभियोक्ते, उच्च न्यायालय, नागपूर …	19.	The Assistant Government Pleader and Additional Public Prosecutors, High Court, Nagpur. ...	44
२०.	'अ' मंडळ समुपदेशी, उच्च न्यायालय, नागपूर …	20.	'A' Panel Council, High Court, Nagpur ..	23
२१.	'ब' मंडळ समुपदेशी, उच्च न्यायालय, नागपूर …	21.	'B' Panel Council, High Court Nagpur ..	–
	औरंगाबाद येथील उच्च न्यायालयाचे न्यायपीठ		**High Court Bench at Aurangabad**	
२२.	सरकारी वकील आणि सरकारी अभियोक्ता, उच्च न्यायालय, औरंगाबाद …	22.	The Government Pleader and Public Prosecutors, High Court, Aurangabad	1
२३.	अतिरिक्त सरकारी वकील आणि अतिरिक्त सरकारी अभियोक्ता, उच्च न्यायालय, औरंगाबाद …	23.	The Additional Government Pleaders and Additional Public Prosecutors,... High Court, Aurangabad.	04
२४.	सहायक सरकारी वकील आणि सहाय्यक सरकारी अभियोक्ता, उच्च न्यायालय, औरंगाबाद …	24.	The Assistant Government Pleaders and Assistant Public Prosecutors, High Court, Aurangabad. ...	44
२५.	सरकारी वकीलांचे मानसेवी सहायक, उच्च न्यायालय, औरंगाबाद …	25.	The Hon. Assistant to the Government Pleader, High Court, Aurangabad ...	–
२६.	'अ' मंडळ समुपदेशी, उच्च न्यायालय, औरंगाबाद …	26.	'A' Panel Council, High Court Aurangabad ...	16
२७.	'ब' मंडळ समुपदेशी, उच्च न्यायालय, औरंगाबाद …	27.	'B 'Panel Council, High Court Aurangabad ...	–

क्रमांक ९	विधी अधिकाऱ्याचे पदनाम २	Sr. No. 1	Designation of Law Officer 2	Number of Posts पदसंख्या
	सत्र न्यायालय, मुंबई		**Sessions Court, Mumbai**	
२८.	बृहन्मुंबईकरिता सरकारी अभियोक्ता ...	28.	The Public Prosecutor for Greater Mumbai ...	1
२९.	बृहन्मुंबईकरिता अतिरिक्त सरकारी अभियोक्ता ...	29.	The Public Additional Prosecutor for Greater Mumbai ...	41
३०.	मुंबईतील विशेष अभियोक्त्यांचे मंडळ (सत्र न्यायालय आणि महानगर दंडाधिकारी न्यायालये यांच्याकरिता). ...	30.	A Panel of Special Prosecutors in Mumbai (For Session Court and Courts of Metropolitan Magistrates). ...	_
	नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई		**City Civil Court, Mumbai**	
३१.	सरकारी वकील, नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई ...	31.	The Government Pleader, City Civil Court, Mumbai ...	1
३२.	अतिरिक्त सरकारी वकील, नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई ...	32.	The Additional Government Pleader City Civil Court, Mumbai ...	1
३३.	सहायक सरकारी वकील, नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई ...	33.	The Assistant Government Pleader City Civil Court, Mumbai ...	6
	लघुवाद न्यायालय, मुंबई		**Small Cause Court, Mumbai**	
३४.	सरकारी वकील, लघुवाद न्यायालय, मुंबई (बांद्रा) ...	34.	The Government Pleader, Small Cause Court, Mumbai (Bandra) ...	1
३५.	सहायक सरकारी वकील, लघुवाद न्यायालय, मुंबई (बांद्रा) ...	35.	The Assistant Government Pleaders, Small Cause Court, Mumbai (Bandra) ...	1
	मुफसल न्यायालय		**Mofussil Court**	
३६.	प्रत्येक जिल्ह्याच्या मुख्यालयातील जिल्हा सरकारी वकील व सरकारी अभियोक्ते, सहायक सरकारी वकील व अपर सरकारी अभियोक्ते आणि जिल्हा सरकारी वकील व सरकारी अभियोक्ते यांचे मानसेवी सहायक.	36.	District Government Pleaders and Public Prosecutors' Assistant Government Pleaders and Additional Public Prosecutors and Hon. Assistant to the District Government Pleader and Public Prosecutors at Head quarter of each District. ...	459
३७.	दुय्यम सरकारी वकील (प्रत्येक तालुक्याच्या ठिकाणी एक) ...	37.	Subordinate Government Pleaders (One at each Taluka Place) ...	--
३८.	विशेष वकील, महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण, पुणे, नागपूर, कोल्हापूर व ओरंगाबाद ...	38.	Special Government Pleader, Maharashtra Revenue Tribunal, Pune, Nagpur, Kolhapur and Aurangabad. ...	–
	महाराष्ट्र प्रशासकिय न्यायाधिकरण		**Maharashtra Administrative Tribunal**	
३९.	मुख्य सादरकर्ता अधिकारी, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई ...	39.	Chief Presenting Officer, Maharashtra Administrative Tribunal, Mumbai	1
४०.	ब मंडळ सादरकर्ता अधिकारी.	40.	'B' Panel Presenting Officer ...	10
४१.	मुख्य सादरकर्ता अधिकारी, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, औरंगाबाद ...	41.	Chief Presenting Officer, Maharashtra Administrative Tribunal, Aurangabad	1
४२.	ब मंडळ सादरकर्ता अधिकारी. ...	42.	'B' Panel Presenting Officer ...	10
४३.	मुख्य सादरकर्ता अधिकारी, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, नागपूर ...	43.	Chief Presenting Officer, Maharashtra Administrative Tribunal, Nagpur	1
४४.	ब मंडळ सादरकर्ता अधिकारी ...	44.	'B' Panel Presenting Officer ...	10
४५.	सी.बी.आय. न्यायालय (केंद्रिय गुन्हे अन्वेशन विशेष न्यायालये) ...	45.	C.B.I. Court. ...	30
४६.	ग्राम न्यायालय ...	46..	Gram Court. ...	5

तक्ता –३ (एक)
TABLE–III (i)

(तीन) कार्यक्रम कार्यभाराचा सारांश आणि गरजांचे स्पष्टीकरण–

शासनाच्या वतीने महाअधिवक्ता, यांनी २०१८, २०१९, २०२० मध्ये चालविलेली प्रकरणे पुढील तक्त्यात दर्शविली आहेत.

(III) Programme work Load Summary and Explanation of Financial Requirements.

The following Table indicates the number of cases conducted by the Advocate General during 2018, 2019, and 2020.

अ. क्र. Sr. No.	वर्ष Year	उच्च न्यायालय High Court		सर्वोच्च न्यायालय Supreme court
		दिवाणी Civil	फौजदारी Criminal	
1	2	3	4	5
--	--	--	--	--
1	2021	146	21	0
2	2022	0	0	0
3	2023	--	--	--

तक्ता –३ (दोन)
TABLE–III (ii)

सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, मुंबई

शासनाच्या वतीने ज्यामध्ये संबंधित वर्षात वकील, उच्च न्यायालय, मुंबई, हजर झाले अशा (दिवाणी आणि फौजदारी) प्रकरणांची संख्या पुढील तक्त्यामध्ये दर्शविली आहे.

शासकीय अभियोगावर देखरेख ठेवणे हे विधि अधिकाऱ्यांचे काम असून ते राज्यातील सर्व न्यायालयातील प्रत्येक दिवशी सुनावणीसाठी निश्चित केलेल्या प्रकरणावर अवलंबून असते हे काम अत्यंत तांत्रिक व अस्थिर असल्याने प्रकरणे निकालात काढण्यासाठी प्रमाणके ठरविता येत नाहीत.

The Government Pleader, High Court Mumbai

The following table indicates the cases (Civil and Criminal) in which the Government Pleader, High Court, Mumbai has put in his appearance on behalf of Government during the respective years.

The work of Law Officers is to look after the Government litigation and it depends on the cases fixed for hearing on each day in all the Courts in the State. The work is highly technical and fluctuating and hence no norms of disposal can be fixed for them.

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the begining of the year			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases filed and defended during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
१. दिवाणी ...	48711	48753	48863	213	382	225	48924	49135	49088	171	272	79	48753	48863	49009	... Civil
२. फौजदारी ...	148489	156459	166100	14801	16527	18203	163290	172986	184303	6831	6886	7151	156459	166100	177152	...Criminal
	197200	20542	214963	15014	16909	212214	212214	222121	233391	7002	7158	7230	205212	214963	226161	

तक्ता -३ (तीन)
TABLE–III (iii)

दिवाणी आणि फौजदारी कज्जांच्या निकालपत्रांच्या सही शिक्क्यांच्या नकलासाठी केलेल्या अर्जांची संख्या आणि सरकारी वकील, उच्च न्यायालय मुंबई यांनी खरेदी केलेल्या नकलांची संख्या पुढे दिलेल्या तक्त्यामध्ये दर्शविली आहे.

The following Table indicates the number of applications made for certified copies of the judgment in Civil, Criminal Cases and number of copies purchased by the Government Pleader, High Court, Mumbai.

प्रकरणाचे स्वरुप	सही शिक्क्यांच्या नकलाकरिता अर्ज Application for copies			वर्षामध्ये खरेदी केलेल्या सही शिक्क्यांच्या नकला Certified copies purchased during the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	
१. दिवाणी ...	373	242	38	394	224	38	(i) Civil Cases
२. फौजदारी ...	26	30	32	26	30	32	(ii) Criminal Cases
	399	272	70	420	254	70	

तक्ता -३ (चार)
TABLE–III (iv)

अपिलात जाण्याच्या कामात आणि बेअदबीच्या कामात सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी दिलेल्या अभिप्रायाची संख्या पुढील तक्त्यात दर्शविली आहे.

The following table indicates the number of opinion given by the Government Pleader, High Court, Mumbai for going in appeal and contempt matters.

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the begining of the year			वर्षात नवीन आलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed of during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2 3	4	--	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
१. दिवाणी ...	--	--	--	0	--	2	0	--	2	0	--	2	0	0	0	(i) Civil Cases
२. फौजदारी ...	--	--	--	74	49	33	74	49	33	74	49	33	0	0	0	(ii) Criminal Cases
	--	--	--	74	49	35	74	49	35	74	49	35	0	0	0	

तक्ता -४

TABLE–IV

सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, (मूळ शाखा) मुंबई

सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, (मूळ शाखा) मुंबई यांनी शासनाच्या वतीने उच्च न्यायालय, मूळ शाखा मुंबईमध्ये दाखल केलेली व निकालात काढलेली प्रकरणे खालील तक्त्यात दाखविण्यात आलेली आहेत.

The Government Pleader, High Court, (Original Side), Mumbai

The following table indicates the writ petitions instituted and disposed off by the Government Pleader, High Court, Original Side Mumbai on behalf of Government in the High Court, (Original Side).

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the begining of the year			वर्षात नवीन आलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
१. रिट विनंती अर्ज व अपिले ...	23365	24544	25656	1520	2122	2267	24885	26666	27923	341	1010	1043	24544	25656	26880	Writ Petitions and Appeals
२. दिवाणी दावे व इतर प्रकरणे... व अपिले.	3537	3612	3723	110	163	150	3647	3775	3873	35	52	47	3612	3723	3826	(Civil Suits and other matters and appeals.
३. विक्रीकरासंबंधीची प्रकरणे ...	1983	1987	1876	4	16	30	1987	2003	1906	0	127	60	1987	1876	1846	Sales Tax matters.
एकूण ...	28885	30143	31255	1634	2301	2447	30519	32444	33702	376	1189	1150	30143	31255	32552	Total

तक्ता – ५

TABLE–V

सरकारी वकील, आणि सरकारी अभियोक्ता, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, (रिट सेल) मुंबई

–सरकारी वकील, आणि सरकारी अभियोक्ता उच्च न्यायालय, अपील शाखा (रिट सेल)मुंबई यांनी शासनाच्यावतीने उच्च न्यायालय, अपील न्यायशाखा, मुंबई यामध्ये रिटस्साठी दाखल केलेले व निकालात काढलेले विनंती अर्ज पुढील तक्त्यात दर्शविले आहेत.

The Government Pleader and Public Prosecutor, High Court, Appellate side (Writ Cell), Mumbai.

The following table indicates the writ petitions instituted and disposed off by the Additional Government Pleader High Court, (Appellante Side) Mumbai on behalf of Government in the High Court, (Appellate Side).

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the begining of the year			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
अपिल न्यायशाखा... उच्च न्यायालयामधील रिटस्साठी अर्ज	240764	259215	282678	20175	28003	28312	260929	287218	310990	1714	4540	7456	259215	282678	303534	Writ Petitions on Appellate side High Court.

तक्ता –६

TABLE–VI

सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, नागपूर

~~सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, नागपूर व औरं~~गाबाद यांनी संबंधित वर्षामध्ये उच्च न्यायालय नागपूर व औरंगाबाद न्यायपीठ येथे शासनाच्या वतीने दाखल केलेली आणि निकालाल काढलेली फौजदारी व दिवाणी प्रकरणे आणि रिट अर्ज पुढील तक्त्यात दर्शविली आहेत.

Government Pleader, High Court, Nagpur

The following table indicates the cases (Civil and Criminal) and Writ Petitions instituted and disposed off by the Government Pleader, High Court, Nagpur and Aurangabad on behalf of Government on the appellate Side, High Court Bench at Nagpur and Aurangabad.

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Casees pending at the begining of the year			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cased
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
१. फौजदारी प्रकरणे	9475	11661	14267	6438	7831	8224	15913	19492	22491	4252	5225	6300	11661	14267	16191	Criminal Cases
२. दिवाणी प्रकरणे	9863	9965	10328	483	733	500	10345	10698	10828	380	370	340	9965	10328	10489	Civil Cases
३. किरकोळ प्रकरणे	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	--	--	Miscellaneous
अपिल न्यायशाखा... उच्च न्यायालयामधील रिटस्‌साठी अर्ज	30834	32082	29671	5234	5263	9928	36068	37345	31599	3986	7674	7454	32082	29671	24145	Writ Petitions on Appellate side High Court.

तक्ता –७

TABLE–VII

सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, औरंगाबाद

Government Pleader, High Court, Aurangabad

१. फौजदारी प्रकरणे	4990	5914	--	3899	3929	--	8889	9843	--	2975	3618	--	5914	6225	--	Criminal Cases
२. दिवाणी प्रकरणे	4297	4275	--	78	152	--	4375	4427	--	100	156	--	4275	4271	--	Civil Cases
३. किरकोळ प्रकरणे	0	0	--	0	1	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	Miscellaneour
उच्च न्यायालयामधील रिटसृसाठी अर्ज	0	0	--	0	1	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	Writ Petitions on Appellate side

तक्ता –८

TABLE–VIII

सरकारी अभियोक्ता मुंबई यांनी शासनाच्या वतीने सन २०२१, २०२२ व २०२३ मध्ये दाखल केलेली आणि निकालात काढलेली फौजदारी प्रकरणे पुढील तक्त्यात दर्शविली आहेत.

The following indicates the numbers of different types of criminal cases filed and defended by the Government on which the District Government Pleaders and Public Prosecutors have put in their appearance on the behalf of the Government during the year from 2021,2022 & 2023.

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Casees pending at the begining of the year			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cased
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
१. फौजदारी अपीले...	16884	18714	19876	4087	4481	4474	20771	23195	24350	2257	3519	3153	18714	19876	21193	Criminal Appeals
२. फौजदारी फेरतपासणी अर्ज	3574	3457	3923	19026	22132	23653	22600	25589	27576	19143	21666	23444	3457	3923	4082	Criminal Revision Aplications.
एकूण ...	20458	22171	23799	23113	26613	28127	43571	48784	51926	21400	24985	26651	22171	23799	25275	**Total**

तक्ता – ९ (i)
TABLE–IX

सरकारी वकील, लघूवाद न्यायालय, मुंबई.

खालील तक्ता सरकारी वकीलए लघूवाद न्यायालय, मुंबई यांनी २०२१, २०२२ व २०२३ मध्ये शासनातर्फे लढविलेल्या व निकालात निघालेल्या प्रकरणांची संख्या दाखवितो.

The Government Pleader, Small Causes Court, Mumbai.

The following table indicates the number of different types of Cases filed and defended by Government in which the Government Pleader, Small Causes Court, Mumbai has put in the appearance on behalf of Government during the year 2021, 2022 and 2023.

प्रकरणाचे स्वरुप		वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Casees pending at the begining of the year			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases ifiled and defended during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
१. फौजदारी प्रकरणे	....	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	CriminalCass
२. दिवाणी प्रकरणे	...	28493	28691	--	4627	5606	--	33080	34297	--	4389	6237	--	28691	28060	--	Civil Cases
एकूण		--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	

तक्ता – ९ (i)
TABLE–IX (i)

सरकारी वकील कार्यालय, (महाराष्ट्र राज्य), नवी दिल्ली.

त्या त्या वर्षात दाखल करण्यात आलेली व निकालात काढलेली सर्वोच्च न्यायालयातील महाराष्ट्र शासनाशी संबंधीत असलेल्या दिवाणी, फौजदारी, रिट याचिका, विशेष परवानगी याचिका व संकिर्ण प्रकरणाबद्दलची माहिती खालील तक्त्यात दर्शविण्यात आली आहे.

Office of the Government Pleader (Maharashtra state), New Delhi.

The following table indicates the Civil Criminal, Writ Petitions spl. Leave Petitions and Miscellaneous matters concerning Maharashtra Government in the Supreme Court, New Delhi received and disposed of during the respective years.

प्रकरणाचे स्वरुप		वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Casees pending at the begining of the year			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases ifiled and defended during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
१. फौजदारी प्रकरणे	....	0	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	CriminalCass
२. दिवाणी प्रकरणे	...	0	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Civil Cases
एकूण		0	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	

तक्ता – १०

TABLE–X

सरकारी वकील, नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई

खालील तक्ता नगर दिवाणी न्यायालयात दाखल झालेली व सरकारी वकील, नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई यांनी शासनार्फे लढविलेली नागरिकत्वासंबंधी व इतर दिवाणी प्रकरणे दर्शवितो.

The Government Pleader, City Civil Court, Mumbai

The following table indicates the Citizenship suit and other City Civil Suit filed in the Mumbai City Civil Court in which the Government Pleader, City Civil Court Mumbai has put in his appearance on behalf of Government.

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Casees pending at the begining of the year			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases instituted during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed duringf the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cased
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
दिवाणी दावे आणि कामे																Civil Suits and Matters
१. नागरिकत्वाबाबतचे दावे	7959	8047	8198	220	141	166	8179	8238	8364	82	40	105	8097	8198	8259	Citizenship Suit
२. किरकोळ अपीले	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Miscellaneous Appeals.
एकूण :	7959	8097	8198	220	141	166	8179	8238	8364	82	40	105	8097	8198	8259	**Total**

तक्ता – ११

TABLE -- XI

जिल्हा सरकारी वकील व सरकारी अभियोक्ते

२०२१, २०२२ व २०२३ या वर्षामध्ये दिवाणी व फौजदारी स्वरुपाची दाखल झालेली आणि शासनाच्यावतीने जिल्हा सरकारी वकील आणि सरकारी अभियोक्ते यांनी निकालात काढलेली प्रकरणे खालील तक्त्यात दर्शविली आहेत.

District Govt. Pleader and Procecutors.

The following tables indicate the number of different types of Civil and Criminal Cases filed and defended by the Government in which the District Government Pleaders and Public Prosecutors have put in their apperances on behalf of Government during the years 2021, 2022 and 2023.

प्रकरणांचे स्वरुप	वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात निकाली काढलेली प्रकरणे Cases filed and defended during the year			एकूण Total			शासनाच्या बाजूने लागलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			शासनाच्या विरोधात लागलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(१) जिल्हा : अहमदनगर																**... (1) District :AHMEDNAGAR**
फौजदारी प्रकरणे ...	9089	9691	--	2374	3418	--	11463	13109	--	1722	2758	--	9691	10351	--	...Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	5408	5500	--	233	460	--	5641	5960	--	141	313	--	5500	5647	--	...Civil Cases
एकूण ...	14497	15191	--	2607	3878	--	17104	19069	--	1913	3071	--	15191	15998	--	... **Total**
(२) जिल्हा : अकोला																**... (2) District : AKOLA**
फौजदारी प्रकरणे ...	17	21	--	981	730	--	--	--	--	145	45	--	836	685	--	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	22	34	--	821	612	--	--	--	--	87	428	--	734	184	--	... Civil Cases
एकूण ...	39	55	--	1802	1342	--	--	--	--	232	473	--	1570	869	--	... **Total**
(३) जिल्हा : अमरावती																**... (3) District : AMRAVATI**
फौजदारी प्रकरणे ...	11981	12449	--	3631	3952	--	15612	16401	--	3163	3180	--	12449	13221	--	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	6166	6202	--	251	310	--	6417	6572	--	215	443	--	6202	6069	--	... Civil Cases
एकूण ...	18147	18651	--	3882	4262	--	22029	22913	--	3378	3623	--	18651	19290	--	...**Total**
(४) जिल्हा : औरंगाबाद																**... (4) District :AURANGABAD**
फौजदारी प्रकरणे ...	3929	4375	--	3618	4345	--	--	--	--	723	1040	--	2895	3305	--	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	152	212	--	156	260	--	--	--	--	60	63	--	96	197	--	... Civil Cases
एकूण ...	4081	4987	--	3774	4605	--	--	--	--	783	1103	--	2991	3502	--	... **Total**

(५) जिल्हा : बीड																	... (5) District : BEED
फौजदारी प्रकरणे	...	2783	3180	3445	2327	2455	3239	--	--	--	667	792	826	1660	1663	2413	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	808	893	702	328	435	1059	--	--	--	82	202	284	246	233	775	Civil Cases
एकूण	...	3591	4073	4147	2655	2890	4298	--	--	--	749	994	1110	1906	1896	3188	**Total**
(६) जिल्हा : भंडारा																	... (6) District :BHANDARA
फौजदारी प्रकरणे	...	116	162	261	209	45	831	--	--	--	20	6	187	189	39	644	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	37	80	93	40	90	115	--	--	--	18	21	44	22	42	31	Civil Cases
एकूण	...	153	242	354	249	135	946	--	--	--	38	.27	236	211	81	675	**Total**
(७) जिल्हा : बुलढाणा																	... (7) District :BULDHANA
फौजदारी प्रकरणे	...	805	820	860	207	212	220	--	--	--	47	40	70	160	172	150	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	285	290	320	105	110	151	--	--	--	50	50	47	55	60	104	Civil Cases
एकूण	...	1090	1110	--	312	322	--	--	--	--	97	90	--	215	232	--	**Total**
(८) जिल्हा : चंद्रपूर																	... (8) District :CHANDRAPUR
फौजदारी प्रकरणे	...	299	381	414	72	173	197	--	--	--	25	42	37	47	131	160	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	49	53	95	40	112	82	--	--	--	33	103	66	7	9	16	Civil Cases
एकूण	...	348	434	509	112	285	279	--	--	--	58	145	103	54	140	176	**Total**
(९) जिल्हा : धुळे																	... (9) District : DHULE
फौजदारी प्रकरणे	...	1583	1821	1932	1349	1874	1466	--	--	--	332	570	446	1017	1304	1520	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	56	228	179	112	242	545	--	--	--	32	80	64	80	162	481	Civil Cases
एकूण	...	1639	2049	2111	1461	2116	2511	--	--	--	364	650	510	1097	1466	2001	**Total**
(१०) जिल्हा : जळगाव																	... (10) District : JALGAON
फौजदारी प्रकरणे	...	7063	7759	8475	3327	3916	4155	10390	11675	12628	2631	3202	3838	7759	8473	8790	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	2360	2461	2442	115	222	750	2475	2683	3192	14	241	749	2461	2442	2443	Civil Cases
एकूण	...	9514	10255	10990	3900	4504	5000	13414	14759	15990	3159	3769	4630	10255	10990	11360	**Total**
(११) जिल्हा : जालना																	... (11) District : JALNA
फौजदारी प्रकरणे	...	1181	1703	2645	1957	1544	2476	--	--	--	716	336	314	1241	1208	2162	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	199	359	346	160	245	337	--	--	--	11	9	19	149	236	318	Civil Cases
एकूण	...	1380	2062	2991	2117	1789	2813	--	--	--	727	345	333	1390	1444	2480	**Total**

तक्ता – ११ चालू

Table -- XI -*Contd.*

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		
(१२) जिल्हा : कोल्हापूर																	...	**(12) District : KOLHAPUR**
फौजदारी प्रकरणे	...	1953	2168	2212	1699	1651	1732	--	--	--	290	376	476	1409	1275	1256	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	199	369	501	214	330	471	--	--	--	187	285	410	27	45	61	...	Civil Cases
एकूण	...	2152	2537	2713	1913	1981	2203	--	--	--	477	661	886	1436	1320	1317	...	**Total**
(१३) जिल्हा : नागपूर																	...	**(13) District : NAGPUR**
फौजदारी प्रकरणे	...	2197	4550	4670	2197	4050	4250	--	--	--	1245	1613	1745	952	2437	2505	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	199	467	633	418	392	276	--	--	--	238	240	165	180	152	111	...	Civil Cases
एकूण	...	2396	5017	5303	2615	4442	4526	--	--	--	1483	1853	1910	1132	2589	2616	...	**Total**
(१४) जिल्हा : नांदेड																	...	**(14) District : NANDED**
फौजदारी प्रकरणे	...	2790	3181	3486	1047	1212	1419	3837	4393	4905	656	907	1101	3181	3486	3804	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	3028	2947	3069	546	826	852	3574	3823	3921	577	754	757	2997	3069	3164	...	Civil Cases
एकूण	...	5818	6178	6555	1593	2038	2271	7411	8216	8826	1233	1661	1858	6178	6555	6968	...	**Total**
(१५) जिल्हा : नाशिक																	...	**(15) District : NASIK**
फौजदारी प्रकरणे	...	4816	5481	6049	4059	4700	5628	--	--	--	590	1119	1444	3496	3581	4184	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	1652	402	388	102	224	419	--	--	--	62	158	348	40	66	71	...	Civil Cases
एकूण	...	6468	5883	6437	4161	4924	6047	--	--	--	652	1277	1792	3536	3647	4255	...	**Total**
(१६) जिल्हा : उस्मानाबाद																	...	**(16) District :OSMANABAD**
फौजदारी प्रकरणे	...	5127	5634	6041	1176	1844	1811	6303	7478	7852	669	1437	1431	5634	8041	6421	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	11924	12565	13597	1283	1763	5351	13207	14328	18948	642	731	1840	12565	13547	17108	...	Civil Cases
एकूण	...	17051	18199	19638	2454	367	7162	19510	21806	26800	1311	2168	3271	18199	19638	23529	...	**Total**
(१७) जिल्हा : लातूर																	...	**(17) District : LATUR**
फौजदारी प्रकरणे	...	2101	2146	2439	1256	1969	2123	3357	4115	4562	1211	1676	1991	2146	2434	2571	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	8661	9003	8926	1026	997	1025	9687	10000	9951	684	1074	1191	9003	8976	8760	...	Civil Cases
एकूण	...	10762	11149	8926	2282	2966	3148	13044	14115	14513	1825	2750	3182	11149	11365	11331	...	**Total**

(१८) जिल्हा : परभणी																		**(18) District : PARBHANI**
फौजदारी प्रकरणे	...	0	0	0	0	0	0	--	--	--	0	0	0	0	0	0	...	Criminal Cses
दिवाणी प्रकरणे	...	0	0	0	0	0	0	--	--	--	0	0	0	0	0	0	...	Civil Cases
एकूण	**...**	0	0	0	0	0	0	--	--	--	0	0	0	0	0	0	...	**Total**
(१९) जिल्हा : पुणे																		**(19) District : PUNE**
फौजदारी प्रकरणे	...	7567	12198	12821	6251	10578	11891	--	--	--	2012	2935	3168	4239	7643	8723	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	34	53	68	9	21	15	--	--	--	8	17	14	1	4	1	...	Civil Cases
एकूण	**...**	0	0	0	0	0	0	--	--	--	0	0	0	0	0	0		**Total**
(२०) जिल्हा : रायगड, अलिबाग																		**(20) District: RAIGAD -ALIBAG**
फौजदारी प्रकरणे	...	3110	3303	4002	1306	2049	2718	4424	5352	673	1121	0	1350	2406	4002	4324	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	6735	6914	8067	318	1811	2374	7053	8725	10441	139	658	1214	6914	8067	9147	...	Civil Cases
एकूण	**...**	9843	10217	12069	1624	3860	5052	11477	14077	17171	1260	2008	3100	10214	12069	13471	...	**Total**
(२१) जिल्हा : रत्नागिरी																		**(21) District : RATNAGIRI**
फौजदारी प्रकरणे	...	0	0	0	0	0	0	--	--	--	0	0	0	0	0	0	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	0	0	0	0	0	0	--	--	--	0	0	0	0	0	0	...	Civil Cases
एकूण	**...**	0	0	0	0	0	0	--	--	--	0	0	0	0	0	0	...	**Total**
(२२) जिल्हा : सांगली																	...	**(22) District : SANGLI**
फौजदारी प्रकरणे	...	2986	3122	1748	629	620	2256	4674	3742	4004	1688	1994	2277	2486	1748	1727	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	801	835	905	104	184	122	912	1714	1027	111	114	188	801	905	839	...	Civil Cases
एकूण	**...**	3787	3957	2653	733	804	2378	5586	4761	5031	1799	2108	2465	3787	2653	2566	...	**Total**
(२३) जिल्हा : सातारा																	...	**(23) District : SATARA**
फौजदारी प्रकरणे	...	1136	1207	1427	639	1244	1386	--	--	--	258	556	295	381	688	1041	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	113	214	369	41	103	152	--	--	--	34	31	97	7	72	55	...	Civil Cases
एकूण	**...**	1249	1421	1796	680	1347	1538	--	--	--	292	587	392	388	760	1146	...	**Total**
(२४) जिल्हा : सिंधुदुर्ग																		**(24) District : SINDHUDURG**
फौजदारी प्रकरणे	...	383	440	520	358	410	347	741	850	867	301	330	284	440	520	583	...	Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे	...	435	459	461	34	18	107	489	477	568	30	16	29	499	461	539	...	Civil Cases
एकूण		818	899	981	412	428	454	1230	1327	1435	331	346	313	899	981	1122	...	**Total**

तक्ता – ११ चालू
Table -- XI *-Contd.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
(२५) **जिल्हा : सोलापूर**																... **(25) District : SOLAPUR**
फौजदारी प्रकरणे ...	4470	5771	2295	3574	4377	5375	--	--	--	1010	1501	1745	2564	2876	3630	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	693	966	1484	355	330	987	--	--	--	248	128	240	107	202	697	... Civil Cases
एकूण ...	5163	6737	7079	3929	4707	6362	--	--	--	1258	1629	2035	2671	3078	4327	... **Total**
(२६) **जिल्हा : ठाणे**																... **(26) District : THANE**
फौजदारी प्रकरणे ...	6705	13612	12254	4762	8282	8818	--	--	--	2225	3785	4954	2394	4497	3864	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	167	376	483	7	60	200	--	--	--	3	25	159	4	5	41	... Civil Cases
एकूण ...	6872	13988	12737	4769	8342	9018	--	--	--	2228	3810	5113	2398	4502	3904	... **Total**
(२७) **जिल्हा : वर्धा**																... **(27) District : WARDHA**
फौजदारी प्रकरणे ...	2512	2617	2494	971	802	1042	3483	3419	3541	866	920	943	2617	2499	2598	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	2546	2597	2569	121	137	181	2667	2734	2750	70	145	233	2597	2569	2517	... Civil Case
एकूण ...	5058	1214	5068	1092	939	1223	6150	6153	6291	936	1085	1176	5214	5068	5175	... **Total**
(२८) **जिल्हा : यवतमाळ**																... **(28) District : YAWATMAL**
फौजदारी प्रकरणे ...	4180	4484	4675	436	1131	1412	5116	5615	6087	622	940	1264	4484	4675	4823	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	5899	5472	6004	569	430	731	6468	6402	6755	496	398	662	5972	6004	6073	... Civil Cases
एकूण ...	10079	10456	10679	505	1561	2143	11584	12617	12822	1118	1330	1926	10456	18679	10895	... **Total**
(२९) **जिल्हा : गडचिरोली**																... **(29) District : GADCHIROLI**
फौजदारी प्रकरणे ...	1074	778	982	1011	706	989	--	--	--	192	139	129	819	567	594	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	301	37	41	211	35	57	--	--	--	5	10	30	206	25	32	... Civil Cases
एकूण ...	1375	815	1023	1222	741	1046	--	--	--	197	149	159	1025	592	626	... **Total**
(३०) **जिल्हा : नंदूरबार**																... **(30) District : NANDURBAR**
फौजदारी प्रकरणे ...	349	393	428	291	330	381	--	--	--	68	105	1042	223	225	252	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	8	120	103	0	18	111	--	--	--	0	9	0	0	9	81	... Civil Cases
एकूण	357	513	531	52	348	442	--	--	--	68	114	1042	223	234	333	... **Total**
(३१) **जिल्हा : गोंदिया**																... **(31) District : Gondia**
फौजदारी प्रकरणे ...	1700	1802	2849	1199	1446	3166	--	--	--	81	372	--	390	475	2001	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	442	452	73	97	93	72	--	--	--	8	10	--	29	71	0	... Civil Cases
एकूण	2142	2254	2922	1296	1539	3238	--	--	--	89	382	--	419	546	2001	... **Total**
(३२) **जिल्हा : वाशिम**																... **(32) District : Wasim**
फौजदारी प्रकरणे ...	375	263	1415	121	765	1421	--	--	--	50	580	11	41	185	104	... Criminal Cases
दिवाणी प्रकरणे ...	120	2574	1996	160	2566	1220	--	--	--	55	2130	45	105	436	135	... Civil Cases
एकूण	495	2857	3411	281	3331	2641	--	--	--	135	2710	56	146	621	239	... **Total**

तक्ता – १२
TABLE -- XII

खालील तक्ता सरकारी वकीलांनी शासनाच्या वतीने २०२०, २०२१ व २०२२ मध्ये लढविलेल्या दिवाणी व फौजदारी दाव्यामध्ये शासनाच्या बाजूने व शासनाच्या विरुध्द निर्णय झालेल्या दाव्यांची माहिती दर्शवितो.

The following table indicates the No. of Civil Cases and Criminal Cases in which the Government Pleaders appeared on behalf of Government and the No. of Cases decided in favour and against of Government in 2020, 2021 and 2022.

कार्यालय	दाखल झालेली प्रकरणे Cases filed			निकालात काढलेले दावे Cases disposed			शासनाच्या बाजूने निर्णय लागलेले दावे Cases decided in favour of Govt.			शासनाच्या विरुध्द निर्णय लागलेले दावे Cases decided against Govt.			Office
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
१. महाअधिवक्ता, मुंबई	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1. Advocate General, Mumbai.
२. सहयोगी महाअधिवक्ता, मुंबई	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2. AssociateAdvocateGeneral,Mumbai
३. सरकारी वकील. उच्च न्यायालय, मुंबई.	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	3. Govt. Pleader, High Court, Mumbai.
४. सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, (मूळ शाखा) मुंबई.	1443	1654	2301	304	376	1189	301	370	1181	3	6	8	4. Govt. Pleader, (Original Side) Mumbai.
५. सरकारी वकील, व सरकारी अभियोक्ता,उच्च न्यायालय, अपील शाखा (रिट सेल) मुंबई.	15328	15014	16691	3082	7002	7158	994	4189	3978	2088	2813	3180	5.Govt. Pleader, and Public Prosecutor High Court Appellate Side (Write cell) Mumbai.
६. सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, नागपूर.	5234	5263	9428	3986	7674	7454	2049	4731	5137	1937	2443	2317	6. Govt. Pleader, High Court, Nagpur.
७. सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, औरंगाबाद.	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	7. Govt. Pleader, High Court. Aurangabad.
८. मुख्य सादरकर्ता अधिकारी,													8. Chief Presenting Officer
मुंबई	1238	1753	2207	377	465	765	237	358	445	593	532	721	Mumbai
नागपूर	987	1166	1263	434	524	943	326	439	589	108	85	354	Nagpur
औरंगाबाद	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Aurangabad
९. सरकारी अभियोक्ता, ब्रन्मुंबई मुंबई.	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	9. Government
१०. सरकारी वकील, नगर दिवाणी न्यायालय, मुंबई.	132	224	259	48	91	94	46	91	1	2	0	0	10 Govt. Pleader, City Civil Court, Mumbai
११. सरकारी वकील, लघुवाद न्यायालय, मुंबई.	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	11. Govt. Pleader, Small Causes Court, Mumbai.
१२. सर्व जिल्हा सरकारी वकील व सरकारी अभियोक्ते.	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	12. All District Govt. Pleaders and Public Prosecutors.

तक्ता – १२ चालू ..
TABLE -- XII Continu..

खालील तक्ता सरकारी वकीलांनी शासनाच्या वतीने २०२०, २०२१ व २०२२ मध्ये लढविलेल्या दिवाणी व फौजदारी दाव्यामध्ये शासनाच्या बाजूने व शासनाच्या विरुध्द निर्णय झालेल्या दाव्यांची माहिती दर्शविते.

The following table indicates the No. of Civil Cases and Criminal Cases in which the Government Pleaders appeared on behalf of Government and the No. of Cases decided in favour and against of Government in 2020, 2021 and 2022.

कार्यालय	दाखल झालेली प्रकरणे Cases filed			निकालात काढलेले दावे Cases disposed			शासनाच्या बाजूने निर्णय लागलेले दावे Cases decided in favour of Govt.			शासनाच्या विरुध्द निर्णय लागलेले दावे Cases decided against Govt.			Office
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
१२. सर्व जिल्हा सरकारी वकील सरकारी अभियोक्ते, अहमदनगर	441	233	460	320	141	313	93	110	211	127	31	102	12. All District Govt. Pleaders and Public Prosecutors.
अकोला	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Akola
अमरावती	3903	3882	4262	3110	3378	3623	767	1066	1241	2343	2312	2582	Amravti
औरंगाबाद	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Aurangabad
बिड	3591	4073	4147	2655	2890	4298	744	994	1110	1906	1846	3188	Beed
भंडारा	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	Bhandara
चंद्रपूर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Chandrapur
जळगांव	3900	4504	5060	2909	3769	4630	809	1192	1457	2100	2134	2397	Jalgoan
धुळे	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Dhule
बुलढाणा	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Buldhana
जालना	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Jalna
कोल्हापूर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Kolhapur
नागपूर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Nagpur
नाशिक	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Nasik
उस्मानाबाद	2459	3607	7162	1311	2168	3271	289	432	469	1022	1736	2802	Usamanabad
नांदेड	1543	2038	2271	1233	1661	1858	536	581	690	697	1080	1091	Nanded
परभणी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Parbhani
लातूर	2282	2966	3148	1895	2750	3182	453	435	1226	1442	1815	1956	Latur
पुणे	--	--	--	-	--	--	--	--	--	--	--	--	Pune
सांगली	733	804	2378	1799	3108	2465	611	701	719	1188	1407	1746	Sangli
सातारा	--	--	--	-	--	--	-	--	--	--	--	--	Satara
सिंधुदूर्ग-ओरस	412	428	456	331	346	313	146	131	76	185	215	237	Sindhudurg-Oras
रायगड	1624	3860	5102	1260	2008	3700	549	480	1147	711	1528	2553	Ahemadnagar
रत्नागिरी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Ratnagiri
ठाणे	6872	13988	12737	4769	8342	9018	2228	3840	5113	2398	4502	3905	Thane
यवतमाळ	1505	1561	2143	1108	1339	1426	90	145	329	1028	1143	1597	Yavatmal
वर्धा	1092	939	1223	936	1085	1176	365	309	486	571	748	690	Vardha
एकूण	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Total

तक्ता - १३

TABLE -- XIII

सरकारी वकिलांना मिळालेली फी व वादव्यय

२०१९-२०२०, २०२०-२०२१ २०२१-२०२२ (३१-१२-२०२२ पर्यंत) मध्ये शासनाच्या वतीने चालविलेल्या दिवाणी व फौजदारी प्रकरणामध्ये सरकारी वकिलांना मिळालेली फी व वादव्यया खालील तक्ता दर्शवितो.

शासकीय विधी कामकाजाचे आचरण नियम, १९८४ च्या नियम १३७ व १३८ अनुसार फौजदारी प्रकरणातील फीची बिले, अधिदान मिळण्यासाठी सरकारी, वकिलांकडून कोषागाराकडे परस्पर सादर केली जातात, तसेच दिवाणी प्रकरणातील फी वादव्यया संबंधीची बिले विधि परामर्शीकडे मंजूरी व प्रति स्वाक्षरीसाठी सादर केली जातात. विधि व न्याय विभागात सदर बिले छाननी करुन मंजूर केली जातात व संबंधित सरकारी वकिलांकडे प्रति स्वाक्षरी करुन परत पाठविली जातात. तद्नंतर सरकारी वकील कोषागाराकडे अधिदान मिळण्याकरिता ती बिले सादर करतात.

Fees and Law charges earned by the Govt. Pleaders

The following table indicates the fees and law charges earned by the Government Pleaders in Civil and Criminal Cases conducted on behalf of Government during 2019-2020, 2020-2021 and 2021-2022 (upto 31-12-2022).

In accordance with Rules 137 and 138 of the Rules for the conduct of the Legal Affairs of Government, 1984 Bills of fees in Criminal Cases are referred by Government Pleaders direct to the treasury for receiving payment. The fees and law charges bills of Government Pleaders in Civil Cases are referred to the Remembrancer of Legal Affairs for passing and counter signature. The said Bills are passed after scrutiny and returned duly countersigned by the Remembrancer of Legal Affairs to the concerned Government Pleaders. Thereafter the Government Pleader submits bills to the treasury for receiving payment.

कार्यालय	फौजदारी प्रकरणात मिळालेली फी Fees earned in Criminal Cases			फौजदारी प्रकरणातील झालेली वादव्यय Law charges incurred in Criminal Cases			दिवाणी प्रकरणात मिळालेली फी Fees earned in Civil Cases			दिवाणी प्रकरणातील झालेली वादव्यय Law charges incurred in Civil Cases			Office
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
(१) महाअधिवक्ता, मुंबई	810000	1087500	763750	30	51	95	10670550	9903500	11522500	238	370	339	(1) Advocate General, Mumbai.
(२) सहयोगी महाअधिवक्ता, मुंबई	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	(2) Asso. Advo. General, Mumbai.
(३) सरकारी वकील, व सरकारी अभियोक्ता, उच्च न्यायालय, अपील शाखा (मुंबई)	42676250	36554500	18000500	8245	2970	0	164000	956750	265750	0	0	0	(3) Gover. Pleader, High Court,
सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, औरंगाबाद	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	
सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, नागपूर	18508250	9813000	0	18508250	9813000	0	18508250	9813250	0	18508250	9813250	0	
(४) सरकारी अभियोक्ता, मुंबई	20060750	20929750	13102500	0	0	0	0	0	2	0	0	0	(4) Pub. Prose. for Greater Mumbai.
(५) सरकारी वकील, नगर-दिवाणी न्यायालय, मुंबई	0	0	0	0	0	0	246500	253000	815150	91	85	105	(5) Government Pleader, City Civil Court, Mumbai.
(६) सरकारी वकील, लघुवाद न्यायालय, मुंबई	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	(6) Government Pleader, Small Causes Court, Mumbai.
(७) सर्व जिल्हा सरकारी वकील व अभियोक्ते.	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	(7) All Dist. Govt. Pleaders, & Public Prosecutors.
(८) मुख्य सादरकर्ता अधिकारी,	0	0	0	0	0	0	6116200	3740000	0	0	0	0	(8) Chief Presenting Officers,
महाराष्ट्र प्रशासकीय, न्यायाधिकरण मुंबई	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	Maharashtra Admnistrative Tribunal (Mum., Nagpur and
मुख्य सादरकर्ता अधिकारी, महाराष्ट्र प्रशासकीय, न्यायाधिकरण औरंगाबाद	0	0	0	0	0		6378400	6335100	0	0	0	0	Aurangabad).
मुख्य सादरकर्ता अधिकारी, महाराष्ट्र प्रशासकीय, न्यायाधिकरण नागपूर	0	0	0	0	0	0	9826100	10965750	6758550	0	0	0	
(९) सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, (मुळ) शाखा मुंबई.	0	0	0	0	0	0	26460750	20041500	180115000	0	0	0	

तक्ता-१४

TABLE - XIV

(IV) Personnel Summary **(चार) कर्मचारी विषयक गोषवारा**

Designation		Scale of Pay/वेतनमान	No. of posts/पदसंख्या 2021-2022	2022-2023	पदनाम
1		2	3	4	1
9. LEGAL ADVISERS AND COUNSELS					९-विधि सल्लागार व समुपदेशी
Gazetted-					**राजपत्रित -**
Advocate General	...	--	... 1	1	महाअधिवक्ता
Associate Advocate Gerneral	...	--	... --	--	सहयोगी महाअधिवक्ता
Government Pleader, High Court, Mumbai	...	--	... 1	1	सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, मुंबई
Public Prosecutor, Greater, Mumbai	...	--	... 1	1	सरकारी अभियोक्ता, बृहन्मुंबई.
Chief Presenting Officer-MAT (Mumbai, A'bad, & Nagpur)	...	--	... 3	3	मुख्य सादरकर्ता अधिकारी (म. प्र. न्या.) मुंबई, औरंगाबाद व नागपूर
Government Pleader, City Civil Court, Mumbai.	...	--	... 1	1	सरकारी वकील, शहर दिवाणी न्यायालय, मुंबई
Government Pleader, Small Causes, Court.	...	--	... 1	1	सरकारी वकील, लघुवाद न्यायालय
Public Prosecutor High Court, Mumbai.					अपर सरकारी वकील, आणि अति.,
Government Pleader, High Court, Nagpur	...	--	... 1	1	सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, नागपूर
Government Pleader, High Court, Aurangabad5--	...	--	... 1	1	सरकारी वकील, उच्च न्यायालय, औरंगाबाद
					आस्थापना अधिकारी
District Government Pleader	...	--	... 30	30	जिल्हा सरकारी वकील
Government Pleaders					
Establishment Officer	...	44900-142400	... 5	5	आस्थापना अधिकारी
Total-Gazetted	...		55	55	**एकूण-राजपत्रित**
Non-Gazetted, Class III-					**अराजपत्रित, वर्ग तीन-**
Accountant	...	9300–34800–G.P. 4300	... 4	4	लेखापाल
Superintendent	...	38600-122800	... 31	31	अधीक्षक
Assistant Superintendent	...	38600-122800	... 1	1	सहा. अधीक्षक
Librarian	...	29200-92300	... 2	2	ग्रंथपाल
Supervisory Senior Clerk	...	29200-92300	... 35	35	पर्यवेक्षक वरिष्ठ लिपिक
Senior Clerk	...	29200-92300	... 18	18	वरिष्ठ लिपिक
Stenographer (Higher Grade)	...	41800-132300	... 30	30	लघुलेखक (उ. श्रेणी)
Stenographer (Lower Grade)	...	38600-122800	... 37	37	लघुलेखक (नि. श्रेणी)
Clerk-Typist	...	19900-63200	... 191	191	लिपिक-टंकलेखक
Clerk	...	19900-63200	... 8	8	लिपिक
Steno-Typist	...	19900-63200	... 9	9	लघु टंकलेखन
Typist	...	15008-47600	... 6	6	टंकलेखन
Driver		(Spl. pay Rs. 80)P. 2400	... 2	2	चालक
	...	19900-63200			
		Total-Class III	**...** 376	376	**एकूण, वर्ग तीन**
Class IV-					**वर्ग चार-**
Book Binder	...	19900-63200	... --	--	पुस्तक बांधणीकार
Machine Operator	...	19900-63200	... --	--	मशिन ऑपरेटर
Naik	...	19900-63200	... --	--	नाईक
Filer	...	19900-63200	... --	--	फाईलकरी
Peon	...	19900-63200	... --	--	शिपाई
Sweeper	...	19900-63200	... --	--	सफाईगार
		Total Class IV	**...** --	--	**एकूण-वर्ग चार**
		Grand Total	**...** --	--	**एकूण बेरीज**

धर्मादाय संघटनेच्या रचनेचा तक्ता
CHART OF THE CHARITY ORGANISATION

धर्मादाय संघटनेच्या रचनेचा तक्ता

Chart of the Charity Organisation

धर्मादाय आयुक्त
CHARITY COMMISSIONER

१		२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
मुख्यालय/H.O.		ठाणे/ Thane	रायगड/ Raigad	बृहन्मुंबई/ Gr.Mumbai	औरंगाबाद/ Aurangabad	नाशिक/ Nashik	लातूर/ Latur	पुणे/ Pune	अमरावती/ Amravati	कोल्हापूर/ Kolhapur	नागपूर/ Nagpur
धर्मादाय सह आयुक्त	लेखा संचालक										
Jt.Charity Commis-sioner धर्मादाय उप आयुक्त Dy. Charity Commissioner सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt.Charity Commissioner सचिव,देवस्थान व्यवस्थापन समिती, कोल्हापूर/ Secretary, Devstan Management Commitee, Kolhapur	Director of Accounts सहायक लेखा संचालक	सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt.Charity Commissioner	सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt.Charity Commissioner	धर्मादाय सह आयुक्त Jt.Charity Commissioner धर्मादाय उप आयुक्त Dy. Charity Commissioner सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner सहायक लेखा संचालक Asstt. Director of Accounts	धर्मादाय सह आयुक्त Jt.Charity Commissioner धर्मादाय उप आयुक्त Dy. Charity Commissioner सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner जालना/Jalna सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner परभणी/Parbhani सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner नांदेड/Nanded सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner हिंगोली/Hingoli सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner	धर्मादाय सह आयुक्त Jt.Charity Commissioner धर्मादाय उप आयुक्त Dy. Charity Commissioner सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner जळगांव/Jalgaon सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner धुळे/Dhule सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner नंदुरबार/ Nandurbar सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner	धर्मादाय सह आयुक्त Jt.Charity Commis-sioner धर्मादाय उप आयुक्त Dy. Charity Commis-sioner सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commis-sioner सोलापूर/ Solapur सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commis-sioner उस्मानाबाद/ Usmanabad सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commis-sioner बीड/Beed सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner	धर्मादाय सह आयुक्त Jt.Charity Commissioner धर्मादाय उप आयुक्त Dy. Charity Commissioner सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner अहमदनगर/ Ahamadnagar सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner सातारा/Satara सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner	धर्मादाय सह आयुक्त Jt.Charity Commissioner धर्मादाय उप आयुक्त Dy. Charity Commissioner सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner अकोला/Akola सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner बुलढाणा/ Buldhana सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner यवतमाळ/ Yavtalmal सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner वाशिम/Wasim	धर्मादाय सह आयुक्त Jt.Charity Commissioner धर्मादाय उप आयुक्त Dy. Charity Commissioner सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner सांगली/Sangali सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner रत्नागिरी/ Ratnagiri सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner सिंधुदुर्ग/ Sindhudurg सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner	धर्मादाय सह आयुक्त Jt.Charity Commissioner धर्मादाय उप आयुक्त Dy. Charity Commissioner सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner वर्धा/Wardha सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner भंडारा/Bhandara सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner चंद्रपूर/ Chandrapur सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner गडचिरोली/ Gadchiroli सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner गोंदिया/Gondia सहायक धर्मादाय आयुक्त Asstt. Chariry Commissioner

११. धर्मादाय संघटना

प्रस्तावना :

(१) धर्मादाय संघटना, धर्मादाय आयुक्त यांच्या प्रशासनाखाली महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० कार्यान्वित करण्याकरिता निर्माण केलेली आहे. या अधिनियमाद्वारे राज्यामधील सार्वजनिक न्यास, संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० प्रमाणे नोंद झालेल्या सार्वजनिक संस्था किंवा धार्मिक संस्था किंवा दोन्हीसह संस्था यावर नियंत्रण ठेवले जाते. महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० अन्वये धर्मादाय आयुक्त हे धर्मादाय संघटनेचे प्रमुख असून एक निगम आहेत. कायद्यातील न्यायिक कार्यविषयक ठराविक तरतुदी व्यतिरिक्त धर्मादाय आयुक्तांना न्यासाचे पर्यवेक्षण व विनियोजन ही सर्वसाधारण कर्तव्ये तसेच काही न्यायिक कर्तव्य, विशेषतः अधिनियमामध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे बजवावी लागतात. धर्मादाय आयुक्त व त्यांचे अधिकारी यांना कायद्यान्वये अशा प्रशासकीय व न्यायिक कार्याबाबत कार्यवाही करावी लागते. त्या खेरीज धर्मादाय संघटनेचा प्रमुख या नात्याने व महाराष्ट्र राज्यातील सर्व सार्वजनिक न्यासांचा पालक व परिरक्षक म्हणून शासकीय कर्तव्य पार पाडीत असतात. अशा तऱ्हेने धर्मादाय आयुक्तांना चौकशी प्राधिकारी तसेच न्यायिक किंवा न्यायिकवत प्राधिकारी म्हणून काम करावे लागते,

(२) धर्मादाय आयुक्तांना, धर्मादाय सह-आयुक्त, धर्मादाय उप-आयुक्त व सहायक धर्मादाय आयुक्त हे न्यायिक कार्यात, न्यायिकवत व प्रशासकीय कार्यात मदत करतात तसेच लेखा संचालक व सहायक लेखा संचालक प्रशासकीय व लेखा विषयक कामात व संघटनेचे नियंत्रण करण्यात मदत करतात.

(३) धर्मादाय आयुक्तांना एखाद्या न्यासाचे काही व्यक्तीकडून विश्वासघाताने, गैरविनियोगामुळे, अपहारामुळे अगर निष्काळजीपणामुळे नुकसान झाले त्यासाठी विश्वस्तांना जबाबदार धरण्याचे किंवा तात्पुरते बडतर्फ करण्याचे व नवीन विश्वस्त नेमण्याचे अधिकार आहेत. तसेच न्यासांची योजना तयार करणे, मनाई हुकूम देणे. अपीलांची सुनावणी करणे पुनरीक्षण अर्जाचा विचार करणे इत्यादी अधिकार आहेत. त्यांच्या न्यायिकवत व प्रशासकीय कर्तव्यामध्ये न्यास निधीची गुंतवणूक करण्यास परवानगी देणे, न्यासाच्या मालमत्तेचे संरक्षण करणे, विश्वस्तांना कर्ज उभारण्याची व घेण्याची परवानगी देणे, न्यासाच्या हिशेबाचे खास परीक्षण करण्याचे आदेश देणे. न्यासाचे प्रशासन योग्य व्हावे म्हणून आदेश देणे, देण्याचे अधिकार अगर न्यासाचे संरक्षण अथवा त्याच्या मालमत्तेचे संरक्षण करणे, एखाद्या न्यासाच्या कामकाजाबाबत चौकशी सुरु करणे, न्यासाच्या विश्वस्ता विरुध्द अथवा संबंधित व्यक्तीविरुध्द फौजदारी फिर्याद दाखल करणे अथवा अशी फिर्याद दाखल करण्यास मंजुरी देणे व विश्वस्तांना याबाबत जिल्हा न्यायालयामध्ये फिर्याद नोंदविण्यास मान्यता देणे इत्यादी कामाचा समावेश होतो. धर्मादाय आयुक्तांना पंढरपूर मंदिराविषयी जी तात्पूरती समिती आहे त्यावर ही देखरेख ठेवावी लागते. तसेच ते देवस्थान व्यवस्थापन समिती, पश्चिम महाराष्ट्र, कोल्हापूर यांच्या कामकाजावर देखरेख ठेवतात.

(४) धर्मादाय आयुक्त हे संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० अनुसार संस्था निबंधक सुध्दा आहेत व त्या अधिनियमाखाली नोंदणी झालेल्या संस्थाच्या कामकाजावर ते देखरेख ठेवतात.

(५) सार्वजनिक न्यासाना मार्गदर्शन व्हावे व चांगली सेवा उपलब्ध व्हावी तसेच धर्मादाय संघटनेचे कामकाज सुरळीत चालावे म्हणून धर्मादाय संघटनेची दिनांक १३-१-२००० पासून पुनर्रचना करण्यात आली असून ३६ सार्वजनिक प्रादेशिक कार्यालये स्थापन झालेली आहेत. धर्मादाय सहआयुक्त, उप धर्मादाय आयुक्त आणि सहायक धर्मादाय आयुक्त हे महाराष्ट्र सार्वजनिक न्यास अधिनियम १९५० अन्वये अथवा शासनाने अधिनियमान्वये प्रदान केलेल्या अधिकारानुसार आपली कामे व कर्तव्ये पार पाडतात.

(६) उपरोक्त अधिनियमानुसर लावण्यात येणाऱ्या फी आणि इतर प्रशासकीय खर्चासाठी सार्वजनिक न्यासाकडून घेण्यात येणारी फी, इतर वर्गणी, अधिनियमानुसार होणारी वसुली इ. माध्यमातून निर्माण होणाऱ्या निधीचा वापर शासनाने अथवा स्थानिक प्राधिकरणांनी दिलेल्या वर्गणीतून स्थापन करण्यात आलेल्या सार्वजनिक न्यासाच्या कामकाजाकरीता होणारा खर्च भागविण्याकरीता धर्मादाय आयुक्त आणि त्यांचा कर्मचारी वर्ग यांचे वेतन आणि भत्ते याकरिता शासनाने केलेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्याकरीता व या अधिनियमातील तरतुदींची अंमलबजावणी करण्यासाठी करण्यात येतो. परंतु महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० चे कलम ४१ क अंतर्गत P.I.L ४०-२००७ मध्ये दि. २५-९-२००९ रोजी मा. उच्च न्यायालयच्या आदेशान्वये २% अंशदान /फी वसुलीस स्थगिती देण्यात आली. सध्या सार्वजनिक न्यास प्रशासन निधीतील रक्कम दिवसेंदिवस मी होत असल्याने भविष्यात कर्मचारी तेतन/भत्ते इतर खर्चाच्या दृष्टीने अंशदान पुन्हा सुरू करण्यात करता मा. उच्च न्यायालय (मुंबई) येथे Civil Application दखल करण्यात आली आहे.

(७) महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त संस्था, १९५० ने हैद्राबाद धर्मादाय दाननिधी विनिमय, १३४९ फसली निरसित केले असून ह्या धर्मादाय-दान निधीपैकी बहुतेक सार्वजनिक न्यास म्हणून नोंदले गेले आहेत. तथापि एखाद्या समितीकडे त्यांचे व्यवस्थापन सोपविण्याची योजना धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य मुंबई यांनी तयार करेपर्यंत ह्या सर्व धर्मादाय दाननिधीचे व्यवस्थापन महसूल प्रशासनामार्फत चालू राहिल.

(८) **धर्मादाय संघटनेच्या प्रादेशिक कार्यालयांसाठी जागा उपलब्ध करुन घेण्याची कार्यवाही :- त्यामध्ये सद्यस्थितीत भाडेतत्वावर कार्यरत असलेली जिल्ह्यांची कार्यालय १५ आहेत. प्रशासकीय/शासकीय इमारतीत कार्यरत असलेल्या जिल्ह्याची संख्या २ आहे. कार्यालयासाठी जागा प्राप्त होऊन ताबा घेतलेले जिल्ह्याची संख्या १७ आहे. स्वःची व भाडयाची इमारत असलेले जिल्ह्यांची संख्या ४ आहे. राज्यातील सर्व जिल्हा कार्यालयांकरिता जागांची सद्यस्थिती दर्शविणारा तक्ता सोबत जोडण्यात आला आहे. (परिशिष्ट-अ)**

धर्मादाय संघटनेच्या अधिनस्त कार्यालयासाठी जागा प्राप्त करण्यासाठी १२ जिल्ह्याचे प्रस्ताव महसूल विभागाकडे प्रलंबित आहे. नागपूर, पुणे, अकोला, कोल्हापूर, या कार्यालयांची जागा पुरेशी आहे. अहमदनगर, औरंगाबाद, कार्यालयाचे नवीन इमारतीचे बांधकाम पूर्ण झाले असून, सदर इमारतीत दैनंदिन कामकाज सुरु झाले आहे. जालना, यवतमाळ, सोलापूर सातारा, कार्यालयाच्या बांधकाम सुरु आहे. पालघर कार्यालयासाठी भाड्यांची जागा ताब्यात घेतली असून पालघर कार्यालय कार्यान्वित झाले आहे. मुंबई कार्यालय हे मुख्यालय इमारतीत कार्यरत असून, सध्या मुख्यालयाचा इमारतीचे Structral audit करण्यात आलेले असून, सदरची इमारत बांधकाम सरचना धोकादायक असल्याने ती लवकरात-लवकर रिक्त करणार आहे, सदरच्या कार्यालयासाठी सास्मिरा हि इमारत भाडे तत्वावर घेण्यात आली आहे.

(९) **रुग्णालय योजना :-** नोंदणीकृत न्यासाद्वारे संचालित रुग्णालयांतर्फे निर्धन व दुर्बल घटकातील रुग्णांना अनुक्रमे मोफत व सवलतीच्या दराने वैद्यकीय उपचार.

महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० चे कलम ४१ क क अंतर्गत मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी रिट याचिका (पीआयएल) क्रमांक ३१३२/०४ मध्ये निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांना अनुक्रमे मोफत व सवलतीच्या दराने धर्मादाय रुग्णालय/वैद्यकीय केंद्र येथे वैद्यकीय उपचार मिळण्याकरीता मंजूर केलेली योजना दिनांक १ सप्टेंबर २००६ पासून अंमलात आली आहे. या योजनेनुसार खालीलप्रमाणे रुग्ण सवलतीस पात्र आहेत.

निर्धन रुग्ण :- ज्यांची वार्षिक उत्पन्नाची मर्यादा रुपये ८५,००० इतकी आहे, त्यांना धर्मादाय रुग्णालयात / वैद्यकीय केंद्रात पुर्णपणे मोफत उपचारांची सोय आहेत.

दुर्बल घटकातील रुग्ण :- ज्यांची वार्षिक उत्पन्नाची मर्यादा रुपये १,६०,००० इतकी आहे, त्यांना धर्मादाय रुग्णालयात / वैद्यकीय केंद्रात सवलतीच्या दरात वैद्यकीय उपचार उपलब्ध आहेत.

परिशिष्ट ब मध्ये सदर योजनेच्या लाभार्थिंची माहिती देण्यात आली आहे. दि. २४-८-२०१५ रोजी मा. मुख्यमंत्री महोदय यांच्या हस्ते योजनेची माहिती व योजनेचा माहिती व योजनेच्या लाभ जास्तीत जास्त लाभार्थ्यांना मिळण्यासाठी धर्मादाय आयुक्त कार्यालयाच्या ई-गव्हर्नन्स कार्यक्रमांतर्गत रुग्णालय मोड्यूल गो-लाइव्ह करण्यात आलेले आहे, जेणेकरुण सर्वसामान्य जनतेस धर्मादाय रुग्णालयांची आवश्यक ती माहिती सहजपणे उपलब्ध होऊ शकते. सदर मोड्यूलवरून राखीव खाटापैकी किती खाटा उपलब्ध आहेत, संपर्क व्यक्तींचे, संपर्क क्रमांक वगैरे अशा प्रकारची आवश्यक माहिती मिळू शकते.

विधि व न्याय विभागाच्या दिनांक २७-१-२०१६ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार, योजनेची माहिती व योजनेच्या लाभ जास्तीत जास्त लाभार्थ्यांना मिळण्यासाठी धर्मादाय आयुक्त कार्यालयांतर्गत ई-गव्हर्नन्स कार्यक्रमांतर्गत सुरु करण्यात आलेल्या रुग्णालय मोड्यूलचे संनियंत्रण करण्यास व धर्मादाय रुग्णालयमध्ये आरोग्य सेवकांची नेमणूक करण्यास राज्य आरोग्य हमी सोयायटीस (राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना सोसायटी) प्राधिकृत केले. त्यानुसार प्रथम टप्प्यात मुंबई जिल्ह्यातील एकुण २५ धर्मादाय रुग्णालयात, पुणे जिल्ह्यातील एकुण ८ धर्मादाय रुग्णालयात व नासिक जिल्ह्यातील रुगालयात व नासिक जिळ्यातील ०३ धर्मादाय रुग्णालयात धर्मादाय आरोग्य सेवकाची नियुक्ती केली आहे.

Real time basis वर खाटांच्या उपलब्धतेची माहिती प्राप्त होण्यासाठी पथदर्शी प्रकल्प म्हणून मुंबई जिल्ह्याती खालील महानगरपालिका व शासकीय रुग्णालयात स्मार्ट टीव्ही लावण्यात आले आहेत.

१) सेन्ट जॉर्ज रुग्णालय २) सायन ऑस्पिटल ३) के . इ. एम. रुग्णालय ४) नायर ऑस्पिटल ५) जे. जे. हॉस्पिटल

त्याप्रमाणे महाराष्ट्र शासनाचे दि.६/६/२०१८ रोजीच्या पत्रानुसार राज्यातील १९ जिल्ह्यातील शासकीय/महानगरपलिका रुग्णालयात २५ व मा. मुख्यमंत्री सहायता कक्ष मंत्रालय मुंबई येथे १ याप्रमाणे एकुण २६ ठिकाणी स्मार्ट टिव्ही स्थापित करण्यात आले. १) शासकीय वैद्यकीय महाविद्याल, अकोला. २) जिल्हा स्त्री रुग्णालय, अकोला. ३) जिल्हा सामान्य रुग्णालय अमरावती ४) जिल्हा स्त्रि रुग्णालय अमरावती. ५) जिल्हा सामान्य रुग्णालय, जालना ६) शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालय, नागपूर. ७) सुपर स्पेशालिटी रुग्णालय नागपूर, ८) जिल्हा सामान्य, वाशीम ९) जिल्हा सामान्य रुग्णालय, गडविरोली. १०) जिल्हा सामान्य रुग्णालय वर्धा, ११) वसंतराव नाईक शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालय, यवतमाळ १२) जिल्हा सामान्य रुग्णालय, जळगाव. १३) जिल्हा सामान्य रुग्णालय, बुलढाणा. १४) शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व सर्वोपचार रुग्णालय, लातूर १५) ससून सर्वोपचार रुग्णालय, पुणे. १६) जिल्हा सामान्य, रुग्णालय पुणे १७) पुणे मनपा दवाखाना, पुणे. १८) जिल्हा सामान्य रुग्णालय, उस्मानाबाद. १९) जिल्हा सामान्य रुग्णालय, परभणी २०) जिल्हा सामान्य रुग्णालय, नाशिक. २१) सामानय रुग्णालय, मालेगाव २२) जिल्हा सामान्य रुग्णालय, हिंगोली. २३) शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालय, (ओ.पी.डी. विभाग) औरंगाबाद. २४) शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालय, औरंगाबाद. २५) जिल्हा सामान्य रुग्णालय, नांदेड. २६) मा. मुख्यामंत्री वैद्यकीय सहायता कक्ष मंत्रालय मंबई. या २६ ठिकाणी स्मार्ट टिव्ही स्थापित करण्यात आले आहेत.

महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था (सुधारणा) अधिनियमाचे अंतर्गत महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार क्र. ४ खालीलप्रमाणे सुधारणा केली आहे.

महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था सुधारणा २०१९ अधिनियम यामध्ये सुधारणा करण्याकरिता अधिनियम.

१. या अधिनियमास, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था (सुधारणा) अधिनियमय, २०१९ असे संक्षिप्त नाव म्हणावे.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार, जून २९, २०१९/ आषाढ ८, शके १९४१.

२. महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, याच्या कलम ४१ अ अ मध्ये, ...

(क) पोट-कलम १ मध्ये

(एक) खंड (ब) मध्ये "ज्याच्यावर उपचार" या मजकुरानंतर "(नेत्रांतर्गत (इंट्रा ऑक्युलर) शस्त्रक्रिया यांसह)" हा मजकूर समाविष्ठ करण्यात येईल;

(दोन) खंड (क) मध्ये, "उपचार करुन घेण्यासाठी" हा मजकूर समाविष्ठ करण्यात येईल;

(तीन) परंतूकानंतर, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :

"परंतू आणखी असे की, जेथे केंद्र किंवा राज्य शासन किंवा राज्य शासन किंवा इतर कोणतीही संस्था यांच्याकडून प्राप्त होणाऱ्या सहाय्यातून व अनुदानातून वैद्यकीय केंद्रात एखाद्या व्यक्तीवर नेत्रांतर्गत (इंट्रा ऑक्युलर) शस्त्रक्रिया करण्यात आली असेल त्याबाबतीत, अशी शस्त्रक्रिया करुन घेण्याऱ्या व्यक्तीची, खंड (ब) किंवा, यथास्थिती, खंड (क) च्या प्रयोजनासाठी लाभार्थी म्हणून गणना करण्यात येणार नाही";

(ख) पोट-कलम (५) मध्ये "किंवा नेत्रांतर्गत (इंट्रा ऑक्युलर) शस्त्रक्रिया" हा मजकूर वगळण्यात येईल.

मा. धर्मादाय आयुक्त यांच्याद्वारे नानावटी रुग्णालयास अचानक भेट देऊन रुग्णालयातील त्रुटीबाबत विश्वस्तावर फौजदारी गुन्हा दाखल करुन रु. ५ लाख इतक्या रकमेचा दंड मुख्यमंत्री सहायता निधीमध्ये जमा करण्यात आला आहे. "धर्मादाय रुग्णालये गरीब रुग्णाच्या दारी" ह्या विशेष अभियानाद्वारे दि. ४-११-२०१७ व दि. ३-१२-२०१७ रोजी मुंबई व महाराष्ट्रतील झोपडपट्टी व फुटपाथ वरील ६७००० गरीब रुग्णांच्या आरोग्याची मोफत तपासणी करण्यात आली.

(१०) ई-गव्हर्नंस प्रकल्प :- धर्मादाय संघटनेचे मुख्यालय व त्याच्या अधिनस्त कार्यालयामध्ये ई गव्हर्नस ॲप्लिकेशन ची अंमलबजावणी करणे करिता निविदा प्रक्रिये व्दारे न्यूनतम निविदाकर (L1) म्हणून प्राप्त झालेल्या M/S Mastek Ltd. म्हणून या संस्थेची System Integretor म्हणून निवड करण्यात आलेली आहे. धर्मदाय संघटनेच्या सर्व कार्यालयातील ई गव्हर्नस ॲप्लीकेशनची अंमलबजावणी करण्याकरीता येणाऱ्या रु .३,१२,२६,०५९/-(सेवा करासहित)(रुपये तीन कोटी बारा लाख सव्वीस हजार एकोणसाठ फक्त) इतक्या खर्चास सार्वजनिक न्यास प्रशासन निधितून

भागविण्यात मान्यता मिळाली आहे. मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथील रित पिटीशन (IPL) क्र. ३१३२/२००४ मधील दि. १७-८-२००६ व दि. १५-४-२०१५ रोजीचे आदेशाप्रमाणे मुजूर योजनेनुसार हॉस्पिटल करिता मॉडेयल बनविण्यात आलेले आहे. धर्मादाय संघटनेच्या सदर संकेत स्थळावरील हॉस्पिटल मॉडयूलचे मा. मुख्यमंत्री महोदयांच्या हस्ते दि. २६-८-२०१५ रोजी उदघाटन करण्यात आले.

धर्मादाय संघटनेचे स्वतंत्र Softwar विकसित (e-govermante project) करण्यातचे काम आता पूर्ण झाले आहे. आता मे मारटेक लिलि यांचेकडून सॉफ्टेवेअर सिवमुरिटी ऑडिस्करिता पाठविण्यात आलेले आहे सदर सिक्युरिटी ऑडिटचे सर्टिफेकेट प्राप्त झाल्यानंतर महाराष्ट्र शासनाच्या स्टेट डेटा सेंटर येथे सर्व्हर वर डिफ्लाय केले जातील फेब्रुवारी, २०१६ च्या पहिल्या आठवड्यामध्ये गोलाईव्ह होणे अपेक्षित आहे.

शासन निर्णय क्रमांक :- LNJD/D१७०११/१० /२०१४Desk १७, दि.२१/८/२०१४ अन्वये धर्मादाय संघटनेचे मुख्यालय व त्याच्या अधिनस्त असलेल्या कार्यालयामधील अभिलेख्यांचे स्कॅनिंग व डिजीटायझेशन करण्याकरिता निविदा प्रक्रियेव्दारे न्यूनतम निविदाकार (L1)असलेल्या,M/s karve Data Management Service या संस्थेची निवड करण्यात आलेली आहे, त्याच्या कामाचा तपशिल परिशिष्ट क मध्ये देण्यात आलेला आहे.

११) **नवीन ७७३ पदांना मंजूरी** - महाराष्ट्र सार्वजनीक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० व नियम१९५१ तसेच संस्था नोंदणी कायदा १८६० अंतर्गत कामकाज करणेकरीता व प्रशासन प्रभावी व गतिमान करण्यासाठी शासनाने शासन निर्णय क्रमांक - सीएचए-२०११/८२१/प्र.क्र.९३/का-१ दिनांक १४ मार्च २०१२ अन्वये ७७३ नविन पदांची निर्मीती केली असुन त्यापैकी ४०४ पदांची भरती करण्यात आलेली आहे व उर्वरीत पदांची भरतीची प्रक्रिया सुरु आहे.

(१२) धर्मादाय संघटनेतील गट ब अराजपात्रत व गट क संवर्गातील अधिक्षक/जनसंकर्प अधिकारी, लेखापाल/निरीक्षक/न्याय लिपिक, वरिष्ठ लिपिक/अभिलेखापाल, लिपिक टंकलेखक या संवर्गातील पदांचे सेवाप्रवेश नियम शासनाच्या दि. १७/११/२०१२ रोजीच्या अधिसूचनेनुसार तयार करण्यात आले आहेत. सदर अधिसूचनेनुसार वरील सर्व पदांवर पदोन्नती आणि नामनिर्देशनाने नियुक्त होणाऱ्या कर्मचाऱ्यांना विहित केलेली विभागीय परीक्षा उत्तीर्ण होणे आवश्यक असल्याने सामायिक परीक्षेची नियमावली शासनाने मान्य करुन त्याबाबतची धिसूचना क्रमांक सीएचए-२०१४/६३९/प्र.क्र.११५/कार्य.१, दि. ०३/१२/२०१५ रोजी निर्गमित करण्यात आली असून त्यानुसार दि. २१/०२/२०१६ रोजी प्रथम सामायिक विभागीय परीक्षा आयोजित करण्यात आलेली आहे.

(१३) कायद्यातील तांत्रिक बाबींच्या माहिती अभावी विश्वस्तांवर कोणतेही तांत्रिक गुन्हे दाखल होऊ नयेत या कारणास्तव तसेच महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १९५० कायद्यातील महत्वाच्या बाबी विश्वस्तांना अवगत करुन देणे याकरिता सन २०१५ मध्ये विश्वस्त संस्था तंटामुक्त व्हावा म्हणून सोलापूर, औरंगाबाद अहमदनगर, सातारा तसेच बारामती येथे कार्यशाळा आयोजित करण्यात आल्या होत्या, यामध्ये मा. मर्धादाय आयुक्तांनी विश्वस्तांना मार्गदर्शन केले बारामती येथील कार्यशाळेमध्ये मा. शरद पवार साहेब उपस्थित होते. आणि औरंगाबाद येथील कार्यशाळेत मा. न्यायमूर्ती के. यु. चांदीवाल होते.

(१४) सहधर्मादाय आयुक्त कायालय, औरंगाबाद येथील कार्यालयीन इमारतीच्या उद्‌घाटन प्रसंगी मा. मुख्यमंत्री महोदय, मा. मुख्य न्यायमुर्ती आणि मा. विधानसभा अध्यक्ष यांच्याशी झालेल्या चर्चेनुसार तसेच मा. मुख्य सचिव कार्यालयातून प्राप्त झालेल्या आदेशानुसार मा. धर्मादाय आयुक्तांनी महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १९५० च्या कलम २२ या कलमांतर्गत (३) (A) व (३) (AA) या पोटकलमांचा अंतर्भाव करण्याचे तसेच वरील अधिनियमातील कलम ३६ A मध्ये काही दुरुस्ती करण्याचे प्रस्तावित केले आहे.

(१५) दिनांक १२/१२/२०१५ रोजी राष्ट्रीय महालोक अदालत आयोजीत करण्यात आली होती त्यामध्ये ठेवण्यात आलेल्या एकुण ११६७ प्रकरणपैकी २३० प्रकरणे निकाली काढण्यात आली.

(१६) धर्मादाय कार्यालयात प्राप्त होणाऱ्या अवादातील बदल अर्जाचा त्वरित निपटारा व्हावा म्हणून विशेष उपक्रम (Special drive) घेण्यात आला. त्यामध्ये राज्यात एकूण २५००० अर्ज निकाली काढण्यात आले.

(१७) पंढरपूर मंदिरे अधिनियम, १९७३, च्या तरतुदीनुसार पंढरपूर येथील श्री विठ्ठल रुक्मिणी मंदिराचा कारभार दि.२६.२.१९८५ पासून श्री विठ्ठल रुक्मिणी मंदिरे समिती, पंढरपूरकडे शासनामार्फत सोपविण्यात आलेला आहे. तथापि, मा. सर्वोच्च न्यायालयाने दि. १५-१-२०१४ रोजी अंतिम निर्णय दिल्यामुळे मंदिरातील बडवे, उत्पात व इतर यांचे अधिकार नष्ट झालेले आहेत आणि पंढरपूर मंदिरे अधिनियमानुसार श्री विठ्ठल रुक्मिणी मंदिरे समितीकडे या मंदिराचे संपूर्ण व्यवस्थापन आलेले आहे त्यानुसार मंदिरे समितीमार्फत वारकऱ्यांसाठी विविध प्रकारच्या सोयी-सुविधा खालीलप्रमाणे पुरविण्यात येत आहेत.

श्री संत ज्ञानेश्वर दर्शनमंडप :- भाविकांच्या दर्शनाची सोय सुलभ पध्दतीने व्हावी व भाविकांना दर्शन घेताना कमीतकमी वेळेत व शिस्तबध्द पध्दतीने दर्शन व्हावे या हेतूने पाच मजली श्री संत ज्ञानेश्वर दर्शनमंडप १९८७ साली भाविकांसाठी तयार केला. त्यासाठी अंदाजे रु. २ कोटी ६५ लाख खर्च झाले. त्यामध्ये मंदिराच्या सोयीसाठी फोटो स्टॉल, चप्पल स्टॉल स्टॅड, मोबाइ्रल लॉकर्स सुविधा, स्कॅनर मशिन इत्यादी बाबी उपलब्ध करण्यात आलेल्या आहेत. यात्रा कालावधीत आषाढी , कार्तिकी, माघ चैत्र दर्शनासाठी रांग मंदिरा पासू ७ ते ८ किलो मिटर लांब जाते. त्यासाठी मंदिरापासून ते गोपाळपूर रस्त्या पर्यंत भाविकांचे ऊन, वारा, पाऊस, इत्यादी पासून संरक्षण व्हावे म्हणून बारेकेटीग व दर्शनबारीसाठी पत्राशेड उभारले जातात. दर्शनरांगेमध्ये व दर्शन मंडपात भाविकासाठी पिण्याच्या पाण्याची सोय, स्वच्छतागृहे तसेच त्याठिकाणची साफसफाई वेळोवेळी केली जाते. तसेच बारी येणाऱ्या स्त्री भाविकांचे लहान पर्स स्कॅनर मशिनद्वारे तपासणी केली जाते.

बुंदी लाडूप्रसाद :- मंदिर समितीच्या वतीने दि. २२-३-१९८५ पासून गुढी पाडव्याचे मुहुर्तावर मार्फत बुंदीचा लाडू प्रसाद म्हणून अल्पदरात भाविकांना वितरण करणेचे काम चालू केले. मंदिराच्या परिसरामध्ये दोन ठिकाणी लाडू प्रसाद विक्री केंद्र चालू आहेत. भाविकांच्या मागणीनुसार प्रति लाडू पॅकेट (२ नग) पंधरा रुपये या दराने मंदिर समितीचे वतीने पुरवठा केला जातो. तसेच यात्रा कालावधीत आषाढी, कार्तिकी, माघ, चैत्र इ. यात्रा कालावधीमध्ये लाडूप्रसाद विक्रीचे जादा स्टॉल उभारले जातात. तसेच प्रति लाडू पॅकेट (२ नग) रु. १०/- देणगी मुल्य आकारून एकादशी दिवशी राजगिरा लाडूप्रसाद भाविकांना उपलब्ध करून देण्यात येतो.

गोशाळा :- मंदिर समितीचे वतीने गोशाळा सन १९९० पासून सूरू करण्यात आली असून त्यामध्ये लहान मोठी गाई, वासरे, खोंडे इत्यादी मिळून १३२ जनावरे आहेत दुभत्या गाईची संख्या सर्वसाधारण २० असून सद्य परिस्थितीतला ७५ लिटर दुध प्राप्त होते. त्या दुधाचा वापर श्री विठ्ठल व रूक्मिणी यांचे नित्योपचारात अभिषेक व महानैवेद्य व उर्वरीत दुध अन्नछत्र येथे वापरण्यात येते गोशाळेतील जनावरांना सकस आहार मंदिर समिती मार्फत योग्य रितीने पुरवला जातो. तसेच गोशाळेसाठी भाविकांकडून पशुखाद्या योजने साठी देणगी स्विकारली जाते. तसेच भाविकांकडून मोफत चारा प्राप्त झालेस तो ही स्विकारला जातो. गोशाळेतील जनावरांची स्वच्छता व आरोग्य विषयक बाबी कडे तसेच लसीकरण इत्यादी बाबतची दक्षता कटाक्ष रितीने घेतली जाते व वेळोवेळी जनावरांची पशुवैद्यकीय अधिकारी यांचे मार्फत तपासणी केली जाते व वार्षिक निविदा काढून जनावरांसाठी वार्षिक कडबा खरेदी केला जातो.

अन्नछत्र :- मंदिर समितीचे वतीने भाविकांसाठी दिनांक २०/३/१९९६ अन्नछत्र सुरु करण्यात आले असून सदरचे अन्नछत्र पूर्ण वर्ष भर भाविकांसाठी उपलब्ध असून दररोज सर्व साधारण पणे १००० ते ११०० भाविक विनामुलय सदर प्रसादाचा लाभ घेतात भाविकांना पोट भर प्रसादाचा लाभ दिला जातो. अन्नछत्रासाठी अंदाजे २२ लाख रुपये वार्षिक खर्च होतात. तेथे स्वच्छता, भाविकांच्या पिण्याच्या पाण्याची सोय व स्वच्छता गृहाची व्यवस्था निटनेटकेपणे ठेवली जाते. भाविकांकडून अन्नदानासाठी अन्नछत्र वाढदिवस योजना मंदिर समिती मार्फत राबविली जाते त्याचा प्रचंड प्रतिसाठ भाविकांकडून मंदिर समितीस मिळत आहे तसेच धान्य रुपाणे अन्नछत्रासाठी देणगी स्विकारली जाते.त्यासाठी ही भाविकांकडून चांगली प्रतिसाद मिळत आहे.

श्री संत तुकाराम भवन :- मंदिरातील परंपरेनुसार धार्मिक कार्यक्रम पार पाठण्याचे हेतूने मंदिरा लगत श्री जगतगुरू संत तुकाराम महाराज भवन या नावाने इमारत समितीचे वतीने बांधण्यात आली असून त्याचे उद्‌घाटन दि. ७-७-२००६ रोजी करण्यात आले. त्या ठिकाणी सामाजिक, धार्मिक, आध्यात्मिक भजन, किर्तन, प्रवचन इत्यादी कार्यक्रम करण्यात येतात तसेच संत साहित्याचा आभ्यास भाविकांना व्हावा या हेतूने त्याठिकाणी संत साहित्य ग्रंथालय व वाचनालय सुरू करण्यात आलेले आहे. तसेच आषाढी, कार्तिकी, माघ, चैत्र इ. यात्रा कालावधीमध्ये मंदिराच्या सेवेसाठी येणारे स्वंयसेवक, कमांडो, तसेच पोलिस नियंत्रण कक्ष इत्यादी लोकांची सर्व साधारण ५०० ते ६०० लोकांची निवासाची सोय केली जाते.

भक्तनिवास :- १) मंदिर समितीचे वतीने भाविकांचे सोयीसाठी महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ (एमटीडीसी) यांचे कडील वार्षिक रक्कम रू.८ लाख या भाडे तत्वावर सदरची इमारत समितीचे वतीने चालविण्यास सन १९९५ पासून घेतली असून तेथे भाविकांना अल्प दराने निवासाची सोय करण्यात येते. भाविकांना स्नान करणेकामी सौर उर्जेद्वारे गरम पाण्याची सोय करण्यात आलेली आहे. निवासाची सोय करून देण्यात येते. तसेच भाविकांना स्वच्छता व पिण्याच्या पाण्याची सोय उत्त्म रितीने करण्यात आलेली आहे. भाविकांना स्नान करणेकामी सोर उर्जेद्वारे गरम पाण्याची सोय करण्यात आलेली आहे.

सर्वे नं. ५९ मध्ये वेदांत फौडेशन यांचे वतीने बांधकाम करुन ३० खोल्याचे अद्यावत स्वरूपाचे भक्तनिवास सन २०११ पासून भाविकांसाठी मंदिर समितीचे वतिने उपलब्ध झालेले असून तेथे भाविकांना अल्प दरात निवासाची सोय करून देण्यात येते तसेच भाविकांना स्वच्छता व पिण्याच्या पाण्याची सोय उत्तम रितीने करण्यात आलेली आहे. भाविकांना स्नान करणेकामी सौर उर्जेद्वारे गरम पाण्याची सोय करण्यात आलेली आहे.

सर्वे नं. ५९ मध्ये व्हिडिओकॉन पा. लि. (शेठ नंदलाजी धूत) यांचे वतीने ३४ खोल्यांचे अद्यावत स्वरूपाचे भक्तनिवास सन २०१२ पासून भाविकांसाठी मंदिर समितीचे वतिने उपलब्ध झालेले असून तेथे भाविकांना अल्प दरात निवासाची सोय करून देण्यात येते तसेच भाविकांना स्वच्छता व पिण्याच्या पाण्याची सोय उत्तम रितीने करण्यात आलेली आहे. भाविकांना स्नान करणेकामी सौर उर्जेद्वारे गरम पाण्याची सोय करण्यात आलेली आहे. तसेच भाविकांसाठी उपहार गृहाची सोय करण्यात आलेली आहे.

समितीच्या वतीने सर्व्हे नं. ५९ मध्ये नवीन अद्यावत ३०० खोल्यांचे भक्तनिवास बांधकाम सुरू करण्यात आले आहे. सदरचे बांधकाम अंतिम टप्यावर आहे.

चप्पल स्टॅंड :- भाविकांनसाठी चप्पल स्टॅंडची मोफत सोय श्री. संत ज्ञानेश्वर दर्शनमंडपात करण्यात आलेली आहे.

पिण्याच्या पाण्याची सोय :- मंदिर समितीचे वतीने मंदिर व मंदिराच्या परिसरात भाविकांसाठी पिण्याच्या पाण्याची सोय केली जात होती. तथापी भाविकांना शुध्द व थंड पाणी चांगल्या रितीने मिळावे या हेतूने समितीचे वतीने उत्तरद्वार, नामदेव पायरी, संत तुकाराम भवन या तीनही ठिकाणी वॉटर प्युअरी फायर प्लॅन्ट बसवून शुध्द पाण्याची सोय बाराही महिने केलेली आहे. त्याचा भाविक उत्तम रितीने लाभ घेत असून भाविकांतून समाधान व्यक्त होत आहे. तसेच श्री. विठ्ठल रुक्मिणीच्या दर्शनाला येणाऱ्या भविकांना शुध्द पिण्याचे पाणी उपलब्ध करुन देण्याच्या दृष्टीने पंढरपूर शहरातील खालील ठिकाणे निश्चित करुन, सदर ठिकाणी ए.टी.एम. बसविण्यात आले आहे. त्यामधून रक्कम रु. १/- प्रमाणे एक लिटर मिनरल पाणी उपलब्ध करुन देण्यात येते.

१) तहसिल कार्यालय २) नवीन एस.टी. बसस्थानक

३) प्रदिक्षणा मार्ग, काळा मारुती शेजारी, नगर परिक्षद शाळा नं. ६ गेट शेजारी

४) महाद्वार पोलीस चौकी जवळ. ५) महात्मा फुले पुतळ्याशेजारी, संतपेठ.

सी. सी. टी. व्ही :- मंदिर समितीचे वतीने मंदिरातील अंतर्गत सुरक्षा व हालचाली तसेच मंदिरा बाहेरील परिसरातील सुरक्षा व हालचाली च्या दृष्टीने समितीचे वतीने कायम स्वरुपी ६४ कॅमेऱ्याची सोय व यात्रा कालावधी मध्ये जादा ३० कॅमेऱ्याची सोय करण्यात येत, त्याचे सर्व नियंत्रण समितीचे कार्यालयात कंट्रोल रूम द्वारे केले जाते. त्याचा सर्व साधारण पणे २३ दिवस डाटा पाहण्यासाठी उपलब्ध होतो.

वॉकी टॉकी :- मंदिर समितीचे वतीने व सुरक्षेच्या दृष्टीने सर्व सुरक्षा कर्मचारी यांना २० वॉकी टॉकी देण्यात आलेल्या आहेत त्यासाठी दोन बेस स्टेशन बसविण्यात आलेले आहेत. भाविकांना यात्रा कालावधी व इतर वेळी दर्शन सुलभ व्हावे व दर्शन रांगेची व्यवस्था निट नेटकेपणे रहावी यासाठी वॉकी टॉकीचा उपयोग चांगल्या पध्दतीने होते.

ऑनलाईन दर्शन व्यवस्था :- मंदिर समितीचे वतीने भाविकांच्या सोयीसाठी व सुलभ दर्शन होणेच्या दृष्टीने भाविकांचा बहुमुल्य वेळ दर्शन रांगेत तासनंतास उभा राहून वेळ जात होता. याची दखल घेवून ऑनलाईन दर्शन व्यवस्था श्री विठ्ठल रूक्मिणी मंदिर समितीचे वतीने *www. vitthalrukminimandir. org* ही वेबसाईट सन २०१३ पासून सुरू करण्यात आले असून यात्रा कालावधीत व इतर सर्व दिवशी भाविक ऑनलाईन दर्शन बुकींग करून दर्शनाचा लाभ घेतात. त्यासाठी मंदिर समितीचे वतीने स्वतंत्र दर्शन रांगेची व्यवस्था केलेली आहे.

ऑनलाईन डोनेशन व्यवस्था :- मंदिर समितीचे वतीने जे भाविक पंढरपूर येथे यंवू शकत नाहीत व त्यांची मंदिर समिती देणगी देण्याची इच्छा आहे. व मंदिरातील विविध योजनांमध्ये देणगी देण्यास इच्छुक आहेत. अशा भाविकांना ऑनलाईन डोनेशन व्यवस्था *www. vitthalrukminimandir. org* ह्या वेबसाईटवर सुरू करण्यात आलेली आहे.

देणगी :- मंदिर समितीचे वतीन भाविकांकडून येणाऱ्या सोन, चांदी, रोख रक्क्म, भेट वस्तु स्वरूपात ऐणाऱ्या देणगी बाबत समितीचे वतीने भाविकांना त्याची रितसर पावती देण्यात येते व त्या भाविकांचा मानसन्मान केला जातो. तसेच सोने व चांदी याची नोंद रजिसटरला घेण्यात येते व ते सुरक्षित पणे खजिन्यात ठेवण्यात येते त्याच प्रमाणे रोख स्वरूपात आलेली देणगी रक्कमेची भाविकांना रितसर पावती देवून त्या रकमेचा भरणा बँकेत केला जातो.

हुंडीपेटी (देणगी पेटी) :- मंदिर समितीच्या वतीने मंदिरामध्ये श्री विठ्ठल रूक्मिणी गाभारा व इतर परिवार देवतांच्या ठिकाणी ठेवण्यात आलेल्या दान पेट्याची मोजदाद ही विधी व न्याय खाते यांचे सूचनेप्रमाणे प्रति आठवड्याला मोजणी करण्यात येवून सदरची रक्कम त्याच दिवशी बँकेत भरली जाते. तसेच श्री विठ्ठल व रुक्मिणी गाभाऱ्यातील (पायावरील) दान येणाऱ्या देणगी पेटयाची मोजदाद दररोज करून ती बँकेत भरण्यात येते.

मंदिरातील नित्यांपचार :- मा. सर्वोच्च न्यायालय दिल्ली यांचे कडील दिनांक १५-१-२०१४ चे निकालाप्रमाणे मंदिराचा संपूर्ण ताबा मंदिर समितीने

घेतलेला असून त्याची अमंलबजावणी दिनांक १७-१-२०१४ चे मध्यरात्री पासून करण्यात आलेली असून मंदिरामध्ये बडवे / उत्पात यांचा व सेवाधारी

यांचा कोणताही हक्क अधिकार राहिलेला नाही. त्या दिवसापासून देवाचे गाभाऱ्यामध्ये अथवा यजमानकृत्य करणेस त्यांना मज्जाव करण्यात आलेला असून त्याप्रमाणे बडवे / उत्पात यांचा व सेवाधारी यांचा अडथळा ही राहीलेला नाही. मंदिर समिती अधिनियम १९७३ चे नियमाप्रमाणे व त्यातील तरतुदी प्रमाणे श्री विठ्ठल रूक्मिणी यांचे नित्योपचार व पारंपारिक सण व उत्सव पूर्व परंपरेनुसार त्याच तोलामोलाने व रित रिवाजानुसार साजरे केले जातात व ते करणेचे कार्यवाही मंदिर समिती कटाक्षाने दक्षता घेत आहे. पंढरपूर वासियांना प्रातःकाळी ५.३० ते ६.०० वाजता दर्शन व्यवस्था (चार वाऱ्यांचे वेळी दशमी, एकादशी व द्वादशी हे दिवस व शुध्द एकादशी, गोकुळ अष्टमी, शिवरात्री हे दिवस सोडून)

मंदिर सुरक्षा :-

१) अंतर्गत सुरक्षा व्यवस्था :- मंदिर समितीचे वतीने अंतर्गत सुरक्षेसाठी माजी सैनिक यांची नेमणूक करण्यात आलेली आहे व स्त्री सुरक्षा कर्मचारी म्हणून होमगार्ड यांची नेमणूक करण्यात आलेली आहे.

२) बाह्य सुरक्षा व्यवस्था :- मंदिर सुरक्षेसाठी श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मंदिर सुरक्षा पोलीस निरीक्षक १ उपपोलीस निरीक्षक २ व पोलीस सुरक्षा कर्मचारी २८ असे एकूण ३१ कर्मचारी मंदिर सुरक्षेसाठी आहेत.

दुष्काळ ग्रस्तांना मदत :- मंदिर समितीचे वतीने महाराष्ट्रामध्ये सन २०१३ व २०१७ मध्ये पडलेल्या भिषण दुष्काळ परिस्थिती मध्ये दुष्काळ ग्रस्तांना मदत व्हावी या हेतूने शासन मान्येतेनुसार मंदिर समितीचे वतीने तीन कोटी रुपयाचा निधी मा. मुख्यमंत्री सहाय्यत निधी देण्यात आला आहे.

शौचालय व वृक्षारोपण निधी :- मा. जिल्हाधिकारी, सोलापूर यांनी मुंबई उच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार शौचालय व वृक्षारोपणसाठी निधी देणबाबत कळविले होते. त्याप्रमाणे ५० लाख शौचालयासाठी व २.५० लाख वृक्षारोपणासाठी देण्यात आलेले आहेत.

केरळ राज्यामध्ये झालेल्या अतिवृष्टीमुळे पुरपरिस्थिती निर्माण झाली होती. तेथील पूरग्रस्तांच्या मदतीसाठी मानवतावादी भुमिकेतून व सामाजिक उत्तरदायित्व म्हणून "Chif Minister Kerala Flood Relief Fund" यासाठी रु. २५/- लाख इतका निधी देण्यात आला आहे.

पंढरपूरात मयत झालेल्या भविकाचे शव/प्रेत त्याच्या मुळ गावी पोहोच करणेकामी रक्कम रु. १०,०००/- रुग्णवाहिका भाडे देण्याचा निर्णय घेतला आहे.

गोशाळेतील खोंडे गरजू व आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांना मोफत पाळावयास दिली.

दि. १४/०२/२०१९ रोजी पुलगामा, जमू काश्मीरमध्ये शहिद झालेल्या महाराष्ट्र राज्यतील दोन भारतीय जवानांच्या कुटूंबीयांना मंदीर समितीमार्फत प्रत्येकी रक्कम रु. १०/- लाख प्रमाणे एकूण रक्कम रु. २०/- लाख मदत दिली.

महाराष्ट्रा राज्यातील सांगली जिल्ह्याला यावर्षी झालेल्या अतिवृष्टीमुळे मोठ्या प्रमाणात पूर आला होता. सदर सांगली व सोलापूर जिल्ह्यातील पुरग्रस्त मयत नागरिकांचे वारसांना व सांगली जिल्ह्यातील ०५ पुरग्रस्त गावांना मदीर समितीमार्फत खालीलप्रमाणे मदत देण्यात आली.

सांगली जिल्ह्यातील ०५ पुरग्रस्त गाव दत्तक घेवून त्यांना प्रत्येक रु.५.००/- लक्ष प्रमाणे रु. २५.००/- लक्ष निधी देण्याचा निर्णय घेतला.

सांगली जिल्ह्यातील पुरग्रस्त मयत २० नागरिकांना वारसांना प्रत्येक २.००/- लक्ष प्रमाणे रु.४०.००/- लक्ष मदत दिली. सोलापूर जिल्हयातील पुरग्रस्त मयत ०३ नागरिकांच्या वारसांना प्रत्येक रु २.००/-लक्ष प्रमाणे रु.६.००/- लक्ष देण्याचा निर्णय घेतला.

सांगली जिल्ह्यातील पुरग्रस्तांना ५००० साड्या व १०००० बुंदी लाडूप्रसाद देण्यात आला.

पंढरपूर शहर व परिसरातील पुरग्रस्त नागरिकांना भोजन, किरण माल, निवास व्यवस्था, दुध इ. प्रकारची मदत दिली.

स्कायवॉक :- दर्शनरांगेतील भाविकांचे ऊन व पावसांपासून संरक्षण करणेकामी दर्शनमंडप पूर्वगेट ते कासार घाट (२४० मी.) पर्यंत स्कायवॉक करण्यात आलेला आहे. तसेच कासार घाट ते पत्राशेड पर्यंत स्कायवॉक लवकरच ई निविदा प्रक्रिया राबवून पूर्ण करण्यात येत आहे.

उड्डाणपूल व्यवस्था :- यात्रेनिमित्त दर्शनरांग व्यवस्थेसाठी बॅरेकेटींग कामे करण्यात येतात. दर्शन रांगेच्या मार्गावर तात्पुरते उड्डाणपूल बसविणे आलेले आहेत.

वैद्यकिय सुविधा :- दर्शनमंडप येथे बीव्हीजी यांचेमार्फत आजारी भाविकांसाठी मोफत सुविधा उपलब्ध करुन देण्यात येत आहे. तसेच मंदिर परिसरामध्ये १ अद्यावत रुग्णवाहिका मंदिर समितीकडून ठेवण्यात आली आहे.

आपत्कालीन व्यवस्था :- मंदिर, मंदिर परिसर, दर्शनमंडप, संत तुकाराम भवन व भक्तनिवासे येथे आपत्कालीन व्यवस्थेसाठी अद्यावत सिझफायर यंत्रणा कार्यान्वीत करण्यात आलेली आहे.

वायरलेस यंत्रणा :- मंदिर परिसर व दर्शनरांगेमध्ये तात्काळ संपर्कासाठी २५ वायरलेस सेटचा वापर करण्यात येत आहे. सदरची यंत्रणा तपासणी व वेळोवेळी दुरुस्तीकामी माहितगार तंत्रज्ञाची पूर्णवेळ नेमणूक करण्यात आलेली आहे. तसेच मंदिर समिती मार्फत वायरलेस यंत्रणा यात्रा कालावधीत जिल्हा प्रशासनाच्या उपलब्ध करुन देण्यात येत आहे.

एल. सी.डी. स्किन :- श्री. विठ्ठल रुक्मिणीचे भाविकांना लाईव्ह दर्शन देण्यासाठी दर्शनमंडपात भाविकांना एल.सी.डी. स्किन बसविण्यात आलेल्या आहेत.

मेटल डिटेक्टर व बॅग स्कॅनर मशिन :-

सुरक्षतेच्या दृष्टीने दर्शनारांगेतील भाविकांची दर्शनमंडप व नामदेव पायरी येथे मेटल डिटेक्टरद्वारे तपासणी करुन सोडण्यात येतात. तसेच त्यांचेकडील बॅग, पर्स, मोबाईल इ. वस्तु बॅग स्कॅनर मशिनद्वारे तपासणी करण्यात येते.

विमा पॉलीसी :-

श्री. विठ्ठल रुक्मिणीच्या दर्शनासाठी आलेल्या भाविंकासाठी मंदीर समितीच्या वतीने खालीलप्रमाणे विमा उतरविण्यात आलेला आहे. त्यासाठी मंदीर समितीच्या वतीने रु. ७,००,०००/- इतका प्रिमीयम खर्च केलेला आहे. सन २०१८-१९ मध्ये भाविकांना सदर पॉलीसी लाभ झालेला आहे.

१. अपघाताने मृत्यु झाल्यास (२५ भाविक X रु. २,००,०००/-)

— रु. ५०,००,०००/-

२. अपघाताने दोन अवयव निकामी झाल्यास (२५ भाविक X रु. १,००,०००/-)

— रु. २५,००,०००/-

३. अपघाताने एक अवयव निकामी झाल्यास (२५ भाविक X रु. ५०,०००/-)

— रु. १२,५०,०००/-

४. अपघातान दवाखाना खर्च (२५ भाविक X रु. २५,०००/-)

— रु. ६,२५,०००/-

देणगीदार भाविकांना आशिर्वादाचा एसएमएस देणेबाबत :-

श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मंदीरे समितीस देणगी देणाऱ्या भाविकाच्या देणगी झाल्यास व अशिर्वादाचा एसएमएस देण्याची सुविधा उपलब्ध करुन देण्यात आली आहे.

श्रीच्या लाईव्ह दर्शनाबाबत :-

यात्रेनिमित्त येणाऱ्या भाविकांची गर्दी मोठ्या प्रमाणांवर असते. गर्दी होवून दर्शन रांग ही दर्शन मंडपाचे बाहेर पत्राशेड ते गोपाळपूर -राझंणी येथे जाण्याची शक्यता असल्याने पत्राशेड येथे मोठे एलईडी स्क्रिन बसवून भाविकांना श्रीचे लाईव्ह देण्यात येते. तसेच जियो टिव्ही यांना थेट प्रक्षेपणाचे हक्क दिले असल्याने, भाविकांना घरबसल्या जियो टिव्ही डिश टिव्हीवर श्रीचे थेट लाईव्ह दर्शन मिळणार आहे.

चौकशी कक्ष :- श्री विठ्ठल रूक्मिणीच्या दर्शनाला येणाऱ्या भाविकांना मंदिराचे माहिती, देणगी व्यवस्था, दर्शन व्यवस्था, पुजा भक्तनिवास व इतर अनुषंगीक माहिती देण्यासाठी दर्शनमंडप येथे चौकशी कक्ष उभारण्यात आला आहे. त्यामध्ये मराठी, इंग्रजी, कन्नड व तेलगु भाषा अवगत असलेले कर्मचारी नियुक्त करण्यात आलेली आहे.

'Devotees Counting Machine" श्री विठ्ठल रूक्मिणीच्या दर्शनासाठी दररोज हजारो भाविक येतात. सदरच्या भाविकांनी पदपस्पर्शदर्शन व मुखदर्शन घतलेल्या भाविकांची संख्या निश्चित करणे आवश्यक असते. तसेच दर्शनमंडप व दर्शनातिलील भाविकांची संख्या निश्चित झाल्यास पूढील योग्य ते नियोजन करण्यास मदत होणार असल्याने 'Devotees Counting Machine" खरेदी करून पदस्पर्शदर्शन रागेत विठ्ठल गाभारा व दर्शनमंडप पूर्वगेट येथे बसविण्यात आलेल्या आहेत.

जनहित याचीका क्र. ०८/२०१२ मध्ये मुंबई उच्च न्यायालयाच्या निर्देशानुसार मंदिर समिती मार्फत पंढरपूरातील मठांमध्ये १००० शोचालये बांधण्याचे प्रस्तावित केलेले होते. त्याप्रमाणे उपलब्ध झालेल्या यादीप्रमाणे पंढरपूर शहर व परिसरातील ३१५ मठांचा सर्वे करण्यात आला आहे. त्यापैकी १६० मठांमध्ये १३८४ शौचालये बांधण्यास मंजुरी देण्यात आलेली होती. आतापर्यंत सदर शौचालयाचे कामासाठी एकुण रक्कम रू. १,५८,८२,३९३/- खर्च झालेला आहे. सदर शौचालये बाधकामाची तपशिल खालीलप्रमाणे आहे.

अ.	तपशिल	एकूण	
		मठ	शौचालये
१.	शौचालये बांधकाम पूर्ण झालेले	१४७	१२६५
२.	शौचालये बांधकाम सुरू असलेले	०६	५९
३.	शौचालये बांधकाम सूरू होणेवर	०७	६०
	एकूण	**१६०**	**१३८४**

तसेच समितीचा सन २०१७ - १८ व सन २०१८-१९ या आर्थिक वर्षाचा जमाखर्च खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	सन	उत्पन्न (रु.)	खर्च (रु.)	शिल्लक (रु.)
१.	२०१७ ते २०१८	२६,५६,१०,०१४,.७५	१८,४४,६३,४६१.६७	१५,११,४६,५५३.०८
२.	२०१८ ते २०१९	३१,६७,२६,८८७.०६	१३,९७३३,८४८.०२	१७,६९,९२,२३९.०४
३.	२०१९ एप्रिल ते ऑक्टोबर २०१९)	१७,०२,६२,९१३,.३७	१३,६२,९४,२३६.३२	३,४०,४,६७८.०५

श्री. विठ्ठल रुख्मिणी भक्तनिवास :-

पंढरपूर शहरात सर्व्हे नं. ५९ येथे श्री. विठ्ठल रुख्मिणी मंदिरे समिती, पंढरपूरच्या वतीने भाविकांच्या सोईसाठी ३०० खोल्यांचे अद्यावत स्वरुपाचे श्री विठ्ठल रुख्मिणी भक्तनिवास बांधाकाम करणेत आले आले आहे. सदर भक्तनिवास इमारतींमध्ये ६ विंग तयार करण्यात आल्या असून, त्यामध्ये डि विंग सर्वसामान्य भाविकांसाठी करण्यात आला आहे. या डि विंगचा लोकार्पण सोहळा मा. मुख्यामंत्री महोदय, महाराष्ट्र राज्य यांचे शुभहस्ते सोमवार दि. १७/१२/२०१८ रोजी संपन्न झाला. सदरचे भक्तनिवास भाविकांना लवकरच उपलब्ध करुन देण्यात येत आहे. या भक्तीनिवामध्ये मिनरल वॉटर, गरम पाणी, कन्टींग, लिफट, अपंग भाविकांसाठी रम्प इ. सोयी उपलब्ध आहेत.

परिशिष्ट 'क'

शासन निर्णय क्र. LNJD/D १७०११/१०/२०१४/ Desk- १७ नुसार धर्मादाय संघटनेचे स्वतंत्र संगणक प्रणाली विकसीत करण्यात आलेली आहे. धर्मादाय संघटनेचे संकेतस्थळ स्टेट डेटा सेंटर, नविन प्रशासकीय भवन येथे डिप्लॉय करण्यात आलेले आहे. धर्मादाय संघटनेचे संकेतस्थळ charity. maharashtra. gov. in असे आहे. सदर संकेतस्थळावरुन नविन संस्था नोंदणी, न्यास नोंदणी, ४१-सी नुसार वर्गणी गोळा करण्याची परवानगी, न्यासांचे हिशोबपत्रक दाखल करणे. न्यासाचे अंदाजपत्रक दाखल करणे, बदल अर्ज दाखल करणे. न्यास अथवा रुग्णालयाबाबत तक्रार दाखल करणे. तसेच न्यासांचे रुग्णालयाबद्दल real time basis वर माहिती नागरिकांना मिळते. न्यास/संस्था नोंदणी करीता ऑनलाईन फी भरणे अशा अनेक सेवा सुरु करण्यात आलेल्या आहेत. संस्था नोंदणी व न्यास नोंदणी ऑनलाईन करण्याऱ्या अर्जदारास त्यांचे नोंदणीचे प्रमाणपत्र अधिकाऱ्यांच्या डिजिटल सिग्नेचरने त्यांच्या ईमेलद्वारे पाठविले जाते. याशिवाय धर्मादाय संघटनेतील अधिकाऱ्यांनी केलेल्या आदेशाची प्रत संकेतस्थळावर अपलोड करण्यात येते.

संगणक प्रणालीबाबत धर्मादाय संघटनेतील कर्मचाऱ्यांना प्रशिक्षण देण्यात आलेले असून न्यासाचे विश्वस्तांकरीता कार्यशाळा आयोजित करण्यात येणार आहेत जेणेकरून सर्व विश्वस्त सदर संगणक प्रणाली जलद गतीने वापरु शकतील.

शासन निर्णय क्र. LNJD/D१७०११/१०/२०१४/Desk- १७ नुसार धर्मादाय संघटनेच्या अभिलेख्यांचे डिजिटायझेशन करणे चा दुसरा प्रकल्प सुरु आहे. सदर प्रकल्पांतर्गत मे. कार्वी डेटा मॅनेजमेंट लि. या संस्थेने धर्मादाय संघटनेच्या अभिलेखांचे स्कॉनिंग केलेले आहे. सदर स्कॅनिंग केलेले अभिलेख संकेतस्थळावर अपलोड करण्यात आलेले आहे जेणेकरुन सर्व न्यासांना तसेच न्यासांच्या लाभार्थीना त्यांचे अभिलेख पाहता येतील.

शासनाच्या निर्देशानुसार धर्मादाय संघटनेचे संकेतस्थळ व संगणक प्रणाली स्टेट डेटा सेंटरवरुन क्लॉऊड सिस्टमवर नेणेबाबत काम चालू आहे. सदर क्लॉऊड सिस्टम करीता रु. १६.२४.८३६/- + १८% जी.एस.टी. प्रती वर्ष असा खर्च येणार आहे.

परिशिष्ट - अ

धर्मादाय संघटनेच्या प्रादेशिक कार्यालयांच्या जागा उपलब्धतेबाबतची सद्यस्थिती, जागेच्या मालकीबाबत

अं.क्र.	स्वतःची	भाड्याची	प्रशासकीय	स्वतःची/भाड्याची	स्वताची जागा प्राप्त असून इमारत बांधकाम अभावी सद्याच्या जागेत कार्यरत जिल्हे	कार्यालयास स्वताची जागा प्राप्त आहे परंतुजागेची कमतरता असल्याने जागेची मागणी असलेले जिल्हे
१	नंदूरबार	जळगांव	सिंधुदुर्ग	सांगली	लातूर	नाशिक
२	रायगड	नंदूरबार	यवतमाळ	सातारा	जळगांव	धुळे
३	पुणे	लातूर	गडचिरोली	अमरावती	नंदूरबार	ठाणे
४	सोलापूर	बीड	बुलढाणा	ठाणे	बीड	बुलढाणा
५	कोल्हापूर	नांदेड	पालघर	मुख्यालय, बृहन्मुबंई	नांदेड	–
६	रत्नागिरी	परभणी	अहमदनगर	–	हिंगोली	–
७	बीड	हिंगोली	गोंदिया	–	वाशिम	–
८	नाशिक	वाशिम	मुख्यालय, बृहन्मुबंई	–	वर्धा	–
९	उस्मानाबाद	भंडारा	–	–	अमरावती	–
१०	औरंगाबाद	वर्धा	–	–	सातारा	–
११	अकोला	सांगली	–	–	मुख्यालय, बृहन्मुबंई	–
१२	नागपूर	ठाणे	–	–	–	–
१३	चंद्रपूर	अमरावती	–	–	–	–
१४	हिंगोली	सातारा	–	–	–	–
१५	नांदेड	मुख्यालय, बृहन्मुबंई	–	–	–	–
१६	गडचिरोली	–	–	–	–	–
१७	सिंधुदूर्ग	–	–	–	–	–
१८	वर्धा	–	–	–	–	–
१९	वाशीम	–	–	–	–	–
२०	जालना	–	–	–	–	–
२१	धुळे	–	–	–	–	–
२२	जळगांव	–	–	–	–	–

एकूण ३५ कार्यालयाची स्थिती वरीलप्रमाणे असून मुख्यालय व मुंबई कार्यालय हे एकत्रित आयुक्त भवनाच्या इमारतीत आहे. तसेच मुंबई उपनगर जिल्ह्याचे कामकाज मुंबई कार्यालयातून केले जाते.

१	**स्वताःची जागा प्राप्त असलेले जिल्हे**	:	१३
२	**भाड्याच्या / इमारतीत कार्यरत असलेले जिल्हे**	:	१४
३	**प्रशासकीय इमातर असलेले जिल्हे**	:	१०
४	**स्वतःची / भाड्याची जागा असलेले जिल्हे**	:	०३

परिशिष्ट - ब

अ.क्र.	जिल्हा	जाने. २०२० ते डिसें. २०२० एकूण लाभार्थी रुग्ण संख्या	जाने. २०२१ ते डिसें. २०२१ एकूण लाभार्थी रुग्ण संख्या	जाने.२०२२ ते डिसें.२०२२ एकूण लाभार्थी रुग्ण संख्या
१.	मुंबई	२२५०८	२११६०	–
२.	ठाणे	८७४०	१४८६९	–
३.	पालघर	२०२७	१००२	–
४.	रायगड	७२५	२४१५	–
५.	नाशिक	५२७८	५९८८	–
६.	धुळे	२१४६	२४३२	–
७.	नंदुरबार	६८१	३२६३	–
८.	जळगांव	११९५	९००	–
९.	नागपुर	१६९१५	३०९८९	–
१०.	चंद्रपूर	२०८	१५४	–
११.	भंडारा	२५२	१२२	–
१२.	गोंदिया	३५	१२	–
१३.	वर्धा	२५७०३	३३६१२	–
१४.	गडचिरोली	३६४	३९२	–
१५.	अमरावती	४५९३	५५९५	–
१६.	अकोला	२००९	३८५६	–
१७.	वाशिम	५४	२८	–
१८.	यवतमाळ	१०९१	१२९१	–
१९.	बुलढाणा	६६३१	५६११	–
२०.	औरंगाबाद	४७८३	६६३१	–
२१.	परभणी	३१०२	३१४९	–
२२.	हिंगोली	०	०	–
२३.	नांदेड	६९	२३१	–
२४.	जालना	१९७७	१५५५	–
२५.	लातूर	६८०	६१२	–
२६.	बीड	२६३०	२२९४	–
२७.	सोलापूर	२९०४	४४१९	–
२८.	उस्मानाबाद	२४३	२६४	–
२९.	कोल्हापूर	१७२५	२३३८	–
३०.	रत्नागिरी	२८३०	२५६४	–
३१.	सिंधुदुर्ग	१६६३	१५२०	–
३२.	सांगली	२८४७	४५०७	–
३३.	पुणे	५१३९७	७५४३२	–
३४.	अहमदनगर	५७०१	१५७६०५	–
३५.	सातारा	१२५४	३६१३	–
	एकुण	**१८०२२२**	**३९३९०६**	**–**

न्यास नोंदणी माहिती

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा District	वर्षाच्या आंरभी नोंद झालेले Registered at the beginning of the year			वर्षात नोंद झालेले Registered during the year			वर्षाच्या अखेरीस नोंद झालेले Total at the end of the year		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	G.B.R.	114930	119703	–	3563	1880	–	118493	118493	–
2.	Thane	54944	1270	–	973	1271	–	55917	2541	–
3.	Raigad	17199	17602	–	403	402	–	17602	18004	–
4.	Palghar	0	145	–	145	12608	–	145	12753	–
5.	Nashik	23389	23958	–	569	603	–	23958	24561	–
6.	Jalgaon	22709	23229	–	520	768	–	23229	23997	–
7.	Dhule	11596	11745	–	149	233	–	11745	11978	–
8.	Nandurbar	5946	0	–	192	235	–	6138	235	–
9.	Pune	63382	66176	–	1692	1911	–	65074	68087	–
10.	Ahmadnagar	24711	22843	–	729	643	–	25440	23486	–
11.	Satara	21480	21754	–	177	314	–	21754	22068	–
12.	Kolhapur	42049	42389	–	340	395	–	42389	42784	–
13.	Sangli	23462	23809	–	347	292	–	23809	24101	–
14.	Ratnagiri	7699	7866	–	167	123	–	7866	7989	–
15.	Sindhudurga	5976	6139	–	163	134	–	6139	6273	–
16.	Aurangabad	31678	32031	–	353	603	–	32031	32634	–
17.	Jalna	15107	15107	–	153	152	–	15260	15259	–
18.	Parbhani	17090	17207	–	123	181	–	17213	17388	–
19.	Nanded	22959	23278	–	319	1064	–	23278	24342	–
20.	Hingoli	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21.	Amravati	21942	0	–	851	0	–	22793	0	–
22.	Akola	24682	23916	–	289	263	–	24971	24179	–
23.	Buldhana	18056	1873	–	323	160	–	18379	18873	–
24.	Yavatmal	21448	0	–	878	0	–	22326	0	–
25.	Washim	10627	0	–	61	0	–	10688	0	–
26.	Nagpur	42654	42947	–	293	100	–	42947	43047	–
27.	Wardha	10013	10299	–	286	168	–	10299	10467	–
28.	Bhandara	9888	10020	–	132	123	–	10020	10143	–
29.	Chandrapur	15275	15040	–	16	214	–	15340	15554	–
30.	Gadchiroli	7456	7579	–	14	76	–	7456	7579	–
31.	Gondia	9126	9222	–	96	142	–	9222	9364	–
32.	Latur	25665	25995	–	330	391	–	25995	26386	–
33.	Solapur	29980	30511	–	531	976	–	30511	31487	–
34.	Osmanabad	16718	17013	–	295	116	–	17013	17129	–
35.	Beed	27905	28318	–	413	378	–	28318	28696	–
	Total	817741	698984	–	15885	26919	–	833758	742967	–

संस्था नोंदणी अधिनियम

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा District	वर्षाच्या आंरभी नोंद झालेले Registered at the beginning of the year			वर्षात नोंद झालेले Registered during the year			वर्षाच्या अखेरीस नोंद झालेले Total at the end of the year		
		2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	G.B.R.	80642	82511	84525	1869	2014	1244	82511	84525	85769
2.	Thane	102	43150	44646	1011	1456	942	1113	11646	45580
3.	Raigad	14448	14801	15209	353	408	287	14801	15209	15496
4.	Palghar	534	1164	1604	630	804	498	1164	1968	2102
5.	Nashik	21435	22072	22721	637	649	448	22072	22721	23169
6.	Jalgaon	21862	22343	22891	481	548	435	22343	22891	23326
7.	Dhule	16213	16399	16025	186	282	120	16399	16681	16145
8.	Nandurbar	184	172	2643	172	147	72	172	147	2715
9.	Pune	58755	60366	62406	1611	2040	1529	60366	62406	63935
10.	Ahmadnagar	689691	23940	25198	1038	622	372	692818	24561	25570
11.	Satara	17150	17391	17789	241	398	243	17391	17789	18032
12.	Kolhapur	38200	38682	39252	482	570	564	38682	39252	39816
13.	Sangli	18790	24101	19207	207	234	289	18997	24335	19496
14.	Ratnagiri	6246	6369	6566	123	197	188	6369	6566	6754
15.	Sindhudurg	6139	6273	4912	134	124	155	6273	6397	5067
16.	Aurangabad	27044	27620	28266	576	646	903	27620	28266	29169
17.	Jalna	13029	13214	13447	205	213	198	13234	13447	13645
18.	Parbhani	638	213	213	211	213	234	774	530	447
19.	Nanded	24015	24437	24895	422	458	400	24437	24895	25295
20.	Hingoli	638	298	133	136	232	133	774	530	266
21.	Amravati	28637	29195	29749	506	554	402	29195	29749	30151
22.	Akola	20503	20769	21196	304	429	191	20807	21197	21387
23.	Buldhana	18713	18873	19433	160	187	148	18873	19260	19581
24.	Yavatmal	20544	20939	20989	395	465	304	20939	21404	21293
25.	Washim	11243	11501	11832	266	323	402	11243	11832	12234
26.	Nagpur	41114	41114	42067	327	626	634	41114	41740	42701
27.	Wardha	9364	9365	9620	101	155	124	9465	9620	9740
28.	Bhandara	9682	9822	10098	140	276	162	9822	10698	10260
29.	Chandrapur	15143	15397	15702	254	105	254	15397	15702	15956
30.	Gadchiroli	7431	7414	7536	123	122	119	7431	7536	7655
31.	Gondia	9728	9870	10051	142	181	110	9870	10051	10161
32.	Latur	27910	28272	28676	362	104	330	28272	28676	29006
33.	Solapur	10430	11051	11863	621	812	418	11051	11863	12281
34.	Osmanabad	13583	13782	14011	199	229	152	13782	11011	14163
35.	Beed	27685	28078	28592	393	514	451	28078	28592	29043
	Total	1327465	720958	733963	15018	180171	13455	1343988	734511	747418

TABLE - 3

कार्यालय	न्यास नोंदणी माहिती			संस्था नोंदणी अधिनियम		
	आरंभी नोंद 2021	वर्षात नोंद 2022	वर्षाचे अखेरीस 2023	आरंभी नोंद 2021	वर्षात नोंद 2022	वर्षाचे अखेरीस 2023
1. G.B.R	12493	1981	128474	84525	1244	85769
2. Thane	44523	1419	45942	44646	942	45588
3. Raigad	18746	163	18909	15209	287	15496
4. Palghar	14113	671	14784	1604	498	2102
5. Nashik	25270	290	25560	22721	448	23169
6. Jalgaon	23997	734	24731	22891	435	23326
7. Dhule	12233	194	12427	16025	120	16145
8. Nandurbar	6642	100	6742	2643	72	2715
9. Pune	66176	4931	74612	58755	2040	63935
10. Ahmadnagar	24253	262	24515	25198	372	25570
11. Satara	22417	290	22707	17789	243	18032
12. Kolhapur	43436	513	43949	39252	564	39816
13. Sangali	24335	336	24671	19207	289	19496
14. Ratnagiri	9126	277	9398	6566	188	6754
15. Sindhudurga	6424	186	6610	4912	155	5067
16. C. Sambhajinag.	33121	684	33805	28266	903	29169
17. Jalna	15507	221	15728	13447	198	13645
18. Prabhani	17589	188	17777	213	234	447
19. Nanded	24831	482	25313	24895	400	25295
20. Hingoli	8003	199	8003	133	133	133
21. Amravati	29683	1143	30826	29749	402	30151
22. Akola	21285	234	21422	21229	167	21396
23. Buldhana	19260	169	19429	19433	148	19581
24. Yavatmal	23188	353	23541	20989	304	21293
25. Washim	12662	232	12894	11832	402	12234
26. Nagpur	42650	669	43319	42067	634	42701
27. Wardha	11125	224	11349	9620	124	9744
28. Bhandara	10203	264	10467	10098	162	10260
29. Chandrapur	15931	191	16122	15702	254	15956
30. Gadchiroli	7710	102	7812	7536	119	7655
31. Gondia	9495	133	9628	10051	110	10161
32. Latur	26386	250	2936	28676	330	29006
33. Solapur	32956	256	33212	11863	418	12281
34. Dharashiv	17409	144	17553	14011	152	14163
35. Beed	29326	495	29821	28592	451	29043
Total	**876504**	**18980**	**874988**	**730345**	**13942**	**747294**

(दोन) वित्तीय आवश्यकता

(II) Financial Requirement

तक्ता - १

TABLE – I

1	प्रत्यक्ष रक्कम २०२०-२०२१ Actuals 2020-2021 (2)	अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022 (3)	सुधारित अंदाज २०२१-२०२२ Revised Estimates 2021-2022 (4)	अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023 (5)	
(अ) कार्याचे वर्गीकरण -					**(A) Activity Classification.**
धर्मादाय संघटना ...	--	--	--	--	Charity Organisation
एकूण (अ) ...	--	--	--	--	... Total (A)
(ब) उद्दीष्टवार वर्गीकरण -					**(B) Objectwise Classification**
८०० (एक) धर्मादाय आयुक्त					**Other expenditure**
इतर खर्च					**800 (I) Charity Commissioner**
(२०७००४४१)					**(20700441)**
(१) वेतन ...	74922	92797	106797	92797	... (i) Salaries
(२) अतिकालीक भत्ता ...	8	70	56	70	... (ii) O. T.
(३) दुरध्वनी, विज व पाणी शुल्क ...	19.99	3200	5394	3200	... (iii) Telephone Charges
(४) कंत्राटी सेवा ...	1624	1662	16.62	1662	... (vi) Contract Services
(५) प्रवास खर्च ...	156	315	39.24	315	... (iv) Travel Expenses
(६) कार्यालयीन खर्च ...	13.52	15.80	21270	1580	... (v) Office Expenses
(७) भाडे पट्टी व कर ...	88767	81969	81969	81969	... (vi) Rent & Taxes
(८) संगणकावरील खर्च ...	291	3.86	290	386	... (vii) Computer Expenses.
(९) इतर खर्च	40	54	38	54	... (viii) Other Charges.
(१०) पेट्रोल तेल व वंगण	--	1	1	1	... (viii) Petrol, Oil & Lubricant
(११) लहान बांधकामे ...	--	1	1	1	... (viii) Minor works
एकूण ८०० (१) ...	169209	182035	221410	182035	... **Total 800 (I)**
८०० (दोन) संस्था नोंदणी अधिनियम,					**800 (II) Administration of Societies**
१८६० ची अंमलबजावणी					**Registration Act, 1860**
(२०७००४५२)					**(20700452)**
वेतन ...	50.02	58.06	58.06	-- ...	Salaries
कार्यालयीन खर्च ...	0	0	0	0	... Office Expenses
एकूण ८०० (२) ...	**50.02**	**58.06**	**58.06**	-- ...	**Total 800 - (II)**

1	2	3	4	5		
८०० (तीन) धर्मादाय आयुक्तांची विभागीय कार्यालये (२०७००४६१)						**800 (III) Regional Officers of Charity Commissioner (20700461)**
०१ वेतन	820866	1049302	1144613	--	...	Salaries
०२ अतिकालीक भत्ता	--	133	106	--	...	Overtime
०३ टेलीफोन वीज व पाणी शुल्क	4084	46.00	11427	--	...	Telephone Charges
०४ कंत्राटी सेवा	1704	221	39.49	--	...	Contract Service
०५ प्रवास खर्च	27.66	93.06	16536	--	...	Travel Expenses
०६ कार्यालयीन खर्च	13816	15575	88398	--	...	Office Expenses
०७ भाडे, पट्टी व कर	11826	90.00	16042	--	...	Rent. Rates and Taxes
०८ संगणकावरील खर्च	562	743	557	--	...	Computor Expenses
९ मजूरी	--	1.46	131	--	...	Wages
१० पेट्रोल, तेल व वंगण	--	1	1	--	...	Petrol, Oil, Lubricants
११ लहान बांधकामे	--	1	1	--	...	Minor Works
१२ इतर खर्च	--	1	1	--	...	Other Charges
एकूण ८०० (३)	**855624**	**1089027**	**1281762**	--	...	**Total 800 (III)**
एकूण (ब)	**1029835**	**1276860**	**1508978**	--	...	**Total 800 (III)**
					...	**Total (B)**
(क) वित्तीय व्यवस्थेची साधने मागणी क्रमांक जे-२					**...**	**(C) Source of finance**
					...	**Demand No. J-2**
२०७० इतर प्रशासकीय सेवा	**1029835**	**1276860**	**1509002**	**1409706**	...	2070 Other Administrative Services.

तक्ता -१
TABLE–I

(दोन) वित्तीय आवश्यकता (रु. हजारात)
(II) Financial Requirements *(Rs. in thousands)*

	प्रत्यक्ष रकमा २०२०-२०२१	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२१-२०२२	सुधारलेले अंदाज २०२१-२०२२	अर्थसंकल्प २०२२-२०२३	
1	2	5	6	7	
(अ) कार्याचे वर्गीकरण					(A) Activity Classification
सामाजिक सुरक्षा व कल्याण					Social Security and Welfare
एकूण (अ) ...					Total (A)
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण					(B) Objective Classification
६०-ईतर सामाजिक सुरक्षा व कल्याण कार्यक्रम					60-Other Social Security and Welfare Programme
१०४-ठेव संलग्न विमा योजना					104-Deposit Linked Scheme
००(०१)-ठेव संलग्न विमा योजनेनुसार प्रदाने (२२३५०६१४) भारित					(00) (01)-Payment against Deposit Linked Insurence Scheme Charged - (22350614)
५०-इतर खर्च ...	660	10.00	10.00	11.00	Other Charges
एकूण ...	660	10.00	10.00	11.00	Total
००(०२)-ठेव संलग्न विमा योजनेनुसार प्रदाने (२२३५०६२३)दत्तमत	39.60	50.00			(00) (01)-Payment against Deposit Linked Insurence Scheme Voted - (22350614)
५०-इतर खर्च ...	--	--	--	--	Other Charges
एकूण ...	6.60	10.00	10.00	11.00	Total
एकूण (ब) ...	**39.60**	**5000**	**5000**	**55.00**	Total (B)
२२३५ - सामाजिक सुरक्षा व कल्याण					2235 - Social Security and Welfare
भारित	660	10.00	10.00	11.00	--
दत्तमत	39.60	50.00	50.00	55.00	Voted
एकूण (क) ...	**46.20**	**60.00**	**60.00**	**66.00**	Total (c)

TABLE-II

तक्ता-२

तक्ता –

TABLE–

खालील तक्ते धर्मादाय आयुक्त व त्यांच्या अधिपत्याखालील न्यायिक कामे, न्यायिकवत कामे, दावे (दिवाणी), सांविधिक व प्रशासकीय कामे दर्शवितात.

प्रकरणांचे स्वरूप		वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the begining of the Year			वर्षात आलेली प्रकरणे Cases instituted during the year.		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023
1		2	3	4	5	6	7
कार्यालय : धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य मुंबई							
न्यायिक कामे	...	918	989	968	656	731	616
न्यायिकवत कामे	...	--	--	--	--	--	--
दावे(दिवाणी)	...	--	--	--	--	--	--
सांविधिक	...	--	--	--	--	--	--
प्रशासकीय	...	--	--	--	--	--	--
एकूण	...	918	989	968	656	731	616
कार्यालय : १. धर्मादाय सह आयुक्त, पुणे -							
न्यायिक कामे	...	18175	15933	15354	9856	11764	10811
न्यायिकवत कामे	...	371	440	508	590	487	1093
दावे (दिवाणी)	...	0	0	--	0	0	--
सांविधिक	...	227	1394	302	5411	5689	289
प्रशासकीय	...	54	18	9	157	75	9432
एकूण	...	18827	17785	16173	16014	18015	21625
कार्यालय : २. धर्मादाय सह आयुक्त, नागपूर							
न्यायिक कामे	...	1991	1849	3134	1315	2655	3979
न्यायिकवत कामे	...	29094	22955	29215	6518	9320	9446
दावे (दिवाणी)	...	0	0	0	41	0	44
सांविधिक	...	30555	1115	1157	5245	298	7309
प्रशासकीय	...	2008	2341	2947	667	7369	14553
एकूण	...	63648	28260	36453	13786	19642	35331
कार्यालय : ३. धर्मादाय, सह आयुक्त, औरंगाबाद							
न्यायिक कामे	...	5583	5270	5482	4994	6472	7980
न्यायिकवत कामे	...	1505	4628	7608	5652	6539	296
दावे (दिवाणी)	...	63	8	77	15	78	34
सांविधिक	...	404	1280	1125	5504	5520	5114
प्रशासकीय	...	147	124	108	1758	3702	2286
एकूण	...	7702	11310	14400	17923	22311	15710
कार्यालय : ४. धर्मादाय, सह आयुक्त, लातूर							
न्यायिक कामे	...	4075	3689	3681	3771	6091	3644
न्यायिकवत कामे	...	200	180	117	29	63	73
दावे (दिवाणी)	...	0	2	0	31	74	0
सांविधिक	...	72	77	97	1358	1858	2350
प्रशासकीय	...	74	35	26	759	593	620
एकूण	.	4421	3983	3921	5948	8679	6687

२–चालू

II--*Contd.*

The following table indicates the details Judicial, Quasi Judicial Litigation (Civil), Statutory and Administrative work of Charity Commissioner and offices under their control.

एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year				Nature of Cases
2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023		
8	9	10	11	12	13	14	15	16		17
										Office : Charity Commissioner, (M.S.) Mumbai.
1574	1720	1584	569	755	597	989	968	1016	...	Judicial Work
--	--	--	--	--	--	--	--	--	...	Quasi Judicial
--		--	--	--	--	--	--	--	...	Litigation
--	--	--	--	--	--	--	--	--	...	Statutory work
--	--	--	--	--	--	--	--	--	...	Administrative
1574	1720	1584	569	755	597	989	968	1016	...	**Total**
										Office : (1) Joint Charity Commissioner, Pune.-
28031	27697	26165	12098	12343	8783	15933	15354	17382	...	Judicial Work
961	927	1601	521	419	1159	440	508	442	...	Quasi Judicial
0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	Litigation
5638	7083	591	4244	6781	221	1394	302	370	...	Statutory work
211	93	9441	193	84	7539	18	9	1902	...	Administrative
34841	35800	37798	17056	19627	17702	17785	16173	20096	...	**Total**
										Office : (2) Joint Charity Commissioner, Nagpur.
3306	4504	7113	1040	1370	2168	2266	3134	4945	...	Judicial Work
35612	32275	38661	1966	3060	9852	33646	29215	28809	...	Quasi Judicial
41	0	44	0	0	44	0	0	0	...	Litigation
35800	1413	8466	3947	256	7515	31853	1157	951	...	Statutory work
2675	9710	17500	327	6763	10078	2348	2947	7422	...	Administrative
77434	47902	71784	7280	11449	29657	70113	36453	42127	...	**Total**
										Office : (3) Joint Charity Commissioner, Aurangabad.
10577	11742	13462	5307	6260	7527	5270	5482	5935	...	Judicial Work
7157	11167	7904	2529	3559	177	4628	7608	7727	...	Quasi Judicial
78	86	111	70	9	19	8	77	92	...	Litigation
5908	6800	6239	4628	5675	4508	1280	1125	1731	...	Statutory work
1905	3826	2394	1781	3718	2214	124	108	180	...	Administrative
25625	33621	30110	14315	19221	14445	11310	14400	15665	...	**Total**
										Office : (4) Joint Charity Commissioner, Latur.
7846	9780	7325	4157	6099	3381	3689	3681	3944	...	Judicial Work
229	243	190	49	126	66	180	117	124	...	Quasi Judicial
31	76	0	29	75	0	0	2	0	...	Litigation
1430	1935	2447	1353	1838	2243	77	97	204	...	Statutory work
833	628	646	798	602	592	74	35	54	...	Administrative
10369	12662	10608	6386	8740	6282	4020	3932	4326	...	**Total**

तक्ता –
TABLE--

1		2	3	4	5	6	7
कार्यालय : ५. धर्मादाय सह आयुक्त, कोल्हापूर.–							
न्यायिक कामे	...	2520	2832	2711	4050	2930	3847
न्यायिकवत कामे	...	140	246	512	401	747	1769
दावे (दिवाणी)	...	0	0	0	0	0	0
सांविधिक	...	11	10	11	0	3835	1
प्रशासकीय	...	264	0	50	498	1336	8063
एकूण	...	2935	3088	3284	4949	8898	13680
कार्यालय : ६. धर्मादाय सह आयुक्त, अमरावती.–							
न्यायिक कामे	...	6903	7613	3388	2721	2762	2406
न्यायिकवत कामे	...	6398	5214	4591	4619	12173	1654
दावे (दिवाणी)	...	0	0	--	0	0	--
सांविधिक	...	330	169	546	609	4018	5425
प्रशासकीय	...	19	926	172	3210	682	3224
एकूण	...	13650	13922	8697	11159	19635	12709
कार्यालय : ७. धर्मादाय सह आयुक्त, नाशिक							
न्यायिक कामे	...	7980	7374	7626	2744	2691	3856
न्यायिकवत कामे	...	873	903	974	102	170	233
दावे (दिवाणी)	...	191	175	162	11	9	22
सांविधिक	..	226	347	868	3481	4433	4242
प्रशासकीय	...	20	18	25	20	37	13
एकूण	...	9290	8817	9655	6358	7340	8366
कार्यालय : १. बृहन्मुंबई कार्यालय, मुंबई -							
न्यायिक कामे	...	12976	17962	19135	13283	14039	15392
न्यायिकवत कामे	...	843	1248	1828	633	858	588
दावे (दिवाणी)	...	112	137	154	31	23	21
सांविधिक	...	5321	3046	726	10967	14324	14022
प्रशासकीय	...	5719	3558	1520	40175	50012	49223
एकूण	...	24971	25951	23363	65089	79256	79246
कार्यालय : २. ठाणे विभाग, ठाणे.-							
न्यायिक कामे	...	3394	6536	3394	6096	3834	6536
न्यायिकवत कामे	...	590	617	536	130	85	160
दावे (दिवाणी)	...	64	65	35	1	0	0
सांविधिक	...	0	0	0	0	0	0
प्रशासकीय	...	3618	3618	891	2315	306	810
एकूण	...	7666	10836	4856	8542	4225	7506
कार्यालय : ३. जळगाव विभाग, जळगाव.-							
न्यायिक कामे	...	6621	4207	2855	2531	2911	3378
न्यायिकवत कामे	...	25546	1751	5880	14128	13953	3383
दावे (दिवाणी)	...	267	129	129	15	0	0
सांविधिक	...	3616	181	181	1150	0	0
प्रशासकीय	...	258	218	212	77	197	171
एकूण	...	36308	6486	9257	17901	17061	6932

२-चालू

II--*Contd.*

8	9	10	11	12	13	14	15	16		17
										Office : (5) Joint Charity Commissioner, Kolhapur.-
6570	5762	6558	2391	2473	2602	4179	3289	3956	...	Judicial Work
541	1214	2281	481	447	563	60	520	1708	...	Quasi Judicial
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Litigation (Civil)
11	3845	12	1	2994	10	10	851	2	...	Statutory work
762	1336	8113	518	1286	2896	244	50	5217	...	Administrative
7884	12157	16964	3391	7250	6071	4493	4710	10883	...	**Total**
										Office : (6) Joint Charity Commissioner, Amravati.-
9624	10375	5794	2011	6987	2489	7613	3388	3305	...	Judicial Work
11017	17387	6245	5803	12796	1412	5214	4591	4833	...	Quasi Judicial
--	--	--	--	--	--	0	0	--	...	Litigation (Civil)
939	4187	5971	63	3641	5029	169	546	942	...	Statutory work
3229	1608	3396	2303	1436	3263	926	172	133	...	Administrative
24809	33557	21406	10180	24860	12193	13922	8697	9213	...	**Total**
										Office : (7) Joint Charity Commissioner, Nasik.-
10724	10065	11482	3350	2439	2767	7374	7626	8715	...	Judicial Work
975	1073	1207	72	99	214	903	974	993	...	Quasi Judicial
202	184	184	27	22	3	175	162	181	...	Litigation (Civil)
3707	4780	5110	3360	3912	3861	347	868	1249	...	Statutory work
40	55	38	21	30	25	19	25	13	...	Administrative
15648	16157	18021	6830	6502	6870	8818	9655	11151	...	**Total**
										Office : (1) Greater Mumbai Office, Mumbai.-
26259	32001	34257	8297	11269	13510	17962	20732	21017	...	Judicial Work
1476	2106	2416	228	278	259	1248	1828	2157	...	Quasi Judicial
143	160	175	6	6	6	137	154	169	...	Litigation (Civil)
16288	17370	14748	13242	16044	12308	3046	726	2440	...	Statutory work
45894	53570	50743	42510	51948	46962	3558	1520	3781	...	Administrative
90060	105207	102339	64283	79545	73045	25951	24960	29564	...	**Total**
										Office : (2) Thane Region, Thane.-
12557	6873	9930	7875	1703	6096	4682	5170	3834	...	Judicial Work
720	702	696	103	17	51	617	685	645	...	Quasi Judicial
65	65	35	0	0	0	65	65	35	...	Litigation (Civil)
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Statutory work
5933	3924	1701	2315	288	755	3618	3636	946	...	Administrative
19275	11564	12362	10293	2008	6902	8982	9556	5460	...	**Total**
										Office : (3) Jalgaon Region, Jalgaon.-
9152	7118	6233	2657	4263	4012	6495	2855	2221	...	Judicial Work
39674	15704	9263	16639	9824	6235	23035	5880	3028	...	Quasi Judicial
282	129	129	190	0	0	92	129	129	...	Litigation (Civil)
4766	181	181	1450	0	0	3316	181	181	...	Statutory work
335	415	383	112	200	219	223	215	164	...	Administrative
54209	23547	16189	21048	14287	10466	33161	9260	5723	...	**Total**

तक्ता –

TABLE--

1		2	3	4	5	6	7
कार्यालय : ४. चंद्रपूर विभाग, चंद्रपूर.–							
न्यायिक कामे	...	260	283	346	994	881	1004
न्यायिकवत कामे	...	2755	3616	4590	3124	3789	3051
दावे (दिवाणी)	...	0	0	0	0	0	0
सांविधिक	...	232	279	357	2434	3342	2980
प्रशासकीय	...	22	28	124	41	462	128
एकूण	...	3269	4206	5417	6593	8474	7163
कार्यालय : ५. अकोला विभाग, अकोला. -							
न्यायिक कामे	...	3406	3137	3293	2292	2976	2751
न्यायिकवत कामे	...	127	156	184	492	176	147
दावे (दिवाणी)	...	0	0	1	0	0	1
सांविधिक	...	428	0	147	1942	0	2499
प्रशासकीय	...	0	0	0	0	0	469
एकूण	...	3961	3293	3625	4726	3152	5867
कार्यालय : ६. रत्नागिरी विभाग, रत्नागिरी.-							
न्यायिक कामे	...	1854	2036	2292	529	969	655
न्यायिकवत कामे	...	304	318	328	77	78	77
दावे (दिवाणी)	...	0	0	--	0	0	--
सांविधिक	...	367	700	715	357	18	0
प्रशासकीय	...	109	215	441	311	643	1283
एकूण	...	2634	3269	3776	1274	1708	2015
कार्यालय : ७. सांगली विभाग, सांगली.-							
न्यायिक कामे	...	3426	2825	2925	797	1005	2007
न्यायिकवत कामे	...	9706	10867	12578	1882	6073	5277
दावे (दिवाणी)	...	0	0	--	0	0	--
सांविधिक	...	3398	3343	3325	797	619	572
प्रशासकीय	...	1906	2148	1526	1835	3586	2615
एकूण	...	18436	19183	20354	5311	11283	10471
कार्यालय : ८. परभणी विभाग, परभणी.-							
न्यायिक कामे	...	2373	1763	1127	2282	2013	3273
न्यायिकवत कामे	...	212	158	188	30	93	242
दावे (दिवाणी)	...	0	0	--	0	0	--
सांविधिक	...	28	66	63	1467	1489	1970
प्रशासकीय	...	6	2	2	150	134	160
एकूण	...	2619	1989	1380	3929	3729	5645

२-चालू

II--*Contd.*

8	9	10	11	12	13	14	15	16		17
										Office : (4) Chandrapur Region, Chandrapur—
1254	1164	1350	971	818	1067	283	346	283	...	Judicial Work
5879	7405	7641	2263	2815	2427	3616	4590	5214	...	... Quasi Judicial
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Litigation (Civil)
2666	3621	3337	2387	3264	3067	279	357	270	...	Statutory work
63	490	252	35	366	91	28	124	161	...	Administrative
9862	12680	12580	5656	7263	6652	4206	5417	5928	...	**Total**
										Office : (5) Akola Region, Akola—
5698	5509	6044	2561	2815	2494	3137	3298	3550	...	Judicial Work
619	332	331	500	149	124	119	183	207	...	Quasi Judicial
0	0	1	0	0	0	0	0	1	...	Litigation (Civil)
2370	0	2646	1407	0	2447	963	0	224	...	Statutory work
0	0	469	0	0	464	0	0	5	...	Administrative
8687	5841	9491	4468	2964	5529	4219	3481	3987	...	**Total**
										Office : (6) Ratnagiri Region, Ratnagiri—
2383	3005	2947	347	713	517	2036	2292	2350	...	Judicial Work
381	396	405	63	68	89	318	328	316	...	Quasi Judicial
0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	Litigation (Civil)
724	718	715	24	3	0	700	715	715	...	Statutory work
420	858	1724	205	417	512	215	441	1212	...	Administrative
3908	4977	5791	639	1201	1118	3269	3776	4593	...	**Total**
										Office : (7) Sangli Region, Sangli—
4223	3830	4932	1398	905	1561	2825	2925	3371	...	Judicial Work
11588	16940	17855	721	4362	3270	10867	12578	14585	--	... Quasi Judicial
0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	Litigation (Civil)
4195	3962	3897	851	637	377	3344	3325	3520	...	Statutory work
3741	5734	4141	1593	4208	2631	2148	1526	1510	...	Administrative
23747	30466	30825	4563	10112	7839	19184	20354	22986	...	**Total**
										Office : (8) Parbhani Region, Parbhani—
4655	3776	4400	2892	2649	3312	1763	1127	1088	...	Judicial Work
242	251	281	84	63	81	158	188	200	...	Quasi Judicial
0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	Litigation (Civil)
1495	1595	2033	1401	1421	1926	66	134	107	...	Statutory work
156	136	162	154	136	162	2	0	0	...	Administrative
6548	5758	6876	4531	4269	5481	1989	1449	1395	...	**Total**

तक्ता –
TABLE--

1		2	3	4	5	6	7
कार्यालय : ९. सोलापूर विभाग, सोलापूर—							
न्यायिक कामे	...	3388	4381	3357	3600	2813	1674
न्यायिकवत कामे	...	558	786	3897	325	1874	16235
दावे(दिवाणी)	...	0	0	--	0	0	--
सांविधिक	...	182	821	0	3071	3085	3468
प्रशासकीय	...	47	31	--	227	313	--
एकूण	...	4175	6019	8044	7223	8085	21864
कार्यालय : १०. सातारा विभाग, सातारा—							
न्यायिक कामे	...	2912	2311	2392	1697	2465	1702
न्यायिकवत कामे	...	4360	5597	6976	1313	1978	471
दावे(दिवाणी)	...	22	25	27	3	4	2
सांविधिक	...	295	321	158	1354	2046	2327
प्रशासकीय	...	47	7	15	915	1058	983
एकूण	...	7636	8261	9568	5282	7551	5485
कार्यालय : ११. अहमदनगर विभाग, अहमदनगर—							
न्यायिक कामे	...	2025	1477	1130	3342	3403	3283
न्यायिकवतकामठे	...	112	66	287	112	67	129
दावे (दिवाणी)	...	0	0	0	0	0	0
सांविधिक	...	50	93	78	1143	3200	3605
प्रशासकीय	...	25	40	50	575	585	550
एकूण	...	2212	1676	1545	5172	7255	7567
कार्यालय : १२. धुळे विभाग, धुळे—							
न्यायिक कामे	...	1371	883	722	1465	1559	1106
न्यायिकवतकामे	...	179	159	198	66	147	38
दावे (दिवाणी)	...	0	0	--	0	0	--
सांविधिक	...	268	693	165	1435	1887	1305
प्रशासकीय	...	1418	20178	2727	6023	668	84
एकूण	...	3236	21913	3812	8989	4261	2533
कार्यालय : १३. गडचिरोली विभाग, गडचिरोली.-							
न्यायिक कामे	...	170	47	49	254	851	117
न्यायिकवतकामे	...	1	10	6	7	70	40
दावे (दिवाणी)	...	16	0	--	9	0	--
सांविधिक	...	70	70	60	299	524	0
प्रशासकीय	...	10	141	60	75	811	786
एकूण	...	251	268	175	635	2256	943

२–चालू
II--*Contd.*

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
									Office : (9) Solapur Region, Solapur—
6988	7194	5031	2607	2641	1157	4381	4553	3874	... Judicial Work
883	2660	20132	97	1959	2151	786	701	17981	... Quasi Judicial
0	0	--	0	0	--	0	0	--	... Litigation (Civil)
3253	3906	3468	2432	1066	3217	821	2840	251	... Statutory work
274	344	--	243	319	--	31	25	--	... Administrative
11398	14104	29908	5379	5985	7176	6019	8119	22732	... **Total**
									Office : (10) Satara Region, Satara—
4609	4776	4094	2298	2384	1805	2311	2392	2289	... Judicial Work
5673	7575	7447	76	599	546	5597	6976	6901	... Quasi Judicial
25	29	29	0	2	6	25	27	23	... Litigation (Civil)
1649	2367	2485	1328	2209	2289	321	158	196	... Statutory work
962	1065	998	955	1050	992	7	15	6	... Administrative
12918	15812	15053	4657	6244	5638	8261	9568	9415	... **Total**
									Office : (11) Ahmednagar Region, Ahmednagar—
5367	4880	4413	3890	3750	1889	1477	1130	2524	... Judicial Work
224	233	416	43	66	57	181	177	261	... Quasi Judicial
0	0	0	0	0	0	0	0	0	... Litigation (Civil)
1193	3293	3683	1100	3215	3585	93	78	98	... Statutory work
600	625	600	575	575	580	40	50	20	... Administrative
7384	9031	9112	5608	7606	6111	1791	1435	2903	... **Total**
									Office : (12) Dhule Region, Dhule—
2836	2442	1828	1953	1720	738	883	722	1090	... Judicial Work
245	306	231	86	108	42	159	180	194	... Quasi Judicial
0	0	--	0	0	--	0	0	--	... Litigation (Civil)
1703	2580	1470	1010	2415	1145	460	82	325	... Statutory work
25641	20846	2811	3755	18119	1121	20178	2727	1690	... Administrative
30425	26174	6340	6804	22362	3046	21680	3711	3299	... **Total**
									Office : (1--3) Gadchiroli Region, Gadchiroli—
1021	279	166	946	230	74	75	49	92	... Judicial Work
8	70	46	25	64	43	2	6	3	... Quasi Judicial
20	0	--	5	0	--	16	6	--	... Litigation (Civil)
594	802	0	473	742	0	121	60	0	-- ... Statutory work
14	14	965	60	13	715	50	60	60	... Administrative
1637	1165	1177	1504	1049	832	248	175	155	... **Total**

तक्ता –

TABLE–

1		2	3	4	5	6	7
कार्यालय : १४. रायगड विभाग, रायगड—							
न्यायिक कामे	...	872	1079	1138	1591	1963	1986
न्यायिकवत कामे	...	1834	1869	1937	53	82	551
दावे(दिवाणी)	...	37	37	37	0	0	1
सांविधिक	...	100	82	255	1164	1842	1722
प्रशासकीय	...	350	306	458	6324	8104	7562
एकूण	...	3193	3373	3825	9132	11991	11822
कार्यालय : १५. सिंधुदुर्ग विभाग, सिंधुदुर्ग—							
न्यायिककामे	...	0	0	0	0	0	0
न्यायिकवत कामे	...	0	0	0	0	0	0
दावे(दिवाणी)	...	0	0	0	0	0	0
सांविधिक	...	0	0	0	0	0	0
प्रशासकीय	...	0	0	0	0	0	0
एकूण	...	0	0	0	0	0	0
कार्यालय : १६. जालना विभाग, जालना—							
न्यायिककामे	...	1311	907	1044	968	4329	2484
न्यायिकवत कामे	...	87	95	318	80	308	107
दावे(दिवाणी)	...	0	0	0	0	0	0
सांविधिक	...	228	127	166	1309	2121	1792
प्रशासकीय	...	2174	106	62	982	1978	2162
एकूण	...	3800	1235	1590	3339	8736	6545
कार्यालय : १७. नांदेड विभाग, नांदेड—							
न्यायिककामे	...	239	1248	1231	6199	53	58
न्यायिकवत कामे	...	3969	3969	3147	4753	5575	5246
दावे(दिवाणी)	...	0	0	--	0	0	--
सांविधिक	...	163	196	356	2504	2500	5382
प्रशासकीय	...	82	127	120	112	210	724
एकूण	...	4453	5540	4854	13568	8338	11410
कार्यालय : १८. बीड विभाग, बीड—							
न्यायिककामे	...	1005	816	1055	4734	7878	6380
न्यायिकवत कामे	...	151	179	160	82	64	32
दावे(दिवाणी)	...	13	18	20	5	2	2
सांविधिक	...	192	176	156	3008	3880	3137
प्रशासकीय	...	15	20	30	476	895	992
एकूण	...	1376	1209	1421	8305	12719	10543

२–चालू

II--*Contd.*

8	9	10	11	12	13	14	15	16		17
										Office : (14) Raigad Region, Raigad.-
2670	3091	3124	1719	1758	2424	1079	1138	700	...	Judicial Work
1887	1951	2488	18	14	1867	1869	1937	621	...	Quasi Judicial
37	37	38	0	0	0	37	37	38	...	Litigation (Civil)
1264	1924	1977	1182	1669	1480	82	255	497	...	Statutory work
6674	8410	8020	6368	7952	7653	306	458	367	...	Administrative
12532	15413	15647	9287	11393	13424	3373	3825	2223	...	**Total**
										Office : (15) Sindhudurg Region, Sindhudurg.-
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Judicial Work
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Quasi Judicial
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Litigation (Civil)
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Statutory work
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Administrative
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	**Total**
										Office : (16) Jalna Region, Jalna.-
2279	5236	3528	1372	4196	2391	907	1040	1137	...	Judicial Work
167	403	425	95	85	73	72	318	352	...	Quasi Judicial
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Litigation (Civil)
1537	2278	1958	1410	2112	1771	127	166	187	...	Statutory work
3156	2084	2244	3050	2022	2151	106	62	73	...	Administrative
7139	10001	8155	5927	8415	6386	1212	1586	1749	...	**Total**
										Office : (17) Nanded Region, Nanded.-
6438	1301	1289	5190	70	520	1248	1231	769	...	Judicial Work
8722	9544	12691	4753	6397	10995	3969	3147	1696	...	Quasi Judicial
0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	Litigation (Civil)
2667	2696	5738	2471	2340	5119	196	356	619	...	Statutory work
194	337	844	67	217	673	127	120	171	...	Administrative
18021	13878	20562	12481	9024	17307	5540	4854	3255	...	**Total**
										Office : (18) Beed Region, Beed.-
5739	8694	7435	4923	7639	6068	816	1055	1367	...	Judicial Work
233	243	192	54	83	45	179	160	147	...	Quasi Judicial
18	20	22	0	0	5	18	20	17	...	Litigation (Civil)
3200	4056	3293	3024	3900	2957	176	156	336	...	Statutory work
491	915	1022	471	885	9075	20	30	26	...	Administrative
9681	13928	11964	8472	12507	18150	1209	1421	1893	...	**Total**

तक्ता –
TABLE--

1		2	3	4	5	6	7
कार्यालय : १९. उस्मानाबाद विभाग, उस्मानाबाद.–							
न्यायिककामे	...	1433	1421	1396	1828	2572	1952
न्यायिकवतकामे	...	170	175	152	12	11	44
दावे (दिवाणी)	...	0	0	0	0	0	0
सांविधिक	...	597	465	202	1069	1880	1324
प्रशासकीय	...	182	13	10	509	843	714
एकूण	...	2382	2074	1760	3418	5306	4034
कार्यालय : २०. बुलढाणा विभाग, बुलढाणा. -Office : (20) Buldhana Div. Buldhana.-							
न्यायिककामे	...	9869	8736	8906	1310	875	1325
न्यायिकवतकामे	...	303	303	349	6612	3480	175
दावे (दिवाणी)	...	0	0	0	0	0	0
सांविधिक	...	0	0	28	3300	49	2278
प्रशासकीय	...	0	0	231	40	405	70
एकूण	...	10172	9039	9514	11262	4809	3848
कार्यालय : २१. यवतमाळ विभाग, यवतमाळ.-							
न्यायिक कामे	...	1502	897	1064	994	1020	972
न्यायिकवत कामे	...	2738	241	47	4641	4845	3822
दावे (दिवाणी)	...	0	0	--	0	0	--
सांविधिक	...	122	49	79	575	81	219
प्रशासकीय	...	25	459	190	2573	3039	2363
एकूण	...	4387	1646	1380	8783	8985	7376
कार्यालय : २२. वर्धा विभाग, वर्धा.-							
न्यायिक कामे	...	2213	2186	2141	503	524	643
न्यायिकवत कामे	...	2011	96	1282	1332	2038	1766
दावे (दिवाणी)	...	0	0	9	0	0	2
सांविधिक	...	2707	266	350	922	201	148
प्रशासकीय	...	76	143	311	948	1660	1764
एकूण	...	7007	2691	4093	3705	4423	4323
कार्यालय : २३. भंडारा विभाग, भंडारा.-							
न्यायिक कामे	...	618	573	641	379	494	482
न्यायिकवत कामे	...	56	7018	7743	1112	2277	2562
दावे (दिवाणी)	...	0	49	41	0	26	49
सांविधिक	...	0	0	115	132	243	1559
प्रशासकीय	...	0	155	88	0	1212	289
एकूण	...	674	7795	8628	1623	4252	4941
कार्यालय : २४. गोंदिया विभाग, गोंदिया.-							
न्यायिक कामे	...	151	185	181	485	507	1282
न्यायिकवत कामे	...	12391	22455	22723	11069	2259	2543
दावे (दिवाणी)	...	0	0	--	0	0	--
सांविधिक	...	20	7	1	10	7	151
प्रशासकीय	...	167	275	141	1487	1643	1130
एकूण	...	12729	22922	23046	13051	4416	5106

२–चालू
II--*Contd.*

8	9	10	11	12	13	14	15	16		17
										Office : (19) Osmanabad Div. Osmanabad.-
3265	3993	3348	1844	2597	1647	1421	1396	1701	...	Judicial Work
182	186	196	7	34	7	175	152	189	...	Quasi Judicial
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Litigation (Civil)
1666	2345	1526	1201	2143	1385	465	202	141	...	Statutory work
691	856	724	678	846	713	13	10	11	...	Administrative
5804	7380	5794	3730	5620	3752	2074	1760	2042	...	**Total**
										Office : (20) Buldhana Div. Buldhana.-
2587	9611	10231	1255	705	1648	1332	8906	8583	...	Judicial Work
10059	3783	524	7367	3434	310	2692	349	214	...	Quasi Judicial
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Litigation (Civil)
3343	49	2306	3249	21	1516	94	28	790	...	Statutory work
435	405	301	425	390	59	10	231	242	...	Administrative
16424	13848	13362	12296	4550	3533	4128	9514	9829	...	**Total**
										Office : (21) Yavatmal Div. Yavatmal.-
2496	1917	2036	943	993	981	897	924	1055	...	Judicial Work
7379	5086	3869	4648	4850	3808	241	236	61	...	Quasi Judicial
0	0	--	0	0	0	0	0	--	...	Litigation (Civil)
697	130	298	564	51	215	49	79	83	...	Statutory work
2598	3498	2553	2361	3258	2252	459	240	301	...	Administrative
13170	10631	8756	8516	9152	7256	1646	1479	1500	...	**Total**
										Office : (22) Wardha Div. Wardha.-
2716	2710	2784	526	569	635	2190	2141	2149	...	Judicial Work
3343	2134	3048	1276	852	884	2067	1282	2164	...	Quasi Judicial
0	0	11	0	0	4	0	0	7	...	Litigation (Civil)
3629	467	498	469	135	316	3160	332	182	...	Statutory work
1024	1803	2075	881	1494	1983	143	309	92	...	Administrative
10712	7114	8416	3152	3050	3822	7560	4064	4594	...	**Total**
										Office : (23) Bhandara Div. Bhandara.-
997	1067	1123	374	426	557	623	641	566	...	Judicial Work
1168	9295	10305	955	1552	1588	213	7743	8717	...	Quasi Judicial
0	75	90	0	34	67	0	41	23	...	Litigation (Civil)
132	243	1674	132	128	1285	0	115	389	...	Statutory work
0	1367	377	0	1279	377	0	88	0	...	Administrative
2297	12047	13569	1461	3419	3874	836	8628	9695	...	**Total**
										Office : (24) Gondia, Div. Gondia.-
636	692	1463	451	511	1252	185	181	211	...	Judicial Work
23460	24714	25266	1005	1991	2143	22455	22723	23132	...	Quasi Judicial
0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	Litigation (Civil)
30	14	152	23	13	110	7	1	42	...	Statutory work
1654	1918	2617	1379	1777	1443	275	141	1174	...	Administrative
25780	27338	29498	2858	4292	4948	22922	23046	24559	...	**Total**

तक्ता –
TABLE–

1		2	3	4	5	6	7
कार्यालय : २५. नंदुरबार विभाग, नंदुरबार.–							
न्यायिक कामे	...	604	377	315	261	730	611
न्यायिकवत कामे	...	0	0	0	0	0	0
दावे (दिवाणी)	...	0	0	0	0	0	0
सांविधिक	...	0	0	0	0	0	0
प्रशासकीय	...	0	0	0	0	0	0
एकूण	...	604	377	315	261	730	611
कार्यालय : २६. हिंगोली विभाग, हिंगोली. -							
न्यायिक कामे	...	624	760	779	1290	383	79
न्यायिकवत कामे	...	103	110	119	18	32	24
दावे (दिवाणी)	...	0	0	0	0	0	0
सांविधिक	...	0	0	27	0	0	768
प्रशासकीय	...	0	0	0	0	0	0
एकूण	...	727	870	925	1308	415	871
कार्यालय : २७. वाशिम विभाग, वाशिम.-							
न्यायिक कामे	...	0	0	0	0	0	0
न्यायिकवत कामे	...	0	0	0	0	0	0
दावे (दिवाणी)	...	1337	750	588	941	1820	1650
सांविधिक	...	0	0	0	0	0	0
प्रशासकीय	...	0	0	0	0	0	0
एकूण	...	1337	750	588	941	1820	1650
कार्यालय : २८. पालघर विभाग, पालघर.-							
न्यायिक कामे	...	0	0	2430	0	4237	175
न्यायिकवत कामे	...	0	0	65	0	100	62
दावे (दिवाणी)	...	0	0	0	0	0	0
सांविधिक	...	0	0	218	0	1288	1115
प्रशासकीय	...	0	0	0	0	260	229
एकूण	...	0	0	2713	0	5885	1581

२–चालू
II--*Contd.*

8	9	10	11	12	13	14	15	16		17
										Office : (25) Nandurbar Div. Nandurbad-
865	1107	926	488	415	341	377	315	585	...	Judicial Work
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Quasi Judicial
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Litigation (Civil)
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Statutory work
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Administrative
865	1107	926	488	415	341	377	315	585	...	**Total**
										Office : (26) Hingoli Div. Hingoli.-
1914	1143	858	922	383	668	992	760	190	...	Judicial Work
121	142	143	11	23	5	110	119	138	...	Quasi Judicial
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Litigation (Civil)
0	0	795	0	0	741	0	0	54	...	Statutory work
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Administrative
2035	1285	1796	933	406	1414	1102	879	382	...	**Total**
										Office : (27) Washim Div. Washim.-
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Judicial Work
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Quasi Judicial
2278	2570	2238	1527	1982	1588	751	588	650	...	Litigation (Civil)
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Statutory work
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Administrative
2278	2570	2238	1527	1982	1588	751	588	650	...	**Total**
										Office : (28) Palghar Div. Palghar.-
0	4237	2605	0	1807	2040	0	2430	565	...	Judicial Work
0	100	127	0	35	40	0	65	87	...	Quasi Judicial
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Litigation (Civil)
0	1288	1333	0	1070	1006	0	218	327	...	Statutory work
0	260	229	0	260	229	0	0	0	...	Administrative
0	5885	4294	0	3172	3315	0	2713	979	...	**Total**

तक्ता ३

TABLE-III

खालील तक्ता मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १९५० व संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० खाली नोंद झालेल्या सार्वजनिक न्यासांची संख्या दर्शवितो.

The following Table indicates the number of Trusts and Societies registered under the Mumbai Public Trusts Act, 1950, and the Societies Registration Act, 1860 during the respective years.

	वर्षाच्या आरंभी नोंद झालेले Registered at the begining of the year			वर्षात नोंद झालेले Registered during the year			वर्षाच्या अखेरीस नोंद झालेले Total at the end of the year			
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
१. सार्वजनिक न्यास ..	791781	853439	832337	22650	25496	17630	807908	882648	844541	... 1. Public Trusts
२. संस्था ..	1327465	720958	1354635	15018	18037	14809	1343988	734511	1368962	... 2. Societies
एकूण ..	2114248	1578397	2186972	37668	43533	32499	2151896	1617159	2213503	... Total

तक्ता – ४ (भाग-१)
TABLE-IV (Part-I)

खालील तक्ता सार्वजनिक न्यास प्रशासन निधीमध्ये जमा झालेले अंशदान व इतर जमा तसेच धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांनी केलेला खर्च व गुंतवणूक दर्शवितो.

Following table indicates the amount received towards contribution other receipts and Expenditure incurred and investments made by the Charity Commissioner, Maharashtra State, Mumbai out of Public Trusts Administration Fund.

(१) जमा **(I) Receipts**

बाबी 1		2021-2022 2	2022-2023 3	2023-2024 4	Items
		Rs.	Rs.	Rs.	
१. आरंभीची शिल्लक	...	9562691	19469961.73	10243085.17	.. 1. Opening Balance
२. नोंदणी फी	...	104259	80344	93608	.. 2. Registration Fees
३. अंशदान	...	229797	25	1506	.. 3. Contribution
४. तपासणी फी	...	3509	3228	5283	.. 4. Inspection Fees
५. धर्मादाय आयुक्तांनी दाव्यामध्ये केलेल्या खर्चाची वसुली व इतर	...	334450	482200	712000	.. 5. Recovery of Charity Commissioner's Costs and other Receipts in Judicial Enquiries.
६. सार्वजनिक न्यास प्रशासन निधीच्या गुंतवणुकीवरील व्याज	...	25959912	53409	1298782	.. 6. Interest on Public Trusts Administration Fund Investments.
७. कोर्ट फी स्टॅम्पबद्दल अनुदान	...	0	0	0	.. 7. Grant-in Aid for Court Fee Stamps and other Receipts.
८. निर्देशिका विक्री	...	0	500	0	.. 8. Sales of Directory
९. संकीर्ण जमा	...	10729677	12044631	52245717.15	.. 9. Misc. Receipts
१०. मुदत ठेव	...	678200030	681348213	76640880	.. 10.Fixed Deposit
११. आयकर परतावा	...	16450	10681	0	.. 11.(A) Refund of Income Tax
१२. (अ) प्रोसेस फी	...	1085470	776852	960980	.. 12.(A) Process Fees
(ब) इतर संकीर्ण	...	21141141	18313697	1065502.3	.. (B) Other Fees
१३. वरळी येथील इमारतीचे भाडे	...	0	0	0	.. 13.Compensation from Worli property
१४. न्यायालयीन फी	...	3391596	3801218	7703924.41	.. 14.Judicial Fee
दंड	...	0	286076	79301	.. 14.Certified Fee
१५. नक्कल फी	...	6332532	4418639	5652369	.. 14.Certified Fees
एकूण बेरीज	**...**	**757091514**	**741089674.7**	**156702938**	**.. Grand Total**

तक्ता – ४ (भाग-२)

TABLE-IV (Part-II)

(२) खर्च **(II) Expenditure**

बाबी 1		2021-2022 2	2022-2023 3	2023-2024 4		Items
		Rs.	Rs.	Rs.		
१.	अधिनियमाच्या कलम ६ (ब) खाली धर्मादाय संघटनेवरील खर्च शासनास परत. ...	23933192	0	0	.. 1.	Reimbursement of Cost on Charity Organisation under section 6 (B) of the Act.
२.	निवृत्ती वेतन वर्गणी ...	23040180	3019032	3019032	.. 2.	Pension Contribution
३.	गणक यंत्राची खरेदी ...	3141	319955	319955	.. 3.	Purchase of Calculater
४.	आयकर ...	1328133	2040256	2040256	.. 4.	Incom Tax
५.	फर्निचरची खरेदी ...	582341	25355	25355	.. 5.	Purchase of Furniture
६.	बँक कमिशन ...	0	238948	238948	.. 6.	Bank Commission etc.
७.	अंतर्गत दूरध्वनी ...	373299	243046	177779	.. 7.	Intercom Telephone
८.	झेरॉक्स मशीनची खरेदी ...	59617	117000	117000	.. 8.	Purchase of Xerox Machine
९.	सार्वजनिक न्यास निर्देशिका छपाई	0	0	0	.. 9.	Printing of Directory of Public Trusts.
१०.	सरकारी वकील फी ...	0	0	0	.. 10.	Payment of Government Pleaders
११.	(अ) स्थावर मिळकतीवरील खर्च (कर, किरकोळ दुरुस्ती, सेवा शुल्क इत्यादी) ...	34232569	34017934	107218	.. 11.	(A) Expenditure on maintenance of immovable property, (Taxes & other Misc. Charges.)
	(ब) कार्यकारी अभियंता (इमारत) यांना दिलेला बांधकामाचा खर्च	244040	0	0	..	(B) Payment to Ex-Engineer towards costs of construction of building.
	(क) कार्यालयासाठी जागेची खरेदी	1600	85335700	85335700		(C) Purchase of office premises
१२.	इमारत दुरुस्ती व घसारा निधी...	80000	0	0	.. 12.	Building repairs Fund and Depreciation Fund.
१३.	विशेष विवरणपत्र छपाई ...	30000	18000	18000	.. 13.	Printing of Special forms
१४.	ग्रंथालय सेवा ...	0	0	0	.. 14.	Post Stamp Fee
१५.	लेखा परीक्षा फी ...	33831	142510	142510	.. 15.	Audit Fee
१६.	वाहन खरेदी ...	42181	2836899	2836899	.. 16.	Purchase of Vehicles
१७.	वाहनावरील खर्च (दुरुस्ती, पेट्रोल वगैरे)	217834	1005260	1005260	.. 17.	Maintenance of Vehicles
१८.	इतर संकीर्ण ...	1525762	1423066.76	8943093.3	.. 18.	Other Miscellaneous
१९.	वीज व पाणी वापर ...	1184940	1009498	1112503	.. 19.	Electricity and Water Consumption
२०.	अंशदान परतावा ...	0	55620	55620	.. 20.	Refund of Contribution
२१.	टंक मुद्रण यंत्र ...	0	0	0	.. 21.	Stationary
२२.	फॅक्स मशीन ...	75000	26631	26631	.. 22.	Fax Machine
२३.	जल शितक यंत्र ...	15464	0	0	.. 23.	Water Cooler
२४.	पेस्ट कंट्रोल ...	19000	0	0	.. 24.	Pest Control
२५.	उदवाहन खर्च ...	0	0	0	.. 25.	Lift
२६.	वातानुकूल यंत्र दुरुस्ती ...	73500	20185	20185	.. 26.	A. C. Expenses.
२७.	संगणक ...	1250588	1219120	322000	.. 27.	Computer.
२८.	रिसोग्राफ ...	5000	0	0	.. 28.	Resograph.
२९.	इतर खर्च ...	745677	0	0	.. 29.	Other Expenditure
	एकूण ...	**89024889**	**133114015.8**	**105863944.3**	..	**Total**

तक्ता -४ (भाग-३)
TABLE–IV (Part–III)

(दोन) गुंतवणूक **(II) Investments**

अतिरिक्त रकमेची गुंतवणूक		2021–2022	2022–2023	2023–2024		Surplus Money Invested
1		2	3	4		5
१. रोखे	...	--	--	--	...	Public Securities
२. बँकेतील अल्प मुदतीच्या ठेवी रोख	...	585402705	1170805410	452696357	...	Short Term Deposits Nationalised/Scheduled Banks
३. वर्ष अखेरीस रोख व बँकेतील शिल्लक.	...	7307950.46	6078151.2	27073371.61	...	Cash and Bank Balances at the end of the year.
एकूण	...	592710655.5	1176883561	479769728.6	...	Total

तक्ता -५
TABLE–V

खालील तक्ता धर्मादाय आयुक्त यांजकडून कोर्ट फी स्टॅम्पद्वारे वसूल झालेली रक्कम दाखवितो.
The following table indicates the amount realised by the Charity Organisation on account of Court Fee Stamps.

वर्ष Year		मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० खाली न्यायालय फीमुळे जमा झालेली रक्कम Credit for the Court Fee Stamps received under the Mumbai Public Trust Act, 1950
1		**2**
2021–2022	...	6071313
2022–2023	...	6049080
2023–2024	...	7469813
Total	...	19590206

तक्ता -६
TABLE–VI

खालील तक्ता संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० खाली संस्थांकडून प्राप्त झालेल्या उत्पन्नाचा तपशील दर्शवितो.
The following table indicates the income received from the societies under the societies Registration Act, 1860.

बाब		2021–2022	2022–2023	2023–2024		Item
1		2	3	4		5
१. नोंदणी फी	...	511925	698637	1246934	...	Registration Fees
२. इतर	...	1020468	789754	789754	...	Other Receipts
एकूण	...	1532393	1488391	2036688	...	Total

तक्ता -७

TABLE–VII

(IV) Personnel Summary (चार) **कर्मचारी विषयक गोषवारा**

पदनाम	वेतनमान	जुन्या आकृतीबंधानुसार मंजुर पदे	आढाव्याअंती पदांमध्ये झालेली वाढ /घट	सुधारीत आकृती बंधानुसार मंजूर केलेली नियमित पदे	
9. CHARITY ORGANISATION					**९.-धर्मादाय संघटना**
Gazetted–	Rs.				**राजपत्रित–**
Charity Commissioner ...	S-29 (131100-216600)	1	1	1	धर्मादाय आयुक्त
Judicial Officer pay Non Judicial Officer pay					
Joint Charity Commissioner ...	S-25 (78800-209200)	10	0	10	धर्मादाय सहआयुक्त
Deputy Charity Commissioner ...	S-23 (67700-208700)	17	0	17	धर्मादाय उप आयुक्त
Assis. Charity Commissioner ...	S-18 (49100-155800)	82	0	82	सहायक धर्मादाय आयुक्त
Director of Accounts ...	S-23 (67700-208700)	1	0	1	उपसंचालक (लेखा)
Assistant Director of Accounts ...	S-20 (56100-177500)	2	0	2	सहायक लेखा संचालक
Total ...		**112**	**0**	**112**	**एकूण**
Non-Gazetted Class II–					**अराजपत्रित, वर्ग दोन–**
Assistant Director of Accounts ...	S-15 (418000-132300)	5	0	5	स्विय सहायक
Secretary Devasthan ...	S-15 (41800-132300)	1	0	1	सचिव देवस्थान व्यवस्थापन
Management Committee					समिती
Administrative Officer ...	S-15 (41800-132300)	36	0	36	प्रशासकीय अधिकारी
Personal Asst. ...	S-16 (44900-142400)	2	0	2	स्वीय सहायक
Non-Gazetted Class II–(B)					**गट-ब (अराजपत्रित)**
Assistant Low and Judiciary ...	S-15 (41800-132300)	3	0	3	विधी सहायक
Civil Engineer ...	S-14 (38600-122800)	2	0	2	स्थापत्य अभियंता
System Administrator ...	S-14 (38600-122800)	10	(-)10	0 (मृतसंवर्ग)	सिस्टीम ॲडमिनिस्ट्रेशन
Public Relations Officer ...	S-14 (38600-122800)	9	0	99	जनसंपर्क अधिकारी
Superintendent ...	S-14 (38600-122800)	90	0	"अधीक्षक"	अधीक्षक
Stenographer (Higher Grade) ...	S-15 (41800-132300)	9	0	9	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)
Stenographer (Lower Grade) ...	S-14 (38600-122800)	98	0	98	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)
	Total	...	**263**	**263**	**एकूण**

तक्ता -७

TABLE–VII

(IV) Personnel Summary (चार) **कर्मचारी विषयक गोषवारा**

पदनाम		वेतनमान	जुन्या आकृतीबंधानुसार मंजुर पदे	आढाव्याअंती पदांमध्ये झालेली वाढ /घट	सुधारीत आकृती बंधानुसार मंजूर केलेली नियमित पदे	
9. CHARITY ORGANISATION						**९.–धर्मादाय संघटना**
Gazetted–		Rs.				**राजपत्रित–**
Accountant	...	S-13 (35400-112400)	140	0	417	लेखापाल
Inspector	...	S-13 (35400-112400)	242	0	"निरीक्षक"	निरीक्षक
Bench Clerk	...	S-13 (35400-112400)	7	0		शिरस्तेदार
Judicial Clerk	...	S-13 (35400-112400)	28	0		न्याय लिपिक
Record Keeper	...	S-8 (25500-81100)	36	0	211 "वरिष्ठ लिपिक"	अभिलेखापाल
Senior Clerk	...	S-8 (25500-81100)	175	0		वरिष्ठ लिपिक
Steno Typist	...	S-8 (25500-81100)	7	(-)7	0 (मृतसंवर्ग)	लघुटंकलेखक
Clerk-cum-typist	...	S-6 (19900-62300)	368	(-)8	360 "लिपिक टंकलेखक"	लिपिक टंकलेखक
Typist	...	S-7 (21700-69100)	39	(-)39		टंकलेखक
Driver	...	S-6 (19900-62300)	26	(-)26	0 (मृतसंवर्ग)	वाहनचालक
Telephone Operator	...	S-7 (21700-69100)	8	(-)8	0 (मृतसंवर्ग)	दूरध्वनी चालक
Class IV						**गट-ड**
Process Server	...	S-6 (19900-62300)	60	0	60	आदेशिकावाहक
Liftman	...	S-3 (16600-52400)	1	(-)1	0 (मृतसंवर्ग)	उदवाहन चालक
Daftati	...	S-3 (16600-52400)	59	(-)9	50	दफतरी
Naik	...	S-3 (16600-52400)	15	(-)15	0 (मृतसंवर्ग)	नाईक
Peon	...	S-14 (38600-122800)	182	(-)182	0 (मृतसंवर्ग)	चपराशी
Watchman	...	S-15 (41800-132300)	50	(-)50	0 (मृतसंवर्ग)	पहारेकरी
Sweeper	...	S-14 (38600-122800)	38	(-)38	0 (मृतसंवर्ग)	सफाईगार
Total	...		**1859**	**(-)393**		**१४६६ (नियमित पदे)**

१२. धर्मादाय दाननिधी

(एक) प्रस्तावनात्मक :-

(अ) हैदराबाद दाननिधी विनियम व नियम, १३४९ फसली अन्वये दिलेल्या अधिकारानुसार विभागीय आयुक्त, औरंगाबाद विभाग, हे मराठवाडा विभागातील धार्मिक व धर्मादाय न्यास जे शासनात निहित आहेत किंवा ज्यांची व्यवस्था शासनाकडे निहित केलेली आहे अशा न्यासाचे अभिरक्षक म्हणून काम करतात. उपरोक्त विनियम व नियमाखाली आयुक्त खालील बाबी संबंधी मान्यता देतात.

(१) देवस्थान समितीची स्थापना करणे व समिती रद्द करणे.

(२) धार्मिक व धर्मादाय संस्थांच्या इमारतींचे बांधकाम व दुरुस्तीच्या रुपये १०,००० पर्यंतच्या खर्चाचा अंदाज.

(३) न्यास शिलकेतून रुपये ५,००० पर्यंत खर्च.

(४) शासनाच्या देखरेखीखाली असलेल्या दाननिधीचा वार्षिक अर्थसंकल्प.

(५) न्याय शिलकेतून रुपये २,५०० पर्यंत अनिवार्य खर्च.

(६) कमाल रुपये ३०० वेतनापर्यंत आस्थापनेवर नेमणूक करणे.

(७) लिलाव.

शासकीय नियंत्रणाखाली असलेल्या संस्थांच्या खर्चावर लक्ष ठेवणे आणि मागणी रक्कम गोळा करण्याच्या कामावर लक्ष ठेवणे हे यांचे मुख्य काम आहे. याशिवाय मुस्लिम संस्थाच्या वक्फ मंडळाच्या २/३ कर्जाऊ रकमेचा भरणा करण्याबाबत व वक्फ मंडळाला शे. ८ टक्के भरणा करण्याबाबत होत असलेल्या कामावर जिल्हाधिकाऱ्यांच्या मार्फत देखरेख केली जाते.

मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त संस्था अधिनियम, १९५० ने हैद्राबाद धर्मादाय दाननिधी विनियम, १३४९ फसली निरसित केले असून ह्या धर्मादाय निधीपैकी बहुतेक सार्वजनिक न्यास म्हणून नोंदले गेले आहेत. तथापि एखाद्या समितीकडे त्यांचे व्यवस्थापन सोपविण्याची योजना धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य मुंबई यांनी तयार करेपर्यंत ह्या सर्व धर्मादाय दाननिधींचे व्यवस्थापन महसूल प्रशासनामार्फत चालू राहील.

तक्ता -१
TABLE–I

(दोन) **वित्तीय आवश्यकता**
(II) Financial Requirements

(रु. हजारात)
(Rs. in thousands)

	प्रत्यक्ष रकमा २०२२-२०२३ Actuals 2022-2023	अर्थसंकल्पीय अंदाज २०२३-२०२४ Budget Estimates 2023-2024	सुधारलेले अंदाज २०२३-२०२४ Revised Estimates 2023-2024	अर्थसंकल्प २०२४-२०२५ Budget Estimates 2024-2025	
1	2	3	4	5	
(अ) कार्याचे वर्गीकरण					**(A) Activity Classification**
१०२ धार्मिक व धर्मादाननिधी अधिनियमाची अंमलबजावणी	58.91	73.07	69.25	81.02	102 Administration of Religious and Charitable Endowments Act
एकूण (अ) ...	58.91	73.07	69.25	81.02	**Total (A)**
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण ...					**(B) Objectwise Classification**
१०२ (एक) आयुक्त औरंगाबाद विभाग-(२२५००१२१)					102 (i) Commissioner, Aurangabad Division (2250 012)
वेतन ...	58.60	71.73	68.14	7962	Salaries
दुरध्वनी, वीज व पाणी ...	--	5	5	5	Tele., Ele., & W. Charges
प्रवास खर्च ...	--	32	22	34	Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च ...	28	69	62	72	Office Expenses
भाडे पट्टी व कर ...	--	1	1	1	Rent Rate
संगणक ...	3	26	20	27	Computer
कंत्राटी सेवा ...	--	1	1	1	**Contractual Services**
एकूण (एक) ...	58.91	73.07	69.25	81.02	**Total (i)**
एकूण (ब) ...					**Total (B)**
(क) वित्तीय व्यवस्थेची साधने					**C–Source of Finance**
मागणी क्र. जे-२					Demand No. J-2
२२५० इतर सामाजिक सेवा ...	58.91	73.07	69.25	81.02	2250 Other Social Services

तक्ता–२
TABLE-II

धर्मादाय दाननिधी

खालील तक्ता संबंधीत वर्षातील मराठवाडा विभागातील धर्मादाय दाननिधींची एकूण संख्या, यांचे उत्पन्न, खर्च, केलेली गुंतवणूक व वर्ष अखेरीस असलेली शिल्लक दर्शवितो. (३१-१२-२०१९ पर्यंत).

Charitable Endoments

The following table indicates the No. of Charitable Endowments Marathwada Region their income, expenditure, investments made and the amount in balance with them during the respective years. (31-12-2019).

(रुपये हजारात)
(Rupees in thousands)

जिल्ह्याचे नाव		वर्षाच्या आरंभी खाती असलेली शिल्लक Balance of the Credit at the beginning of the year			वर्षातील उत्पन्न Income during the year			एकूण Total				Name of District
		2021-2022	2022-2023	2023-2024 upto Dec. 2018	2021-2022	2022-2023	2023-2024 upto Dec. 2018	2021-2022	2022-2023	2023-2024 upto Dec. 2018		
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10		
१. औरंगाबाद	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	1. Aurangabad
२. जालना	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	2. Jalna
३. बीड	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	3. Beed
४. परभणी	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	4. Parbhani
५. हिंगोली	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	5. Hingoli
६. नांदेड	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	6. Nanded
७. उस्मानाबाद	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	7. Osmanabad
८. लातूर	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	8. Latur
एकूण	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	...	Total

तक्ता–२–चालू
TABLE-II--*Contd.*

जिल्ह्याचे नाव		वर्षातील खर्च Expenditure during the year			जादा उत्पन्न Surplus Income			केलेली गुंतवणूक Invesment made			वर्षाच्या अखेरीस असलेली शिल्लक Balance out standing at the end of the year			Name of District
		2021-2022	2022-2023	2023-2024 upto Dec. 2023	2021-2022	2022-2023	2023-2024 upto Dec. 2023	2021-2022	2022-2023	2023-2024 upto Dec. 2023	2021-2022	2022-2023	2023-2024 upto Dec. 2023	
1		11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	1
१. औरंगाबाद	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	1. Aurangabad
२. जालना	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	2. Jalna
३. बीड	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	3. Beed
४. परभणी	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	4. Parbhani
५. हिंगोली	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	5. Hingoli
६. नांदेड	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	6. Nanded
७. उस्मानाबाद	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	7. Osmanabad
८. लातूर	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--		0	--	8. Latur
एकूण	...	0	0	--	0	0	--	0	0	--	0	0	--	Total

तक्ता
TABLE

(१) **धर्मादाय निधी**

(तीन) **कार्यक्रम कार्यभाराचा सारांश व आर्थिक गरजाचे स्पष्टीकरण :-**

खालील तक्ता आयुक्त, औरंगाबाद विभाग, औरंगाबाद यांच्या कार्यालयामध्ये २०२१-२०२२, २०२२-२०२३, २०२३-२०२४ (३१-१२-२०२३ पर्यंत) या वर्ष अखेरीस नोंद असलेल्या एकूण धर्मादाय दानिधी आणि त्यांच्या मालकीची मिळकत (घरे व जमिनी) दर्शवितो. तक्ता क्रमांक २ ते ५ यामध्ये नमूद केलेल्या कामांचे स्वरुप लक्षात घेता या कार्यालयाकरिता निकालात काढावयाच्या प्रकरणाबाबत काही प्रमाणके ठरविणे शक्य नाही.

मिळकतीची
No. of

जिल्ह्याचे नाव		दाननिधी पुस्तकांत नोंदलेल्या धर्मादाय दाननिधीची (देवस्थाने) संख्या No. of Charitable Endowments (Devasthans) registered in the endowment register			घरे Houses संख्या/in Nos.		
		2021-2022	2022-2023	2023-2024	2021-2022	2022-2023	2023-2024
1		2	3	4	5	6	7
१. औरंगाबाद	...	0	0	0	5	6	0
२. जालना	...	0	0	0	2	2	0
३. बीड	...	0	0	0	0	0	0
४. नांदेड	...	0	0	0	0	0	0
५. परभणी	...	0	0	0	0	0	0
६. हिंगोली	...	0	0	0	0	0	0
७. उस्मानाबाद	...	0	0	0	0	0	0
८. लातूर	...	0	0	0	0	0	0
एकूण	...	0	0	0	7	8	0

तक्ता
TABLE

खालील तक्ता २०२०-२०२१, २०२१-२०२२, २०२२-२०२३ (३१-१२-२०२२ पर्यंत) झालेल्या देवस्थानांच्या जत्रांची संख्या व जत्रांवर झालेला खर्च व वसुल झालेली जमा रक्कम दर्शवितो.

जिल्ह्याचे नाव		झालेल्या जत्रांची संख्या No. of fairs held		
		2021-2022	2022-2023	2023-2024
1		2	3	4
१. औरंगाबाद	...	19	19	--
२. जालना	...	0	0	--
३. बीड	...	98	98	--
४. परभणी	...	0	0	--
५. हिंगोली	...	0	0	--
६. नांदेड	...	0	0	--
७. उस्मानाबाद	...	17	17	--
८. लातूर	...	2	2	--
एकूण	...	136	136	--

−३
--III

(1) Charitable Endowments

(III) Programms work-load Summary and Explanation of Financial Requirements

The following table indicates the number of Charitable Endowments shown as resistered in the Commissioner, Aurangabad Division, Aurangabad by the end of the year 2021-2022, 2022-2023 and 2023-2024 (upto 31-12-2023) and the property (Houses and Lands) owned by them. Looking to the nature of work mentioned in Tables Nos. 2 to 5 below, it is not possible to fix any norms of disposal.

संख्या **Proprties**										
किंमत रुपये/Cost in Rs. (रुपये हजारात) (Rs. in thousand)			जमिनी Landed हेक्टर्स/Hectares			किंमत रुपये/Cost in Rs. (रुपये हजारात) (Rs. in thousand)				Name of the District
2021-2022 8	2022-2023 9	2023-2024 10	2021-2022 11	2022-2023 12	2023-2024 13	2021-2022 14	2022-2023 15	2023-2024 16		
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Aurangabad
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Jalna
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Beed
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Nanded
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Parbhani
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Hingoli
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Osmanabad
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	Latur
0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	**Total**

−४
--IV

The following table indicates the number of Fairs Devsthans held, expenditure incurred and receipts on account of Fairs during the year 2020-2021, 2021-2022 and 2022-2023 (upto 31-12-2022).

झालेला खर्च (हजारात) Expenditure incured			वसुल झालेली जमा (हजारात) Receipts realised				Name of the District
2021-2022 5	2022-2023 6	2023-2024 7	2021-2022 8	2022-2023 9	2023-2024 10		
70000	70000	--	104650	104650	--	...	Aurangabad
0	0	--	0	0	--	...	Jalna
0	0	--	0	0	--	...	Beed
0	0	--	0	0	--	...	Parbhani
0	0	--	0	0	--	...	Hingoli
0	0	--	0	0	--	...	Nanded
0	0	--	0	0	--	...	Osmanabad
2	5549	--	2	7306	--	...	Latur
70002	75549	--	104652	111956	--	...	**Total**

तक्ता–५
TABLE–V

(३) खालील तक्ता मराठवाडा विभागातील धर्मादाय निधी संबंधी जिल्हाधिकाऱ्यांनी २०२१, २०२२ व २०२३ साली केलेले काम दर्शवितो.

(3) The following table indicates the work done by the Collector relating to the Charitable endowments in the Marathawada Region during the years 2021, 2022 and 2023.

प्रकरणाचे स्वरुप	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात दाखल केलेली प्रकरणे Cases received during the year			एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Name of Cases
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
१. दाननिधी संस्थेच्या अर्थसंकल्पाची छाननी करणे.																**1. Scrutiay of budget estimate of endowment institution.**
औरंगाबाद ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Aurangabad
जालना ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Jalna
बीड ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Beed
परभणी ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Parbhani
नांदेड ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Nanded
उस्मानाबाद ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Osmanabad
लातूर ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0		00	0	0	0	0 ...	Latur
एकूण ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	**Total**
२. मुस्लीम संस्थेच्या वक्फ बोर्डाची रक्कम प्रदान करणे.																**2. Payment of amount of Wakf Board of the Muslim Institution.**
औरंगाबाद ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Aurangabad
जालना ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Jalna
बीड ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Beed
परभणी ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Parbhani
नांदेड ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Nanded
उस्मानाबाद ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Osmanabad
लातूर ...	--	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Latur
एकूण ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	**Total**
३. संस्थेच्या व्यक्तीगत खात्याबरोबर वेगळ्या वैयक्तिक लेखावही खात्यातील दाननिधीच्या रकमेची देखरेख करणे.																**3. Watching of amount of Endowment Institution in the sparate PLA account with the individual khatas of institution.**
औरंगाबाद ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Aurangabad
जालना ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Jalna
बीड ...	7	8	8	0	0	0	7	8	8	2	0	0	5	8	8 ...	Beed
परभणी ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Parbhani
नांदेड ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Nanded
उस्मानाबाद ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Osmanabad
लातूर ...	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 ...	Latur
एकूण ...	7	8	8	0	0	0	7	8	8	2	0	0	5	8	8	**Total**

तक्ता–६

TABLE–VI

(IV) Personnel Summary | **(चार) कर्मचारी विषयक गोषवारा**

Designation		वेतनमान Scale of Pay		पदसंख्या No. of Posts 2021-2022	2022-2023	पदनाम
1		2		3	4	1
1. CHARITABLE ENDOWMENTS						**१-धर्मादाय दाननिधी**
Gazetted--		9300 – 34800 + 4600	...	0	0	**राजपत्रित–**
Non-Gazetted Class III--						**अराजपत्रित, वर्ग तीन–**
Endowment Superintendnt	...	9300 – 34800 + 4300	...	0	0	दाननिधी अधिक्षक
Clerk	...	5200 – 20200 + 1900	...	0	0	लिपिक
		Total	**...**	**0**	**0**	**एकूण**
Non-Gazetted Class IV--						**अराजपत्रित, वर्ग चार–**
Peon	...	4440 – 7440 + 1300	...	0	0	शिपाई
		Total	**...**	**0**	**0**	**एकूण**
		Grand Total	**...**	**0**	**0**	**एकूण बेरीज**

१३. निबंधक, भागीदारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

प्रस्तावना :-

१९३२ पूर्वी भारतीय करार अधिनियम १८७२ (अधिनियम - १८७२) चे कलम २३९ ते २६६ हे भारतीय भागीदारीशी संबंधित होते. त्यातील तरतुदी या पुरेशा प्रमाणात नसल्यामुळे जलद व आवश्यक कार्यवाही कायद्याच्या दृष्टिकोनातून होत नव्हती म्हणून स्वतंत्र भारतीय भागीदारी अधिनियम १९३२ तयार करण्याची आवश्यकता होती. त्यातूनच भारतीय भागीदारी अधिनियम १९३२ (अधिनियम क्र. ९/१९३२) निर्माण झाला. हा कायदा इंग्रजी भागीदारी अधिनियम १८९० च्या आधारावर तयार करण्यात आला आहे.

२. भारतीय भागीदारी अधिनियम १९३२ हा केंद्रशासनाचा कायदा आहे. भारतीय भागीदारी अधिनियम १९३२ हा अधिनियम १९५८ पर्यंत केंद्र शासनाच्या अखत्यारीत होता. त्यावेळी निबंधक भागीदारी व निबंधक कंपनी या पदावर एकच व्यक्ती काम करीत होती. कारण ह्या दोन्ही कायद्याची अंमलबजावणी केंद्र शासन करत होते.

३. दुसऱ्या महायुध्दानंतर आणि स्वातंत्र्यानंतर भारताची औद्योगिक वाढ फार मोठ्या प्रमाणात झाली. त्यातूनच खाजगी औद्योगिक वाढ व सार्वजनिक क्षेत्रात फार मोठे उद्योगधंदे उभारले जाऊ लागले. बदलत्या परिस्थितीत सामोरे जाण्यासाठी १९१३ चा कंपनी अधिनियम रद्द करुन त्याऐवजी संसदेने कंपनी अधिनियम १९५६ हा केंद्र शासनाच्या अंमलबजावणीसाठी ठेवण्यात आला. तर भारतीय भागीदारी अधिनियम १९३२ च्या अमंलबजावणीसाठी राज्य शासनाकडे पाठविण्यात आला.

४. निबंधक भागीदारी संस्था मुंबई यांनी सुचविल्याप्रमाणे महाराष्ट्र शासनाने सदर बाब कायदा आयोगाकडे सोपविली. बॅ. राजा एस. भोसले यांच्या अध्यक्षतेखालील कायदा आयोगाने भारतीय भागीदारी कायद्यात काही दुरुस्त्या सुचविल्या. भारतीय भागीदारी कायद्यात १९८४ साली सुधारणा करुन तो १ जानेवारी १९८५ पासून अंमलात आणला. भारतीय भागीदारी कायद्यात दुरुस्त्या करणारे महाराष्ट्र हे भारतातील पहिले राज्य आहे.

५. निबंधक, भागीदारी संस्था, हे राज्यभर कार्यक्षेत्र असणारे विभाग प्रमुख आहेत. सहायक निबंधक भागीदारी संस्था यांची तीन कार्यालये अनुक्रमे पुणे, नागपूर व औरंगाबाद येथे कार्यरत आहेत. या सर्व विभागीय कार्यालयाचे प्रशासकीय असणे अर्थसंकल्पीय नियत्रंण निबंधक भागीदारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य,मुंबई यांच्याकडे आहे.

६. निबंधक भागीदारी संस्था, यांची मुंबई व्यापारेत्तर महामंडळ अधिनियम १९५९ ची अंमलबजावणी करण्यासाठी निबंधक व्यापारेत्तर महामंडळ म्हणून सुध्दा नेमणूक केली आहे. मुंबई व्यापारेत्तर महामंडळ अधिनियम हे कंपनी कायद्याच्या कलम २६ चे प्रतिबिंब आहे. महामंडळ हे मुख्यतः वाणिज्य व उद्योग विकासाचे कार्य करते.

कामाचे स्वरुप

१) भारतीय भागीदारी नियम १९३२ ची अंमलबजावणी

२) मुंबई व्यापारेत्तर प्रत्येकी अधिनियम १९५९ ची अंमलबजावणी

७. मुंबई व पुणे कार्यालयात दररोज नोंदणीसाठी ४० ते ५० प्रकरणे येत असतात. तसेच घटनेतील बदलासाठी २० ते ३० प्रकरणे येत असतात. तसेच या विभागात निरिक्षणासाठी येणाऱ्या अभ्यागतांना भागीदारी संस्थेची नोंदणी झाली आहे की नाही याची माहीती दिली जाते व तसेच त्याबाबतचे अभिलेख निरिखणासाठी उपलब्ध करुन दिले जातात. मुंबई व पुणे कार्यालयात दररोज प्रत्येकी अंदाजे १५ ते २० अर्ज निरिक्षणासाठी प्राप्त होतात. त्याचप्रमाणे प्रमाणित प्रती १० ते १५ निर्गमित केल्या जातात. नागपूर व औरंगाबाद कार्यालयात त्या तुलनेने कमी अर्ज प्राप्त होतात.

८. भागीदारी संस्थेच्या नवीन नोंदणी प्रकरणात भारतीय (सुधारीत) कायदा २०१८ मधील ५६ (ब) कलमनुसार जर भागीदारी संस्थेने नोंदणी प्रकरण निबंधक कार्यालयाकडे दाखल करण्यास विलंब केला तर प्रत्येक वर्षासाठी किंवा त्याच्या भागासाठी रु. १०००/- (रु. एक हजार फक्त) दराने दंड प्रदान करुन भागीदारी संस्थेची नोंदणी करुन घेता येईल. तसेच भारतील भागीदारी अधिनियमाच्या कलम ६०, ६१, ६२ व ६३ मधील तरतुदींनुसार भागीदारी संस्थेच्या घटनेतील बदलाची प्रकरणे ९० दिवसात या कार्यालयात दाखल न केल्यास अधिनियमातील कलम-६९ (अ) नुसार विलंबाकरीता प्रत्येक वर्षासाठी किंवा त्यांच्या भागासाठी रु. २०००/- (रु. दोन हजार फक्त) दराने दंड प्रदान केल्यावर संस्थेच्या अभिलेखामध्ये योग्य बदल करता येईल.

९. या भागीदारी संस्थांच्या नोंदणी व घटनेतील बदलासाठी विहिती नमुन्यातील अर्ज सादर करणे आवश्यक आहे नोंदणीसाठी नमुना "अ" व घटनेतील बदलासाठी नमुना "ब" "क" "ड" "ई" "फ" भरून विहित शुल्क अदा करावे लागते, निबंधकांच्या कार्यालयावर होणाऱ्या एकूण खर्चाचा विचार करुन व त्यानुसार महसुली उत्पन्नात वाढ होण्याच्या दृष्टीने शासनाला भारतीय भागीदारी कायदा, १९३२ अन्वये शुल्का मध्ये मध्ये सुधारणा करण्याचे अधिकार आहेत. त्यानुसार विधी व न्याय विभागाने दि. १०.०२.२०१४ च्या अधिसुचनेव्दारे, दिनाक १२-०२-२०१४ रोजी प्रसिध्द करण्यात आलेल्या महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग-४ अ मध्ये भारतीय भागीदारी अधिनियमान्वये दाखल करण्यात येणाऱ्या निरनिराळ्या कामाच्या शुल्कामध्ये वाढ केली आहे.

कर्मचारीवृंद

१०. निबंधक भागीदारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई हे विभाग प्रमुख असून त्यांच्या अधिपत्याखाली सहायक निबंधक भागीदारी संस्था, पुणे. नागपुर व औरंगाबाद ही कार्यालये आहेत, मुंबई कार्यालयात एकूण ४२+१ (अधिसंख्या)= ४४ कर्मचारीवृंद असून पुणे. नागपुर व औरंगाबाद या कार्यालयात अनुक्रमे १३+१ (अधिसंख्या)= १४, ९ व ७ कर्मचारीवृंद आहे. शासन निर्णय, विधि व न्याय विभाग, दि.१३/१२/२०१९ च्या सुधारित आकृतीबंधानुसार एकुण ७२+२ (अधिसंख्या)= ७४ पदांचा आकृत्तीबंध मंजूर करण्यांत आला आहे. विवरणपत्र 'अ" मध्ये देण्यात येत आहे.

११. निबंधक भागीदारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई या विभागाचे वार्षिक उत्पन्न अंदाजे रु. १,४८,००,०००/- एवेढे असून खर्च अंदाजे रु. ३,५३,००,०००/- इतका आहे.

संगणकीकरण :

१२ या विभागाच्या भागीदारी संस्थांच्या नवीन नोंदणी बाबतचे संगणकीकरण पूर्ण झालेले असून भागीदारी संस्थेच्या नवीन नोंदणीची ऑनलाईल प्रक्रिया दि. २१-२-२०१३ रोजी सुरु झालेली आहे. तसेच ऑनलाईन नांदणी प्रक्रिया करुन नोंदणी झालेल्या भागीदारीच्या घटनेतील बदलाची नोंद ऑनलाईन प्रक्रियेने करण्यांत येते. महाराष्ट्रात आतापर्यंत सुमारे ४११५४ भागीदारी संस्थांची ऑनलाईन नोंदणी झालेली आहे. तसेच सर्व प्रकारचे शुल्क ऑनलाईन पद्धतीने स्विकारणे अनिवार्य आहे.

तक्ता-१

TABLE-I

(दोन) वित्तीय आवश्यकता (रुपये हजारात)

(II) Financial Requirements *(Rs. in thousands)*

1	प्रत्यक्ष रकमा २०२१-२०२२ Actuals 2021-2022			अर्थसंकल्प २०२२-२०२३ Budget Estimates 2022-2023			सुधारित अंदाज २०२२-२०२३ Revised Estimates 2022-2023			अर्थसंकल्प २०२३-२०१२४ Budget Estimates 2023-2024			
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan 2	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan 3	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan 4	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan 5	एकूण Total	
(अ) कार्याचे वर्गीकरण-													**(A) Activity Classification**
२००-निबंधक भागीदारी संस्था, मुंबई...	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	... 200-Registrar of Firms, Mumbai
एकूण (अ) ...	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	... Total (A)
(ब) उद्दिष्टवार वर्गीकरण-													**(B) Objectwise Classification**
२००-निबंधक भागीदारी संस्था, मुंबई, पुणे, नागपूर व औरंगाबाद. (३४७५००८४)													200-Registrar of Firms, Mumbai, Pune, Nagpur and Aurangabad. (34750084).
वेतन ...		41192			45485			45485			49717		... Salaries
अतिकालिक भत्ता ...		--			10			8			10		... O.T.
दुरध्वनी, वीज व पाणी ...		287			370			370			370		... Telephone Charges
प्रवास खर्च ...		18			43			43			45		... Travel Expenses
कार्यालयीन खर्च ...		574			855			855			898		... Office Expenses
भाडे पट्टी व कर ...		12.09			1465			1465			1587		... Rent, Rates and Taxes
संगणकावरील खर्च ...		143			336			336			353		... Computer Expenses
लहान बांधकामे ...		--			1			1643			1		... Minor Works
कंत्राटी सेवा ...		--			--			--			--		... Contract Basis
एकूण (ब) ...		43423			49565			50206			53981		... **Total (B)**
(क) वित्तीय व्यवस्थेची साधने-													**(C) Sources of Finance**
मागणी क्र. जे-२ ...													... Demand No. J-2
प्रधान शीर्ष													... Major Head
३४७५-इतर सर्वसाधारण ...													... 3475-Other General
आर्थिक सेवा ...		43423			49565			5.02.06			53981		... Economic Services.
एकूण मागणी क्र. जे-२ ...		**43423**			**49565**			**5.02.06**			**53981**		... **Total Demand No. J-2**

तक्ता–२
TABLE–II

(तीन) कार्यक्रम कार्यभाराचा सारांश व आर्थिक गरजांचे स्पष्टीकरण:-

खालील तक्ता भारतीय भागीदारी संस्था अधिनियम, १९३२ अन्वये नोंदणी केलेल्या संस्था, अभिलिखित नोटीसा दिल्या गेलेल्या प्रमाणित प्रती व देण्यात आलेल्या अभिलेख आणि व्यापारेत्तर महामंडळे अधिनियम, १९५९ अन्वये नोंदणी केलेल्या संस्था दर्शवितो.

(III) Programme work load Summary and explanation of financial requirements.

The following table indicates the number of firm resistered No. of Notices recorded. No. of Certified Copies issued and Inspection of Records granted under the Indian Partnership Act, 1932 and the Non-Trading Corporation Act, 1959.

कार्यालयाचे नाव	नोंदणी केलेल्या भागीदारी संस्था Firms Registered	अभिलिखित नोटीसा Notices recorded	दिल्या गेलेल्या प्रमाणित प्रती Certified copies issued	देण्यात आलेले अभिलेख Inspection of records granted	नोंदणी करण्यात आलेली व्यापारेत्तर महामंडळे Non-Trading Corporations registered	Name of the Office
1	2	3	4	5	6	1
१. निबंधक, भागीदारी संस्था, मुंबई.						***1. Registrar of Firms, Mumbai.***
२०२१	1355	294	638	692	0	... 2021
२०२२	1238	1694	577	2241	0	... 2022
२०२३	1532	296	1828	1930	0	... 2023
२. सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, पुणे.						***2. Assistant Registrar of Firms, Pune.***
२०२१	624	392	1080	681	0	... 2021
२०२२	784	502	1611	637	0	... 2022
२०२३	1643	588	2492	628	0	... 2023
३. सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, नागपूर.						***3. Assistant Registrar of Firms, Nagpur.***
२०२१	951	430	1540	147	0	... 2021
२०२२	1132	507	1845	135	0	... 2022
२०२३	1206	440	1824	124	0	... 2023
४. सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, औरंगाबाद.						***4. Assistant Registrar of Firms, Aurangabad.***
२०२१	1293	353	1650	46	0	... 2021
२०२२	992	317	1129	37	0	... 2022
२०२३	1396	488	1470	46	0	... 2023

तक्ता–३
TABLE–III

(तीन) कार्यक्रम कार्यभाराचा सारांश व आर्थिक गरजांचे स्पष्टीकरण:-

खालील तक्ता संस्था नोंदणी व व्यापारेत्तर महामंडळे नोंदणीबाबतच्या कामाबाबत निबंधक भागीदारी संस्था, मुंबई, पुणे, नागपूर व औरंगाबाद यांचे उत्पन्न दर्शवितो.(आकडे हजारात)

(III) Programme work load Summary and explanation of financial requirements.

The following table indicates the income realised on account of work done by the Registrar of Firms, Mumbai, Pune, Nagpur and Aurangabad for Registration of firms and Non-Trading Corporation(Rs.InThousund)

कार्यालयाचे नाव	2021-2022	2022-2023	2023-2024 (upto 31-12-2023)	Name of the Office
1	2	3	4	
१. निबंधक, भागीदारी संस्था, मुंबई.	21228895	35913762	32762541	... Registrar of Firms, Mumbai.
२. सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, नागपूर.	5202390	6846618	5515580	... Assistant Registrar of Firms, Nagpur.
३. सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, औरंगाबाद.	6868991.5	8064030	6037652	... Assistant Registrar of Firms, Aurangabad.
४. सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, पुणे.	21270267.6	26154938	19867479	... Assistant Registrar of Firms, Pune.
एकूण ...	**54570544.1**	**76979348**	**64183251**	... **Total**

खालील तक्ता निबंधक, भागीदारी संस्था यांच्याकडे नोंदणीसाठी आलेले अर्ज अभिलिखित करावयाच्या नोटीसा व प्रमाणित प्रतीसाठी व अभिलेख निरीक्षणासाठी करण्यात आलेले अर्ज दर्शवितो.

निबंधक, भागीदारी संस्था **TABLE**

प्रकरणांचे स्वरुप	प्रमाणके काही असल्यास त्याप्रमाणे निकालात काढावयाची प्रकरणे As per norms if any, No. of cases to be disposed of	वर्षाच्या आरंभी प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the beginning of the year			वर्षात दाखल झालेली प्रकरणे Cases received during the year		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8
१. भागीदारी संस्था, अधिनियमाखाली नोंदणी करण्यासाठी अर्ज.							
(अ) निबंधक, भागीदारी संस्था, मुंबई.	--	15000	39009	29472	26725	8376	6963
(ब) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, पुणे.	--	50000	37318	435580	48843	8640	8271
(क) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, नागपूर.	--	2500	14	63	168	2244	2105
(ड) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, औरंगाबाद.	--	2000	734	299	673	3073	3119
२. अभिलिखित करावयाच्या नोटीसा-							
(अ) निबंधक, भागीदारी संस्था, मुंबई.	--	9000	9869	6531	5968	7156	4889
(ब) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, पुणे.	--	3000	17247	19243	20185	2961	3226
(क) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, नागपूर.	--	1500	22	26	100	932	911
(ड) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, औरंगाबाद.	--	500	335	289	304	1282	1229
३. प्रमाणित प्रतिसाठी व अभिलेख निरीक्षणासाठी अर्ज-							
(अ) निबंधक, भागीदारी संस्था, मुंबई.	--	1500	2902	9049	0	6566	1976
(ब) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, पुणे.	--	9000	2412	2378	2378	1850	408
(क) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, नागपूर.	--	4500	1	3	4	1489	1540
(ड) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, औरंगाबाद.	--	800	1	1	0	191	136
४. व्यापारेत्तर महामंडळे, अधिनिमाखाली नोंदणी अर्ज-							
(अ) निबंधक, भागीदारी संस्था, मुंबई.	--	20	0	0	0	0	0
(ब) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, पुणे.	--	0	0	0	0	0	0
(क) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, नागपूर.	--	0	0	0	0	0	0
(ड) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, औरंगाबाद.	--	0	0	0	0	0	0
५. व्यापारेत्तर महामंडळाच्या आर्थिक विवरण पत्राची (ताळेबंद, विवरणपत्र इत्यादी) सुरक्षा.							
(अ) निबंधक, भागीदारी संस्था, मुंबई.	--	60	92	135	148	25	27
(ब) सहायक निबंधक, भागीदारी संस्था, पुणे.	--	0	0	0	1	2	4

The following table indicates the number of applications. Notices and applications for certified copies received in the office of the Registrar of Firms.

--IV **Registrar of Firms**

एकूण Total			वर्षात निकालात काढलेली प्रकरणे Cases disposed during the year			वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित असलेली प्रकरणे Cases pending at the end of the year			Nature of Cases
2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
9	10	11	12	13	14	15	16	17	1
									1. Applications for Registration under the prartnership Act, 1932.
47385	34684	33688	9688	7959	6437	37697	26725	27251	(1) Registrar of Firms, Mumbaih
45958	50147	57114	2378	1304	3745	43580	48843	53369	(2) Assistant Registrar of Firms, Pune.
2258	1795	2273	2195	1627	2114	63	168	159	(3) Assistant Registrar of Firms, Nagpur.
3807	2724	3792	3508	2051	3169	299	673	623	(4) Assistant Registrar of Firms, Aurangabad.
									2. Notices to be recorded.
17025	9602	10857	6381	3634	4352	10644	5968	6505	(1) Registrar of Firms, Mumbai.
20208	21517	23411	965	1332	2572	19243	20185	20839	(2) Assistant Registrar of Firms, Pune.
954	787	1011	928	687	980	26	100	31	(3) Assistant Registrar of Firms, Nagpur.
1617	1387	1533	1328	1083	836	289	304	697	(4) Assistant Registrar of Firms, Aurangabad.
									3. Applications for Certified Copies and Inspection of Records.
9468	10734	1976	1020	10691	1976	8448	43	0	(1) Registrar of Firms, Mumbai.
4262	3555	2786	1746	3492	280	2516	63	2506	(2) Assistant Registrar of Firms, Pune.
1490	1161	1544	1487	1157	1543	3	4	1	(3) Assistant Registrar of Firms, Nagpur.
192	108	136	191	108	135	1	0	1	(4) Assistant Registrar of Firms, Aurangabad.
									4. Application's for Registration under Non-Trading Corporations Act, 1959.
0	0	0	0	0	0	0	0	0	(1) Registrar of Firms, Mumbai.
0	0	0	0	0	0	0	0	0	(2) Assistant Registrar of Firms, Pune.
0	0	0	0	0	0	0	0	0	(3) Registrar of Firms, Nagpur.
0	0	0	0	0	0	0	0	0	(4) Registrar of Firms, Aurangabad.
									5. Security of Annual returns (balance-sheets, statements etc.) in respect of Non-Trading Corporations.
117	152	175	5	4	0	112	148	175	(1) Registrar of Firms, Mumbai.
5	6	7	8	9	10	11	12	13	(2) Assistant Registrar of Firms, Pune.

तक्ता–५

TABLE--V

(IV) Personnel Summary | **(चार) कर्मचारी विषयक गोषवारा**

Designation		वेतनमान Scale of Pay		पदसंख्या No. of Posts 2021-2022	2022-2023	पदनाम
1		2		3	4	1
11. REGISTRAR OF FIRMS						**११-निबंधक, भागीदारी संस्था**
Gazetted--		**Rs.**				**राजपत्रित–**
Registrar of Firms, Mumbai	...	S-25 : 78800-209200	...	1	1	निबंधक, भागीदारी संस्था, मुंबई
Deputy Registrar of Firms	...	S-23 : 37700-208700	...	1	4	उपनिबंधक, भागीदारी संस्था
Assistant Registrar of Firms	...	S-15 : 41800-132300	...	7	4	सहाय्यक निबंधक, भागीदारी संस्था
Asst. A/cs Officer (M. F. A. S.)	...	S-15 : 41800-132300	...	2	1	सहा. लेखा अधिकारी (एम.एफ.ए.एस.)
		Total Gazetted	**...**	**11**	**10**	**एकूण-राजपत्रित**
Non-Gazetted, Class III--						**अराजपत्रित–वर्ग तीन–**
Superintendent	...	S-14 : 38600-122800	...	2	2	अधिक्षक
Stenographer (L. G.)	...	S-14 : 38600-122800	...	1	1	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)
		Total Non-Gazetted **Total Class II**	**...**	**3**	**3**	**एकूण-राजपत्रित** **एकूण–वर्ग दोन**
Head Clerk	...	S-13 : 35400-112400	...	7	4	प्रमुख लिपिक
Senior Clerk	...	S-8 : 25500-81100	...	20	6	वरिष्ठ लिपिक
Clerk/Typist	...	S-6 : 19900-63200	...	30	19	लिपिक/टंकलेखक
Driver	...	S-6 : 19900-63200	...	1	1	वाहन चालक
		Total Class III	**...**	**48**	**30**	**एकूण–वर्ग तीन**
Non-Gazetted Class IV--						**अराजपत्रित–वर्ग चार**
Daftary	...	S-3 : 16600-52400	...	1	1	दप्तरी
Peon	...	S-1 : 15000-47600	...	10	4	चपराशी
Sweeper	...	S-1 : 15000-47600	...	1	1	सफाई कामगार
		Class IV Total	**...**	**12**	**6**	**एकूण–वर्ग चार**
		Grand Total	**...**	**74**	**49**	**एकूण बेरीज**

शासन निर्णय, विधि व न्याय विभाग क्रमांक :- आयपीए-२११६/प्र.क्र.३७/का.एक, दि. १३.१२.२०१९ चे

विवरण - अ - १

निबंधक भागीदारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई कार्यालयाच्या अधिपत्याखाली असलेल्या पुणे, नागपूर व औरंगाबाद कार्यालयातील पदांची आढाव्याअंती सुधारित स्थिती (आकृतीबंध)

सहायक निबंधक भागीदारी संस्था, नागपूर कार्यालय

अ. क्र.	पदनाम	वेतनश्रेणी (रुपये)	पद		आढाव्यानंतर मंजूर पदांची संख्या
	पद		पद	पद	
	गट-ब (राजपत्रित)				
१.	सहायक निबंधक	S-१५ : ४१८००-१३२३००	—	१	१
	गट-ब (अराजपत्रित)				
	गट-क (वर्ग-३)				
२.	प्रमुख लिपिक	S-१३ : ३५४००-११२४००	१	—	१
३.	वरिष्ठ लिपिक	S-८ : २५५००-८११००	—	१	१
४.	लिपिक-टंकलेखक	S-६ : १९९००-६३२००	१	३	४
	गट-ड (वर्ग-४)				
५.	शिपाई	S-१ : १५०००-४७६००	—	२	२
	एकूण		**२**	**७**	**९**

शासन निर्णय, विधि व न्याय विभाग क्रमांक :- आयपीए-२११६/प्र.क्र.३७/का.एक, दि. १३.१२.२०१९ चे

विवरण - अ - १

निबंधक भागीदारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई कार्यालयाच्या अधिपत्याखाली असलेल्या पुणे, नागपूर व औरंगाबाद कार्यालयातील पदांची आढाव्याअंती सुधारित स्थिति (आकृतीबंध)

सहायक निबंधक भागीदारी संस्था, औरंगाबाद कार्यालय

अ. क्र.	**पदनाम**	**वेतनश्रेणी (रुपये)**	**पद**		**आढाव्यानंतर मंजूर पदांची संख्या**
	पद		**पद**	**पद**	
	गट-ब (राजपत्रित)				
१.	सहायक निबंधक	S-१५ : ४१८००-१३२३००	—	१	१
	गट-ब (अराजपत्रित)				
	गट-क (वर्ग-३)				
२.	प्रमुख लिपिक	S-१३ : ३५४००-११२४००	—	१	१
३.	वरिष्ठ लिपिक	S-८ : २५५००-८११००	—	१	१
४.	लिपिक-टंकलेखक	S-६ : १९९००-६३२००	—	२	२
	गट-ड (वर्ग-४)				
५.	शिपाई	S-१ : १५०००-४७६००	—	२	२
	एकूण		**—**	**७**	**७**

१४. महाराष्ट्र राज्य विधी आयोग

प्रचलित कायद्यांमध्ये बदलत्या परिस्थितीचा विचार करुन योग्य त्या सुधारणा शासनास सुचवून त्याचा दर्जा सुधारण्यासाठी शासनाने दिनांक ३० सप्टेंबर, १९९६ च्या शासन निर्णयान्वये महाराष्ट्र राज्य विधी आयोगाची स्थापना केली होती. त्यानंतर आयोगाची मुदत वेळोवेळी वाढविण्यात आली. सन २०११ मध्ये महाराष्ट्र राज्य विधी आयोगाच्या पुर्नगठनाबाबतचा प्रस्ताव शासनाच्या विचारधीन होता. सदर प्रस्तावावर शासनाने सध्याचा आयोग बरखास्त करावा व पारदर्शक प्रक्रियेमार्फत नवीन आयोग स्थापन करावा असा निर्णय घेतला.

सदर निर्णयास अनुलक्षून दिनांक १२ ऑक्टोबर, २०११ च्या शासन निर्णयान्वये महाराष्ट्र राज्य विधी आयोग दिनांक १३ ऑक्टोबर, २०११ पासून बरखास्त करण्यात आला आहे. आयोगातील कर्मचारीवृंदाची पदे ही कंत्राटी पध्दतीने ठराविक कालावधीसाठी भरण्यात आलेली असल्यामुळे आयोगाच्या बरखास्तीबरोबरच आयोगातील कर्मचाऱ्यांच्या सेवा आपोआप संपुष्टात आल्या आहेत. सध्या नवीन विधी आयोग पारदर्शक पध्दतीने स्थापन करणेबाबत या विभागाकडून कार्यवाही करण्यात येत आहे.

१५. महिलांचे सक्षमीकरण

आजगायत महिला अत्याचाराची प्रकरणे चालविणेसाठी राज्यात एकूण २७ विशेष नायालये स्थापन करण्यात आली आहेत, ती खालीलप्रमाणे

अ) दि. १६.०८.१९९६ च्या शासन निर्णयान्वये राज्यात अहमदनगर, अकोला, अमरावती, औरंगाबाद, बुलढाणा, बीड, जळगांव, नागपूर व यवतमाळ येथे प्रत्येकी १ याप्रमाणे ९ विशेष न्यायालये स्थापन करण्यात आली आहेत.

ब) दि. ०६.०५.१९९८ च्या शासन निर्णयान्वये राज्यात ठाणे, पुणे व कोल्हापूर येथे विशेष न्यायालये स्थापन करण्यात आली आहेत.

क) दि. ३०.११.२००७ च्या शासन निर्णयान्वये मुंबई येथे १ विशेष न्यायालय स्थापन करण्यात आले आहे.

ड) दि. १७.०१.२०१४ च्या शासन निर्णयान्वये राज्यात बृहन्मुंबई, भंडारा, चंद्रपूर, धुळे, जालना, लातूर, नांदेड, नाशिक, उस्मानाबाद, परभणी, सांगली, सातारा, सोलापूर, वर्धा येथे प्रत्येकी १ याप्रमाणे १४ विशेष न्यायालये स्थापन करण्यात आली आहेत.

15.Strenghthening of Women

Total 27 special courts have been established, to deal with the offences related to Atrocities on women. These are as follows -

A. vide G.R. Dated 16/8/1996 one Special Court each in 9 District has been setablished :-

Ahmadnagar. Akola, Amravati, Aurangtabad, Buldhana Beed, Jalgaon, Nagpur & Yawatmal.

B. Vide G.R. Dated 6/5/1998 Special Courts have been established at Thane, Pune & Kolhapur in dthe state.

C. Vide G.R. Dated one special court has been established at Mumbai.

D. Vide G.R. dated 17/1/2014 -14 special courts have been established in the state. One in Nashik, Osmanabad, Parbhani, Sangli, Solapur, Vardha.

---

१६. मंदिर विश्वस्त संस्था

१. पंढरपूर मंदिर अधिनियम, १९७३ च्या तरतुदीनुसार पंढरपूर येथील श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मंदिराचा कारभार श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मंदिरे समिती पंढरपूरकडे शासनामार्फत सोपवण्यात आलेली आहे. या अधिनियमानुसार श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मंदिरे समितीने कामकाजचालविण्यात येते. श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मंदिरे समितीकडे श्री. विठ्ठल रूक्मिणीयचे पंढरपूरतील मुख्य मंदिर आणि मंदिरातील ३६ परिवार देवता. तसेच पंढरपूर शहर व परिसरातील २८ परिवार देवता यांचे व्यवस्थापन करण्याचे कामकाज आहे. या सर्व देवदेवतांची पुजा-अर्चा इ. दररोजचे नित्योपचार, नैमतिक उपचार मंदिरे व मंदिरावाहेरील परिवार देवताच्या मंदिरात साजरे करण्यात येणारे यात्रा व उत्सव, वर्षातुन चार वेळा येणाऱ्या आषाढी, कार्तिकी, माघी व चैत्री या चार मोठया यात्रा कालावधीत भाविकांची गर्दी माठ्या प्रमाणात असते.

श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मंदिर हे दक्षिण काशी म्हणूनही ओळखले जाते. लाखो वारकऱ्यांच्या श्रद्धेचे स्थान व उभ्या महाराष्ट्राचे आराध्य दैवत असणाऱ्या या दैवताच्या दर्शनासाठी महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश, तामिळनाडू या राज्यातून व देशभरातून वर्षभरात अंदाजे १ कोटीपेक्षा जास्त भाविक भेटी देताता. त्यांना मंदिर समितीकडून पुरेसा प्रमाणात सोयीसुविधा उपलब्ध करुन देणे आवश्यक आहे. त्यानुसार श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मंदिरे समिती. पंढरपूर मार्फत भाविकांना खालीलप्रमाणे सुविधा उपलब्ध करुन देण्यात येतात.

१) दर्शन व्यवथा :- श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मातेचे मुखदर्शन व पदस्पर्शदर्शन भाविकांना उपलब्ध करून दिले जाते. त्यासाठी दर्शनरांगेत दर्शनमंडप व स्कॉयवॉक उभारण्यात आले आहे. तसेच यात्रा कालावधीत दर्शनरांगेत बॅरीकेटींग करण्यात येते. सद्यस्थितीत कोरोना विषाणूच्या पार्श्वभूमीवर श्रीचे पदस्पर्शदर्शन भाविकांसाठी बंद आहे. दर्शनरांगेत भाविकांना बसण्याची व्यवस्था, मॅट टाकणे, पिण्याच्या पाण्याची सोय, स्वच्छतागृहे, विश्रांतीची, लाईव्ह दर्शन, चहाची व फराळाची व्यवस्था करण्यात येते. तसेच दर्शनरांगेत भक्त मोजणी मशिन बसविण्यात आल्या आहेत. तसेच जीओ टीव्ही व www.vitthalrukminimandir.org , या संकेतस्थळावर तसेच श्री. विठ्ठल रुक्मिणी देवस्थान, पंढरपूर या मोबाईल ॲपवर देखील श्रीचे लाईव्ह दर्शन उपलब्ध करून देण्यात येते. तसेच या संकेतस्थळावरऑनलाईन दर्शनपास बुकींगची सोय आहे.

२) आपत्कालीन व सुरक्षा व्यवस्था :- मंदिर, मंदिर परिसर व दर्शनरांगेमध्ये कायम स्वरूपी १०० सीसीटीव्ही कॅमेरे बसविण्यात आलेले आहेत. तसेच तात्काळ संपर्कासाठी २५ वायरलेस सेटचा वापर करण्यात येत आहे. तसेच प्रवेशद्वाराजवळ बँग स्कॅनर मशिन व मेटल डिटेक्टर मशिन बसविण्यात आल्या आहेत. श्री. संत ज्ञानेश्वर दर्शनमंडप येथे चौकशी कक्ष उभारण्यात आला आहे. तसेच सर्व ठिकाणी सिझफायर यंत्रणा कार्यन्वीत करण्यात आली आहे.

३) निवास व्यवस्था :- मंदिर समितीच्या वेदांता, व्हिडीओकॉन व श्री. विठ्ठल रुक्मिणी भक्तनिवास या एकूण ३ भक्तनिवासामध्ये ३६२ रुमध्ये १५६१ भविकांना निवास व्यवस्था उल्पदरात उपलब्ध करून देण्यात येते.

४) वैद्यकीय सुविधा :- मंदिर परिसरामध्ये दोन अद्यावत रुगणवाहिका वैद्यकीय पथकासह ठेवण्यात आल्या आहेत. तसेच दर्शनमंडप अद्यावत प्रथमोपचार केंद्र आहे.

५) भाविकांची अपघात विमा पॉलिसी :- श्री दर्शनासाठी आलेल्या भाविकांसाठी दि ओरिएंटल इन्शुरंस कंपनी लिमिटेड यांचेमार्फत अपघात विमा (क्षेत्र- पंढरपूर नगरपालिका क्षेत्र, ६५ एकर जमीन क्षेत्र, श्री. विठ्ठल रूक्मिणी मंदिर व परिसर, दर्शरांग, टाकळी, गोपाळपूर, भटुबरे, शेगाव दु. व वाखरी पालखी तळ) उतरविण्यात आलेला आहे. त्यासाठी वार्षिक रक्कम रु. १०.००/- लक्ष खर्च येत आहे. मागील वर्षी ६ मयत भाविकांच्या वारसांना प्रत्येकी रु. २.००/- लक्ष प्रमाणे रु. १२.००/- लक्ष इतका लाभ मिळाला आहे.

- अपघाताने मृत्यू झाल्यास (२५ भाविक – रु. २,००,०००/-) रु. ५०,००,०००/-
- अपधाताने दोन अवयव निकामी झाल्यास (२५ भाविक– रू. १,००,०००/-) रू. २५,००,०००/-
- अपधातान एक अवयव निकामी झाल्यास (२५ भाविका–रु.५०,०००/-) रु. १२.५०,०००/-
- अपघाताचा दवाखाना खर्च (२५ भाविक – रू. २५,०००/-) - रू. ६,२५,०००/-
- एकूण विमा रक्कम रू. ९३,७५,०००/-

६) पिण्याचे पाण्याची व्यवस्था :- पंढरपूर शहरात उपजिल्हा रूग्णालय, नवीन एस. टी. बसस्थानक, काळा मारूती शेजारी, महाद्वार पोलीस चौकी, महात्मा फुले पुतळयाशेजारी या पाच ठिकाणी वॉटर ए.टी.एम. बसविण्यात आलेले आहेत.

७) स्वच्छता व्यवस्था :- मंदिर परिसर, संत तुकाराम भवन, मंदिर, प्रदक्षिणा मार्ग, दर्शनरांग व दर्शनमंडप याठिकाणची स्वच्छता करण्यात येते.

८) फोटो व्यवस्था :- श्री. विठ्ठल रूक्मिणीचे वेगवेगळया आकारातील फोटो भाविकांना अल्पदरात उपलब्ध करून देण्यात येतात.

९) मोबाईल लॉकर व्यवस्था :- दि. ०१/०१/२०२० पासुन मंदिरात मोबाइरल बंदी करण्यात आली आहे. त्यानुसार भाविकांच्या सोईसाठी मोबाईल/कॅमेराप्रतिनग रक्कम रू. ५.००/- शुल्क आकारून मोबाईल ठेवण्यासाठी दर्शनमंडप, तुकाराम भवन, कासार घाट, शिरवळकर मठ, पश्चिमद्वार इ. ठिकाणी मोबाईल लॉकर उपलब्ध करून देण्यात येते.

१०) चप्पल स्टॅंड व्यवस्था :- मंदिर परिसरामध्ये भाविकांसाठी पाच ठिकाणी मोफत चप्पल व्यवस्था करण्यात आली आहे.

११) स्थानिकांची दर्शन व्यवस्था :– पंढरपूर वासियांना गर्दीचे दिवस वगळून दैनंदिन प्रातकाळी ५.३० ते ६.०० वाजता दर्शन व्यवस्था करण्यात येते.

१२) पुरेसा पोलीस/खाजगी बंदोबस्त :– भाविकांना सुलभ व जलद दर्शन होण्यासाठी व दर्शनरांगेचे नियमन करणेसाठी दर्शनरांगेच्या मार्गावर पुरेसा पोलीस बंदोबस्त पोलीस प्रशासनामार्फत नियुक्त करण्यात येतो. तसेच पोलीस बंदोबस्ता व्यतिरीक्त दर्शनरांगेतील गर्दीवर नियंत्रण ठेवणेसाठी

आणि भाविकांचे सुलभ दर्शनासाठी आवश्यकतेनुसार सवयंसेवक नियुक्त करण्यात येतात.

१३) अन्नछत्र व लाडूप्रसाद व्यवस्था :– कोरोना प्रादुर्भाव रोखण्यासाठी अन्नछत्र व लाडूप्रसाद व्यवस्था बंद ठेवण्यात आला आहे. तथापि इतरवेळी भाविकाना दररोज दुपारी अन्नदान करण्यात येते. तसेच अल्पदरात बुंदी व राजगिरा लाडूप्रसाद उपलबध करून देण्यात येतो. सदरचे अन्नछत्र नुकतेच नुतनीकरण करण्यात आले आहे.

१४) श्री संत तुकाराम भवन :– मंदिरातील परंपरेनुसार धार्मिक कार्यक्रम पार पाडण्याचे हेतुने मंदिरा लगत श्री. जगतगुरू संत तुकाराम महाराज भवन या नावाने इमारत समितीचे वतीने बांधण्यात आली आहे. सदरचे भवन भाविकांना भजन किर्तन व इतर कार्यक्रमासाठी अल्पदरात उपलब्ध करुन दिले जाते.

१५) संत साहित्य वाचनालय :– संत साहित्याचा अभ्यास भाविकांना व्हावा या हेतूने संत साहित्य ग्रंथालय व वाचनालय सुरू करण्यात आलेले आहे.

१६) गोशाळा :– मंदिर समितीचे वतीने गोशाळा सन १९९० पासुन करण्यात आली आहे. सदर गोशाळेत असून लहान मोठी गाई, वासरे, खोंडे इत्यादी मिळून १५० जनावरे आहेत. या गाईपासून मिळणाऱ्या दुधाचा वापर श्रीचा महानैवेद्य तयार करण्यासाठी वापरण्यात येते.

१७) नित्योपचार :– पंढरपूर मंदिरे अधिनियम, १९७३ चे नियमाप्रमाणे व त्यातील तरतुदीप्रमाणे श्री. विठ्ठल रुक्मिणीमातेचे सर्व नित्योपचार व पारंपरिक सण व उत्सव पूर्व परंपरेनुसार त्याच तोलामोलाने व रित रिवाजानुसार साजरे केले जातात व ते करणेचे कार्यवाहीबाबत मंदिर समिती कटाक्षाने दक्षता घेत आहे.

१८) देणगी व्यवस्था :– भाविकांना दान देण्यासाठी मंदिरात विविध ठिकाणी देणगी पेट्या ठेवण्यात आलेल्या आहेत. तसेच मंदिर समितीच्या www.vitthalrukminimandir.org , या संकेतस्थळावर ऑनलाईन देणगी व्यवस्था आहे. तसेच भाविकांना सोने चांदी व इतर भेट वस्तू देण्यासाठी स्वतंत्र व्यवस्था उपलब्ध आहे.

१९) विद्युत व्यवस्था व लाईटीग डेकोरेशन :– आपत्कालिन व्यवस्थेसाठी मंदिर व भक्तनिवास येथे जनरेटर बसविण्यात आले आहेत, तसेच यात्रा व सण उत्सव कालावधीत दानशुर भाविकामार्फत मंदिरात लाईटीग डेकोरेशन करण्यात येते.

२०) फुलांची आरास :– यात्रा, सण, उत्सव कालावधीत मंदिरामध्ये दानशुर भाविकामार्फत फुलांची आरास करण्यात येते.

२१) शौचालय व्यवस्था :– पंढरपूर शहर व परिसरातील अधिकृत १४६ मठांमध्ये मंदिर समितीच्या निधीतून १३४७ इतकी शौचालये बांधकाम करण्यात आली आहेत. त्यासाठी अंदाजे रु. २.००/- कोटी इतका खर्च झाला आहे.

२२) चेजिंग रुम व हिरकणी कक्ष :– महिला भाविकांच्या सोई चंद्रभागा वाळवंटामध्ये चेंजिग रुम व मंदिरात हरकणी कक्ष उभारण्यात आले आहेत.

२३) विविध योजना माहिती :–

- **अन्नछत्र वाढदिवस योजना** :- या योजनेत किमान रु. २५,०००/ पासून पूढे रक्कम गुंतवल्यास इच्छित दिवशी अन्नछत्रात अन्नदान करता येते.
- **पशुखाद्य कायमठेव योजना** :- श्री. विठ्ठल रुक्मिणीचे नित्योपचारासाठी व महाप्रसादासाठी समितीच्या गोशाळेतील देशी गाईचे दूध वापरण्यात येते या गोशाळेसाठी पशुखाद्य कायम ठेव योजनेअंतर्गत कमीत कमी रु. १५०००/- गुंतवणूक करून दान देता येते.
- **नित्यपुजा** :- श्री. विठ्ठल रुक्मिणीच्या पहाटे ४.०० ते ५.०० यावेळेत होणाऱ्या काकडा आरती व नित्यपुजेत रू. २५,०००/- (श्री. विठ्ठल)/ रु. ११,०००/- (श्री. रुक्मिणी) भरुन आपल्या कुटुंबातील १० व्यक्तींना सहभागी होता येते. सदर पुजा ऑनलाईन बुकींग करण्याची सोय लवकरच उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.
- **पाद्यपुजा** :- यात्रा कालावधी व अन्य गर्दीचे दिवस सोडून इतर दिवशी रात्री ११.०० ते १२.०० यावेळेत श्री. विठ्ठल रुक्मिणीची पाद्यपुजा रु. ४०.००/- भरुन करण्याची सोय उपलब्ध आहे.
- **महावस्त्र विक्री** :- श्री. ला अर्पण केलेल्या व नेसवलेल्या महावस्त्रे भाविकांना अल्पदरात उपलब्ध करून देण्यात येतात.
- **महानैवंद्य योजना** :- श्रीस महानैवेद्य समर्पित करण्यासाठी रू. १५,०००/- देणगी देऊन १ वर्ष महानैवेद्य योजनेत सहभागी होता येते.

२४) श्री पांडूरंगाचा पालखी सोहळा :– कार्तिक वद्य त्रयोदषीला संत ज्ञानेश्वर महाराज संजीवन समाधी सोहळयासाठी श्री. पाडूरंगाच्या पादुका पालखीतुन आळंदी येथे घेवून जाण्याचा व परत आणण्याचा उपक्रम सन २०१४ पासून सुरु केलेला आहे.

२५) श्री विठ्ठल रुक्मिणी मंदिर संवर्धन :– श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मंदिर व २८ परिवार देवतांची मंदिरे खुप प्राचीन स्वरूपाची आहेत. सदर सर्व मंदिरांचे कोल्हापूर व तुळजापूर देवस्थानच्या धर्तीवर सुशोभिकरण करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे मंदिरांची प्राचीन शैली जपण्यास मदत होणार असल्याने मंदिराचा-सर्वकष विकास आराखडा - तयार करणेकामी आर्किटेक्ट श्री प्रदिप देशपांडे यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे. आर्किटेक्ट व पुरातन विभाग यांच्या मार्फत आराखडा तयार करण्याचे काम अंतिम टप्प्यात आहे. त्यांचेकडून आराखडा प्राप्त झाल्यानंतर मंदिर संवर्धनाचे काम हाती घेण्यात येत आहे.तत्पुर्वी मंदिरातील भिंतींना देण्यात आलेला रगं पुरातत्व विभागाच्या मार्गदर्शनाखाली स्थानिक कर्ममाऱ्यामार्फत काढण्यात आला आहे. त्यामुळे मंदिराला प्राचीन स्वरुप प्राप्त झाले आहे.

२६) मंदिर समितीच्या मालकीची पंढरपूर शहर व परिसरातील परिवार देवता मंदिरांचे संवर्धन करणेबाबत :– श्री रोकडोबा मंदिर, श्री. रिद्धी सिद्धी गणपती मंदिर, श्री. सोमेश्वर मंदिर श्री. अंबाबाई मंदिर, श्री. लखुबाई मंदिर श्री. लक्ष्मण पाटी मंदिर इ. परिवार देवतांची मंदिरे दानशुर देणगीदार यांचेमार्फत सेवाभावी तत्वावर मोफत बांधकाम करून घेण्यात येत आहे.

२७) हरित वारी अभियान :– हरित वारी अभियानांअतर्गत मंदिर समितीच्या वतीने पंढरपूर ते मंगळवेढा या पालखी महामार्गावर तसेच पंढरपूर शहरात विविध ठिकाणी अंदाजे १० हजार देशी वृक्षांची लागवड करण्यात आली आहे.

२८) संत तुकाराम महाराज संतपीठ या नावाची परिसंस्था स्थापन करणेबाबत :– शासनाकडून सदरबाबत १५ नामवंत व्यक्तींची समिती गठीत करण्यात आली आहे. तसेच त्यासाठी एमटीडीसी भक्तनिवासाची जागा दिर्घमुदतीच्या भाडेतत्वावर घेवून, त्याठिकाणी प्रशासकीय कार्यालय नियोजित करण्यात आले आहे. तसेच त्यासाठी आर्किटेक्टची नियुक्ती करण्यात आली आहे.

२९) कोरोना व्हायरसच्या मार्श्वभूमीवर मंदिर समितीने सामाजिक उत्तरदायित्व व मानवतावादी भूमिकेतून केलेली मदत :–

- **मुख्यमंत्री सहायता निधीला मदत :-** मुख्यमंत्री सहायता निधीला रू. १.००/- कोटीची भरघोस मदत
- **पीपीई किट :-** उपजिल्हा रुग्णालय पंढरपूर यांना ५०० पीपीई किट (८२ हजार) व रुग्णावाहिका उपलब्ध करून दिली.
- **रूग्णवाहिका :-** उपजिल्हा रूग्णालय पंढरपूर यांना माहे एप्रिल, २०२० पासून रुग्णवाहिका उपलब्ध करून दिली.
- **फुड पॅकेट वाटप :-** पंढरपूर शहरातील निराधार व परराज्यातील मजुरांना तीन महिने दैनंदिन २ वेळा फुड पॅकेट वाटप (१५ अंदाजे लक्ष खर्च)
- **गाईना चारा व पाण्याची सोय :-** पंढरपूर शहरातील भटक्या जनावरांना तसेच बार्डी, ता. पढरपूरच्या नक्षेत्रातील वनगाईना व इतर वन्यजीवांना चारा पाण्याची सोय (३ लक्ष अंदाजे खर्च) केली.
- **निवास व्यवस्था :-** परजिल्ह्यातील व परराज्यातील मजुरांना निवास व्यवस्थेसाठी व विलगीकरण कक्षासाठी वेदांता, व्हिडीओकॉन, एमटीडीसी भक्तनिवास प्रशासनास उपलब्ध करून दिले.
- **ऑक्सिजन मशिन :-** उपजिल्हा रुग्णालय, पंढरपूर यांना कोरोना रूग्णासाठी उपयुक्त असलेले हाय फ्लो जेट ऑक्सिजन मशिन (३ नग) उपलब्ध करून दिले. त्यासाठी रु.९.००/- लक्ष खर्च झाला आहे.
- **मनुष्यबळ पुरवठा :-** पोलीस प्रशासन, तालुका प्रशासन व नगरपरिषद यांना मंदिर समितीकडील लिपीक, सेवक, सुरक्षा कर्मचारी उपलब्ध करून दिले.

३०) श्री विठ्ठल रुक्मिणी मुर्ती संवर्धन :– श्री. विठ्ठल रुक्मिणी मातेच्या मुर्तीचे संवर्धन करणेकामी पुरातत्व विभागाकडून मा. राज्य शासनाच्या परवानगीने मुर्तीस वज्रलेप करण्यात आला आहे.

३१) सामाजिक उत्तरदायित्व व मानवतावादी भूमिकेतून श्री. संत नामदेव महाराज पालखी सोहळ्यातील अपघाती मयत झालेल्या दोन भाविकांच्या वारसांना प्रत्येकी रु.२.५०/- लक्ष प्रमाणे मदत दिली. तसेच अंध विकास संस्था, पंढरपूर यांचेकडील ४५ अंध मुलांना सन २०२०-२१ मध्ये प्रतिमहा २०० किलो गहु व १५० किलो तांदूळ मोफत देण्यात आला.

३२) कोरोना विषाणूच्या पाश्र्वभूमीवर विशेष उपाययोजना :–

- **थर्मल स्किनिग व ऑक्सीजन पातळी तपासणी :-** दर्शनासाठी येणाऱ्या १०० टक्के भाविकांचे थर्मल स्किनिंग व ऑक्सीजन पातळी तपासणी करण्यात येते. ज्या भाविकांमध्ये शारिरीक तापमान विहित मर्यादेपेक्षा जास्त व ऑक्सीजन विहित मर्यादेपेक्षा कमी असेल अशा भाविकांना मंदिरामध्ये प्रवेश देण्यात येत नाही. यासाठी प्रशिक्षित कर्मचारी दोन शिप्टमध्ये नियुक्त करण्यात आले आहेत.
- **सॅनिटायझर :-** कोरोना विषाणूचा प्रसार होऊ नये. यादृष्टीने येणाऱ्या प्रत्येक भाविकांच्या हातावर सॅनिटायझर देण्यात येते. तसेच प्रत्येक स्लॉटमधील भाविकांचे दर्शन पूर्ण झाल्यानंतर नवीन भाविकांना सोडण्या अगोदर दर्शनमार्गावर सॅनिटायझर फवारणी करुन निरजंतूकीकरण करुन घेण्यात येत आहे. यासाठी प्रशिक्षित कर्मचारी दोन शिफ्टमध्ये नियुक्त करण्यात आले आहेत.
- **भाविकांची ओळख पटविणे :-** १० वर्षाखालील मुले व ६५ वर्षावरील व्यक्तींना दर्शनासाठी सोडण्यात येत नाही. त्यामुळे भाविकांनी सोबत आणलेल्या ओळखपत्राद्वारे वयाची तपासणी केली जाईल व खात्री झाल्यानंतर अशा भाविकांना दर्शनरांगेत सोडण्यात येईल. वयाबाबत संदिग्धता आढळल्यास अशा भाविकांना प्रवेश देण्यात येत नाही.

● **कर्मचाऱ्यांची सुरक्षिता :-** दर्शनरांगेशी संबंधित सर्व कर्मचाऱ्यांना मंदिर समिती मार्फत मास्क व फेसशिल्ड देण्यात येत आहे. प्रत्येक कर्मचाऱ्यांचे थर्मल स्क्रिनिंग व ऑक्सीजन पातळी कामकाजाला सुरवात होण्यापूर्वी करण्यात येत आहे. मंदिर समितीच्या सर्व कर्मचाऱ्यांची ग्रुप वैद्यकीय विमा पॉलीसी उतरविण्यात आली आहे.

● **कोरोना किलर मिशिनचा वापर :-** सोळखांबी मध्ये प्रतिदिन हजारो भाविक येणार आहेत. तसेच सोळखांबी, चारखांबी व श्री रूक्मिणी मातेच्या समारील चारखांबी येथे सॅनिटायझर फवारणी करणे योग्य होणार नाही. ही बाब विचारात धेता, आयसीएमआर यांनी शिफारस केलेले हवेचे निरजंतूकीकरण करणारे कोरोना किलर हे मशिन पुरेशा संख्येत उपरोक्त ठिकाणी बसविण्यात आले आहे.

● **विशेष उपाययोजना :-** कोरोना विषाणूचा प्रसार होवू नये या दृष्टीने भाविकांचा दर्शनमार्ग सुलभ करण्यात आला आहे. प्रवेश व बाहेर पडण्याचे ठिकाण एकमेव ठेवण्यात आलेले असून भाविक मंदिरात दर्शना व्यतिरिक्त एकत्र येणार नाहीत या द्रृष्टीने अर्धा भाग (बाजीराव पडसाळी व परिसर) बंद करण्यात आला आहे. मुखदर्शना खेरीज अन्य मूर्तीला स्पर्श करणे, गरूड खांबाला स्पर्श करणे इ. बाबी टाळण्याच्या द्रृष्टीने या ठिकाणी योग्य प्रकारचे अडथळे निर्माण करण्यात आलेले आहेत.

● **सुरक्षा व्यवस्था :-** दर्शनरांगेमध्ये दोन भाविकांमध्ये विहित अंतर राखतील तसेच भाविकांचे एकत्र येणे, गर्दी करणे, शिस्त राखण्याच्या द्रृष्टीने पुरेशा प्रमाणात सुरक्षा रक्षक तैनात करण्यात येतील.

● **वैद्यकीय सुविधा :-** दर्शनरांगेतील ज्या भाविकांना तपासणी अंती काही आजार आहेत असे निष्पन्न झाल्यास त्यांना तातडीच्या उपचारासाठी दर्शनमंडप येथील तळमजल्यावर असलेल्या मंदिर समितीच्या प्रथमोपचार केंद्रामध्ये आवश्यक ती वैद्यकीय सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. याशिवाय मंदिर समितीचे रूग्णावाहिका ही भाविकांच्या सोईसाठी पूर्णवेळ उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.

● **सार्वजनिक सुचना प्रसारण प्रणाली :-** कोविडच्या पार्श्वभूमीवरील अटी व शर्ती, दर्शनाच्या वेळा, कोविड प्रतिबंधात्मक उपाययोजना इत्यादीची महिती भाविकांना देण्याची व्यवस्था मंदिर समिती मार्फत करण्यात आलेली आहे.

३३) मंदिर समितीच्या जमा खर्चाचा तपशिल :-

अ. क्र.	सन	जमा रु.	जमा रू.	शिल्लक रू.
१	२	३	४	५
१	२०१८-२०१९	३१७४७२८७०	१४०४८१३७१	१७६९९१४९९
२	२०१९-२०२०	३८७६१६७६३	२२१५५६२५	१६६०६०२३७
३	२०२०-२०२१	१०५७२३३४९	१३०८३९६९७	२५११६३४७
४	२०२१-२०२२	२०४७१७७८७	११८८७००६७	८५८४७७१९
५	२०२२-२०२३	२५१५७४८५६	९९०७६५२६	१५२४९८३३०
६	२०२३-२४ (ऑक्टो. २०२२ अखेर)	२५१५७४८५६	९९०७६५२६	१५२४९८३३०

३४) सोने - चांदी दागिणे तपशिल :-

● **दिनांक २६/०२/१९८५ ते ३१/१०/२०२३ या कालावधीत खालील प्रमाणे भाविकांकडून सोने, चांदी दागिणे प्राप्त झालेले आहेत.**

अ. क्र.	सोने वस्तू	चांदी वस्तू
१.	३९ किलो ५६५ ग्रॅम ९७६ gm.	११५४ किलो ५८७ ग्रॅम ०४४ gm.

प्रशासकीय बाजू :-

विधि व न्याय विभागाचे प्रशासकीय कामकाज पाहणारी एकूण २६ कार्यासने आहेत.

२. श्री. सिध्दी विनायक गणपती मंदिर, प्रभादेवी या मंदिराचा कार्यभार पाहण्यासाठी शासनाने "श्री. सिध्दी विनायक गणपती मंदीर विश्‍वस्त व्यवस्था (प्रभादेवी) अधिनियम १९८०" अन्वये श्रीसिध्दिविनायक गणपती मंदीर विश्‍वस्त समितीची स्थापना केलेली आहे. सदर अधिनियमातील तरतुदीनुसार विश्‍वस्त व्यवस्थेचा विश्‍वस्त निधी असून यामध्ये देवापुढे ठेवलेल्या अर्पण वस्तू, भेटी, देणग्या, वस्तूरुपाने मिळालेल्या वस्तू तसेच अशा वस्तूंच्या लिलावापासून मिळालेले विक्रीचे उत्पन्न, विश्‍वस्त व्यवस्थेच्या स्थावर मालमत्तेपासून मिळालेले उत्पन्न, विश्‍वस्त व्यवस्थेला मिळालेली अंशदाने किंवा अनुदाने, यांचा समावेश होतो. प्रस्तुत निधीचा विनियोग मंदिराची मालमत्तेची देखभाल, व्यवस्थापन व प्रशासन मंदिरातील पूजा अर्चा व भक्तगणांसाठी सोय उपलब्ध करुन देण्यासाठी, व शासन मंजूरीने शैक्षणिक संस्था, रुग्णालये, दवाखाने, निराश्रीत किंवा शारीरीकदृष्ट्या अपंग व्यक्तींसाठी कार्य करणाऱ्या संस्थांना / व्यक्तींना अर्थसहाय्याकरीता करण्याचे अधिकार मंदिराच्या विश्‍वस्त समितीस आहेत. श्रीसिध्दिविनायक गणपती मंदीर विश्‍वस्त समितीने शैक्षणिक तथा इतर सार्वजनिक धर्मादाय संस्थांना व रुग्णांना देणगीरुपाने खालीलप्रमाणे अर्थसहाय्य केलेले आहे.

Administrative Side.---

There are 26 Desks who look after the administrative work of the Department.

2. Shri SiddhiVinayak Ganapati Mandir Naysa Prabhadevi (Mumbai) for the management of the Shri Siddhi Vinayak Temple at Prabhadevi, The Government has constituted committee called Shree Siddhi Vinayak Ganpati Temple Trust committee under the "Shree Siddhivinay Ganpati Temple Trust (Prabhadevi) Act 1980". Under the provision of this Act, there is a trust fund which includes items, from devotees and the sale of auctioned items such as items, income generated from the real estate assets of the trust, contributions or subsidies received to Trust. The Shree SiddhiVinayak Ganpati Temple Trust management committee has right to utilized the fund for the administration of the temple, puja, daily rituals and for the providing best facilities to the devotees and the public at large. The committees has given donation out of these funds to various educational and other charitable public institutions and patients as mentioned below.

वर्ष Year	वर्षाच्या आरंभाची शिल्लक Opening Balance	जमा झालेल्या रकमा Amount Received	देणगी रुपाने केलेली मदत Help given by way of Donation
1	2	3	4
2022-2023	**69857438**	**494949357**	**76322626**
2024-2025 (दि. १५ नोव्हें. २०२४ प.)	**---**	**---**	**---**

३. श्री. साईबाबा मंदीर, शिर्डी हा उत्पन्न व खर्चाच्या दृष्टीने भारतातील दुसऱ्या क्रमांकावर असणारा सार्वजनिक न्यास आहे. या न्यासाची नोंदणी मुंबई सार्वजनिक न्यास नोंदणी अधिनियम, १९५० अन्वये श्री. साईबाबा संस्थान, शिर्डी या नावाने करण्यात आली आहे. संस्थानतर्फे अधिक व्यापक व कल्याणकारी कार्यक्रम जनहितार्थ राबविता यावेत यासाठी तसेच न्यासाचे व्यवस्थापन अधिक चांगल्या प्रकारे करता यावे म्हणून महाराष्ट्र अधिनियम, १४, दिनांक १७ ऑगस्ट २००४ अन्वये न्यासाचे व्यवस्थापन महाराष्ट्र शासनाच्या नियंत्रणाखाली आणण्यात आले आहे. न्यास आर्थिकदृष्ट्या स्वयंपूर्ण असून न्यासातर्फे विविध धार्मिक उपक्रमांना तसेच सामाजिक कार्यांना आर्थिक सहाय्य दिले जाते. न्यासाचा दिनांक डिसेंबर २०२२ पर्यंतचा जमाखर्चाचा तपशिल पुढीलप्रमाणे आहे.

3. Shri Saibaba Sansthan, Shirdi, is second largest public charitable trust in India, as far as income and expenditure are concerned. The Trust is registered under Bombay Public Trusts Act, 1950 in the name of Shri Saibaba Sansthan Shirdi. In order to implements schemes on large scale and in larger public interest so also for giving better administration to the trust, the administration of the trust is brought under control of Maharashtra State, by Maharashtra Act No. 14, dated 17th August, 2004. The trust is financially self sufficient. It is extending helping hand to various religious and social organisations. Unaudited income and expenditure of the trust upto to December 2022 are as follows :-

वर्ष Year	आरंभीची शिल्लक रु. Opening Balance Rs.	जमा रक्कम रु. Amount Reveived Rs.	खर्च रक्कम रु. Expenditure Rs.
1	2	3	4
2023-2024	**23568099400**	**5764574705**	**3756856370**
2024-2025 (दि. ३१ डिसें. २०२४ प.)	**26232726255**	**381,16,22,838**	**1957578861**

(H) 76–(50 Books)-06-2024

शासकीय मुद्रणालय, छत्रपती संभाजीनगर.

शासकीय मुद्रणालय, छत्रपती संभाजीनगर.